COMMENTATIO CRITICA
SISTENS
DVORVM CODICVM MSTORVM
BIBLIA HEBRAICA
CONTINENTIVM
QVI
REGIOMONTI BORVSSORVM
ASSERVANTVR
PRAESTANTISSIMORVM NOTITIAM,
CVM
PRAECIPVARVM
VARIANTIVM LECTIONVM
EX
VTROQVE CODICE
EXCERPTARVM
SYLLOGE
AVCTORE
D. THEOD. CHRIST. LILIENTHAL
S. THEOL. IN ACADEM. REGIOM. PROF. ORDIN.
ET AD AEDEM CATHEDRALEM PASTORE.

REGIOMONTI ET *LIPSIAE*
IMPENSIS HAERED. HARTVNG. ET ZEISII. MDCCLXX.

VIRO

ILLVSTRISSIMO

ATQVE EXCELLENTISSIMO,

DOMINO

CAROLO IOSEPHO

MAXIMILIANO

S. R. I. LIBERO BARONI

DE FVRST

ET KVPFERBERG,

AVGVSTISSIMI BORVSSORVM REGIS

ADMINISTRO STATVS ET IVSTITIAE INTIMO,

SVMMI PROVOCATIONVM TRIBVNALIS

PRAESIDI EMINENTISSIMO,

RERVM FEVDALIVM DIRECTORI,

REGIARVM ACADEMIARVM OMNIVM

CVRATORI SVPREMO

REL. REL.

DOMINO ET PATRONO MEO

GRATIOSISSIMO

S.

VIR ILLVSTRISSIME

ATQVE

EXCELLENTISSIME,

DOMINE GRATIOSISSIME!

Quibus inductus ſim rationibus, vt SPLENDIDO NOMINI TVO hoc qualecunque opuſculum

animo haud diffidente inscriberem, prolixe enarrare vix opus erit. Ad TE enim, cui ab Augustissimo Rege Academiarum sub Ipsius Sceptro florentium demandata est tutela, certatim accedunt, quotquot in spem Patriae succrescentem iuuentutem instruunt, et quae in aliquo scientiarum genere elaborata ab ipsis sunt, Tanti Arbitri limatissimo iudicio submittere sustinent. Nec, quae TVA est generosa virtus, et in eos qui de litteris bene mereri cupiunt singularis beneuolentia, spernere soles conamina deuota mente TIBI commendata. Quod igitur alii ausi sunt, mihi etiam

lice-

licere existimaui, et spem facile concepi, non aegre TE *esse laturum, si adeptam nunc tandem arripiam opportunitatem,* TIBI DOMINE INDVLGENTISSIME, *aliqualem gesti hucusque pro virium modulo muneris reddendi rationem, ipsoque opere probandi, nondum post triginta fere annos, quos in hac Academia assidue docui, omnem extinctum in me esse ardorem, quocunque modo, voce pariter ac scriptis, Theologiae cultores in perscrutatione eorum, quae ad sanctioris disciplinae vel constitutionem spectant, vel ornamenta, iuuandi.*

 Vide-

Videtur quidem libellus, quem nuncupatum TIBI venio, paulo aridior, quam TVA postulat dignitas; TVVM tamen haud reformidat conspectum. TVVM inquam, cuius potissimum auspiciis mandatum ordinis theologici Professoribus iniunctum est, vt labores suos publicos ita conformarent, quo irruenti apud multos incredulitati obuiam eatur. Semper hoc curae cordique mihi fuit: adeo vt ex praelectionibus, quas dudum contra antiscripturarios habui, opus illud enatum sit, cuius iam XIII. partes in lucem publicam emissae sunt, vlterius si Deo ita visum fuerit

con-

continuandum. Sed praesens non minus commentatio eo potissimum fine conscripta est, vt clarissime pateat, sacrorum oraculorum textum tanta neutiquam laborare vel incertitudine vel obscuritate, ac eius aduersarii praetendunt. Accedit, quod eo ipso simul documentum quoddam exstare voluerim, nec in nostra Vniuersitate litteraria deesse occasionem in liberali eruditione theologica proficiendi; dummodo plures inuenirentur, qui ad eam adspirarent, docentiumque excitarent studium.

Vultu igitur ſereno recipias MAECENAS GRATIOSISSIME, *hoc quicquid eſt muneris litterarii, quod quanta poſſum ſubmiſſione* TIBI *offero, mentis ſimul Virtutes* TVAS *ſumma veneratione proſequentis teſſeram. Hunc, quem multis mihi nominibus promitto fauorem, ſi conſequutus fuero; deſideriis meis abunde ſatisfactum eſſe exiſtimabo. Quid enim magis animum mihi addere poſſet, in eo quod decurrendum mihi eſt ſtadio, alacriter progrediendi, quam ſi comperuero,* TIBI *qualiacunque conamina mea haud prorſus diſplicuiſſe?*

De-

Deum immortalem ſupplex venerari nunquam deſinam, vt TE inter tot grauiſſimas pro Reipublicae ſalute curas, ſaluum ſemper ſeruet, et per varios perpetuae felicitatis viciſſitudines ad extremam quam mortales aſſequi modo poſſunt perducat metam, conſilia TVA, *quibus tum publica procuras commoda, tum noua indies Academiis accedere iubes ornamenta, praeſtantiſſimis euentibus ſecundet, omnia denique quae ab eius Numine exſpectare vnquam poteris,* TIBI TVAEQVE SPLENDIDISSIMAE DOMVI *vberrime largiatur.*

Nihil

Nihil caeterum prius nihilque antiquius habebo, quam vt exoptatiſſimo TVO, quo me in poſterum tueri velis, patrocinio haud penitus indignum me eſſe, quouis modo demonſtrem.

ILLVSTRISSIMI
ATQVE
EXCELLENTISSIMI
NOMINIS TVI.

Regiomonti
d. XIX. Martii
CIϽIϽCCLXX.

cultor et cliens obſeruantiſſimus

THEOD. CHRIST. LILIENTHAL.

PRAEFATIO.

E re mea fore iudicaui, ſi quaenam ſuſcepti huius laboris fuerit ratio, in ipſo eius limine exponam: maxime quum praeter ſpem fere et exſpectationem ad eum acceſſerim. Eadem nempe occaſio, quae per plures retro annos aliis incitamento fuit, in Textum V. T. Hebraicum ſtudioſius inquirendi, mihi etiam calcaria addidit, vt ad hanc cauſam attentius animum aduerterem, et ſpeciatim Codices MStos hic loci inueniendos maiori cum cura perluſtrarem, ac antea factum erat, vbi praeconcepta adhuc vigeret opinio, de miro poſt ſtupendam Maſoretharum in recenſendo Textu diligentiam, omnium exemplarium conſenſu. Detexit non ſolum, vt nemini ignotum eſſe

poteſt,

poteſt, errorem hunc Vir Celeberrimus BENIAMIN KENNICOTTVS, verum etiam conſilium ſuum de conferendis omnibus quotquot hodie in Bibliothecis vel alibi inueniuntur Codicibus, cum orbe erudito communicauit, editis Anno ſaeculi huius LIII. et LIX. duabus Diſſertationibus doctiſſimis, ſub titulo; *The State of the Printed Hebrew Text of the Old Teſtament conſidered.* Quod inſtitutum, quum multis probaretur, nec deeſſent Maecenates aliique Viri egregii, qui ſumtus ad tantum opus perficiendum neceſſarios laudanda liberalitate ſuppeditarent; ante decennium ipſum negotium aggreſſus eſt, cuius ſucceſſum ſub finem cuiuslibet anni peculiari relatione typis exſcripta declarauit. Contigit, vt ea, quae exeunte A. 1764 prodierat, in conſpectum mihi veniret: ex qua quum inſignem inſtituti progreſſum cognouiſſem, pluresque non in Anglia tantum, ſed diſſitiſſimis etiam regionibus collatos iam eſſe Codices, immo ſpem eſſe haud improbabilem, fore, vt hoc ipſo iam Ao. 1770 totus Variantium Lectionum apparatus in commune religionis emolumentum in lucem prodiret publi-

publicam; illico mentem subiit cogitatio, duorum Codicum MSS. quos Bibliothecae Regiomontanae possident, recensionem diutius differendam non esse, quo lectionum varietates in iis obuiae stato adhuc tempore Operi KENNICOTTIANO inseri possent.

Aliis quidem in hoc studiorum genere magis exercitatis, et quibus plus forsan otii suppeteret hunc laborem libenter reliquissem, si vt eum in se susciperent precibus meis dare voluissent. Iis vero molestiam negotii (quam haud exiguam esse nemo harum rerum peritus ignorat,) pertimescentibus; non potui, quin ipse tandem manum operi admouerem, et quid humeri valerent periculum facerem. Mearum enim id esse partium ideo arbitratus sum, quia Bibliothecae Senatus Regiomontani cura mihi commissa prohibere videbatur, ne paterer, vt Codex iste MStus quem ceu insigne κειμέλιον tenet, sine vsu sepultus maneret. Alacri proinde animo rem aggrediens, initio MStum modo laudatum excussi, scriptionisque discrepantias ea qua potui accuratione extraxi. Quo labore defuncto, Bibliothecae etiam Regiae

Codicem pari diligentia contuli, qui maiorem adhuc Variantium Lectionem ſuppeditauit meſſem. Recenſionem vero inſtitui ad normam Bibliorum Halenſium, Ao. 1720. cura celeberrimi olim Theologi Io. HENR. MICHAELIS editorum: quippe quae editio, vt quoad textum cum IABLONSKIANA conſpirat, ita vnica adhuc fuit, in qua Variae Lectiones ex artis Criticae praeſcripto exhibitae leguntur. In ipſa collatione ita verſatus ſum, vt ſtudioſe annotauerim, quaecunque in duobus MSS. noſtris aliter leguntur, ne exceptis quidem minutiis, immo lectionibus oppido vitioſis: quum exinde quoque, qualis ſit Codicum ratio, facilius diiudicandum ſit, vt Critici monent. Hanc ἀκρίβειαν adhibendam putaui, non tantum ratione literarum ſiue conſonantium, verum etiam in punctis vocalibus: quae, ſi vel maxime diuinae non ſint originis, potius inuentum ſerius Iudaeorum; tamen ideo negligenda non ſunt, quoniam fatentibus ipſis eorum contemtoribus antiquiores ſunt, quam vllus Codex MS. qui ad noſtrum vſque aeuum peruenit: adeo, vt inde cognoſcatur, qualis tum temporis fuerit traditio de genuina vo-

vocum istarum lectione, quae absque vocalibus ambiguae saepius sunt significationis. Accentuum vero ab editionibus impressis diuersitatem, si vnum alterumue locum controuersum exceperis, studio praetermisi. Totam hanc Variantium Lectionem farraginem circa finem A. 1768. Cel. KENNICOTTO transmisi: qui etiam litteris humanissimis d. 4. Maii 1769 ad me datis, se eam accepisse, gratamque sibi fuisse meam in colligendis illis operam, significauit, simul vero spem fecit, eas suo tempore Operi quod parat consummatissimo inserendi.

Sic finis, quem initio mihi proposueram obtentus videbatur. Interea quum obseruassem, in collectis hac ratione lectionum diuersitatibus haud paucas esse, quae variis S. Scripturae locis lucem aliquam foenerari possent, eruditorum adeoque attentione non prorsus indignas; facile accidit, vt separatim eas publici iuris faciendi caperem consilium: quod etiam, adductis quibusdam speciminibus, indicaui in praefatione Partis XIII. *der guten Sache der Göttlichen Offenbarung*, exspectaturus, num forsan illud pro-

baretur idoneis conatuum in ſanctioris diſciplinae reique litterariae incrementum ſuſceptorum arbitris. Nec defuerunt, qui obſeruatorum editionem ſuaderent, inque illis potiſſimum Cel. Ioh. Avg. Ernesti T. *IX. der neuen Theologiſchen Bibliothek*, p. 5. qui haud abs re fore iudicavit, ſi eas quantocius cum orbe erudito communicarem: vt interea temporis iſta collectione qualicunque vti poſſent ſacrorum oraculorum cultores, donec tandem abſoluto labore ſuo, Opus diu exſpectatum in publicam lucem prodire iuberet Kennicottvs. Acceſſit cogitatio, pauciſſimis apud nos datum eſſe, Opus tam ſplendidum et ſumtuoſum, quale, vt nemo non facile praeſagire poteſt, *Kennicottianum* illud erit, frequentare, nedum ſibi comparare. His ergo inductus motiuis, ad conſcribendum libellum, quem tibi nunc L. B. ſiſto, manum ſtatim admoui: in quo conficiendo quomodo verſatus ſim, breuiter exponam.

Praemittenda ante omnia erat vtriuſque Codicis plenior penitiorque deſcriptio. In quo negotio conſilio ſimul vſus ſum Collegae coniun-

iunctiſſimi Georg. Dav. Kypckii, LL. OO. in Albertina noſtra Profeſſoris Ordinarii; maxime in legendis et felicius interpretandis notulis illis, quae hinc inde a variis Codicum poſſeſſoribus, charactere in vulgari Iudaeorum ſcriptura vſurpari ſolito, adiectae ſunt, multum vero ad hiſtoriam horum MSS. faciunt: cui pro egregio illo quod perlibenter mihi praeſtitit auxilio, publicas vti decet refero gratias. Minutiora fateor quaedam ſunt, quae in hac deſpriptione occurrunt, quam vt peritiorum mererentur attentionem. Sed circumſtantiarum quoque, quae forſan nonnullis parui momenti et ſuperfluae videbuntur, notitiam ſuppeditare malui, quam quidquam omittere, vnde interior MStorum indoles, et quodnam illis ſtatuendum ſit pretium, perſpici poſſet.

Sequuntur ipſae Variae Lectiones, in quibus a textu impreſſorum, quem Maſorethicum vocare ſolent, abeunt Codices noſtri: et quidem ſecundum ſeriem librorum Biblicorum in ipſis Codicibus obſeruatam; addito in fine libri indice neceſſario. Non tamen omnes excitare hic

volui; ſed delectu habito non niſi inſigniores, illas praeſertim, quae ſenſum quodammodo adficiunt, ſaltem ad felicius dignoſcendam Codicum naturam et librariorum conſuetudinem aliquid conferre videntur. Recenſui vero non illas ſolum lectiones, quas ipſe Scriba in textum receperat; verum etiam correctiones a Punctatore aliiſque Criticis ſeriori manu additas. Singulas autem Varias Lectiones ex prima collectione mea extractas et in hac Sylloge exhibendas, iterata vice cum Codicibus noſtris attente contuli: eum in finem, vt eo maiori certitudine ſpondere poſſem, reuera illas ibidem eſſe inueniendas.

Iſtae imprimis lectiones ab impreſſis exemplaribus diſcedentes attentionem merentur, in quibus plures conſentiunt Codices librique ex iis immediate deſumti: quum haud facile pro meris ſcriptionis vitiis haberi poſſint, quia vix probabile videtur, varios diuerſi temporis librarios, vnum eundemque errare potuiſſe errorem. Proximus hinc labor meus fuit, excerptas Varias Lectiones cum iis conferendi, quas vel alii Codices MSS. vel Verſiones antiquae exhibent: immo

immo in eiuſmodi editionibus excuſis inuenien-dis, quae non ſtricte ſequuntur Textum Maſo-rethicum, ſiue ante R. IACOB. BEN CHAIIM editio-nem A. 1526 typis exſcriptam lucem adſpexerint, ſiue conſultis ſaltem aliis exemplaribus, quae ille nondum vſurpauerat. In ſingulis igitur locis, vbi talem conſenſum cum noſtrorum Codicum lectione deprehendiſſem, eas laudare vel Codi-ces, vel Verſiones, vel denique editiones haud intermiſi, quorum auctoritate illa confirmari videbatur. Sequentes vero, quos ipſe inſpexi et eum in finem perluſtraui, ſubſidio mihi fuerunt libri:

1) Duo Codices MSS. Regiomontani, quos in-ter ſe contuli. Plura enim exſtant exempla in quinque Megilloth, Haptharis et Iobo, vbi vnam eandemque exhibent lectionem ab impreſſis diſcedentem.

2) Pentateuchus Samaritanus, Paraphraſis Chaldaica, Verſioneſque Septuagintauiralis pariter ac Vulgata, nec non Syriaca, Arabica et quoad Pſalmos Aethiopica, prouti in Bibliis Polyglottis Londinenſibus inueniun-

tur; collato ſimul Pſalterio Syriaco ex recenſione THOM. ERPENII.

3) Interpretum Graecorum, *Aquilae*, *Symmachi*, *Theodotionis*, caeterorumque quos olim continebant Hexapla ORIGENIS, quae ſuperſunt fragmenta, ex nupera editione S. R. CAR. FRID. BAHRDTII.

4) Pentateuchus cum quinque Megilloth, literis maiuſculis quadratis, cum Commentario *Raſchii* Pragae A. 1518 in Fol. impreſſus. Egregia haec immo ſplendida editio lucem adſpexit impenſis quinque Typographorum, quorum nomina in fine libri deſignata ſunt. Cuilibet etiam Paraſchae ſubiuncta eſt Haphtara eidem conueniens, additis reliquis ad calcem voluminis Haphtaris. Mentionem eius facit IO. CHR. WOLFIVS Tom. 2. Bibl. Hebr. p. 386. In catalogo vero Codicum a Bibliorum Halenſium editoribus collatorum non inuenitur: id quod etiam valet de ſequentibus editionibus.

5) Pſalterium in IV. linguis, Hebraea, Graeca, Chaldaica (vel potius Aethiopica,) et Latina,

ſtu-

ſtudio Ioh. Potken Colon. 1518. Fol. Conf. Wolfivs l. c. p. 358.

6) Biblia Hebraica in 4. tertio impreſſa, Venetiis, coepta Ao. 1525 et abſoluta Ao. 1528. opera *Cornelii bar Baruch Adelkind* in aedibus Dan. Bombergii. Vid. Wolfivs l. c. p. 367. Exemplar quod contuli, integrum illud eſt Bibliothecae Palaeopolitanae, ſiue Senatus Regiomontani, cuius ibidem p. 368. mentionem fecit Wolfivs, quoque olim vſus eſt dictae Bibliothecae conditor Ioh. Poliander, cuius etiam manu varia in margine annotata ſunt. Prima pars continet Pentateuchum et quinque Megilloth, altera Prophetas priores et poſteriores, tertia denique Hagiographa. Numerus vero cum Octernionum tum foliorum in ſecunda et tertia parte continuatur. Vnde conſequitur, tres illas partes vnicum modo conſtituere volumen; quod compendii gratia vbiuis ita allegaui: *Edit. Bomb.* 1525.

7) Pentateuchus Hebraeo-Chaldaeo-Perſico-Arabicus, CPoli A. 1551 vel potius 1546 in domo *Elieſer Berab Gerſon Soncinatis* ex-

cuſus. Vid. Wolfivs l. c. p. 354. Exemplar, quo vſus ſum, exſtat in Bibliotheca Senatus; ſed ab initio et in fine mutilum. Incipit enim a verbis: את־בכרתך לי, Gen. XXV. 31. et deſinit verbis: - - ומשה בן־מאה במתו. Praeterea aliquot etiam folia in medio deſiderantur. Sed ex hoc opere vnicum tantummodo locum illuſtrationis gratia allegare potui.

8) Biblia Hebraica eleganti charactare impreſſa, ex recenſione Menasseh *ben* Israel. Amſtel. 1635. in 4. vt habet titulus generalis. Vid. Wolfivs l. c. p. 377. Singulae tamen quatuor eius partes, quarum prima exhibet Pentateuchum et 5 Megilloth, ſecunda Prophetas priores, tertia poſteriores, et quarta Hagiographa, impreſſae iam ſunt Ao. 1631.

Sed aliorum quoque in vſus meos conuerti collectanea, qui hactenus vel integros Codices MSS. data opera recenſuerunt, vel ſpeciminis tantum loco hinc inde excerptas lectionum varietates propoſuerunt. Horum proinde teſtimonio nixus, ad diuerſos ſaepiusprouocaui Codd. MSS.

MSS. cum noſtris in hac vel illa lectione conſentientes, quos oculis vſurpare mihimetipſi non contigit. Indicem eorum exhibeo: quo lectores vno quaſi obtuitu ſciant, ex quibuſnam MStis Variantes Lectiones allegatae hic ſint, et vnde eorundem notitiam hauſerim. Sunt vero ſequentes:

1) Quinque Codices membranacei MSS. Erfurtenſes, ex quibus Bibliorum Hebraicorum Halenſium editio adornata fuit, peculiari Diſſertatione ſub Praeſidio Io. HENR. MICHAELIS A. 1706 habita deſcripti: quorum Variantes Lectiones in editione modo laudata inueniendae ſunt.

2) Codex MS. in Bibliotheca publica Gymnaſii Dauentrienſis adſeruatus, continens Prophetae Ieſaiae partem, inde a Cap. XXXVII. 21. Ezechielem et Prophetas minores: quem deſcripſit omneſque eius varias lectiones retulit *Rev.* A. F. RVCKERSFELDER, in *Sylloge Commentationum et Obſeruationum Philologico Exegeticarum et Criticarum* Dauentr. 1762 typis exſcripta, Faſc. I. N. 2.

3) Co-

3) Codex ille Bibliothecae Academicae Helmstadiensis, qui complectitur Pentateuchum, inde a Gen. XXVII. 36. quinque Megilloth et Haphtaras, cuius delineationem et collectas inde singulas varias lectiones debemus Cl. GEORG. IOH. LVD. VOGELIO. Annexae vero sunt versioni latinae Dissertationis secundae *Kennicottianae super ratione Textus Hebraici* Lips. 1765. a S. R. GVIL. ABR. TELLERO editae.

4) Codex Berolinensis integra exhibens Biblia Hebraica in quatuor voluminibus in Folio maiori: ex quo sat multas Varias Lectiones allegauit Cl. BENI. GVIL. DAN. SCHVLTZE in *der vollständigen Kritik über die gewöhnlichen Ausgaben der hebraeischen Bibel.* Berol. 1766. 8.

5) Codex Dessauiensis, qui duobus Voluminibus itidem vniuersa Biblia comprehendit; vnde aliquot lectionum discrepantias in Praefatione ad Biblia Hebraica Berol. 1699 a se edita excitauit DAN. ERN. IABLONSKI.

6) Codex Cassellanus membranaceus; in quo exstant Pentateuchus et Hagiographa. Accura-

ratiſſime eum deſcripſit *Rev.* IOH. GEORG. SCHIEDE, in *Obſeruationum ſacrarum Biga*, Bremae 1748 edita; ſed paucas tantummodo data occaſione adduxit Varias Lectiones. Nonnullas tamen huius Codicis lectiones apud alios allegatas inueni, cum noſtris Codicibus conſentientes.

7) Codex Dreſdenſis a IOH. GOTTL. CARPZOVIO in *Critica Sacra V. T. Part. I. Cap.* 8. §. 3. *p.* 382. et nuper a S. R. CAR. FRID. BAHRDTIO peculiari Proluſione Lipſ. 1767 edita, deſcriptus. Omnes quidem continet V. T. libros; ſed pauciſſimas tantummodo ex eo allegare potui Varias Lectiones, quas in diuerſis libris commemoratas inueni.

8) Codices quidam Anglicani, quoad Varias Lectiones, quorum paſſim, tum in duabus Diſſertationibus ſuper ratione Textus Hebraei, tum in aliis ſcriptis ſuis mentionem fecit Cel. KENNICOTTVS.

9) Codices tandem nonnulli Pariſienſes, e quibus Ao. 1765 ſq. Varias Lectiones Pſalmorum excerpſit IOH. AVG. STARCKIVS, Profeſſor

nunc

nunc LL. OO. Extraord. in Academia nostra designatus. Specimen earundem quoad Psalmum LXVIII. et CXLIV. Anno superiori publici iuris fecit; in *Sylloge Commentationum et Obseruationum Philologico-Criticarum*, Vol. I. N. 2 et 3. Totius vero collectionis suae vsum amice mihi concessit: ex qua plures in Psalmorum libro occurrentes Varias Lectiones mutuatus sum, quae in nostro etiam inueniuntur Codice Regio. Accipe MStorum quae excussit Vir Clarissimus Catalogum. Ex Bibliotheca Regia Parisina collatus ab eo est: *α*) Cod. XVI. in quo praeter partem libri Iosuae, inde a Cap XII 20. exstant liber Iudicum et vterque Regum, Ieremias, Ezechiel, Iesaias, Prophetae minores et Hagiographa. *β*) Cod. XVIII. membr. saeculo vt putatur duodecimo scriptus, in quo praeter Psalmos, conspiciuntur Ruthae libellus, Canticum Canticorum, Threni, Ecclesiastes, Esther, Iobus, Daniel, Esra cum Nehemia. *γ*) Cod XXVII. membr. in 4. omnes complectens libros Biblicos V. T.

scri-

ſcriptus A. C. 1232. δ) Cod. XXIX duodecimi vt refertur ſeculi, vniuerſa continens Biblia Hebraica. ε) Cod. XLVIII. in membrana in 4. exaratus, Toleti A. C. 1198. in quo leguntur Paralipomena, Pſalmi, Iobus Prouerbia, Ruth, Canticum Canticorum, Eccleſiaſtes, Threni, Eſther, Daniel, et vterque Samuelis liber, vſque ad 2 Sam. XI, 24. Ex Bibliotheca vero Sorbonae Varias Lectiones ipſi ſuppeditarunt: α) Cod. XXIX. duodecimi vt aiunt ſaeculi, continens Hagiographa, et quidem eodem ordine, quo a Thalmudiſtis in *Bava Bathra* recenſentur. β) Cod. XXXI. cuius aetas probabili coniectura refertur ad Saeculum XI. quique complectitur Pſalmos a v. 15. trigeſimi uſque ad Pſ. CIX. 90. Praeterea vltima Iobi capita, Prouerbia, Ruth, Canticum Canticorum, Eccleſiaſten, Threnos, Eſther, Danielem, Eſrae librum et priora Nehemiae capita. γ) Denique Cod. XXXII. membr. in 4. minori, punctis vocalibus non inſtructus, et decimi vt videtur ſaeculi. Continet vero ſolos Pſalmos, cum Prouer-

uerbiis. In fine quidem libri exstat Commentarius R. *Sal. Iarchii* in Prouerbia; sed manu longe seriori adscriptus.

Praeter Codices MSS. ab aliis collatos, imprimis subsidio mihi fuere Variae Lectiones in rarissima illa Bibliorum Hebraicorum editione obuiae, quae opera *Gersonis ben Mose Soncinatis* Brixiae A. 1494 in 8. minori prodiit. Singulari studio eas extraxit et cum orbe litterario communicauit Clar. B. G. D. SCHVLTZE, in tractatu supra laudato: *Vollständige Kritik über die gewöhnlichen Ausgaben der hebraeischen Bibel*, Ber. 1766. qui etiam Class. I. *Bibliothecae Haganae Fasc.* 2. *Num.* I. earundem addidit spicilegium. Vtramque relationem adhibui: ex qua cognoui, editionem *Gersonianam*, qua in adornanda Versione sua Germanica olim vsus est b. *Lutherus*, in compluribus locis cum MSS. Regiomontanis consentire. Nec illas prorsus neglexi editiones, quarum vel LVD. CAPPELLVS mentionem fecit, in *Critica S.* passim, vel quae comparatae iam olim sunt a Bibliorum Halensium editoribus; si ad confirmationem lectionum vtriusque Codicis nostri aliquid facere videbantur. Mi-

Minime quidem probanda eſt Criticorum illorum audacia, qui ſine vrgente neceſſitate textum ſacrum ex ſolo ingenio reſtituere ſatagunt. Non tamen omnes illico contemnendas eſſe ſcio, vel prorſus reprobandas coniecturas, quae locis maxime obſcurioribus, idque in libro adeo vetuſto, vt Codex Hebraeus eſt, aliquam lucem accendere poſſunt: quae ne quidem merae coniecturae manent, ſimul atque exemplarium ſcriptorum bonae notae fide fulciuntur. Silentio igitur praeterire non potui, ſi animaduertiſſem, alios iam antehac certas lectiones in Codicibus noſtris expreſſas ſubodoratos eſſe: id quod ipſo Luthero in adornanda V. T. interpretatione saepius contigiſſe, obſeruat Cel. Io. Dav. Michaelis in *Praef. nouae Verſionis Germanicae Iobi*, et plura Recenſionis noſtrae exempla docebunt. Sed nec in Lvd. Cappelli *Critica ſacra* felices eiuſmodi deſunt coniecturae, fide Codicum noſtrorum nunc confirmatae: quas adeoque ipſis eiuſdem verbis adferre aequum iudicaui. Eodem etiam conſilio ex Franc. Hare Epiſcopi Ciceſtrenſis *Pſalmorum libro in verſiculos metrice*

 diui-

diuiſo, ſcripto non vbiuis obuio, nonnullā allegata a me ſunt.

De Variantium Lectionum in Codicibus noſtris inueniendarum valore, meum ſubinde adieci qualecunque iudicium. Non quod eas ſimpliciter vulgaribus ſurrogandas putauerim; ſed vt appareat, eas ſaepe aeque bonas eſſe, quam in editionibus impreſſis occurrentes, interdum etiam verborum conſtructioni vel contextui magis conformes, adeoque non ſine probabili ratione praeferendas: maxime ſi accedat plurium vel Codicum vel Verſionum antiquiorum conſenſus. Nondum quidem generales eiuſmodi habemus Canones Criticos, ex quorum praeſcripto bonitas lectionum Codicis Hebraei in quouis caſu obuio ſatis tuto diiudicari, earundemque pretium citra formidinem oppoſiti aeſtimari queat: immo partium proderet ſtudium, qui nondum collatis ſingulis omnium quotquot haberi poſſunt Codicum teſtimoniis, dictatorium de certa lectione caeteris anteponenda ferre vellet iudicium. Negari tamen nequit, non deeſſe plura talium lectionum exempla, quarum praeſtan-

ſtantia primo quaſi obtuitu ſatis clare eluceſcit: adeo, vt nemo facile negauerit, eas vulgaribus palmam praeripere, praeſertim commodam explicationem vix admittentibus. De his igitur pariter ac iis, quae admodum plauſibiles mihi viſae ſunt, ſententiam meam vno vel tribus verbis indicaui; reliquas maturiori aliorum iudicio relinquere malui.

Ne nimis ſterilis videretur pertractatio, notulas paſſim inſerui ipſum oraculorum diuinorum ſenſum concernentes. Studio tamen parcus in iis fui; licet plura ſaepius non ſine omni vtilitate dici potuiſſent. Sed proſpiciendum erat, ne in nimiam molem excreſceret libellus.

Quemadmodum is, cuius ex parte ſumtibus hocce opuſculum prodiit, Vir honeſtiſſimus, nihil praetermiſit eorum, quae ad externum eius ornatum aliquid conferre poterant; ita imprimis curauit, vt Typothetam haberem oculatiſſimum et in hebraicis non prorſus hoſpitem: quo factum, vt in primum adeo plagellarum ectypon pauciſſima irrepſerint menda, haud difficili negotio corrigenda. Ipſe tamen eius operas, antequam

excuderentur, inſpexi, et omni qua potui attentione prouidere ſtudui, ne ſphalmata ſupermanerent, quae vel ſenſum turbare, vel quoad ipſas lectionum varietates dubium relinquere poſſent lectorem: probe gnarus, ſi vnquam alibi, certe in huiuſmodi ſcriptis, accurationem admodum eſſe neceſſariam; quamuis in tanta rerum copia et varietate, vbi minutiſſima quaeque ſunt conſideranda, vt omnes praecaueantur errores, humana vix permittat imbecillitas.

Quod reſtat, ingenue confiteor, primum hoc eſſe diſquiſitionum Criticarum a me ſuſceptarum ſpecimen: et vt mecum habitare conſueui, ita ab ea prorſus alienum me eſſe proteſtor perſuaſione, ac ſi vbiuis rem acu tetigiſſem. Obſeruata cum peritioribus communicare animus fuit: quos aequos me habiturum ſpero iudices, qui laborioſae ſaltem collectionis laudem mihi non denegabunt, erranti facile ignoſcent, voluntatemque de re Critica bene merendi pro ipſo facto accipient. Scrib. Regiomonti Boruſſ. d. XIV. Martii CIƆIƆCCLXX.

SECTIO

SECTIO I.

CODICIS MSTI IN BIBLIOTHECA SENATVS DESCRIPTIO.

§. 1.

Auctores qui de hoc Codice exposuerunt.

Non plane ignotum fuit orbi erudito, Bibliothecam Senatus Regiomontani possidere Codicem MStum Pentateuchi aliarumque V. T. partium Hebraicum. Breuem iam eius mentionem fecerant *Noua Litteraria Lipsiensia* A. 1718. p. 384. Deinde vero ex relatione celeberrimi quondam Professoris Petropolitani THEOPH. SIEGFR. BAYERI, tum temporis adhuc dictae Bibliothecae Praefecti, vberiorem eius notitiam dedit IOH. CHRISTOPH. WOLFIVS, *Part. 2. Biblioth. Hebraeae Sectione* 3, vbi MSta Biblica antiquioris vel recentioris aetatis, quae ad-

huc supersunt recenset, p. 298. Tandem nec Cel. BENI. KENNICOTTVS in locupletiori MStorum quae vel vniuersa Biblia Hebraica vel eorundem partes continent Catalogo, quem exhibet in libro: *The State of the printed Hebrew Text of the Old Testament considered, Diss. 2. Cap. 5.* Codicem nostrum praetermisit; potius p. 527. tale MStum Regiomonti asseruari ex WOLFIO commemorauit. Operae tamen pretium esse iudicaui Codicis notatu dignissimi paulo prolixiorem delineationem exhibere, singulas eius circumstantias indicare, historiamque eius addere: quo et quale eidem statuendum sit pretium luculentius appareat, et quae in descriptione *Wolfiana* non satis accurate posita sunt corrigi queant.

§. 2.

Contenta Codicis quoad Textum Hebraeum.

Continet vero Codex noster 1) Pentateuchum Hebraicum cum Paraphrasi Chaldaica *Onkelosi*, alternis versibus Textui si pauca exceperis exempla subiuncta: 2) Quinque libellos Festales, nimirum Canticum Canticorum, Ruth, Threnos, Ecclesiasten et Esther: 3) Haphtaroth, siue Pericopas ex Prophetis collectas: 4) Iobum, et quidem a Cap. III. 2. vsque ad Cap. XLII. 6. incl. στιχηδὸν scriptum: 5) denique Pericopam a vers. 29. Cap. II. Ieremiae vsque ad vers. 5. Cap. XI. inclus. in qua etiam Pericopa, Haphtara pertinens ad diem nonam in Abh mense, quae in praecedente Haphtararum serie omissa erat, et incipit Ier. VIII. 13. sub peculiari inscriptione id indigitante exhibetur, indicato simul eius fine Cap. IX. 23. De Haphta-

ris

ris ſiue lectionibus Propheticis in genere notandum, eas hic conſtitutas eſſe ſecundum ritum potiſſimum Germanorum: id quod tum ex catalogo earundem inter Varias Lectiones infra exhibendo, tum imprimis ex Haphtara illa patet, quae reſpondet Paraſchae XLIII. אלה מסעי Num. XXXIII. 1. Haec enim ex ritu Hiſpanorum pariter ac Germanorum deſumta eſt ex Ier. II. 4-28. ita vt Hiſpani tranſilientes adiiciant v. 1. et 2. Capitis quarti, Germani vero v. 4. eiuſdem Capitis (*); quod vltimum in noſtro etiam Codice obſeruatum eſt. Interea ad Haphtaram Paraſchae XXXIII. בחקתי reſpondentem, quae alias incipit Ier. XVI. 19. et explicit Cap. XVII. 14. hic adhuc adiiciuntur verſ. 15-20. 25. licet v. 15. 18-20. et 25. punctis inſtructi non ſint, et manus ſerior ad v. 14. in margine ſcripſerit: כאן סיוב הפטרה *hic explicit Haphtara.* Porro Haphtara reſpondens Paraſchae XLI. פנחס hic deſumta eſt ex Ier. I. 1. vſque ad Cap. II. 3. ad quam alias refertur 1 Reg. XVIII. 46. vſque ad Cap. XIX. 21. Haec vero Pericopa hic conſtituit Haphtaram pertinentem ad Paraſcham מטות, vbi ſecundum ritum Hiſpanorum pariter ac Germanorum alias legitur Ioſ. I. 1. vſque ad Cap. II. 3.

§. 3.

Quoad Paraphraſin Chaldaicam.

De Paraphraſi Chaldaica obſeruandum, eam non ſolum punctis vocalibus verum etiam accentibus munitam, caeterum ſingulis verſiculis Textus Hebraici ſubiunctam eſſe, exceptis iſtis verſiculis, qui

(*) Vid. *Biblia Polyglotta Londinenſia, Tom. 6. Tract. I. p. 16.*

qui nil fere praeter nomina propria continent, eadem ratione in lingua Targumica ſonantia: quod etiam ad Gen. X. 2. 3. 4. 6. 7. in margine indicauit vnus ex Codicis noſtri poſſeſſoribus Iudaeis. Ob eandem rationem Targum deeſt v. 22. 23. 27. 28. eiuſdem Capitis. Item Cap. XXII. 22. XXV. 4. 13. 14. XXXV. 24. XLVI. 9. 11. 13. 14. 16. 21. 23. 24. Exod. I. 2-4. VI. 21. 22. et Num. XXVI. 8. Similiter deſideratur ad verſiculos in antecedentibus iam iiſdem fere verbis occurrentes, vt Exod. VI. 10. item Num. I. 24. 26. 28. 30. 32. 34. 36. 38. 40. 42. vbi tamen alia manu in margine adſcriptum cernitur. Idem valet de Num. VII. 25. ſqq. in quo Capite oblationes principum plane ſimiles commemorantur; ita vt Targum tantummodo iis verſiculis a librario additum ſit, in quibus exſtant nomina principum. Ad benedictionem ſacerdotalem Num. VI. 24. 25. 26. Scriptor Codicis primarius itidem ſtudio omiſiſſe Targum videtur; quod tamen alia manu in margine additum eſt, quamuis punctis haud inſtructum. Notam enim marginalem quidam poſſeſſorum Codicis adſcripſit literis Rabbinicis rotundis, in qua ex illa precum formula quae vocatur שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה, et quidem ſequentibus eius verbis: *benedic nobis per benedictionem quae triplicata inuenitur in lege*, probare vult, hanc benedictionem nullum habere Targum, potius tribus vicibus verba Textus eſſe pronuncianda. Quamuis vero vt plurimum alternis verſibus Textus Hebraeus et Paraphraſis Chaldaica ſibi ſuccedant; excipienda tamen ſunt quaedam loca. Nimirum

mirum Exod. XIV. 29 - 31. et Cap. XV. 1 - 22. vbi Canticum Mosis metrice scribendum paginam fere totam implet, Targum post totam demum illam pericopam additur. Similis est ratio Cantici Deut. XXXII. 1 - 43. vbi commata Textus Hebraei sequentia vsque ad v. 47. paginam explent, quibus finitis Targum in vna serie exhibetur. Porro Exod. XX. Targum singulis praeceptis Decalogi longioribus subiungitur, nempe post v. 3 - 6. et post v. 8 - 11. Sed v. 13. 14. post quintum praeceptum statim sequitur Targum: item immediate post praeceptum sextum, septimum et octauum. Tunc legitur Textus praecepti noni et decimi, quae vero non per Silluk cum Soph-Pasuk, sed tantummodo per Athnachum discreta sunt, addita tunc Paraphrasi. Idem obseruatur in repetitione Decalogi Deut. V. vbi Targum post 6 - 10. subiungitur praecepto primo, post v. 11. secundo, post v. 12 - 15. tertio, et sic porro singulis praeceptis: quamuis iterum praeceptum nonum et decimum coniungantur, et tunc demum Targum subsequatur (*). Quod restat, nec Variis Lectionibus caret nostri Codicis Paraphrasis. Sic ad Gen. I. 2. ita sese habet: וחשוכא פריס על־אפי־תהומא *tenebrae diuisae sunt super faciem abyssi*; in Polyglottis vero Londinensibus vox פריס non inuenitur. Ita v. 11.

 12.

(*) Licet alias Iudaei praeceptum 9. et 10. pro vnico et quidem decimo habere soleant, pro primo autem praefationem istam Exod. XX. 2. ab hac tamen sententia alienum fuisse Codicis nostri Scribam, exinde patet, quia Deut. V. 6. non post ista verba in medio versus Targum adscripsit, sed finito demum primo praecepto.

12. 30. pro עשבא legitur עיסבא et v. 31. pro והא תקין לחרא legitur ארי־תקין לחרא sensu eodem. Plures, si cum editis conferretur Codex, lectionum discrepantias notatu haud indignas inueniendas esse, dubitari vix potest: sed eiusmodi collatio a scopo quem mihi proposueram aliena videbatur.

§. 4.

Forma externa. Optime conseruatus Codex noster exaratus est in membrana ouina, et quidem in forma prima, quales esse solent chartae geographicae. Constat ex CCCXXXIV. foliis satis crassis. Singulae paginae in tres diuisae sunt columnas aequales, quarum quaelibet XXXI. lineas comprehendit. Excipiendae tamen sunt paginae, in quibus cantica versuum instar scripta vel incipiunt vel absoluuntur, vt Exod. XV. Deut. XXXII. et inter Haphtaras Iud. V. Ibi enim nulla exstat columnarum diuisio, sed textus ante et post cantica per totam paginae latitudinem procedit. Similiter in prima Deuteronomii pagina, quae diuersis figuris exornata cernitur, textus limbo cuidam inclusus vnicam tantummodo occupat columnam, sed reliquis duplo latiorem. Nec minus in fine Ecclesiastae nullae apparent columnae, sed iterum per totam folii latitudinem textus in vna serie procedit. Tandem vbi explicit Ruthae libellus, a v. 15. vsque ad finem, textus spatium explet ex columna secunda et tertia compositum. Compactura voluminis satis antiqua est eique similis, quam libri ante saeculum XVI. habere solent. Recentiorem vero eam esse ipso

ipſo Codice, exinde colligitur, quod ad Geneſ. XXVIII. 10. in margine poſterior pars animalis, cuius ventri nota Maſorethica numerum verſiculorum in Paraſcha praecedenti indicans inſcripta legitur, a bibliopego abſciſſa ſit.

§. 5.

Librarius et tempus ſcriptionis. Quantum ad hiſtoriam huius Codicis, Librarii pariter ac illius in cuius gratiam ſcriptus eſt nomen in fine expreſſe indicatum legimus, vna cum tempore quo ſcriptio abſoluta eſt. In vltimo enim folio literis maiuſculis poſt exhortationem conſuetam חזק ונתחזק ſequentia inueniuntur verba הסופר שלמה בר נריה לא יזק לא היום ולא לעולם עד שיעלה חמור בסולם אמן אמן אמן סלה: *Scriba Schelomo filius Neria non laedatur, nec hodie nec in aeternum, donec aſcendat aſinus in ſcalam. Amen, Amen, Amen, Selah!* Deinde iiſdem ac ipſe textus literis: שבח לאל שסיומתי זה התרגום וחמש מגולות והפטרות ואיוב ופרשה לר׳ יקר בר׳ שמשון שנת חמשת אלפים ושבעים ושלשה לפרט׳ · יהי רצון שיזכה להגות בו הוא ובניו ובני בניו לעלם ולעלמי עלמיא: אמן. *Laus ſit Deo, quod abſolui hoc Targum, et quinque Megilloth, et Haphtaras, et Iobum, et Sectionem, pro R. Iakar filio R. Simſonis, anno* 5073. *ſecundum calculum. Faxit Deus vt dignus fiat, vt meditetur in illo ipſe et filii eius et nepotes eius in aeternum et in ſaeculorum ſaeculorum, Amen!* Tandem charactere paulo minori rotundo ei qui in libris Rabbinorum occurrere ſolet ſimili: וסיומתי

 זה

זה הספרים ביום ראשון של ראש חורש אלול:
Absolui vero hos libros die primo nouilunii mensis Elul. Quemadmodum vero ex his patet, totum Codicem quoad literas ac consonantes ab vno eodemque librario exaratum esse; ita id etiam indicant verba illa, quae Scriba absolutis quinque libellis adiecit: בשם אלהי מעונות סיימתי חמש מגילות ואתחיל לכתוב הפטרות: *In nomine Dei* (sanctorum) *habitaculorum, absolui quinque Megilloth, et incepi scribere Haphtaras.* Immo idem סופר nomen suum vbiuis prodidit, vbi in textu vox שלמה occurrit, cuius quippe singulas literas virgulis coronauit, v. g. Deut. XXV. 15. licet ibidem שְׁלֵמָה non sit nomen proprium Salomonis. Porro Cant. I. 1. III. 9. et in Haphtaris 1 Reg. I. 10. 12. 13. II. 12. III. 15. V. 26. 27. VI. 11. VII. 51. VIII. 1. 2. 12. 22. 54. 63. IX. 1. De aetate etiam quo scriptus est Codex ex verbis allegatis satis constat; nimirum quod Anno aerae Iudaicae 5073. i. e. A. C. 1313. fuerit exaratus. Scio quidem, non semper ex eiusmodi subscriptionibus de genuina codicum aetate satis certum ferri posse Iudicium; quum obseruante Dan. Ern. Ia-blonskio (*), quo sunt vetustiores, eo magis suppostitiae videantur. Ipse tamen concedit, iam initio saeculi XIII. consuetudinem annum scriptionis libri indicandi viguisse inter Iudaeos. Proinde nulla est ratio, cur suspecta nobis videri debeat ista Codicis nostri subscriptio: maxime quum litterarum ductus praesertim in secunda eius sectione pror-

(*) In Praef. ad Biblia Hebraica, §. 35.

prorſus ſimiles ſint illis, qui in ipſo textu inueniuntur. Immo prima vox Geneſeos בראשית eaque maiuſcula, fere eandem repraeſentat figuram, ac illa in Codice Bononienſi in Bibliotheca S. Saluatoris, cuius aetas ad DCC. annos aſcendere fertur, iiſdemque exornata cernitur animalculis (*). Caeterum Scriba noſtri Codicis ſub excitata ſubſcriptione Draconem pinxit, ad reliquum longitudinis ac latitudinis paginae ſpatium adimplendum. Pagina autem folii verſa charactere admodum maiuſculo dictum 2 Chron. XXIV. 5. ſcripſit, in quo pro הכהנים והלוים legitur הכהנים הלוים. Tandem tanquam vnicum verbum addidit ודאישתמודעינונוהון, quod quocunque etiam modo explicetur, vitioſe ſcriptum videtur; ſignificare tamen poteſt: *et hoc eſt perpetuum negotium eorum*, vel etiam: *et vt cognoſcatis illa.*

§. 6.

Non deſunt argumenta, ex quibus colligitur, olim ſine punctis vocalibus ſcriptum fuiſſe Codicem. Licet enim in his atramenti color ratione nigredinis parum differat ab illo, quo literae depictae ſunt; haud facile tamen inficias iuerit, alio tempore textum exaratum eſſe, alio autem puncta vocalia, immo diverſum fuiſſe a Scriba punctatorem, qui perpenderit, Scribam Salomonem qui *Punctator.*

 vocem

(*) Vid. figuram aeri inciſam Tab. XVI. N. I. pertinentem ad Tom. 2. Operis Diplomatici Benedictinorum, edit. German. Quemadmodum et iiſdem ornamentis architectonicis inſtructa eſt ac illa, quae ibidem N. 2. exhibetur.

vocem שלמה coronando nomen ſuum indigitare voluit (§. 5.), vix vocabulum שְׁלֵמָה Deut. XXV. 15. ad hunc finem obtinendum eligere potuiſſe, ſi ipſe puncta adieciſſet: niſi dicere velis illum quamcunque ocaſionem etiam longius petitam arripere voluiſſe, nomen ſuum etiam in Pentateucho indicandi. Praeterea ſaepenumero, quoties literae et voces per errorem vel bis ſcriptae ſunt, vel ad textum non pertinent, illas punctis orbatas reliquit, immo haud raro lineola tranſfixit punctator. Primum exemplum eſt Gen. I. 21. vbi poſt עוף כנף in textu inſeruntur verba למנהם ואת כל עוף כנף quae punctis vocalibus et accentibus inſtructa non ſunt, potius virgula deſuper et in medio notata. Nec deſunt integri verſus punctis vocalibus carentes, non ſolum redundantes, vt Hapht. XX. 2 Sam. VI. 10. 11. et Hapht. XXXI. Ezech. XLIV. 17. verum etiam quae ad textum pertinere videntur, vt Hapht. XXXIII. Ier. XVII. 15. 18-20. 25. et Hapht. LIII. Ioel II. 26. 27. E contraria vero parte voces a Scriba omiſſas in margine ſuppleuit Punctator, et quidem literis minoribus quarum ductus ab iis quibus vtitur Scriba prorſus diuerſi ſunt, v. g. Gen. XIII. 11. לו et כל Cap. XVII. 12. לכם etc. Caeterum alius adhuc fuiſſe videtur Maſorae ſcriptor, qui atramento vſus eſt ſubfuſco ac pallidiori, immo haud raro Scribam correxit, v. g. quando in margine annotauit, certas literas maiuſcule vel minuſcule exarandas fuiſſe, quae in textu ordinariam ſeruant formam, vt ex infra adducendis exemplis patebit.

§. 7.

§. 7.

Possessores Iudaici.

In descriptione *Wolfiana* lego, Codicem nostrum Constantinopoli in Germaniam esse translatum. Idem iam asseruerat THEOPH. SIEGF. BAYERVS in Progr. 1718. edito, quo Bibliothecam Senatus Palaeopolitani incrementis litterarum consecratam a. d. XI. Cal. Maii ad vsus bonorum omnium apertum publice iri denunciauit, p. 10. Quod tamen dubie satis exprimit HENR. OPITIVS p. 7. Praef. ad Biblia Hebr. Kilon. 1709. edita, scribens: *rarissimus certe codex Constantinopoli, quantum constabat, in Germaniam allatus.* Interea haud improbabilis foret assertio, si characteres illi primae Codicis paginae adscripti, Arabicisque non prorsus dissimiles, quos nemo Iudaeorum hic versantium legere potuit, quemadmodum aliquis illorum in consilium aduocatus existimabat, reuera essent Hebraici; sed tales, quales Iudaei Turcici vsurpare solent. Dubium caeterum manet, num secundum recensionem *Wolfianam* Iudaeus quidam librum Constantinopoli Francofurtum ad Oderam attulerit. Priusquam enim illuc veniret, varias iam in aliis Germaniae locis habuit possessores Iudaeos, prouti videre est ex verbis ad calcem voluminis in fine paginae, et quidem eiusmodi literis quales hodie in scriptura vulgari sua adhibere solent Iudaei, inueniendis, quae ita se habent: אני חכֿ מודה ומעיד לכל ראי חתימת ידי דלמטה איך שאדי החמ׳ מכרתי חומש עם התרגום והפטורות ואיוב הלז לר׳ שמואל בן מוהר״ר משה הלוי זצ״ל המכונה מפ״פ דמיין ברצון טוב ובנפש חפצה

חפצה בלתי אונס והכרח כלל להיות לר׳ שמואל סג״ל הנ׳ל ולזרעו עד סוף כל הדורות לחלוטין ויזכה בו הוא וזרעו וזרע זרעו עד עולם ללמוד בו וללמד ולמען להיות לו לעדות ולראיה חתמתי שמי עליו וחתימ׳ ידי דלמטה תעיד עלי כמאה עדים כשרים שמשון בר אברהם זצ״ל: . *Ego infra ſubſcriptus confiteor et teſtor omnibus videntibus ſubſcriptionem manus meae infra, quod ego infra ſubſcriptus vendiderim Pentateuchum cum Targum et Haphtaris et Iobo hoc R. Samueli filio Moſis Leuitae piae memoriae, qui cognomen gerit de Francofurto ad Moenum, voluntate bona et animo volenti, ſine omni coactione et neceſſitate, vt ſit R. Samuelis Leuitae modo dicti et ſeminis illius vſque ad finem omnium generationum abſolute; vt ſit legitimus poſſeſſor illius, ipſe, et ſemen eius, et ſemen ſeminis eius in aeternum, ad diſcendum ex illo et ad docendum. Et propterea vt ſit illi in teſtimonium et documentum, ſubſcripſi hic nomen meum, et ſubſcriptio manus meae infra teſtabitur contra me ſicut centum teſtes fide digni. Simſon filius Abrahami, piae memoriae.* Conſtat ergo Simſonem quendam filium Abrahami vendidiſſe Codicem R. Samueli filio Moſis Leuitae de Francofurto ad Moenum. Quo tempore vero hoc factum ſit, indicant ſequentia verba alia manu adſcripta: שכח לפ״ק קניתי *Anno 328. aerae minoris* (i. e. A. C. 1568.) *emi.* Eiuſdem emtoris R. Samuelis Leuitae manu plurimae in margine Codicis adpoſitae ſunt notae, ſiquidem et ſub vna earundem fol. 42. b. nomen ſuum expreſſe ſubſcripſit.

ſcripſit.* Sed aliae praeterea ſubinde occurrunt notae diuerſa adhuc ab iſta manu exaratae: vnde cognoſcitur, plures fuiſſe, quorum vſibus exemplar hoc Biblicum quondam inſeruiit. Ita et in ornamentis illis, quibus pagina prima Exodi circumdata eſt, charactere recentiori ſat diſtorto et parum legibili aliquis poſſeſſorum addidit: זה הסופר מנשה בן מוהר׳ לוי שלט אס׳: *Hic Scriba eſt Manaſſes filius Leui, qui viuat in dies bonos. Amen. Selah.* Et poſt antea excitatum de venditione et emtione libri teſtimonium rurſus alia manu literis maiuſculis adpoſitum legimus: טוב לי תורת פיך *Bona mihi lex oris tui.*

§. 8.

Reliqua fata Codicis.

Hoc exploratum habemus, tandem Codicem in manus veniſſe GODOFREDI WEGNERI S. Theol. D. qui eundem quum adhuc Francofurti ad Oderam munere ſacro fungeretur, a Iudaeo quodam emit. Vſibus deinde inſeruiit HENR. OPITII, cui illum ad aliquod tempus commodauit poſſeſſor, quum nouam adornaret Bibliorum Hebraicorum editionem; in cuius praefatione p. 7. ſcribit: *Vſi ſumus hoc Codice non ſine fructu ſaepiſſime, elegantiſſimum maximam partem exhibente poſitum, et cum impreſſis melioribus amice conſpirante.* Et mox p. 10. addit: *Deſcribendam mihi a filio meo natu ſecundo Paulo Friderico SS. Theol. Studioſo curaui totam Wegneriani Codicis Maſoram, cum impreſſa elegantiſſime maximam partem conuenientem, quam aduocatis in ſubſidium reliquis etiam*

etiam MStis, cum impressa diligenter contuli, tum impressam inter se tam textualem quam finalem commisi sedulo, et ad Scripturae loca summo studio exegi, an forte ea reficere possem vulnera atque sanare. Qua quidem ratione partim innumera siue scribarum siue typographorum vitio corrupta loca (in Masora scil.) *emendauimus.* Porro p. 14. monet, se fere auctoritate Codicis Wegneriani inductum esse, vt Gen. XXVI. 19. lectionem תַּעֲשֶׂה eligeret, qua tamen reiecta lectionem תַּעֲשׂה retinuerit. Alia autem loca in quibus Codicem nostrum contulerit, non indicauit. Quanti vero eum aestimauerit, vel exinde constare potest, quod teste *Bibliotheca Wegneriana* p. 1. centum Imperialium pretio eundem licitatus sit. Interim possessor eius mansit laudatus *D. Wegnerus*, qui eum secum apportauit, quum A. 1695. Regiomontum veniret munusque Professoris Theologiae et Concionatoris Aulici adiret. Defuncto autem *Wegnero*, cum reliquis eius libris, quorum Catalogus A. 1710. prodiit, plus licitantibus venum expositus, et quemadmodum ex relatione *Bayeriana* apud *Wolfium* didici, quum emtor deesset, sortilegio permissus A. 1714. in manus *Christoph. Boltzii* peruenit, qui eodem pretio quod in sortes impenderat Bibliothecae Senatus eundem concessit.

§. 9.

Character Scriptu- Ipsa iam Codicis forma delineanda a nobis erit: vbi quae circa literas, puncta vocalia, voces, versus et integras sectiones singularia in eo de-

deprehendi, ordine enumerabo. Quemadmodum literae vbiuis ad amuſſim nitidiſſime ſunt depictae, ita vt longiores etiam ך ן ף ץ ק ſi ſolam exceperis vltimam paginarum lineam, infra baſin vix deſcendant; ita charactere ſcriptus eſt quadrato Hiſpanico, illi qui in Bibliis Regiis Antwerpienſibus conſpicitur ſimili, ſed adhuc elegantiori. Nec aliae deſunt rationes, quae ſuadent, pro Codice Hiſpanico habendum eſſe noſtrum. Nam quum obſeruante IOH. HENR. MICHAELIS in Var. Lect. ad Num. VII. 18-83. Germanorum ſcribae in hiſce verſibus puncta vocalia per compendium laboris ideo omiſerint, quod eadem quae iam antea adfuerant totidem fere verbis recurrere animaduerterent; in noſtro Codice ſimiliter ac in Hiſpanicis textus vbiuis punctis inſtructus deprehenditur, quamuis Paraphraſis Chaldaica non vt alibi ſingulis verſibus ſubiuncta, ſed vt iam monuimus, iis tantummodo, in quibus nomina principum occurrunt, addita ſit. Illud etiam quod Codicibus Hiſpanicis ſolemne eſſe adfirmat Cel. IOH. DAV. MICHAELIS (*), nimirum ſignum ֳ non tantum pro Chatephkometz vſurpari, verum etiam pro Kometz-Chatuph, vbiuis in noſtro Codice obſeruatur, excepta tamen vltima vocum ſyllaba. Immo ſi certo conſtaret Codicem Conſtantinopoli in Germaniam translatum eſſe, eo maiori probabilitate aſſumi poſſet, in Hiſpania exaratum eum eſſe; quum hiſtoria teſte Iudaeorum plurimi Hiſpania pulſi

rae Hiſpanicus.

(*) Critiſches Collegium über die drey wichtigſten Pſalmen von Chriſto, p. 50.

pulsi in Orientem profecti sint. Nec hoc praetermittendum videtur, Codicem nostrum Deut. XXIII. 2. pro דכה legere דכא, et Num. X. 35. Nun inuersum in voce בנסע non sub hac forma ̈ exhibere, vt in aliis MStis, sed loco litterae erasae, fere vt latinum Z simili prorsus ratione, ac in Codicibus illis Malabaricis, quorum ex SVRENHVSIO sequentem IOH. CHRIST. WOLFIVS (*) suppeditat notitiam: *Refert* (Moses Pereyra de Paiva) *se exemplaria* (Pentateuchi) *Malabarica MSS. cum iis, quae in nostris oris inueniuntur, in omnibus conformia inuenisse, praeterquam duobus tantum in locis, quorum prior exstat Deut. XXIII. 2. in phraseologia פצוע דכא, vbi secunda vox finit littera* א, *cum alia exemplaria nostra finiant littera* ה. *Posterior exstat Num. X. 36. ante sequentia verba:* ויהי העם כמתאוננים, *vbi is in quinque exemplaribus MSS. litteram Nun inuersam inuenisse tradit hoc modo ̈ sicuti etiam in nostris, sed in vno antiquissimo exemplari illo modo Z, sicuti in MSS. apud nos vsitatis videre non licet. Iudaeos autem, a Titi Vespasiani facie fugientes, per Persiam se ad oras Malabaricas contulisse, ibique cum octoginta animabus saluos aduenisse, auctor tradit p. 9. Vnde constat, MSS. Malabaricis multum fidei tribuendum esse.* Caeterum, quod itidem Codicibus praestantissimis proprium esse solet, cantica Exod. XV. Deut. XXXII. et Iud. V. alternantibus lineis breuioribus et longioribus scripta esse, iam indicauimus. Similiter in libro Iobi inde a Cap. III. 2. vsque ad Cap.

(*) Vol. 4. Bibliothecae Hebraeae, p. 97.

Cap. XLII. 6. verſus in hemiſtichia diuiſi ſunt, et eum in modum compoſiti ac Latinorum carmina elegiaca; in Threnis vero hac ratione, vt ſinguli verſus a ſe inuicem ſpatio vnius literae diſtent, quodlibet caput autem voce maiuſcula incipiat. Voces abbreuiate ſcriptae rariſſime occurrunt: nam praeter vocem אפרים quae in Hapht. VIII. Obadi. 19. ſcribitur אֿפֿ, et vocem תקום quae Hiob XLI. 10. ſcribitur תֿ, nulla alia obſeruaui verborum compendia; immo in duobus iſtis locis alia manus litteras quae deficiebant adiecit. Quod reſtat, negari nequit, multas literas, voces, et integras quandoque ſententias, vel bis ſcriptas eſſe, vel prorſus ad textum non pertinere: quas vt iam monui punctis orbatas reliquit punctator, immo vt plurimum virgula tranſfixit, excepto tamen nomine diuino יהוה, quod vncinulis circumdedit. Idem valet de aliis nominibus diuinis abundanter ſcriptis: adeo, vt Deut. II. 14. vbi pro את־נחל ſcriptum erat אל־אחל, hoc ita correctum inueniatur, vt אל punctis carens non transfigatur, ſed clathro includatur, licet hic pro nomine diuino non ſumatur. Voces non minus quam integra commata ſubinde omiſſa in textu ſunt; quae tamen in margine ſuppleta inueniuntur, quandoque ab ipſo ſcriba, ſaepiſſime a punctatore, haud raro etiam a manu recentiori. Idem factum, quando loco vocis vitioſe in textu poſitae, alia in margine erat ſubſtituenda. Tantum igitur abeſt, vt Codex hic magna licet accuratione ſcriptus mendis prorſus careat, vt potius eiuſmodi emendationes in quauis fere pagina fuerint neceſſariae.

§. 10.

Literae maiuſculae. Literae quae in impreſſis maiuſculae vel minuſculae eſſe ſolent, in noſtro etiam Codice quandoque inueniuntur; licet duplo maior eorum locorum ſit numerus, vbi conſuetam ſeruant figuram. Quantum enim ad maiuſculas, 1) א, quod quidam codices maiuſcule exprimunt in אשריך Deut. XXXIII. 29. hic tale non eſt, 2) ב in prima voce Gen. I. 1. licet tota vox longe maioribus ac reliquus contextus literis exarata ſit, ſuper reliquas tamen vocis literas non eminet. Sed 3) ג Leu. XIII. 33. in והתגלח maiuſcule pictum inuenitur. Scribitur hic per Patach ſub ל, pro quo impreſſi habent Kametz. Et hanc lectionis varietatem hoc ſymbolo indigitari putat Matth. Hillervs (*); Talmudiſtae vero (†) medium legis verſum hac litera notatum eſſe obſeruant. 4) Maiuſcule quidem in textu Deut. VI. 4. in voce אחד non ſcribitur ד, ſed tale eſſe debere in margine annotauit Maſoretha. 5) ה, quod in excuſis Deut. XXXII. 6. maiuſculum eſt, hic a reliquis literis ſequentem in modum ſeparatur: ה ליהוה, licet ordinariam ſeruet figuram. 6) ו, quod Leu. XI. 42. in גחון maiuſcule ſcribi ſolet, et quidem vt Michaelis in Var. Lect. ad h. l. ex *Or Torah* annotat, breuius ac Nun finale, hic longius ac Nun illud finale protrahitur. Eſt vero media totius legis litera; vnde in margine eodem atramento ac textus obſeruatum legimus: ל׳ ויו רב חצי התורה באותיות

(*) De Arc. Kethib et Keri, p. 166.
(†) In Kidduſchin, C. 1. f. 30.

באותיות. Praeterea ו maiuſculum etiam adeſt in ויזתא Eſth. IX. 9. 7) ז, quod in quibuſdam editionibus in הכזונה Gen. XXXIV. 31. maiuſcule pingitur, tale in noſtro non eſt; nec in זכרו Mal. III. 22. 8) ח maiuſculum habet Codex ſecundus Erfurtenſis Exod. XXXII. 11. in ויחל, quae vox in noſtro Codice tota maiuſcule ſcripta apparet, adpicto in margine flore. Sed Eſth. I. 6. in חור non tantum maiuſculum ſed peculiari etiam forma cum gibbo exaratum eſt; deeſt vero Num. XIV. 16. in וישחטם, et v. 41. in תצלח, vbi maiuſculum eſt in Cod. 3. et 4. Erfurt. 9) ט maiuſculum adeſt Eccleſ. VII. 1. in טוב, ſed in שבטו Iob. IX. 34. non inuenitur. 10) י in יגדל Num. XIV. 17. maiuſculum non erat; quod tamen alio atramento in tale mutatum eſt, addita in margine nota Maſorethica. 11) כ maiuſculum, quod ex quorundam ſententia Deut. XXVIII. 68. occurrere deberet, hic deſideratur. 12) ל maiuſculum eſt in וישלכם Deut. XXIX. 27. ſed in והלטאה Leu. XI. 30. et in ליני Ruth. III. 13. non item. 13) מ maiuſculum, quod in quibuſdam editionibus in שלשים Gen. L. 23. occurrit, hic non inuenitur; nec Num. XXIV. 5. in מה. Sed praeter exempla, quae in Maſora enumerantur, Mem finale maiuſcule pictum eſt Num. X. 29. in נסעים, ſed vt inſpectio docet ideo, quia hic in membrana foramen eſt, quod cingitur hac litera: manifeſto indicio, in hiſce literis nulla myſteria eſſe quaerenda. 14) נ maiuſculum inuenitur in נצר Exod. XXXIV. 7. et in משפטן Num. XXVII. 5; ſed deeſt in דריהן

Num. XXXVI. 11. et in לינו Ruth. III. 13. 15) ס maiusculum adest Eccles. XII. 13. in סוף, sed Num. XIII. 30. in ויהס non item, vbi, vt MICHAELIS ex *Or Torah* obseruat, nec in libris Hispanicis inuenitur. 16) ע maiusculum exstat in שמע Deut. VI. 4. 17) פ in אפאיהם Deut. XXX. 26. vbi in Masora non recensetur, non solum maiusculum, sed etiam duplicatum cernitur, adeo, vt in maiori aliud adhuc minus inclusum sit. Eadem forma etiam scribitur in פן v. 27. item v. 31. in פלילים et v. 32. in מגפן, et גפנם, item v. 42. in פרעות et v. 43. in יכפר (*). Deest vero Pe finale maiusculum in prima voce Gen. XXX. 42. Sed in כסופה paulo quidem maius scribitur ac reliquae literae; sed eadem ratione, vt saepe in aliis vocibus: nec Deut. XXXII. 5. in ופתלתל super reliquas literas eminet. 18) צ maiusculum est in צרימו Deut. XXXII. 27. quod exemplum in Masora non recensetur. Adest quidem ץ finale maiusculum in ציץ Exod. XXVIII. 36; sed ibi vltima est columnae linea, in qua semper ita scribitur. Ast Exod. XI. 8. in צא, Deut. XXVIII. 68. in מצרים, et Deut. XXXII. 4. in הצור non inuenitur. 19) De ק in libris Biblicis, quos Codex noster continet, nullum occurrit exemplum. 20) ר in אחר Exod. XXXIV. 14. a Scriba maiuscule pictum non est; licet nota marginalis indicet, tale esse debere. Similiter 21) ש Cant. I. 1. maius non est ac reliquae lite-

(*) De ratione huius scriptionis, item quando ח cum gibbo ascendente pingitur, vid. IOH. LEVSDENII *Philol. Hebr. Diss. 26. p. 318.*

literae vocis primae שיר, quae caeterum tota valde magna et deaurata eſt. Tandem 22) ת maiuſcule ſcribitur in תמים Deut. XVIII. 13; ſed in ותכתוב Eſth. IX. 29. prius ת ordinariam ſeruát magnitudinem.

§. 11.

Videamus nunc, quaenam in noſtro Codice literarum, quae alibi minuſculae eſſe ſolent, ſit ratio. Talis 1) eſt א in voce prima Lev. I. 1. ויקרא auro obducta: quae licet longe maiori forma expreſſa ſit ac reliquus contextus, vltima tamen eius litera vix dimidiam partem attingit altitudinis literarum praecedentium; forſan ad indicandam lectionis varietatem in aliis Codicibus obuiam ויקר abſque א, vt Num. XXIII. 4. 16. (*) 2) ב minuſculum Maſora requirit Prou. XXX. 15. qui liber in noſtro Codice non exſtat. 3) ג minuſculum non eſt in וגיש Iob. VII. 5. 4) De ד minuſculo iterum exemplum illud Prou. XVIII. 17. in noſtro MSto obuium non eſt. 5) ה in בהבראם Gen. II. 4. ordinariam ſeruat formam. 6) ו minuſculum, vel vt in Maſora ad Num. XXV. 12. vocatur, abſciſſum, l. c. in voce שלום non conſpicitur, licet in margine nota occurrat ו׳ זעיר. Similiter 7) ז minuſculum non legitur in ויזתא Eſth. IX. 9. Ita nec 8) ח minuſculum ſcriptum eſt in חף Iob. XXXIII. 9. 9) ט ordinariam formam ſeruat tum Num. XXXI. 24. in וטהרתם, tum in

Literae minuſculae.

(*) Vid. MATTH. HILLERI *Arcan. Kethib et Keri, p. 175.* et *Relationes Goettingenſes de libris nouis, Faſc. IX. p. 32.*

טבער Thren. II. 9. 10) י minuſcule ſcriptum deprehenditur in תשי Deut. XXXII. 18, et quod in aliis exemplaribus non obſeruatur, Eſth. IX. 9. in ויזתא. 11) כ in ולבכתה Gen. XXIII. 2. reliquis literis minus non eſt; quod tamen requirit nota Maſorethica in margine. Idem valet 12) ratione ל in לוא Thren. I. 12. 13) Ad exempla, in quibus מ minuſculum ſcribi ſolet, referuntur מוקדה Leu. VI. 2. ממים Deut. IX. 24. et ממרים Deut. XXXI. 27: in quibus tamen noſter Codex ordinariam exhibet formam. Sed Leu. XXIII. 7. ob ſolum ſpatii defectum Mem finale minuſcule exaratum deprehenditur, dum loco ביום Scriba poſuerat בים, quod deinde correxit. 14) נ minuſculum non occurrit in נער Thren. IV. 14. nec Hapht. XXIV. in ארן Ieſ. XLIV. 14. 15) Loca, in quibus ex Maſoretharum praeſcripto ס minuſculum eſſe deberet, in noſtro Codice non occurrunt. 16) ע minus reliquis literis non eſt in voce לעות Thren. III. 36. licet Maſora marginalis id requirat. 17) Locus Danielis in quo פ minuſculum eſſe ſolet, iterum in noſtro MSto non continetur. 18) צ ordinario modo ſcribitur in פרץ Iob. XVI. 14. 19) ק minuſculum in קצתי Gen. XXVII. 46. non habet textus, quamuis id in margine poſtulet Maſoretha. Nec Exod. XXXII. 25. in בקמיהם tale quid deprehenditur. Similiter 20) ר regularem ſeruat figuram in ראשית Exod. XXIII. 19. et Cap. XXXIV. 26. Nec Eſth. IX. 9. in פרמשתא minuſculum eſt: in qua tamen voce praeter morem conſuetum 21) ש reliquis literis minus eſt; non

vero

vero v. 7. in פרשנדתא. Nec idem nomen proprium 22) ת minusculum habet.

§. 12.

Aliae literae anomalice scriptae, nec non literae et voces superne punctatae.

Licet in quibusdam exemplaribus Gen. XI. 32. vltima vox בחרן per Nun inuersum scribatur; noster tamen Codex regularem seruat scriptionem. Nec Num. X. sub finem v. 35. et 36. collocatur Nun inuersum ac separatum. Illud vero, quod Num. X. 35. in voce בנסע in aliis Codicibus inuerse scribi solet Nun, hic vt iam monuimus (§. 9.) figurae Latini Z similis est, in quam loco literae erasae correcta est. Versiculo 36. autem in ובנחה antea adfuit Nun ordinarium; quod tamen erasum et in inuersum mutatum est: forsan ad indigitandam lectionis varietatem. Seruatur interim hic lectio τῦ Chetibh, nec nota marginalis ובנחו כ׳ addita est, similiter ac in Codice Helmstadiensi. In voce כמתאננים autem Num. XI. 1. Nun ordinario modo scribitur. Caeterum nec Num. I. 22. in voce לגלגלתם postremum ל instar serrae pictum est: quod iterum praestantiam nostri Codicis confirmat; quum R. MENACHEM (*) obseruet, se tale quid in Hilleliano, Hierosolymitano, Hispanicisque Codicibus non inuenisse, sed non nisi in Germanorum libris. Nec vllae in nostro Codice obuiae sunt literae, quae ideo, quod supra reliquum textum eminent, suspensae appellantur. Modo enim ordinario scriptum est ע in עירם Gen. III. 10: item Iob. XXXVIII. 13. 15. in רשעים et

 מרשעים

(*) In Or Torah, f. 16. a.

מרשעים, licet hic Masora in margine annotet ד׳ אותיות תלויות. Aliter vero se res habet ratione literarum et vocum superne punctatarum, quarum iam in Talmude, Zohar, aliisque libris Iudaeorum antiquissimis, item a Hieronymo (*) fit mentio, et quarum punctatio extraordinaria pro indicio habetur, quod in aliis exemplaribus istae vel omissae vel aliter scriptae fuerint. Illae enim fere vbiuis in nostro Codice lineolis verticalibus, nonnunquam etiam coronulis notatae deprehenduntur. Primum exemplum occurrit Gen. XVI. 5. vbi requirente Masora in וביניך supra posterius י punctum esse deberet, maxime quum hoc vocabulum alias in Pentateucho nullibi plene scribatur. In nostro vero Codice scriptum antea erat, vt in Cod. 2. Erfurtensi et Cassellano, ובינך defectiue: quod vero eraso ך mutatum est in וביניך, addita a manu seriori in qualibet litera vocis lineola. 2) Gen. XVIII. 9. in voce אליו super א, י, et ו lineolae positae sunt: 3) Gen. XIX. 33. in ובקומה quaelibet litera tali lineola notata est, vt in Cod. 1. et 2. Erfurtensi, nec non Cassellano; quum impressi soli ו punctum imponant. 4) Gen. XXXIII. 4. tota iterum vox וישקהו punctis instructa fuerat, vt in impressis, quorum vero tria priora rursus erasa sunt. 5) Gen. XXXVII. 12. את superne punctatum cernitur, vt in impressis. 6) Num. III. 39. ואהרן quinque lineolis superne notatum est; quod etiam nomen nec in Pentateucho Samaritano, nec in versione Syriaca, nec in antiquissimo MSto

(*) Ad Gen. XIX. 33.

MSto *Kennicottiano* inuenitur. 7) Num. IX. 10. vbi tota vox רחקה antea quatuor lineis instructa fuerat, vt in Cod. 1. 2. et 4. Erfurt. tres priores vero rursus erasae sunt, forsan ab eo Codicis possessore, qui literis Rabbinicis hanc addidit notam marginalem: *In* רחוקה *punctum omnino est super* ה *tantum, et non super omnibus literis: et ita hoc clare legitur in Gemara, tractatu Pesachim, in Capite quod incipit a verbis* מי־שהיה טמא*, et adduxit hoc* מהר״ן *in explicationibus suis.* 8) Num. XXI. 30. in אשר super ר punctum extraordinarium conspicitur, cui manus serior addidit lineolam verticalem. 9) Num. XXIX. 15. in ועשרון in impressis tantummodo ו punctum habet; sed in Cod. 1. et 4. Erfurt. singulae literae. In nostro autem literae ע, ר et ן sequenti signo (*v*) superne notatae sunt. 10) Deut. XXIX. 28. voces לנו ולבנינו singulis literis lineolas verticales superimpositas habent. Praeter haec decem exempla superne punctatorum, quae secundum Masoram in lege occurrunt, in nostro Codice etiam vox שעטנז Leu. XIX. 19. et Deut. XXII. 11. super singulis literis tribus apicibus coronata est. Ex reliquis vero exemplis punctatorum in Prophetis et Hagiographis inueniendis, hic vnice occurrit Ies. XLIV. 9. vbi המה superne tribus lineolis notata cernitur.

§. 13.

Finales literae consuetam seruant figuram, nisi quod Num. XXVII. 7. Nun finale in vocabulis אביהן להן peculiari modo, fere vt Graecorum ϱ scri- *Literae finales et dilatabiles.*

ſcriptum ſit, forſan ad exprimendum vtrumque ſimul ſuffixum, foemininum pariter ac maſculinum quod in praecedenti אביוהם positum erat. Pro Nun finali vero ordinarium Iob. XXXVIII. 1. et Cap. XL. 6. et in noſtro Codice legitur. Idem valet de Mem finali ſiue clauſo in medio vocis למרבה Ieſ. IX. 6. qui locus adhuc pertinet ad Hapht. XVII. Literae autem אהלמת quae in impreſſis dilatabiles ſunt, tales hic plerumque non apparent; quamuis aliae etiam praeter illas, v. g. מ et כ longius extendantur. Potius ad reliquum cuiuslibet lineae ſpatium adimplendum vel peculiare ſignum adhibet librarius, duplicatum ſaepe immo triplicatum; vel ſi maius ſpatium ſuperfuerit, vocis immediate ſequentis priores literas: quas tamen punctator punctis orbatas reliquit, manus vero ſerior vel virgula tranſfixit, vel clathro incluſit, ſi ad nomen quoddam diuinum pertinere videri poſſent. Sic v. g. Exod. XVII. 9. literae יהו initiales ſequentis vocis יהושע lineam claudunt, quas vncinulis circumdare quam tranſfigere maluit corrector, ne nomen יהוה quod iiſdem literis incipit, irreuerentius tractaſſe videretur.

§. 14.

Puncta vocalia, notae diacriticae et accentus.

A literis progredior ad puncta vocalia et accentus, et quid ratione illorum huic Codici prae excuſis peculiare ſit, breuiter indicabo. Non quidem adeo frequenter loco vocalium adhibentur ſic dictae matres lectionis, literae nimirum אוי, vt in altero Bibliothecae Regiae MSto; non deſunt tamen

tamen plurima exempla, quae ratione modi ſcribendi plena et defectiua ab impreſſis differunt: quemadmodum et ſaepius הוא legitur, vbi impreſſi habent היא, et vice verſa. Iod in fine ſaepiſſime punctum ſubſcriptum habet (*), praeſertim in voce אֲדֹנָי. In nomine vero diuino יהוה Cholem, quod τῷ ו imponunt impreſſi, fere vbiuis omittitur: ſiquidem et in aliis vocibus ו puncto Cholem deſignante ſaepenumero deſtituitur. E contraria vero parte, vbi in excuſis punctum diacriticum τῷ Schin vel Sin cum Cholem coincidit, in noſtro Codice duo puncta deprehenduntur. De Kometz-Chatuph iam monuimus (§. 9.), illud eadem vbiuis fere figura (ֳ) notari, quam Chatephkometz in impreſſis. Quamuis literae gutturales et ר Dageſch forte reſpuant; tamen ex praeſcripto Maſorae et in noſtro Codice adeſt Dageſch in א Gen. XLIII. 26. in ויביאו, Leuit. XXIII. 17. in תביאו, et Iob. XXXIII. 21. in ראו: nec minus in ר Cant. V. 2. in שראשי. Literis בגדכפת, quoties non ſunt dageſſatae, ſuperinducta ſemper eſt lineola Raphe. Punctum vero Mappik, quo ה finale quando mouetur a quieſcenti diſcernitur, non in ventre eiuſdem, ſed ſubſcriptum cernitur. De accentibus notandum, figuram eorundem magis ad eam accedere quae in Codice Dreſdenſi (†), quam quae in impreſſis obſeruatur. Caeterum in

(*) Idem obſeruat. IOH. HENR. MICHAELIS in Diſſ. de Codic. MSS. Erfurtenſibus, de tertio et quarto Codice ſuo, qui hoc punctum quaſi Mappik vocat.

(†) Vid. S. R. CAR. FRID. BAHRDT Proluſ. de hoc Codice, p. 7.

in Decalogo duplex quidem occurrit accentuatio, tum versicularis tum praeceptiua, sed parum accurata: adeo vt idem, quod de Codicibus Erfurtensibus scribit Io. HENR. MICHAELIS in Var. Lect. ad Exod. XX. 2. magnam in illis circa Decalogi accentus esse confusionem, de nostro quoque valeat.

§. 15.

Nomen diuinum יהוה

Inter voces imprimis commemorandum videtur nomen Dei essentiale יהוה. Illud in Paraphrasi Chaldaica semper per tria Iodim ייי quorum vltimum signo munitum est figurae (qua parentheses Latini designare solent non prorsus dissimili (*), abbreuiate scribitur: raro autem in ipso textu Hebraeo, nimirum Gen. II. 22. IV. 26. XXIX. 32. Exod. XIII. 8. XIX. 20. Leu. XXIII. 12. et 23. vbi etiam punctatum et clathro coronato inclusum est; nec non Num. XXVII. 5. XXXI. 50. Deut. XVI. 17. XXVI. 2. et inter Haphtaras Ies. I. 10. Praeterea, quum obseruante Cel. KENNICOTTO (†), quoties MSta in locis, vbi in impressis legitur אדני, nomen diuinum per יהוה exprimunt, haec lectio merito pro vera habenda sit; loca indicare operae pretium erit, in quibus idem in nostro Codice obseruatur. Ita pro אדני legit יהוה Thren. III. 31. item Hapht. X. 1 Reg. III. 15. Hapht. XVII. Ies. VI. 1. 8. Hapht. LXIV. Ies. XI. 11. Nec non pro לאדני

(*) Pro antiquitatis criterio id habet Io. CHR. WOLFIVS Tom. 4. Bibl. Hebr. p. 89. Conf. et Tom. 2. p. 315.

(†) The State of the printed Hebrew Text of the O. T. Diss. I. p. 355.

לארני legitur ליהוה Hapht. VI. Mal. I. 14. Et Hapht. XVII. Ief. VI. 11. ארני praemittit יהוה, licet non punctatum et linea ſuperne notatum. Tandem et Hapht. LXX. Ieſ. LVII. 21. pro אלהי in textu legitur יהוה, quod tamen punctis inſtructum non eſt, adpoſita in margine voce אלהי. Interea ſemel quoque occurrit ארני pro יהוה, nimirum Thren. II. 6.

§. 16.

Voces initiales.

Negari nequit initiales ſingulorum librorum biblicorum voces, non ſolum magnitudine ſua reliquas in textu inſigniter excedere, verum etiam auro obductas eſſe. Non enim regulam illam Masoretharum, de relinquendis inter quemlibet Pentateuchi librum quatuor tantummodo lineis vacuis, obſeruauit Codicis ſcriptor; quamuis is, qui limbum partes Maſorae in prima voluminis pagina cingentem exarauit, eius mentionem fecerit. Incipit nimirum textus fol. 1. pagina verſa, vbi vocabulum בראשית totam paginae latitudinem occupat, minio coeruleoque colore ſcriptum, et diuerſis animalculis figuriſque architectonicis exornatum. Fol. 65. in Exodi initio vox ואלה in medio paginae charactere praegrandi deaurato picta, ſuperne vero multis ornamentis inſtructa cernitur. In Leuitico, cuius exordium eſt fol. 119. prima vox ויקרא literis magnis deauratis ita expreſſa eſt, vt א longe minus ſit reliquis literis, tota autem vox Parallelogrammati, cuius quatuor anguli flore deaurato exornati ſunt, incluſa. Idem valet

valet de Numerorum libro fol. 158. voce במדבר incipiente. Deuteronomii prima vox אלה fol. 210. literis longe maximis et deauratis efformata eſt, infra quam per totam paginam textus in vnica quidem columna, ſed duplo latiori reliquis, ſequitur, tota vero pagina ornamentis deauratis circumdata conſpicitur. Cantici Canticorum prima vox שיר fol. 258. in paginae initio, latitudinis vero eiuſdem medio, literis valde magnis et auro obductis ſcripta, ſed nulli figurae incluſa eſt. Idem valet de libello Ruth, cuius tamen prima vox ויהי maiuſcula et deaurata fol. 260. non niſi ſpatium latitudinis columnae ſecundae et tertiae occupat; ſimiliter ac fol. 262. איכה, quo vocabulo Threni ordiuntur. In Eccleſiaſte vero prima vox דברי maiuſcula item et deaurata fol. 265. totam fere paginae latitudinem explet; ita tamen, vt poſt illam et quidem ſeparate א longe minus quam literae praecedentes, multo tamen maius ac ſequens contextus, adpictum et argento obductum ſit. Libellus Eſtherae incipit fol. 269. b. cuius prima vox ויהי maiuſcula et deaurata in medio paginae cernitur. Explicit hic liber fol. 274. b. col. 1. et ſtatim col. 2. ſequuntur Haphtarae, quarum quaelibet peculiarem habet inſcriptionem, indicantem ad quamnam Paraſcham pertineant, et vnde deſumtae ſint: prima autem cuiuslibet Haphtarae vox atramento eodem quo contextus, ſed maiuſcule ſcripta eſt. Sequitur fol. 316. b. Iobus, cuius primum vocabulum איש maiuſculum ſpatium latitudinis duarum columnarum occupat,

cupat, variisque ornamentis atramento ornatum sed nondum auro obductum est. Quo libro finito fol. 329. b. col. 1. in eadem columna sectio ex Ieremia incipit, cuius prima vox למה longe maior est quam sequens contextus, sed non nisi atramento exarata.

§. 17.

Librorum versiculi.

Ratione versuum notandum, illos eodem ac alias modo per accentum Silluk cum duobus punctis Soph-Pasuk a se inuicem distingui; in fine vero librorum plerumque numerari. Nimirum in fine Geneseos, vbi consuetum alias חזק non inuenitur, ipse סופר literis paulo minoribus adscripsit: סכום פסוקי דסיפרא התר תקלד סימן. *Numerus versuum libri* MDXXXIV. *signum mnemonicum.* In spatio autem inter has literas et textum, sequentia leguntur Masorethae verba: פסוקי דס׳ אלף וחמש מאות ושלשים וארבעה אך׳ לד׳ סימן וסדריו מג׳ וסימנ׳ ידידיה ופרשיותיו שנים וסי׳ אחאב וחציו ועל חרבך תחיה: *Versus libri sunt mille quingenti et triginta quatuor.* MDXXXIV. *signum est. Et ordines eius* (siue capita antiquata) *sunt XLIII. et signum eorum est* ידידיה (Nomen proprium, cuius literae numerum 43. efficiunt.) *Et Paraschae eius sunt duo*, (vel potius duodecim, omisit enim vocem עשר) *et signum earum est* אחאב. *Et medium eius* versiculus Gen. XXVII. 40. Ipsissimis hisce verbis, omissa etiam voce עשר Masoretha vsus est in efformando limbo, quo pagina prima Codicis circumdedit partes Masorae maximae variis inclusas ductibus: vbi tamen ad explendum reliquum istius parallelogrammatis spatium

tium adhuc ſequentia verba addidit: וצריך להניח בין כל סיפרא ד׳ שטין חלק ויב׳ שטין חלק כמנין גט אם (*) לא יקימו התורה לכתוב וכו׳. *Et neceſſe eſt relinquere inter quemlibet librum quatuor lineas vacuas, et duodecim lineas vacuas, ſecundum numerum libelli repudii. Si non ſtabilietis legem deſcribendo etc.* In Exodi clauſula librarius literis rotundis ſcripſit סכום הפסוקים של ספר ואלה שמות אלף ומאתים ותשעה פסוקים: *Numerus verſuum libri Exodi, mille ducenti et nouem verſus.* Quibus ſequentia adpoſuit Maſoretha: צב׳ סבכי׳ מנין דפסוקא אלף ומאתים ותשעה ארט׳ סימן ופרשיות יא׳ וסדרין כט׳ יהדי׳ סימן וחציו מכשפה לא תחיה: XCII. ſcil. ſunt verſus Paraſchae vltimae in Exodo: qui etiam numerus indicatur nomine proprio סבכי, coll. 2 Sam. XXI. 18. *Numerus verſuum mille ducenti et nouem. MCCIX. ſignum. Et Paraſchae XI. Et ordines XXIX.* יהדי *ſignum. Et medium eius Exod. XXII.* 17. Vbi explicit Leuiticus, Scriba charactere maiuſculo ſcripſit formulam commonitoriam חזק. Deinde Maſoretha numerum verſuum Paraſchae vltimae Leuitici tum literis, tum nomine proprio 1 Chron. VIII. 7. עח׳ עזא׳ expreſſit. Poſtea iterum manu Scribae iiſdem ac in textu literis notauit סכום פסוקי דויקר׳ דויקרא חתנט׳: *Numerus verſuum libri qui dicitur Leuiticus* DCCCLIX. Videtur

(*) Iudaeorum aliquis, ipſe סופר, qui legem iam aliquoties deſcripſit, putabat, vocem hanc עם abbreuiate ſcriptam eſſe pro ארורים מי coll. Deut. XXVII. 26. Tunc vero ſenſus eſſet: *maledicti qui non ſtabilient legem hanc deſcribendo.*

tur vero variantem lectionem in prima voce Leuitici exprimere voluiſſe. Tandem Maſoretha ſequentia adiecit: סך פסוקי דסיפרא שמונה מאות וחמשים ותשע וחציו והנגע בבשר הזב ופרשיות י׳ וסימנין בג׳ בג׳ . כה׳ סדרין: *Summa verſuum libri octingenti et quinquaginta nouem. Et medium eius Leu. XV. 7. Et Paraſchae decem: et ſigna earum* בג בג. *XXV. Ordines.* Maſora autem impreſſa numerat XXIII. capita antiquata. In fine libri Numerorum Scriba poſuit: קלב, quae literae efficiunt numerum 132. ſicuti et in בלק quod infra ſcripſit Maſoretha. Tot enim verſiculos continet vltima Paraſcha in Numeris. Deinde literis paulo minoribus addidit Scriba: מנין הספר אלף ומאתים ושמנים וחמשה פסוקים: *Sectiones libri mille ducenti octuaginta et quinque verſus:* vel 1288. ex mente Maſorethae, qui וחמשה transfixit, et in margine ſcripſit ושמנה; ſiquidem et priorem ſcriptionem continuans addidit אפרח סימן, adeoque tale vocabulum pro ſigno elegit, cuius literae numerum 1288. efficiunt. Eiuſdem etiam manu ſequentia verba adpoſita ſunt: וחציו והיה האיש אשר אבחר וצריך להניח ד׳ שטין בין כל ספר וספר: *Et medium eius Num. XVII. 20. Et neceſſe eſt relinquere quatuor lineas inter omnem librum et librum.* Quae tamen regula hic obſeruata non eſt. Abſoluto Deuteronomio, poſt admonitionem חזק maiuſcule exaratam, iiſdem ac in textu literis adpoſuit Scriba: סכום פסוקי דאוריתא חמשא אלפין ותמני מאה ארבעין וארבעה: *Numerus verſuum fontis* (ſcil. ſapientiae, ſiue legis) *quinquies mille et*

 octin-

octingenti quadraginta et quatuor: vel ex mente Masorethae, qui expuncta postrema voce substituit ושׁשׁה, 5846. In Masora impressa autem numerantur 5845. versus. Praeterea vero adhuc sequentia in nostro Codice hic annotata leguntur סך פסוקי דסיפרא הֹנֹץ מספר כל הפרשיות נֹגֹ וכל הסדרים קֹנֹד חצי אות ו׳ דגחון: *Summa versuum libri,* (Deuteronomii) *nongenti quinquaginta quinque. Numerus omnium Paraſcharum LIII. et omnes ordines CLIV. Medium litera* ו *in* גחון Leu. XI. 42. maiuscule scripta. In Cantici canticorum fine haec inuenitur nota Masorethica: סכום פסוקי דסיפ׳ קֹיֹהֹ וסימ׳ יֹעֹלֹהֹ וחציו נרד וכרכום. *Numerus versuum libri CXV. et signum eius* vocabulum יעלה, *et medium eius Cant. IV.* 14. Liber Ruth nullam subinctam habet notam, in qua versus numerati essent. Post vltimum Threnorum versiculum, Scriba in ipso contextu versum 21. qui etiam punctis vocalibus et accentibus instructus est, repetiit. Iudaei enim ob tristius versiculi vltimi argumentum penultimum reiterare solent, in ישעיה Iesaia, תרי עשר duodecim Prophetis minoribus, קינות Threnis, et קהלת Ecclesiaste: qui libri signo יֹתֹקֹקֹ indigitantur, etiam hic literis minoribus a librario addito. Hic vero relicto aliquo interuallo sequentem in modum pergit: סכום הפסוקים שׁל ספר מאה וחמשים וארבעה. *Numerus versuum libri centum et quinquaginta quatuor.* Masoretha autem in spatio illo haec verba inseruit: מנין פסוקי דסיפ׳ קֹנֹד וסי׳ קֹדֹיֹםֹ וחציו לדכא תחת רגליו:. *Numerus versuum libri CLIV. Et signum*

קדים

קרים. *Et medium eius Thren. III. 34.* Penultimus Ecclesiastae versiculus itidem repetitur a scriptore Codicis, punctis vocalibus etiam munitus, licet ס in סוף ordinariam seruet magnitudinem. Eadem quoque hic recurrit Scribae nota סימן יהלק; quam excipit Masorethae obseruatio: סכום פסו׳ דסיפ׳ מאתים ועשרים ושנים וסימנ׳ אוריה וחציו כי בתבל בא וסדריו ד׳: *Numerus versuum libri ducenti et viginti duo: et signum eius* אוריה. *Et medium eius Eccles. VI. 4. Et ordines eius quatuor.* Vbi explicit Estherae libellus, Masoretha addidit סכום פסוקי דסיפ׳ מאה וששים ושבעה וסימן קסז וחציו ותען אסתר המלכה וסדריו ה׳: *Numerus versuum libri centum et sexaginta septem, et signum* קסז (cuius singulae literae efficiunt numerum 167. licet hic ז eandem ac Nun finale habeat figuram). *Et medium eius Esth. V. 7.* (qui in nostro Codice verbis istis ותען אסתר המלכה incipit, quamuis vocabulum המלכה, quod in impressis deest, a manu seriori fuerit transfixum.) *Et ordines eius quinque.* Tandem in clausula libri Iobi Masoretha annotauit: סכום פסוקי דסיפ׳ אלף ושבעים וחציו אשר קמטו וסדריו ח׳: *Numerus versuum libri mille et septuaginta: et medium eius Iob. XXII. 16: et ordines eius octo.* In hoc ipso vero Iobi libro commata Cap. XIX. 24. 25. ita transposita sunt, vt vers. 25. praecedat.

§. 18.

Sectiones siue Paraschae minores in hoc Codice certis spatiis a seinuicem distinguuntur; ni- *Parascha.*

mirum apertae per integrae fere lineae, clauſae vero per dimidiae lineae, interdum etiam vnius tantum vocis vel duarum interuallo. Simili ratione in libris Moſaicis Paraſchae maiores ſeiunctae ſunt; praeterea vero prima earum vox maiuſcule picta, haud raro etiam flore in margine condecorata cernitur. Numerus Paraſcharum maiorum Pentateuchi eſt vt in impreſſis LIV. quae, praeter illas quae cum cuiuslibet libri exordio incipiunt, ſequenti ratione ſignatae ſunt. Paraſchae ſecundae librarius in margine adſcripſit פר׳, tertiae vero פ ornamento cuidam incluſum. Paraſchae IV. V. VI. quae in impreſſis ſunt apertae, etiam hic praemittunt triplex פ maius, in vacuo integrae lineae interſtitio. Nullum vero tale ſpatium ante Paraſcham VII. clauſam deprehenditur, cuius tantummodo margini סתו׳ adſcripſit סופר. Paraſchae VIII. IX. X. rurſus apertae ſunt, ſimiliter XI. quae in impreſſis eſt clauſa. Duodecima vero hoc peculiare habet, quod nullo plane interpoſito ſpatio, quamuis voce maiuſcula incipiat. Rationem cur hanc ſectionem legalem a praecedenti in codicibus ſuis non diſtinguant Iudaei, indicauit Io. HENR. MICHAELIS in Var. Lect. ad Gen. XLVII. 28. Paraſchae XIII. exordium cum initio Exodi coincidit; ſed in ſequentibus Paraſchae apertae praemittunt triplex פ maius, clauſae vero non vt in impreſſis triplex ס maiuſculum, ſed פ ſimplex. Hac ratione apertae hic ſunt XV. XVII. XVIII. XX. XXII. XXIII. licet impreſſi XX. XXII. et XXIII. clauſis annumerent; clauſae vero in noſtro Codice ſunt XIV. XVI.

XIX.

XIX. XXI. quamuis impressi XIX. et XXI. inter apertas referant. Leuitici initium iterum Paraschae XXIV. exordium determinat. Deinde apertae in hoc Codice sunt XXVI. XXVIII. XXIX. XXX. licet impressi XXVI. pro clausa habeant; clausae vero XXV. XXVII. (quae post spatium vnius tantummodo vocis incipit, nec פ maiusculum praemittit,) XXXI. XXXII. et XXXIII. quamuis in impressis apertae sint XXV. XXVII. XXXI. XXXII. et XXXIII. A primis libri Numerorum verbis incipit simul Parascha XXXIV. Postea apertae sunt XXXVI. XXXVII. XXXVIII. XXXIX. XLI. et XLII. sed clausae XXXV. XL. et XLIII. licet XXXV. et XLIII. in excusis apertis annumerentur. Idem rursus cum Deuteronomio initium habet Parascha XLIV. Postea vt apertae signantur XLV. XLVI. XLVII. L. item LIII. et LIV. quae tamen nec triplex nec simplex פ praemittunt; vt clausae vero XLVIII. et XLIX. sine praeuio פ, porro LI. et LII. quae iterum nullam praemittit literam, immo ne quidem primam vocem maiusculam exhibet, sed non nisi flore in margine adpicto distinguitur. Differunt vero hic iterum exemplaria typis excusa, in quibus Parascha XLV. et XLVII. clausa, LI. autem et LII. aperta est. Caeterum in fine cuiuslibet Paraschae, Masoretha numerum versuum eiusdem certis vocabulis symbolicis indicauit. Ipse vero סופר plerumque eundem numerum literis illum significantibus expressit: nimirum sub finem Paraschae VII. VIII. IX. X. XI. XIII. XIV. XV. XVI. XVII. XVIII. XIX. XX. XXI. XXII. XXIV. XXV. XXVI. XXVII. XXVIII. XXIX.

XXX. XXXI. XXXII. XXXVII. XXXVIII. XL. XLI. XLII. XLIII. XLIV. XLV. XLVII. XLVIII. XLIX. L. Poſt Paraſcham vero LII. in margine poſuit literam ע, quae indicat, in praecedentibus duabus Paraſchis LI. et LII. ſeptuaginta verſiculos inueniri.

§. 19.

Maſora. Singuli etiam Codicis noſtri libri Biblici, exceptis tamen Haphtaris, Maſoram additam habent paruam pariter ac magnam. Praeliminaris autem non niſi in ipſo libri veſtibulo conſpicua eſt, quae particulas Maſorae maximae in ſe continet literis minutiſſimis deſcriptas, et in varias figuras admodum intricatas redactas, adeo vt ſententiarum initium et finis inuentu perquam difficilia ſint. Cingitur vero parallelogrammate ex ſcriptura illa conſtante, quam ſupra §. 17. p. 31. ſq. exhibuimus; vbi etiam obſeruationes Maſorethicas recenſuimus in fine cuiuslibet libri Biblici inueniendas. Maſora parua cum in margine, tum in ſpatiis intercolumnaribus conſpicitur; parca tamen et ea quae in editione *Buxtorfiana* inuenitur contractior. Idem valet de Maſora magna, quae duas tantummodo in ſuperiori cuiuslibet paginae parte, in inferiori vero tres vel quatuor lineas occupat; animalium tamen imagunculis (quae vulgo nouitatis Codicum indicium eſſe perhibentur,) nunquam innexa eſt: quamuis hinc inde longius in marginem protracta ſit, vel ad quadratorum triangulorumque figuras efformata, rariſſime in inferiori paginae parte in plures circulos ducta. Interea ſic dicto cuſto-

cuſtodi, ſiue vocabulo in fine cuiuſuis octernionis, (poſt tot enim plerumque folia tale ſignum primum ſequentis paginae verbum indicans adponitur,) variae animalium atque monſtrorum figurae circumpictae ſunt, ex ſolis linearum ductibus conſtantes, nullam vero ſcripturam exhibentes. Cuſtodem hunc ab ipſo Scriba exaratum eſſe, inde colligitur, quod fol. 31. b. vbi in infima paginae parte apparet, adeo vt plenior figura circumſcribi nequiuerit, ſupra eundem piſcem tantummodo pinxerit manus ſerior, Maſorae tamen ſcriptore prior: quippe qui fol. 79. b. Maſoram ex parte ſpatio inter duo capita animalis bicipitis quod iam aderat, inſcripſit. Sic et in aliis locis figura cuſtodi circumpicta ſpatio accommodata cernitur, quod ibidem ſupererat.

§. 20.

Eiuſque praecipuae obſeruationes.

Inter notas Maſorethicas eminent illae, quae peculiaribus nominibus inſigniri ſolent; quo ſpectat α) מוקדם ומאוחר *anterioratum et poſteriorațum*, in illis locis, in quibus literae quaedam tranſpoſitae videntur. Numerantur vero LXII. exigui vt plurimum momenti. Praecipuum fere eorum exemplum eſt Eccleſ. IX. 4. vbi in textu Codicis noſtri vox יבחר ſeruata eſt, in margine vero loco iſtius obſeruationis Maſorethicae, ipſe סופר in margine notauit יחבר ק׳. Quemadmodum et Eſth. I. 16. ad vocem מומכן notam marginalem addidit ממוכן ק׳, Maſoretha vero ס״ב מוק׳ ומאוח׳, LXII. *ſunt vocabula praepoſtere ſcripta.* Eandem obſeruationem Maſoretha adſcripſit Iob. XXVI. 12.

ad ובתובנתו, quod ante ipſius correctionem in textu ſcriptum erat ובתבונתו. Maioris momenti eſſe videntur β) סבירין ſiue *coniecturae* circa eiuſmodi voces, quae recte quidem ſcribuntur in textu, quamuis videri poſſet aliter eas eſſe legendas. Illas Maſora in noſtro Codice in aliis locis annotare ſolet, in aliis vero omittere. Sic Gen. XIX. 23. ad vocem יצא notat ג׳ סבי׳ יצאה *tria putantur legi debere* יצאה. Item Gen. XLIX. 13. ad על צידן obſeruat, nouem eſſe Sebhirin עד. Tales obſeruationes occurrunt etiam Exod. VIII. 20. ad ובית, Exod. XXV. 39. et XXVI. 31. ad יעשה, Cap. XXVII. 19. ad לכל, Num. XXXI. 52. ad שבע, Exod XXXIV. 20. ad כל, etc. E contraria vero parte Gen. XLVI. 23. ad ובני, Exod. XIV. 13. ad כי אשר, Cap. XVIII. 9. ad הצילו, Cap. XXVII. 3. ad לכל, Num. IX. 6. ad ויהי, Deut. XXXI. 18. ad עשה, Cap. XXXII. 9. ad כאשר, 1 Sam. XII. 5. ad ויאמר, 1 Reg. I. 18. ad ועתה, etc. Sebhirin deſiderantur. Inprimis notatu dignae ſunt γ) תקון סופרים ſiue *ordinationes Scribarum*, quibus monere voluerunt lectorem, per εὐφημίαν quaſdam in textu poſitas eſſe voces ab ipſis Scriptoribus ſacris, quum ordinarie aliter ſcribendae fuiſſent. Ex XVIII. exemplis quae numerantur, ſequentia loca in noſtro Codice occurrunt: 1) Gen. XVIII. 22. vbi ad vocem עודנו annotat Maſorae ſcriptor ג׳ יח׳ תקון סופ׳, *eſt ex XVIII. Tikkun Sophrim.* 2) Num. XI. 15. ad vocem ברעתי nulla addita eſt nota. 3) Num. XII. 12. ad vocem אמו haec legitur obſeruatio: יח׳ מלי׳ תקון ספר׳ *octodecim voces Tikkun Sophrim;* ad

בשרו

בשרו vero non item. 4) Iob. XXXII. 3. ad את־איוב nulla in margine legitur nota. Sed 5) Iob. VII. 20. ad עלי haec adponitur: ג׳ מן י״ח תקון סופ׳ *est ex XVIII. ordinationibus scribarum.* 6) Thren. III. 20. ad עלי iterum nulla exstat nota. Oppositum praecedentium obseruationum est δ) עטור סופרים *ablatio Scribarum*, qua monetur, in quinque locis vbi litera ו praefigenda videtur, illam recte in textu abesse. In nostro Codice sequentia occurrunt loca: 1) Gen. XVIII. 5. vbi ad vocem אחר nota ista non inuenitur, potius in ipso textu legitur ואחר. Nec 2) Gen. XXIV. 55. ad eandem vocem talis obseruatio conspicitur. Sed 3) Num. XII. 14. in ipso iterum textu legitur ואחר absque nota marginali: simili prorsus modo ac in Codicibus Erfurtensibus, et omnibus quos R. MENACHEM contulit MSS. Germanicis, Hispanicis et Catalonicis (*). E contraria vero parte 4) Num. XXXI. 2. qui locus vulgo illis annumerari non solet, qui istam obseruationem haberent (†), ad vocem אחר hanc notam margini adscripsit Masoretha: עטור סופר ה׳ מלי׳ *Ittur Sophrim, quinque dictiones.* Tandem nec ε) praetermittenda sunt loca, in quibus ex Masoretharum praescripto פסקא *pausa* siue *cessatio* in medio versu statuitur: quae tamen non indicat, verba quaedam in textu reuera deesse; sed nouam tantummodo incipere materiam. Diuersimode numerum eorum determinat Masora: quum ad Gen. IV. 8. esse XXVIII. talia loca dicat, ad Gen. XXXV.

(*) Vid. IO. HENR. MICHAELIS in Var. Lect. ad h. l.
(†) Conf. tamen MICHAELIS in Var. Lect. l. c.

22. vero tantummodo XXV. numeret. In noſtro Codice non niſi quatuor ex illis occurrunt. Nimirum 1) Gen. IV. 8. non adeſt Piſka in ipſo textu, licet poſt vocem אחיו in margine additum ſit vocabulum פליגמא *diuiſio, hiatus* (*). 2) Gen. XXXV. 22. Piſka exprimitur ſpatio integrae lineae, cum nota marginali ג׳ פליג׳ בתו׳ *tres hiatus in lege.* 3) Num. XXV. 19. vero dimidiae lineae ſpatio, addita in margine obſeruatione יח׳ פליג׳ במצ *octodecim hiatus in medio.* Eodem ſpatio 4) Deut. II. 8. exprimitur, in margine autem Maſoretha ſcripſit: יח׳ ג׳ פליג׳ XVIII. III. (ſcilicet in lege) *hiatus.* Vnde conficitur noſtri Codicis Maſoretham non niſi octodecim numerare loca Piſkata.

§. 21.

Speciatim Karjan et Chetibban. Maximam prae caeteris Maſoretharum obſeruationibus attentionem illae merentur, quae ſub nomine קרי וכתיב *lecti* et *ſcripti* veniunt. In noſtro MSto Keri vt plurimum in margine adiectum eſt, et quidem a Maſorae ſcriptore: rariſſime ab ipſo librario, ſemel nempe in Geneſi Cap. XIV. 2. in libellis Ruth et Eſther aliquoties, in Threnis fere ſemper, ſemel denique in vltima pericopa Ier. III. 2. Immo in quibuſdam dictis Keri in margine conſpicitur, quod in impreſſis non inuenitur, vt Iob. V. 5. XXII. 24. XXVII. 15. XXXVIII. 12. XL. 17. et Ier. IX. 9. quemadmodum

(*) Vocabulum hoc a Rad. פלג deriuandum, peregrino פריגמא praeferendum videtur, quo Rabbini ad ſignificandum *Piſka* vti ſolent. Hoc enim a graeco πρῆγμα deriuat IOH BVXTORFIVS in Lexico Chald. et Talm. p. 1799. quia eiuſmodi hiatus negotium faceſſunt lectoribus.

dum ex variis lectionibus Sect. 3. exhibendis patebit. Exſtant tamen loca nonnulla, in quibus lectio τȣ̃ Keri in ipſo textu expreſſa eſt, abſque nota marginali. Quo ſpectant Eccleſ. XI. 9. et in Haphtaris, Ieſ. XLII. 24. Obad. v. 11. Ezech. XXXVII. 16. Ierem. XLVI. 27. Iud. IV. 11. 19. Ier. XXXIV. 11. 1 Reg. VI. 10. Ierem. VIII. 1. 6. Ieſ. XLIV. 24. Ier. XVII. 10. 11. 13. Zach. IV. 2. Ioſ. II. 13. Ier. II. 20. 25. Ieſ. LII. 2. 5. LXII. 3. LXIII. 9. LIV. 13. 1 Sam. XX. 24. 38. 2 Reg. XII. 12. 1 Sam. XV. 16. Ezech. XLVI. 9. 2 Sam. XXII. 8. 15. 33. 34. 51. Ieſ. X. 32. XII. 5. Habac. III. 14. 1 Sam. I. 17. II. 3. 9. 10. Ieſ. LVIII. 14. Ion. I. 14. Zach. XIV. 6. Porro in Iobi libro, Cap. I. 10. VI. 29. VII. 1. IX. 13. X. 20. XV. 7. 15. 31. XXI. 20. XXIV. 1. 6. XXVI. 12. XXX. 11. 13. 22. XXXI. 11. XXXII. 18. XXXIII. 19. 21. XXXVII. 12. XXXVIII. 11. 41. XXXIX. 26. XLII. 2. 10. 16. et in addita Ieremiae ſectione, Cap. II. 33. III. 4. 7. 19. IV. 5. 19. V. 7. VI. 6. 7. 21. 25. VII. 22. VIII. 15. IX. 7. Tandem nec deſunt loca, in quibus lectio τȣ̃ Chetibh in textu ſeruatur, nullo in margine addito Keri. Nimirum Eſth. I. 5. et inter Haphtaras, Ieſ. XLII. 20. LIV. 16. 1 Reg. I. 27. Ezech. XXXVII. 19. XXIX. 4. 1 Reg. VI. 5. 6. Ier. VII. 22. 2 Reg. V. 9. VII. 12. Iud. XIII. 17. 18. 1 Sam. XII. 5. Ier. I. 5. 1 Reg. XIX. 4. Ier. III. 4. Ieſ. LXVI. 17. Ezech. I. 8. Nec non in Iobo, Cap. V. 18. XIV. 5. XV. 22. XX. 22. XXXIII. 28. et in pericopa ex Ieremiae vaticinio ſubiuncta, Cap. IV. 30. VI. 29. VIII. 1. IX. 13. et X. 17. Singula exempla, paucis exceptis quippe ſenſum non mutantibus, inter varias Lectiones infra exhibendis curatius reſenſebo.

SECTIO II.

CODICIS MSTI IN BIBLIOTHECA REGIA DESCRIPTIO.

§. 1.

Summaria Codicis recensio.

Aliqualem Codicis huius notitiam suppeditant verba internae faciei ligaturae inscripta, quae ita se habent: *Codicum Propheticorum hic liber, Exemplaris praesentis, quod chartae Pergamenae inscriptum, initio et fine lacerum, incipit a verbis* הריעו כי־נתן יהוה לכם את־העיר, *fracto sono clangite, tradidit enim vobis Dominus ciuitatem istam. Ios. VI. 15. al. 16. Desinit idem in verbis* וילך חלקיהו ואשר, *abiit ergo Helkias et qui. 2 Paral. XXXIV. 22. Hunc Cl. Iohannes Stephanus Ritangelius ad Bibliothecam Serenissimi Principis Electoris Brandenburgensis Prussiam inferri curauerat, circa Annum a nato Christo 1641. circiter; a Podlachiae, Russiae aut Podolliae Iudaeis, cum quibus ille fuerat conuersatus suo tempore. Id quod, partim inquisitione debite facta, partim e superiorum notitia temporum, desuper requisitus, attestor. Regiomonti 1676. M. Stephanus Gorlouius, P. P. Hebraeae Linguae et Orientalium Ordinarius.* Non satis determinate hic ex-

exprimitur, cuiusnam regionis Iudaei antea huius Codicis fuerint possessores. Qui vero meminerit, laudatum RITTANGELIVM varias Asiae et Africae oras peragrasse, et per duodecim fere annos Constantinopoli cum Rabbinis eius loci versatum esse (*); facile in eam delabetur coniecturam, ex Oriente illum et hunc asportasse Codicem: maxime, quum ipse in notis ad librum *Iezirah* a se editum p. 148. scribat, se varia MSta ex Tartaria, Turcia et Aegypto secum attulisse. Dictum autem GORLOVII testimonium exhibet quoque IO. CHR. WOLFIVS Tom. 2. Bibl. Hebr. p. 320. collat. Tom. 4. p. 96. qui praeterea p. 299. CASP. LEDEBVHRIVM eodem Codice vsum esse, commemorat. Scripserat enim hic in Praefatione *Catenae Scripturae, in qua ratio accentuum exponitur*, p. 7: *Porro varia quae in adornando hoc opere requirebantur Biblicorum voluminum exemplaria, munificentissima Dei prouidentia suppeditauit: MStum scilicet Aulae Regiomontanae Pentateucho truncato* etc. Qui liber, quum Lugduni Batauorum A. 1647. prodierit, patet, haud multo post, quam in Bibliothecam Electoralem venerit Codex noster, eo vsum esse LEDEBVHRIVM. Caeterum et b. Parens meus MICH. LILIENTHAL in descriptione Bibliothecae Arcis (†), huius Codicis mentionem fecit, hisce verbis: *Codex Hebraeus librorum quorundam Biblicorum in membrana scriptus, cum punctis vocalibus et accentibus ab*

alia

(*) Vid. PETR. BAYLE *Diction. Hist. et Crit. Tom. 3. Art. Rittangelius Not. B.*

(†) Vid. *Erleutertes Preussen*, Tom. I. p. 757.

alia manu adscriptis. Codicem hunc, qui incipit a Ios. VI. 15. et desinit in 2 Paral. XXXIV. 22. Ioh. Steph. Rittangelius inferri curauit circa 1641. a Podlachiae aut Russiae Iudaeis emtum. Fol. Tandem et Cel. Beni. Kennicottvs in MSS. Hebraicorum catalogo (†) Codicem nostrum laudauit.

§. 2.

Forma externa. Inscriptus est Codex membranae flauae, quales vitulinae esse solent, in forma quidem Folii minoris, sed satis lata, et ex CCXCV. constat foliis: tot enim hodie adhuc supersunt. Paginae in columnas diuisae non sunt; sed textus per totam paginae latitudinem procedit, ita vt in singulis XXX. lineae textus appareant. Interea libri quorum accentuatio metrica est, Psalmi scilicet, Iobus a Cap. III. 2. vsque ad Cap. XLII. 6. et Proverbia, versuum instar exarati sunt. Factum hinc, vt, quum alternantium linearum prior, in duo quasi hemistichia vbiuis discreta sit certo interuallo a seinuicem distantia, tota pagina speciem duarum columnarum prae se ferat. Quidam etiam Psalmi peculiari modo scripti sunt. Nimirum in Psalmo CXIX. quaelibet sectio alphabethica primam vocem habet maiusculam in medio lineae alias vacuae positam, quam deinde in singulis lineis duo versiculi excipiunt spaciolo a seinuicem distincti. In vltimis vero Psalmis varius deprehenditur linearum positus. Similiter in Prouerbiis voces paginae vltimae et penultimae ita ordinatae sunt, vt interposi-

(†) The State of the printed Hebrew Text of the O. T. Diss. 2. Cap. 5. p. 527.

poſitis ſpatiis vacuis certas triangulorum, rhomborum et parallelogrammatum figuras repraeſentent. Sed etiam in reliquis libris, quorum accentuatio metrica non eſt, cantica Iud. V. et 2 Sam. XXII. diſpari tamen ratione, ςιχηρῶς per lineas ſpatiis a ſeinuicem diſtinctas et alternantes depicta cernuntur. In Threnorum deſcriptione hanc legem obſeruauit librarius, vt Cap. I. II. IV. inter ſingulos verſiculos, Cap. III. vero inter ſingulas ſectiones noua Alphabeti litera incipientes, ſpatiolum duarum literarum interpoſuerit; Caput denique quintum in duas diſtinxerit columnas, ſingulis lineis duo aſſignando commata ſpatiolo a ſeinuicem ſeiuncta. Catalogus regum a Ioſua deuictorum Ioſ. XII. 9. ſq. fere eodem modo, in tribus tamen columnis conſignatus apparet, ac in impreſſis. Similiter locus Eccleſ. III. 2-8. in quatuor columnis a ſeinuicem paululum diſtantibus exaratus eſt. Ita et Eſth. IX. 7. ſq. nomina filiorum Hamanis vnum ſub altero ita recenſentur, vt in excuſis fieri ſolet. Tandem et catalogus cantorum 1 Chron. XXV. 10-29. peculiari modo ſcriptus deprehenditur: ita vt quaelibet linea contineat duos verſiculos ſpatiolo a ſeinuicem in medio diſcretos. Haec ſi excipias loca, nulla caeterum in Codice columnarum inuenitur diſtinctio. Ligatura libri ex Pergameno recentiori tunc demum adornata videtur, quum in Bibliothecam Electoralem veniret. Num aliam antea habuerit compacturam incertum quidem eſt; iterum tamen compactum eum eſſe, exinde colligitur, quod quaedam ſubinde in margine abſciſſa ſint:

v. g.

v. g. ad Ief. VI. 1. vbi poffeffor quidam olim margini adfcripferat וישמע יתרו, fcilicet hifce verbis incipere Parafcham iftam, cui haec Haphtara refpondet, tantum marginis fpatium abfciffum eft, vt vix literae וישמע י fuperfint. Mafora vero in fuperiori folii parte pofita, in compluribus locis bibliopegi amputatione truncata eft.

§. 3.

Contenta et lacunae. Videamus iam, quinam libri Biblici hoc Codice contineantur, vel integri vel mutili. In initio tria folia deficere videntur. Nam quum alias vt plurimum finito octauo folio cuftos fubfcribatur primam fequentis paginae vocem indigitans; primae octernionis cuftos hic in fine quinti folii deprehenditur. Incipit ergo Codex ab initio mutilus a Iof. VI. 16. vltimis quippe verficuli verbis הריעו כי־נתן יהוה לכם את־העיר׃. Poft Iofuam fequuntur reliquae Prophetae priores, Iudicum nempe, Samuelis et Regum libri. Quae 2 Reg. XVI. 11. poft huius verficuli initium fequuntur, vfque ad Cap. XVII. 31. in ipfo textu per errorem omiffa funt; ita vt immediate poftrema verba v. 31. אלהי ספרוים adiiciantur. Peculiare tamen folium annexum eft, in quo eadem manu eodemque quo textus fcriptus eft atramento, lacuna haec fuppleta cernitur: addito fimul ad 2 Reg. XVI. 11. in margine figno, qua lectorem monere voluit Scriba, contenta folii iftius hoc loco effe inferenda. Prophetae pofteriores ita excipiunt priores, vt primus eorum fit Ieremias, quem fequitur Ezechiel, hunc vero Iefaias; quo abfoluto ad-

additi ſunt duodecim Prophetae minores. Hagiographa vero ſequentem tenent ordinem: Ruth, Pſalmi, Iobus, Prouerbia, Eccleſiaſtes, Canticum, Threni, Daniel, Eſther, Ezra cum Nehemia, quippe qui immediate cohaerent, Chronicorum denique libri, qui hic itidem vnicum volumen conſtituunt. Interea initium Hagiographorum, quae in noſtro Codice a libello Ruth ordiuntur, deeſt: adeo vt nouum folium incipiat a Cap. II. 4. eiuſque verbis מבית לחם. Ex ſpatio tamen quod ſequentia occupant facile colligitur, folii huius deficientis verſam tantummodo paginam textum inſcriptum habuiſſe. Num vero anterior eius pagina vacua fuerit relicta, an Maſoram quandam continuerit praeliminarem, non conſtat. In libris quoque Chronicorum hiatus duorum foliorum deprehenditur. Nimirum a 2 Chron. XIV. 10. cuius prima tantummodo verba ויקרא אסא אל־יהוה אלהיו reſtant, vſque ad Cap. XIX. 8. cuius vltima verba למשפט יהוה ולריב וישבו ירושלם in noui folii initio leguntur. Tandem et in fine mutilus eſt Codex noſter. Explicit enim poſt verba priora 2 Chron. XXXIV. 22. וילך חלקיהו ואשר: adeo, vt quemadmodum ex ſpatio facile colligi poteſt, duo folia deſiderentur.

§. 4.

Paraphraſeos Chaldaicae particula.

In vnico tantummodo loco Paraphraſis Chaldaica IONATHANIS filii VZIELIS addita eſt; ſed ſi prima verba exceperis, punctis vocalibus haud inſtructa: nimirum ad Ieſ. X. 32-34. Cap. XI. et XII. totum. Haec ab illa, quae in Bibliis Polyglot-

tis Londinenſibus legitur, maxime in initio haud parum diſcrepat, nec ei quae in Antwerpienſibus exhibetur plane conuenit. Operae hinc pretium iudicauimus verſiculos ad Cap. X. ſpectantes, prouti in noſtro Codice leguntur, hic deſcribere, addita e regione eorundem verſione, ſubſcripta vero illius quae in Polyglottis Londinenſibus inuenitur interpretatione: in qua verba quae diuerſis typis expreſſa ſunt, in Antwerpienſibus deſiderantur. Sequentem vero ad Cap. XI. et XII. Paraphraſin, ex ſola Polyglottorum Londinenſium verſione exhibuiſſe ſufficiet; adiectis tamen in margine lectionum diſcrepantiis.

TARGVM *ad Ieſ. X. 32.*

Adhuc iam dies magnus et multum temporis ei vt ingrediatur. Ecce Senacharib Rex Aſſyriorum profectus eſt et tranſiit tres ſtationes, duxitque ſecum quater mille filiorum regum redimitorum corona, ſedentium in eis:	עוֹד כְּעַן יוֹמָא רַבְרַב וְסַגִּיא עִידָּן לֵיהּ לְמֵיעַל הָא סַנְחֵרִיב מַלְכָּא דְאַתּוּר נְטַל וַעֲבַר תְּלַת אוֹרְנִין וּדְבַר עִמֵּיהּ אַרְבְּעָא אַלְפִּין דִּבְנֵי מַלְכִּין קְטִירֵי תַגָא דְיָתְבִין בְּהוֹן

Adhuc dies magnus et multum tempus ei vt ingrediatur. Ecce Senacharib Rex Aſſyriorum *profectus eſt et tranſiit tres ſtationes, duxitque ſecum quadragies mille ſedilia aurea, quibus filii regum redimiti coronis inſidebant, adduxit etiam ſecum ducen-*

eis (*): et adduxit ſecum ducenta millia gerentium gladios et haſtas, viros praecurrentes ante eum centies mille: numerus copiarum eius ducenta et ſexaginta millia myriadum minor vno: longitudo caſtrorum eius quadringentae paraſangae, ceruix equitatus eius quadraginta paraſangae. Exercitus primus tranſmiſſo Iordane epotauerunt aquas quae erant in Iordane. Exercitus ſecundus

בהון ודבר עמיה מאתן
אלפין אחידי סיפין
ורומחין גברין דרהטין
קדמוהי מאה אלפין מנין
משריתיה מאתן ושתין
אלפין ריביא חסר חד
ארכא דמשריתיה ארבע
מאה פרסין צואה
סוסותיה ארבעין פרסין
משריתא קדמאה כד
עברו בירדנא שתו מיא
דהוו בירדנא משריתא
תניתא

ducenta millia gerentium gladios et haſtas, praeterea ducenta et ſexaginta millia ſagittariorum, viros praecurrentes eum centies mille: longitudo caſtrorum eius quadringentae paraſangae, ceruix equitatus eius quadraginta paraſangae, numerus copiarum eius ducenta et ſexaginta millia myriadum minor vno: et ſic venerunt in Abraham, quando coniecerunt eum in medium ignis ardentis, ſic etiam venturi ſunt cum Gog et Magog, cum abſoluerit mundus terminum ſuum. Exercitus primus tranſmiſſo Iordane epotauerunt aquas quae erant in eo: *exerci-*

(*) Scil. ſedilibus aureis. Verba enim בוספסין דדהב quae poſt אלפין in Polyglottis leguntur, omiſiſſe videtur Scriba.

dus transmiſſo Iordane exhauſerunt in veſtigiis equorum ſuorum, et biberunt aquas. Exercitus tertius tranſmiſſo Iordane non inuenerunt ibi aquas, et foderunt puteos et biberunt aquas. Veniet et ſtabit in Nobe vrbe ſacerdotum contra murum Hieruſalem. Reſpondet et dicet exercitui ſuo: haeccine eſt illa ciuitas Hieroſoſymae contra quam congregaui omnia caſtra mea, et propter quam preſſi omnes prouincias meas? Ecce ipſa minor eſt et infirmior cunctis munitionibus populorum,

תיניינא כד עברו בירדנא דלו בעקבי סותוותהון ושתו מיא משריתא תליתאה כד עברו בירדנא לא אשכחו תמן מיא וחפרו בירין ושתו מיא אתא וקם בנוב קריית כהניא לקבל שורא דירושלם עני ואמר לחילותיה הלא דא היא קרתא דירושלם דעלה ארגישית כל משריתי ועלה כבישית כל מדינתי הא היא זעירא וחלשא

exercitus ſecundus tranſmiſſo Iordane exhauſerunt veſtigia equorum et biberunt aquas: exercitus tertius tranſmiſſo Iordane foderunt puteos et biberunt aquas. Veniet et ſtabit in Nobe vrbe ſacerdotum, contra murum Hieruſalem. *Et* reſpondet et dicit exercitui ſuo: haeccine eſt illa ciuitas Hieruſalem, contra quam congregaui omnia caſtra mea, *et propter quam preſſi omnes prouincias meas?* Ecce ipſa *minor et* infirmior eſt cunctis munitionibus populo-

rum, quas ſubieci in fortitudine manus meae. Contra eam ſtabit et commouebit caput ſuum, inferet et trahet manum ſuam ſuper montem domus ſanctuarii et contra atrium quod eſt in Hieruſalem.

וחלשא ממל כרכי
עממיא דכבישית בתקוף
ידי עלה קם ומניד
ברישיה מוביל ומייתי
בידיה על טור בית
מקדשא ועל עזרתא
דבירשלם:

populorum, quas ſubieci in fortitudine manus meae. *Contra eam* (*) ſtabit, commouebit caput ſuum, ſuper montem domus ſanctuarii quae eſt in Sion, et contra Atrium quod eſt in Hieruſalem.

Verſ. 33.

Aegrotauit vlcere magno Senacharib Rex Aſſyriorum. Ecce Dominator ſaeculi Iehouah exercituum proiiciet interfectos in caſtris eius, ſicut vuae calcantur in torculari. Et excelſi ſtatura ſuccidentur, et fortes humiliabuntur.

חלה ראת רברב
סנחריב מלכא דאתור
הא ריבון עלמא ײ
צבאות רמי קטול
במשיריתיה כבעט
דמתבעט במעצרתא
ורמי קומה יתקטפון
ותקיפיא ימאכון:

Ecce Dominator ſaeculi Dominus exercituum proiiciet interfectos in caſtris eius, ſicut cum vuae calcantur in torculari. Et excelſi ſtatura ſuccidentur, et fortes humiliabuntur.

(*) Hic in Antwerp. inſertum: *Aſcendet et.*

Verſ. 34.

Et occidentur robuſti exercitus eius, qui fortes ſunt ſicut ferrum, et bellatores: ſuper terram Iſraelis cadent cadauera eorum.	ויתקטלון גברי משריתיה דמתגברין כברזלא ועבדי קרבא על ארעה דישראל יתרמון נבלתהון:

Et occidet robuſtos exercitus eius, qui fortes ſunt ſicut ferrum, et bellatores eius ſuper terram Iſraelis cadent.

Cap. XI. 1.

Et egredietur Rex de filiis Ieſſe, et Chriſtus de filiis filiorum eius vngetur.

Verſ. 2.

Et reſidebit ſuper eum ſpiritus Prophetiae *(a)* a facie Domini, ſpiritus ſapientiae *(b)* et intellectus, ſpiritus conſilii et fortitudinis, ſpiritus ſcientiae *et timoris (c)* Domini.

(a) נבואה omittitur in noſtro Codice.

(b) pro חוכמא legitur חכמתא.

(c) Ita et noſter. Antw. vero *in timore.*

Verſ. 3.

Et applicabit eum *ad timorem Dominus (d)*: non ſecundum viſionem oculorum ſuorum iudicabit, neque ſecundum auditum aurium ſuarum arguet.

(d) pro לדחלתיה ײ leg. לדחלתא דײ *ad timorem Domini.*

Verſ.

Verſ. 4.

Sed iudicabit in veritate pauperes, et arguet in fide pro egenis *(e)* populi *terrae (f)*: et percutiet peccatores terrae verbo oris ſui, et in eloquio *(g)* labiorum ſuorum occidet *Armillum (h)* impium.

(e) pro מחשיכי legitur לחשיכי *egenos.*

(f) Ita et noſter.

(g) pro ובממלל legitur ובמלל.

(h) ארמילוס deeſt vt in Antw. ita et in noſtro Codice. Fabulas Iudaeorum de *Armillo* ſiue Antichriſto vid. apud IOH. MORINVM in *Exerc. Eccleſ. et Bibl. Lib.* 2. *Exerc.* 8. *Cap.* 3. *p.* 332. Cuius proinde argumentum, quod ex Armilli commemoratione pro nouitate Paraphraſeos Chaldaicae in Prophetas l. c. deſumit, minus ſufficiens eſt.

Verſ. 5.

Et erunt iuſti in circuitu eius, et fideles accedent ad eum.

Verſ. 6.

In diebus Chriſti Iſrael *(i)* multiplicabitur pax in terra. Et habitabit lupus cum agno, et leopardus cum haedo commorabitur, et vitulus *(k)* et leo et aries pinguis ſimul erunt, et puer paruulus minabit eos.

(i) pro דישראל noſter legit בר דוד *filii Dauid.*

(k) pro ועגלא legitur ועיגל.

Verſ. 7.

Et bos et vrſus paſcentur, ſimul morabuntur filii eorum, et leo ſicut bos comedet paleas.

Verſ. 8.

Et delectabitur infans ſuper foramen aſpidis; et ſuper viſum conchae oculorum *(l)* ſerpentis reguli, qui ablactatus eſt mittet manum ſuam.

(l) pro עיני leg. עינוהי.

Verſ. 9.

Non male facient neque nocebunt in omni monte ſancto meo, quia implebitur terra ſcientia *(m)* timoris Domini, ſicut aquae operiunt mare.

(m) pro למרע ית leg. מרע.

Verſ. 10.

Et erit in tempore illo filius filiorum Ieſſe, qui futurus eſt *(n)* vt ſtet in ſignum populorum; ipſi regna *(o)* obedient, et erit locus manſionis eius gloria.

(n) עתיד deeſt in noſtro Cod.

(o) pro מלכן legitur מלכותא.

Verſ. 11.

Et erit in tempore illo, adiiciet Dominus ſecundo per potentiam ſuam,

vt

vt liberet reliquias populi ſui quae relinquentur de Aſſur, et de Aegypto, et de Phetros, et de India, et de Elam, et de Babylonia, et de Emath, et de inſulis maris.

Verſ. 12.

Et leuabit ſignum populis, et congregabit diſperſos Iſrael, et tranſmigrationem Iuda applicabit a quatuor ventis terrae.

Verſ. 13.

Et auferetur zelus *domus* (p) Ephraim, et qui anguſtia afficiebant domum Iuda excidentur: viri domus Ephraim non aemulabuntur domum (q) Iuda: et viri domus Iuda non anguſtiabunt domum Ephraim.

Verſ. 14.

Et coniungentur humero vno, vt percutiant Philiſtaeos qui ſunt in occidente (r), ſimul praedabuntur filios orientis. In Idumaeam (s) et Moab extendent

(p) Antw. *de domo.* Ita et noſter מרבית.

(q) pro בדבית legitur לדבית.

(r) pro די במערבא leg. ודמערבא.

(s) pro באדום leg. אדום.

dent *(t)* manus ſuas, et *(t)* pro יושיטון legitur filii Ammon obedient eis. אושטות *extenſio.*

Verſ. 15.

Et exſiccabit Dominus linguam maris Aegypti *(u)*, et eleuabit plagam fortitudinis ſuae ſuper Euphratem; et percutiet eum in ſeptem torrentes, et ibunt in eo cum calceamentis.

(u) pro דמצרים legitur דמצראי.

Verſ. 16.

Et erit via ſtrata reliquis populi ſui, qui remanſit *(x)* de Aſſur, ſicut fuit Iſraël in die quo egreſſi ſunt de terra Aegypti.

(x) pro דישתאר legitur אשתאר.

Deinde in fine paginae adfuit Paraphraſis in Cap. XII. cuius tamen verba a bibliopego abſciſſa ſunt, ita vt non niſi clauſula verſ. 5. בכל ארעא et totus verſ. 6. in margine paginae ſecundum totam eius longitudinem ſcripta ſuperſint.

§. 5.

Punctator a Scriba diuerſus.

Quiſquis etiam fuerit Codicis noſtri Scriptor primarius, nullum enim nominis eius inueniri potuit veſtigium; ab eo tamen punctatorem diuerſum fuiſſe, fere dubitari nequit. Nam quemadmodum in genere puncta pallidiora ſunt literis; ita ea quae סופר ex oſcitantia omiſit, ſaepiſſime punctatoris manu in margine ſuppleta ſunt: v. g. Ioſ. IX.

IX. 7. integer versiculus. Similiter, quae ille minus recte expresserat, punctator correxit, siue in margine, siue in ipso textu, insertis vel suprascriptis literis minusculis; transposita vero impositis literis א et ב in ordinem redegit. Descriptoris autem vitio repetita vel superflue addita non punctauit, potius haud raro virgula transfixit: excepto tamen nomine יהוה aliisque nominibus diuinis, quae quatuor lineolis plerumque circumdata cernuntur. Imprimis vero hoc praetermittendum non est, in locis longe plurimis Scribam lectionem τȣ̃ Keri in ipso textu exhibuisse, quam tamen punctator in lectionem τȣ̃ Chetibh mutauit, addito in margine Keri. Caeterum consulto voces quasdam punctis orbatas reliquit, eas scilicet, quae et absque punctis vocalibus facile legi possunt: nimirum אשר fere vbiuis, interdum הנה, item צבאות, et ישראל, maxime in Ezechiele, vbi tantummodo Tsere sub א positum est. Immo integri versus in praecedentibus aliquoties occurrentes non punctati manserunt: v. g. Ezech. XII. 21. 26. XIII. 1. XIV. 2. 12. etc. Et quum Esr. IV. 3. vocabulum קריתא in textu non satis distincte impressum inuenisset punctator; totam vocem illam punctis instructam in margine sine dubio addere maluit, quam in ipso textu puncta subiicere: quod, ni fallor, indicium est, diu post scriptionem Codicis, et post obliteratas iam aliquas voces puncta demum adiecta esse. Quemadmodum et loca occurrunt, alia et quidem seriori manu punctata: v. g. Dan. VI. 15. posterius hemistichium post Athnachum.

§. 6.

§. 6.

Varii Codicis poſſeſſores.

Quamuis, quo praecife tempore ſcriptus ſit Codex, determinatu difficillimum ſit; varios tamen eius fuiſſe poſſeſſores, antequam in RITTANGELII manus perueniret, ex notis illis marginalibus iisque ſerioribus apparet, diuerſis characteribus diuerſoque atramento literis rotundis exaratis. Illae partim initium et finem Haphtararum deſignant, partim explicationem vocabulorum quorundam difficilium in ſe continent: quemadmodum et nomina ſingulorum librorum hebraica, eodem charactere ſingulis foliis ſuperne adſcripta ſunt. In medio ſpatii illius quod Pſalmos antecedit, manus Rabbinica ſequentia adſcripſit verba: תהלים תהלת יי ידבר פי ויברך כל בשר את שם קדשו לעולם ועד׃. *Pſalmi. Laudem Iehouae enarrabit os meum, et benedicat omnis caro nomini ſanctitatis eius in aeternum et ſaecula.* Et diuerſa ab illa manus in fine Pſalmorum: אנסה הקול לא׳. *Attollam vocem ad Dominum.* In fine autem Prophetarum priorum literis rotundis minoribus a recentiori ſcriptore ſequentia addita ſunt: זה כתורה נר יוסף בר ישעיהו׃. *Hoc* (ſcil. volumen Prophetarum priorum) *mihi ſicut lex eſſe videtur. Ioſephus filius Ieſaiae.* Vnde colligitur, Ioſephum hunc aliquando MSti fuiſſe poſſeſſorem.

§. 7.

Character literarum.

Mediocris eſt literarum character, non quidem ſplendidus, ſatis tamen elegans, licet aliquantulum rotundus: caeterum ab omni ornatu liber et ſimpli-

ſimplicitate ſua ſeſe commendans. Omnes vero literae ad regulum ſcriptae ſunt, qua prius lineata fuit membrana. Literae illae maiuſculae et minuſculae, quae in exemplaribus typis exſcriptis inueniuntur, in noſtro Codice nullibi apparent, praeter Eſth. IX. 9. vbi ו maiuſculum in nomine ויזתא adeſt. Interim Ier. III. 17. in לשם יהוה Iod maiuſculum inuenitur, quod alias in impreſſis ita ſcribi non ſolet: quemadmodum et in האפנים 1 Reg. VII. 32. caſu vt videtur, פ paulo maius pictum eſt ac reliquus contextus. Adeſt quidem Ier. XXXIX. 13. figura quae pro Nun finali paruo haberi poſſit; ſed fere vt Sain efformata eſt haec litera, qualem figuram Nun finale et in aliis locis habere ſolet, quae illis non annumerantur, vbi minuſculum poſcit Maſora: vt taceam, in loco allegato Sain commode retineri poſſe, vt inter Varias Lectiones oſtendam. Nun inuerſum quod Pſalm. CVII. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 40. vel in horum verſuum frontiſpicio requirit Maſora impreſſa ad Num. X. 35. noſter Codex non habet. Suſpenſum vero Nun adeſt in voce מנשה Iud. XVIII. 30. Sed ע ſuſpenſum, quod teſtantibus Talmudiſtis (*) eſt media Pſalmorum litera, in מיער Pſalm. LXXX. 14. non conſpicitur: nec Iob. XXXVIII. 13. 15. licet cornu dextrum huius literae ſupra reliquas paululum emineat, notaque Maſorethica in margine addita ſit: ד׳ אותיות תלויות. Tandem quoad literas et voces ſuperne punctatas, plane conſpirat Codex noſter cum impreſſis. Ita puncta vel potius

Item literae irregulariter ſcriptae.

(*) In Kiddufchin fol. 30.

tius lineolae inueniuntur super voce יצא 2 Sam. XIX. 20. addita nota marginali נקוד: similiter in voce המה Ies. XLIV. 9. cum nota נקו, nec non in ההיכל Ezech. XLI. 20. item in מהקצעות Ezech. XLVI. 22. addita nota marginali, et in לולא Psalm. XXVII. 13.

§. 8.

Literae finales et dilatabiles.

Inter literas finales, Nun, Pe et Zsade haud facile vltra lineae basin protrahuntur, adeo vt Nun finale facile cum Sain confundi queat. Mem vero finale siue clausum in voce לםרבה Ies. IX. 6. etiam hic conspicitur. Sed Neh. II. 13. Mem medianum non inuenitur, vbi loco הם | cum Psik legitur המה. E numero literarum quae in impressis dilatabiles esse solent, hic interdum longius extenduntur ה, ל, ת et ם, praeterea vero etiam ב, ד, ח, כ, ך, מ, ס, ק et ר, item נ et צ, quarum infimus ductus horizontalis longius, immo quandoque vsque ad finem lineae protrahitur. Interim communiter ad explendum reliquum lineae spatium, primae potius adhibentur literae vocis immediate sequentis absque punctis vocalibus. Saepius etiam non nisi signum aliquod Hebraeorum י aut Graecorum ʒ haud dissimile reliquum spatium occupat.

§. 9.

Puncta vocalia et notae diacriticae.

Absque vocalibus initio scriptum esse Codicem, vel saltem a non punctato descriptum, ipsa matrum lectionis frequentia prodit: e quarum numero praesertim Iod per totum Codicem in locis longe pluribus abundat. Idem quod de priori

iam

iam Codice obſeruauimus (§. 14.), etiam de hoc obtinet, nimirum ſaepius הוא et היא inter ſe permutari, voceſque plenas frequenter ſcriptas eſſe, quae in impreſſis ſunt defectiuae, et vice verſa. Similiter et hic Iod in fine vocis plerumque, maxime in voce אדני punctum illud ſubſcriptum habet, quod literam illam moueri indicat. Punctum vero quod Cholem indigitare ſolet, multoties deſideratur, vt alibi, ita imprimis in nomine Tetragrammato. Non quidem vbiuis, communiter tamen Kometz-Chatuph eadem figura (ֳ) pingitur, qua in impreſſis Chatephkometz. In genere Schua compoſitum, vt Chatephpatach, Chatephſaegol et Chatephkometz, diuiſim vbiuis ſcribitur, ita vt tantummodo ַ, ֶ et ָ literae ſubſternantur, Chateph vero ſiue duo puncta non in dextro latere, ſed in ipſo literae ventre appareant. Patach vero furtiuum in vltimis vocum literis eum in modum exprimitur, vt ſimul in ſiniſtro latere duo puncta τῷ Schua adponantur. Quemadmodum in genere puncta literis pallidiora ſunt; ita haud raro Tſere a Patach difficulter diſcerni poteſt, confluentibus nimirum in baſi lineae duobus punctis horizontalibus. Caeterum duplicem interdum lectionem in punctis expreſſit punctator: v. g. Ioſ. XIX. 26. in בכרמל, vbi ſub ב et Patach poſuit, et infra ſcriptum Schua. Item Ieſ. XLVII. 2. etc. Vbi in impreſſis Schua exprimi non ſolet, prouti in vltima vocis litera, hic tantum non ſemper illud ſubſcriptum deprehenditur, in affixo ך autem ventri eius adpoſitum. Punctum diacriticum τῷ ש nunquam in hoc Co-

dice

dice coincidit cum Cholem, ſi huius abeſt fulcrum; potius vbiuis in ventre literae conſpicitur: et quidem ſi litera Schin indicanda eſt, proeminente in dextro cornu lineola: in ſiniſtro autem, ſi litera Sin indigitanda eſt. Saepius etiam virgula mediae lineae τȣ ש addita cernitur, quae dextrorſum appoſita Schin, ſiniſtrorſum vero Sin ſignificat. Dageſch extraordinarium legitur in litera gutturali א vocis ראו Iob. XXXIII. 21. addita in margine nota א׳ דגש. Sed Eſr. VIII. 18. in voce ויביאו non inuenitur, nec in ר 1 Sam. I. 6. in voce הרעמה. Quae tamen litera dageſſata eſt in הראיתם 1 Sam. X. 24. et XVII. 25; in voce שראשי autem Cant. V. 2. non item. Caeterum literis בגדכפת fere ſemper in vocum initio Dageſch lene imprimitur. Literae vero hae dageſſabiles abſque Dageſch efferendae etiam hic lineolam Raphe ſuperſcriptam vbiuis habent, vt in altero Codice: cum quo in eo etiam hic conuenit, quod Mappik ſubſcriptum ſit τῷ ה finali, quod vulgo eius ventri impreſſum eſſe ſolet. Sic etiam figura accentuum fere eadem eſt, quam in altero Codice: de quibus hoc vnice notamus, Athnachum cum Silluko aliquoties permutari. Sic loco Athnachi poſitus eſt Silluk cum Soph-Paſuk Ioſ. IX. 39. 1 Sam. XXIV. 5. 1 Reg. VII. 51. XV. 7. Pſalm. CXLIII. 1. immo loco Sakephgadol in voce לנגרם Neh. XII. 24. vbi adeoque finis verſus per duo puncta ſibi inuicem ſuperimpoſita indicatur. E contraria vero parte pro Silluko Athnach adhibetur 1 Reg. XXI. 14. et quidem bis in eodem verſu. 1 Sam. XX. 24.

§. 10.

§. 10.

Voces maiuſcule ſcriptae.

Nec literae nec voces librorum initiales in noſtro Codice vllis ornamentis condecoratae apparent. In ſingulis tamen libris Biblicis tria vel quatuor vocabula priora duplo maiora, quam in reliquo contextu efformata ſunt. Idem valet de prima voce verſiculorum in quibus Haphtara quaedam incipit: ſimiliter de initio cuiuslibet Pſalmi; porro de exordio ſermonum Iobi, amicorum eius et ſummi Numinis, in Iobi libro, et de ſingulis denique capitibus Threnorum. Praeterea vero vocabulum והוא Pſalm. LXXVIII. 38. reliquis vocibus maius eſt: quo ſymbolo ſine dubio innuere voluit librarius, medium hic incipere Pſalmorum verſum; ſicuti per verbum לפני maiuſcule ſcriptum Prou. XVI. 18. medietas libri indicatur, teſte nota חצי הספר בפסוקים in margine addita.

§. 11.

Verſus biblici.

Librorum aliquot Biblicorum huius Codicis verſiculi in fine eorundem numerantur ab ipſo librario. De libro quidem Ioſuae nihil annotauit; ſed vbi explicit Iudicum liber, ſequentia leguntur verba literis minuſculis expreſſa: מספר הפסוקים דשופטים שש מאות ושמונה עשר: *Numerus verſuum libri Iudicum* DCXVIII. Poſt vtrumque Samuelis librum autem: מנין פסוקים דשמואל אלף וחמש מאות וששה: *Numerus verſuum libri Samuelis* MDVI. Et in vtriuſque Regum libri clauſula: מנין פסוקים של מלכים אלף וחמש מאות ושלשים וארבעה: *Numerus verſuum libri Regum* MDXXXIV. Tot etiam vbiuis verſus nume-

numerant impressi. Sed in fine Ieremiae, qui secundum Masoram impressam 1365. versus continet, nihil quidem annotauit Scriba; manus vero recentior Rabbinica adposuit: מנין פסוקים של ירמיהו אלף ומאתים ושלשים אחד: *Numerus versuum Ieremiae* MCCXXXI. Ezechieli nulla adiecta est nota finalis. Prius vero in Iesaia versiculi penultimi hemistichium post vers. vltimum repetiit Scriba, quod etiam punctis instructum est: deinde vero in spatio illo, quod inter hunc Prophetam et *δοδεκαπρέφητον* interponitur, scripsit: מנין פסוקים דישעיה אלף ומאתים ותשעים אחד: *Numerus versuum Iesaiae* MCCXCI. Dissentiunt hic iterum impressi, qui 1295. commata numerant. Quot versus Prophetae minores pro vno libro computati in se contineant, indicatum non est. Penultimum tamen Malachiae versiculum vsque ad Athnachum in libri fine reiterauit Scriba, cuius reliqua verba a manu longe recentiori sine punctis addita sunt. Versuum notatio in libello Ruth omissa est: similiter in Psalmorum libro. In Psalmo autem CXIX. versiculi 107-109. ita transpositi sunt, vt v. 107. vltimum, v. 108. primum, et v. 109. medium occupet locum. Numerus versuum Iobi iterum non recensetur. Post Proverbia autem Scriba haec annotauit: סך פסוקים דמשלי תשע מאות וחמשה עשר וסימנהון טהי: *Summa versuum Prouerbiorum* DCCCCXV. *et signum eorum* טהי, quae literae dictum numerum indicant, cum impressis consonum. Post vltimum Ecclesiastae comma, Scriba quatuor verba priora versi-

versiculi penultimi repetiit, sed numerum versuum non indicauit: id quod nec in fine Cantici canticorum, nec in Threnorum clausula factum est; vbi tantummodo versiculum penultimum reiterauit, quem etiam punctis instruxit punctator, et denuo in margine Keri illud adiecit quod ad hunc versum iam antea scripserat. Vbi explicit Daniel, in quo 357. versus numerat Masora impressa, sequentia leguntur verba manu librarii sed literis minusculis exarata: מניין פסוקיא דסיפרא שנה. *Numerus versuum libri* CCCLV. Estherae libellus nullam additam habet numeri versuum notationem: qualis nec post Esdram et Nehemiam, qui pro vno libro computantur, adest. Num in fine vtriusque Chronicorum libri versuum numerus annotatus fuerit, determinari nequit, quum vltima Codicis folia temporis iniuria perierint.

§. 12.

Sectiones et Capita.

Quamuis sectiones istae textus minores, quae per spatia maiora vel minora designari solent, in omnibus quoque MSti nostri libris Biblicis occurrant; alio tamen saepissime loco conspiciuntur quam in exemplaribus impressis, a quibus etiam ratione numeri eorundem admodum differunt. Tali vnice interuallo minori liber Nehemiae ab Esdra, et Chronicorum libri a seinuicem seiunguntur. In hisce potissimum libris, possessor quidam Christianus Capita prouti nos ea numerare solemus discernere coepit, literis latinis margini adscribendo Cap. 1. 2. etc. quod etiam interdum in reliquis libris factum est. Caeterum nulla Capitum distin-

ctio antiquior apparet. Soli Pſalmi ſeorſim recenſentur: non tantum quemlibet nouum Pſalmum voce maiuſcula inchoando, verum etiam per litteras Hebraicas in margine poſitas. Differt tamen modus computandi ab illo, quem hodie ſequimur. Equidem Pſalmus primus, quem quidam ex primitiuae Eccleſiae Patribus tanquam totius libri proemium conſiderant, quam etiam ſententiam Codicis Caſſellani ſcriptor fouiſſe videtur (*), adſcriptam habet literam א, vnitatis quippe notam; ſecundus, qui ita etiam vocatur Act. XIII. 33. litteram ב, et ſic porro vſque ad Pſalmum XLI. Sed ſequentes duo Pſalmi cohaerent et vnicum efficiunt, adeo vt ne praemiſſo quidem ſpatio a ſe-inuicem diſcernantur: quemadmodum nec Pſalmus XLIII. primam vocem habet maiuſculam. Hinc Pſalmus, qui nobis eſt quadrageſimus quartus, in margine per literas מג inſignitur: et ſic in ſequentibus numerus continuatur vſque ad Pſalmum LXX, qui in noſtro Codice eſt ſexageſimus nonus, et ſignum סט praefixum habet. Ab hoc vero Pſalmo iterum ſeptuageſimus primus diuerſus non eſt, nec interpoſito interuallo vacuo ab eo diſcernitur. Hinc Pſalmus LXXII. hic in margine notatur per literam ע, adeo vt ſit ſeptuageſimus. Et ſic ſequentes numerare pergit Scriba, vſque ad Pſalmum C. qui hic ſigno צח tanquam nonageſimus octauus computatur. Pſalmo autem centeſimo primo, licet voce incipiat maiuſcula, in margine peculiaris numerus non adſignatur; adeo vt Pſal-

(*) Vid. Io. GEORG SCHIEDE Obſeru. Sacr. biga, p. 36.

Pſalmus CII. notetur per literas צט, tanquam nonageſimus nonus. Hic numerus continuatur vſque ad Pſalmum CXVI. qui hic eſt centeſimus decimus tertius et literis קיג adſcriptis inſignitur. Sed Pſalmus CXVII. et ſequentes non amplius peculiares numerorum notas in margine adiectas habent.

§. 13.

Medietas librorum.

Ad partitionem librorum etiam referri poteſt indicium, vbi cuiuslibet libri medietas inueniatur. Id in noſtro Codice fere vbiuis manu librarii adiectum eſt. Sic in ſpaciolo inter Caput XII. et XIII. libri Ioſuae legitur vocabulum חצי. Et quum Maſora impreſſa medium libri verſum ponat ad Ioſ. XIII. 26; hic a v. 24. vſque ad v. 26. parallelogramma in margine pictum cernitur, cui inſcriptum eſt חצי הספר. Similiter Maſoretha medium libri Iudicum verſum hic ad Iud. X. 8. in margine annotauit; ſed Scriba in ſpatio inter Cap. X. et XI. ſcripſit חצי. Idem vocabulum legitur in ſpatio poſt 1 Sam. XXVIII. 24. et poſt 1 Reg. XX. 43. licet Maſoretha 1 Reg. XXII. 6. pro medio libri verſu in margine declarauerit, manus vero ſerior demum interuallo, quod Cap. 1. et 2. poſterioris libri diſcernit, vocem חצי atramento pallidiori inſcripſerit. Porro medium libri Ieremiae, Scriba inter Cap. XXV. et XXVI. ſolito vocabulo חצי indicauit, etſi Maſora impreſſa medium eſſe verſum dicat Ier. XXVIII. 11. Idem vocabulum חצי manu ſcriptoris exaratum inuenitur poſt Ezech. XXV. 14: ſed Maſora impreſſa Ezech. XXVI. 1.

 pro

pro medio libri versu declarat. Finito Cap. XXXV. medium Iesaiae nota consueta a Scriptore addita indicatur, quod Masora impressa collocat ad Ies. XXXIII. 20. Haec medietatem duodecim Prophetarum minorum pro vno libro computatorum putat esse Mich. III. 12. Noster vero Codex nec hic, nec alibi in isto volumine, quicquam de eo annotauit. In spatio post Ruth. III. 7. iterum חצי posuit Scriba; sed Ruth. II. 21. medietas libri determinatur a Masora impressa. Secundum hanc, Psalmorum medius versus est Psalm. LXXVIII. 36; sed ex sententia Scribae Psalm. LXXVIII. 38. vbi primam vocem maiuscule pinxit. Idem inter Cap. XXII. et XXIII. Iobi vocabulum חצי posuit; Masora impressa autem ad Cap. XXII. 16: quae etiam Prou. XVI. 18. pro medio versu declarat, vbi et in nostro Codice nota marginalis inuenitur: חצי הספר בפסוקים, in textu vero prima vox maiuscula est. Interea manu librarii חצי scriptum quoque legitur in spatio ante Prou. XVIII. 10. Idem exstat vocabulum inter Cap. VI. et VII. Ecclesiastae, cuius versus medius ex Masorae determinatione est Cap. VI. 10. Haec Cant. IV. 14. pro medio versu habet; sed Scriba vocabulum חצי posuit in spatio ante Cap. V. 2. In Threnis nihil hic annotauit, licet Masora parua impressa Thren. III. 34. pro medio versu declaret. In Daniele חצי positum est a librario inter Cap. V. et VI. quemadmodum et Masora Dan. V. 30. pro versiculorum medio habet. In libro Estherae medius versus secundum Masoram est Cap. V. 7. Sed Scriba in hoc libro nihil de

de medietate annotauit. Similiter haec nota omissa est in libro Esdrae cum Nehemia, cuius medium ex mente Masorae impressae est Neh. III. 32. item in libris Chronicorum, quorum medium Masora constituit 1 Chron. XXVII. 25. Fortassis vero Scriba non tam versuum, quam aliarum sectionem medietatem indicare voluit.

§. 14.

Haphtarae. Quum in nostro Codice Haphtararum exordium voce maiuscula indigitetur, praeterea vero diuersi possessores, quales Haphtarae hic vel illic incipiant, in margine annotauerint; consuetudo autem Iudaeorum in constituendis Haphtaris in diuersis regionibus diuersa sit; iuuabit Catalogum Haphtararum secundum ordinem exhibere: quo pateat, quemnam ritum Scriba imprimis, deinde vero illi qui hoc Codice quondam vsi sunt, seruauerint. Nimirum

1) Haphtara בראשית incipit Ies. XLII. 5. Et licet communiter finiatur Cap. XLIII. 7; manus tamen serior iam ad v. 4. in margine addidit vocabulum סוף.

2) Hapht. תולדות נח vulgo est Ies. LIV. 1. vsque ad Cap. LV. 5. Hic incipit v. 1. voce maiuscula; vbi tamen in margine manus serior in margine scripsit: הפטרת כי תצא, ad v. 10. vero: הפטרת נח, et ad Cap. LV. 10. סוף.

3) H. לך לך incipit Ies. XL. 27. Finis non indicatur.

4) H. וירא exordium est 2 Reg. IV. 1. Clausula iterum non indicatur.

5) Hapht. חיי שרה incipit 1 Reg. I. 1. ſed vbi expliceat, non determinatur.

6) H. תלדות יצחק ſine dubio ex mente Scriptoris noſtri Codicis incipit Mal. I. 1. vbi in initio libri primae voces ſunt maiuſculae. Sed manus ſerior ad Ieſ. LXV. 23. in margine annotauit: ואלה תלדות יצחק, licet in textu ibidem prima vox maiuſcula non ſit.

7) H. ויצא יעקב hic incipit ſecundum ritum Hiſpanorum Hoſ. XI. 7. Ad v. 11. vero manus ſerior in margine ſcripſit סוף.

8) H. וישלח hic eſt ſecundum ritum Hiſpanorum et Italorum Propheta Obadias totus.

9) H. וישב incipit Amos II. 6. ſed finis non indicatur.

10) H. מקץ incipit 1 Reg. III. 15.

11) H. ויגש inchoatur Ezech. XXXVII. 15.

12) H. ויחי יעקב initium eſt 1 Reg. II. 1.

13) H. ואלה שמות exordium alias ex ritu Hiſpanorum eſt Ier. I. 1. vbi et in noſtro Codice verba libri initialia maiuſcula ſunt. Quum tamen iſta pericopa potius pertinere videatur ad Paraſcham XLII; hic Haphtara XIII. deſumta videtur more Germanorum ex Ieſ. XXVII. 6. ſq. vbi prima vox maiuſcula eſt; finis vero eius ad Cap. XXVII. 13. in margine manu ſeriori annotatur.

14) H. וארא incipit Ezech. XXVIII. 25.

15) H. בא ex ritu Hiſpanorum, Germanorum et Italorum alias ex Ier. XLVI. 13. deſumta eſt. Sed hic nec prima vox maiuſcula, nec aliud eius indicium apparet. Ad Ieſ. XXXIV. 11. vero

manu

manu recentiori in margine additum בוא אל פרעה, et ad Cap. XXXV. 10. סוף, licet prima vox maiuſcula non ſit.

16) H. ויהי בשלח alias eſt Iud. IV. 4-24. et poſtea Cap. V. 1-31. Hic et Iud. IV. 4. et verſ. 23. adeſt prima vox maiuſcula.

17) H. וישמע יתרו incipit Ieſ. VI. 1.

18) H. משפטים communiter inchoatur Ier. XXXIV. 8, vbi hic quoque manus ſerior in margine addidit: הפטרת לפרשת משפטים. Sed in textu prima vox maiuſcula non eſt; nec Ieſ. LVI. 1. vbi alia manus recentior in margine ſcripſit: הפטרת ואלה המשפטים.

19) H. תרומה incipit 1 Reg. V. 26.

20) H. תצוה incipit Ezech. XLIII. 10.

21) H. כי תשא a Scriba determinata eſt ſecundum ritum Hiſpanorum et Italorum ex 1 Reg. XVIII. 20. ſq. Ab alio tamen poſſeſſore ad v. 1. vbi ſecundum ritum Germanorum incipit, in margine legitur nota הפט׳ כי תשא: quae verba alia adhuc manu adſcripta ſunt Ieſ. XLIII. 8. finis vero eius per additum סוף ad Cap. XLIV. 5. indicatur.

22) H. ויקהל hic ex ritu Hiſpanorum incipit 1 Reg. VII. 13. Quamuis vero etiam v. 40. vbi ex ritu Germanorum inchoatur, prima vox ſit maiuſcula; ſuſpicor tamen hanc pericopam ex mente Scriptoris legendam eſſe die ſecunda dedicationis altaris.

23) H. אלה פקודי alias ex ritu Hiſpanorum eſt 1 Reg. VII. 51. vſque ad Cap. VIII. 22; ex ritu

Germanorum vero 1 Reg. VII. 40-50. Hic vero incipere videtur 1 Reg. VIII. 22. vbi exſtat vox prima maiuſcula.

24) H. ויקרא, quae alias eſt Ieſ. XLIII. 21. vſque ad Cap. XLIV. 23. hic quidem voce maiuſcula incipit Cap. XLIII. 21. ſed explicit Cap. XLIV. 18. vbi verba הפטרת ויקרא וסופו מהשכיל לבותם manu recentiori margini inſcripta leguntur.

25) H. צו etiam hic, prouti in tabula notatur, incipit Ier. VII. 21. Interim etiam ad Mal. III. 4. manus ſerior annotauit: הפטרת צו.

26) H. שמיני more omnibus conſueto incipit 2 Sam. VI. 1.

27) H. תזריע inchoatur 2 Reg. IV. 42.

28) H. מצורע voce maiuſcula incipit 2 Reg. VII. 3. vbi in margine poſſeſſor aliquis ſcripſit: הפטרת זאת תהיה תורת המצורע. Sed etiam ad v. 1. vbi Itali Haphtaram incipiunt, annotatur: הפטרת תהיה.

29) H. אחרי מות incipit Ezech. XXII. 1. Interim etiam ad Ier. X. 2. quamuis vox prima maiuſcula ibidem non ſit, margini adſcriptum: הפטרת אחרי מות.

30) H. קדושים ex mente Scriptoris exorditur ſecundum ritum Germanorum Amos IX. 7. Verum etiam ad Ieſ. IV. 2. vbi tamen non adeſt prima vox maiuſcula manus ſerior adſcripſit: הפטרת קדושם, et ad Cap. V. 14. סוף. Hiſpani eam incipiunt Ezech. XX. 2.

31) H. אמור incipit Ezech. XLIV. 15.

32) H. בהר secundum ritum Hispanorum pariter ac Germanorum alias incipit Ier. XXXII. 6. vbi tamen hic prima vox maiuscule picta non est, licet in margine manu recentiori annotatum sit: הפטרת לפרשת בהר סיני. Sed Ier. XVI. 19. vbi eam Itali incipiunt, prima vox maiuscula deprehenditur, manu vero seriori adscriptum: הפטרת בהר סיני, et Cap. XVII. 21. סוף, licet Itali eam finiant v. 14.

33) H. בחקותי exordium in tabula determinatur Ier. XVI. 19. vbi, vt modo dictum, etiam exstat prima vox maiuscula; qualis tamen non inuenitur Ies. I. 19. vbi in margine possessor Codicis adscripsit: הפטרת אם בחקו, et ad Cap. II. 11. סוף.

34) H. במדבר incipit Hos. II. 1.

35) H. נשא inchoatur Iud. XIII. 2.

36) H. בהעלותך initium est Zach. II. 14.

37) H. שלח alias est Ios. II. 1-24. forsan et hic. Sed pericopa ista in nostro Codice ab initio truncato deest.

38) H. קרח incipit 1 Sam. XI. 14.

39) H. חקת התורה exorditur Iud. XI. 1.

40) H. בלק hic incipit Mich. V. 6. et ad Cap. VI. 8. in margine additur סוף. Itali eam incipiunt a Cap. V. 4.

41) H. פנחס ex more Hispanorum et Germanorum hic incipit 1 Reg. XVIII. 46. Sed etiam ad Malach. II. 5. vbi tamen prima vox non est maiuscula, in margine adpositum legitur: הפטרת פנחס. In altero Codice nostro haec Haphtara desumta est ex Ier. I. 1. vsque ad Cap. II. 3.

42) H. מטות est hic more consueto Ier. I. 1. sq. in altero Codice nostro autem 1 Reg. XVIII. 46. vsque ad Cap. XIX. 21.

43) H. מסעי ex praescripto tabulae alias desumitur ex Ier. II. 4-28. et deinde Cap. III. 4; quae autem pericopa in nostro Codice Haphtara non est. Fortasse haec Haphtara ex mente librarii incipit Hos. XII. 3. vbi prima vox est maiuscula, et contenta quoque sectionis cum Parascha מסעי conspirare videntur. Quamuis enim haec pericopa a Iudaeis Germanis referatur ad Parascham וישלח; noster tamen Codex eidem adsignat Prophetam Obadiam. Vid. Num. 8).

44) H. הדברים in tabula determinata Ies. I. 1-27. etiam hic assumi posset, ob verba libri initialia maiuscule scripta. Interim ad Ier. XXX. 4. vbi non exstat prima vox maiuscula, in margine legitur: הפטרת אלה הדברים וסופו לא אנקך, et ad v. 11. סוף.

45) H. ואתחנן incipit Ies. XL. 1. Explicit communiter v. 26; hic vero ad v. 22. in margine additum סוף.

46) H. עקב inchoatur Ies. XLIX. 14. et ad Cap. L. 7. in margine adscriptum סוף. Clauditur alias iam v. 3; in altero Codice nostro vero v. 4.

47) H. ראה exordium est Ies. LIV. 11. finis vero v. 17. per vocem סוף hic indigitatur: alias Cap. LV. 5.

48) H. שופטים incipit Ies. LI. 12. Vocabulum סוף et v. 23. et Cap. LII. 7. adpositum est. In margine ad initium Haphtarae atramento recentiori

tiori scriptum: הפ׳ שופטים, manu autem vetustiori: הפטרת שופטי׳.

49) H. כי תבא saltem ex parte conuenit cum secunda נח, quae incipit Ies. LIV. 1. vbi etiam in margine scriptum est כי תצא, et ad Cap. LV. 12. סוף.

50) H. כי תבוא initium est Ies. LX. 1. finis vero, qui alias est v. 22. hic v. 19. voce סוף denotatur.

51) H. אתם נצבים incipit Ies. LXI. 10.

52) H. וילך ex ritu Germanorum Ies. LV. 6. incipit, vbi hic prima vox maiuscula est. Sed talis etiam deprehenditur Hos. XIV. 2. vbi secundum ritum Hispanorum inchoatur, et ad v. 10. in margine legitur סוף.

53) H. האזינו secundum ritum Hispanorum est canticum Dauidis 2 Sam. XXII. 1. sq. quod in nostro quoque codice voce maiuscula exorditur; licet haec pericopa potius destinata videatur diei septimae quae est in Paschate. Hinc potius Hos. XIV. 2. prima voce maiuscula indigitatur.

54) H. Sabbathi et initii mensis, incipit Ies. LXVI. 1. ad v. 11. et 20. vero in margine סוף additum est. Ordinarie explicit v. 24.

55) H. מחר חדש incipit 1 Sam. XX. 18.

56) H. שקלים hic vt in altero Codice nostro inchoatur 2 Reg. XII. 1. Ordinarie incipit 2 Reg. XI. 17.

57) H. זכור hic secundum ritum Germanorum exorditur 1 Sam. XV. 2. Hispani eam incipiunt a v. 1.

58)

58) H. פרה incipit Ezech. XXXVI. 16.

59) H. Menſis, inchoatur ſecundum ritum quorundam Ezech. XLV. 18. Alii eam incipiunt a v. 16.

60) H. Dedicationis, eadem eſt ac XXXVI. quae Zach. II. 14. incipit.

61) H. Diei ſecundae dedicationis, hic incipere videtur 1 Reg. VII. 40. Vid. dicta ad H. XXII.

62) H. Sabbathi magni, alias inchoatur Mal. III. 4. Sed hic prima vox maiuſcula non eſt. Interim in dextro margine manu ſeriori annotatum legitur: ה׳ לשבת הגדול, in ſiniſtro autem alia manu: הפטרת צו׳ סופו סוף הספר.

63) H. Diei primae quae eſt in Paſchate, ſecundum ritum Hiſpanorum inciperet Ioſ. V. 7. ſecundum ritum Germanorum vero Ioſ. III. 5. Vtraque pericopa tamen deſideratur in noſtro Codice.

64) H. Diei ſecundae quae eſt in Paſchate, incipit 2 Reg. XXIII. 1.

65) H. Sabbathi חול המועד, hic ſecundum ritum quorundam inchoatur Ezech. XXXVII. 1. Alii incipiunt Cap. XXXVI. 37.

66) H. Diei ſeptimae quae eſt in Paſchate, incipit 2 Sam. XXII. 1.

67) H. Diei quintae quae eſt in Paſchate, exorditur Ieſ. X. 32.

68) H. Diei primae quae eſt Septimanarum, incipit cum libri initio Ezech. I. 1.

69) H. Diei ſecundae quae eſt Septimanarum, inchoatur Habac. III. 1.

70) H. Diei nonae in Abh menſe, incipit Ier. VIII. 13.
71) H. Diei primae, quae eſt initii anni, exorditur 1 Sam. I. 1.
72) H. Diei ſecundae, quae eſt in principio noui anni, incipit Ier. XXXI. 2.
73) H. Ieiunii expiationis ad matutinam, initium eſt Ieſ. LVII. 14.
74) H. Ieiunii expiationis ad ſacrificium veſpertinum, exordium eſt Ion. I. 1.
75) H. Diei primae quae eſt Tabernaculorum, incipit Zach. XIV. 1.
76) H. Diei ſecundae Tabernaculorum, ordinarie inchoatur 1 Reg. VII. 51; hic vero 1 Reg. VIII. 2.
77) H. Sabbathi חול המועד initium eſt Ezech. XXXVIII. 18.
78) H. Diei octauae feſti, exorditur 1 Reg. VIII. 54.
79) H. Laetitiae legis, omnibus eſt Ioſ. I. per totum Caput, quod vero in noſtro Codice non exſtat.

Ex hoc catalogo apparet, noſtrum Codicem nec Hiſpanorum nec Germanorum conſuetudinem ſtricte obſeruare; immo alias quoque pericopas a quibuſdam Iudaeis pro Haphtaris habitas eſſe, quam quae hactenus in tabulis annotatae ſunt.

§. 15.

Maſora. Maſoram quidem adiunctam habet paruam pariter ac magnam Codex noſter; ſed adhuc parciorem quam prior. Illa in margine admodum minuto charactere adſcripta eſt; haec vero ſuperne non niſi vnicam lineam occupat, inferne duas, rariſſime tres. Nullis vero prorſus animalium figuris

ris incluſa eſt, licet hinc inde in modum ſemicirculi, triangulorum quadratorumque ſupra vel infra lineam procedat. Interea ſtatim ab initio ita adornatus fuit Codex, vt certum pro Maſora adſcribenda ſpatium relictum ſit. Nimirum, quum ſingulae paginae lineis ad amuſſim ductis inſtructae ſint; prima linea anguſtior Maſorae ſuperiori deſtinata eſt. Sequitur ſpatium vacuum latitudinis trium talium linearum: tunc XXX. lineae latiores pro tot lineis textus; deinde vacuum ſpatium duarum linearum; tandem duae lineae anguſtiores pro Maſora inferiori. Praeliminaris Maſora nuſquam in Codice noſtro inuenitur; ea autem quae in calce quorundam librorum de numero verſiculorum ſtrictim annotata leguntur, iam (§. 11.) recenſuimus.

§. 16.

Eiuſque praecipuae obſeruationes.

Sed de potioribus etiam Maſoretharum obſeruationibus, vel potius coniecturis, nonnulla adducenda erunt ſpecimina: quo pateat, quid circa illas notatu dignum habeat Codex noſter. Et quidem α) de מוקדם ומאוחר *anteriorato et poſteriorato*, eligamus exempla e priori Codice commemorata. Eccleſ. IX. 4. lectio textualis יבחר ſeruatur; in margine vero punctator addidit יחבר ק, adeoque ad generalem variantium lectionum claſſem hoc exemplum retulit. Eſth. I. 16. vero ממוכן in ipſo textu legitur, abſque nota marginali: pariter ac ובתבנתו defectiue Iob. XXVI. 12. ſcriptum. β) Obſeruationes illae, quae סבירין vocantur, quandoque in margine adſcriptae leguntur: v. g. ad vocem

cem בם Ies. VI. 13. ד׳ סביר׳ בה, *quatuor censentur legenda* בה. Item ad לפני Prou. IV. 3. תרין סברין לבני וקרין לפני *duo censentur legenda* לבני, *sed legunt* לפני etc. Sed alibi nullum eorum est indicium, v. g. ad בה 2 Reg. III. 24. ad ויאמר 1 Sam. XII. 5. et Zach. VI. 7. etc. Immo interdum coniecturalis illa lectio in ipso textu recepta est. V. g. ad ועתה ארני 1 Reg. I. 18. Masora impressa notat, tria esse Sebhirin אתה, quod verbum in nostro Codice in textu apparet, superimposito circello. Similiter 2 Reg. IX. 11. vbi alias ad ויאמר nota occurrit, duodecim esse Sebhirin ויאמרו, hoc vocabulum in ipso textu substituitur, licet punctator in margine scripserit: יב סבי׳ ויאמרו וקרין ויאמר. Item Ezech. XIII. 2. על in textu legitur, sine nota marginali alias ad אל adiecta, quinque esse Sebhirin על. Et Ezech. XX. 38. pro יבא, textus habet יבאו, quod alias inter coniecturas in quindecim locis inueniendis referunt Masorethae ad h. l. quamuis hic nota ista omissa sit. Nec minus Psalm. CXLIV. 2. et Thren. III. 14. עמים in textu legit Codex noster, pro עמי, licet in posteriori loco ם rursus erasum sit, nota vero illa, tria esse Sebhirin עמים, quae 2 Sam. XXII. 44. ad vocem עמי in margine legitur, in vtroque omissa. γ) E numero locorum istorum, in quibus תקון סופרים siue *ordinationes Scribarum* constituunt Masorethae, sequentia in Codice nostro occurrunt: 1) 1 Sam. III. 13. equidem legitur לָהֶם vt in impressis, sed ה mutatum deinde a punctatore est in ם, et post ל intrusum י ad exprimendum *Tikkun Sopherim* לי, quod hic statuunt

Maſorethae. 2) 2 Sam. XVI. 12. pro בעוני legitur בעניו, ſed ו inſertum, vltimum vero י transſfixum eſt a punctatore, cum nota marginali בעיני ק, nihil vero de Tikkun Sophrim additum. Nec in reliquis locis haec obſeruatio occurrit, nimirum 3) 2 Sam. XX. 1. ad לאהליו, 4) 1 Reg. XII. 16. ad eandem vocem, coll. 2 Chron. X. 16. 5) Ier. II. 11. ad כבודו. 6) Ezech. VIII. 17. ad אפם, 7) Hoſ. IV. 7. ad כבודם; 8) Habac. I. 12. ad נמות. 9) Zach. II. 12. ad עינו, 10) Mal. I. 13. ad אותו, 11) Pſalm. CVI. 20. ad כבודם. 12) Iob. VII. 20. ad עלי; 13) Iob. XXXII. 3. ad איוב, et 14) Thren. III. 20. ad עלי. δ) Duo tantummodo loca ex quinque illis, in quibus עטור סופרים vulgo ſtatuitur, ad libros in Codice noſtro contentos ſpectant, nimirum Pſalm. XXXVI. 7. et LXVIII. 26; vbi tamen iſta obſeruatio non inuenitur. Quantum ε) ad loca *Piſkata*; Ioſ. IV. 1. in noſtro Codice ab initio mutilo non exſtat. Reliqua loca in quibus פסקא ſtatuitur a Maſorethis, ſunt: 1) Ioſ. VIII. 24. vbi vero hic ſpatium vacuum non conſpicitur. Punctator quidem circellum interpoſuit; ſed in margine notam non adiecit: niſi forſan abſciſſa ſit cum parte folii, cuius latitudo hic aliquantulum minor eſt. 2) Iud. II. 1. nullum eius eſt indicium: nec 3) Iud. XX. 18. vbi a quibuſdam Piſka requiritur. 4) 1 Sam. XIV. 12. 36. Piſka non adeſt; ſed v. 19. ſpatio vacuo exprimitur. Similiter 5) exſtat 1 Sam. XVI. 2. 12. item 6) 1 Sam. XVII. 37. nec non 7) 1 Sam. XXI. 10. et 8) 1 Sam. XXIII. 2. 11. Verum enimuero in ſequen-

tibus

tibus locis nullum eius deprehenditur indicium: 9) 2 Sam. V. 2. 19. 10) 2 Sam. VI. 20. 11) 2 Sam. VII. 4. 12) 2 Sam. XII. 13. 13) 2 Sam. XVI. 13. 14) 2 Sam. XVII. 14. 15) 2 Sam. XVIII. 2. 16) 2 Sam. XXI. 1. 6. 17) 2 Sam. XXIV. 10. 11. 23. 18) 1 Reg. XIII. 20. E contraria vero parte Piſka ſpatio vacuo expreſſum adeſt: 19) Ier. XXXVIII. 28. nec non 20) Ezech. III. 16. Immo in ſequentibus locis, quae in impreſſis *Piſkata* non eſſe ſolent, Iud. VII. 5. 1 Sam. X. 11. XIX. 21. Ier. XIII. 6. פסקא in noſtro Codice occurrit: vnde merito colligitur, Piſka non corruptionis textus indicium eſſe, ſed non niſi pauſam, incipiente noua materia vel periodo. Talis enim in dictis locis reipſa incipit; nullum vero hiatus, et quod verba quaedam ex textu exciderint, apparet veſtigium.

§. 17.

In ſpecie Karjan et Chetibhan.

Non omnes editiones impreſſae eundem exhibent variantium iſtarum lectionum numerum; quae vulgo קרין וכתיבן vocantur. Mirum adeoque non eſt, maiorem adhuc in Codicibus MStis obſeruari diſcrepantiam. Numerus locorum in quibus alias lectionis varietas a Maſorethis annotatur, in noſtro Codice, ſi calculos rite ſubduxi, ad 1254. aſſurgit. Sed quod probe notandum eſt, ipſe סופר nunquam lectionis varietatem indicauit; ſed vel lectionem marginalem in ipſum textum recepit; vel τὸ Chetibh, ſi verior iſta ipſi viſa fuerit lectio, in textu ſeruauit; vel denique aliam adhuc in textu ſuo exhibuit lectionem, quae ab illo Keri et Chetibh, quod in impreſſis legitur, prorſus

ſus differt. Punctator autem diuerſimode verſatus eſt in ſua circa Keri et Chetibh Criſi. In quibuſdam locis Scriptori Codicis adſtipulatus eſt. In aliis Keri, quod ille iam in textum receperat, iterum in margine annotauit. Plerumque vero τὸ Keri quod in textu inuenit, in eodem mutauit in τὸ Chetibh, addito in margine Keri. Sed dantur etiam loca, in quibus punctator Chetibh pro vera lectione habuit: et tunc textum quidem Keri exhibentem correxit in Chetibh; ſed nullam in margine adiecit notam: excepto vnico ni fallor loco, vbi Chetibh etiam in margine adſcripſit. Caeterum vero in quibuſdam locis, quae in ipſo textu lectionem marginalem iam exhibent, aliud praeterea Keri in margine poſuit. Ita et vbi Chetibh in textu retinuit Scriba, licet ſaepe tacite cum eo conſentiat, plerumque tamen Keri conſuetum, aliquoties vero aliam adhuc lectionem in margine annotauit. Nonnunquam Chetibh, quod in textu inuenit, correxit in Keri: ita, vt vel nullam adiecerit notam marginalem; vel idem Keri iterum in margine adpoſuerit; vel quod ſemel factum, pro eo Chetibh ibidem ſubſtituerit. Iſta autem loca in quibus aliam lectionem a conſueto Keri et Chetibh diuerſam in textu inuenit, vel abſque cenſura praeteriit; vel in ſolo margine ordinarium Keri adpoſuit; vel in ipſo textu citra notae marginalis adiectionem corrigere contentus fuit, ſemel quidem in Chetibh conſuetum, aliquoties in Keri ordinarium, immo etiam interdum in nouam adhuc lectionem; vel denique praeter iſtam textus

in

in Chetibh conſuetum correctionem, in margine Keri ſolitum adiecit. Quae vt diſtinctius pateant, numerum locorum indicabo ad ſingulam claſſem ſpectantium. Nimirum

1) Keri in textu legitur ſine correctione et nota marginali punctatoris, in locis 181
2) Keri in textu, ſine correctione; ſed praeterea a punctatore in margine additum, in locis - - - - - 11
3) Keri in textu; ſed correctum a punctatore in Chetibh, addito iterum Keri in margine, in locis - - - - 367
4) Keri in textu; ſed a punctatore in Chetibh correctum, abſque nota marginali, in locis 49
5) Keri in textu, cum Chetibh in margine, ſemel 1
6) Keri in textu, cum alio Keri a conſueto differente in margine, in locis - 5
7) Chetibh in textu ſine nota marginali punctatoris, in locis - - - 162
8) Chetibh in textu, cum Keri a punctatore in margine addito, in locis - 389
9) Chetibh in textu, ſine punctatoris correctione, ſed cum nota marginali a ſolito Keri diuerſo, in locis - - 5
10) Chetibh in textu; ſed correctum a punctatore in Keri, ſine nota marginali, in locis 14
11) Chetibh in textu; ſed correctum a punctatore in Keri, cum eodem Keri in margine, in locis - - - - - 5
12) Chetibh in textu; ſed a punctatore mutatum in Keri, cum Chetibh in margine, ſemel 1

13) Alia lectio in textu, a consueto Keri et Chetibh diuersa; sed absque correctione et nota marginali punctatoris, in locis - - 20

14) Alia lectio in textu, a solito Keri et Chetibh discrepans, nec correcta a punctatore; qui tamen Keri consuetum in margine addidit, in locis - - - - - 11

15) Alia lectio eiusdem generis in textu; sed a punctatore correcta in Chetibh consuetum, at sine nota marginali, semel - 1

16) Alia in textu lectio, quae a consueto Keri et Chetibh abit, sed in ordinarium Keri a punctatore correcta est, nulla addita nota marginali, in locis - - - - 4

17) Lectio in textu, quae etsi a solito Keri et Chetibh diuersa sit, in nouam denuo lectionem mutata est, absque nota marginali, in locis - - - - - 5

18) Lectio in textu ordinarium Keri et Chetibh deserens, sed a punctatore correcta in Chetibh consuetum, addito simul solito Keri in margine, in locis - - 23

Summa 1254

Praeter ista loca, adhuc aliae XXXIV. inueniuntur Karjan in Codicibus impressis non obuiae, sed a punctatore Codicis nostri annotatae. Quae vero ad haec aliaque loca obseruanda forsan occurrunt; in praecipuarum variantium lectionum recensione, commodius exponenda erunt.

§. 18.

§. 18.

Supereſt, vt de inſigni antiquitate, quae vt mihi quidem videtur Bibliothecae Regiae Codici attribuenda eſt, potiora adiiciamus. Quum vero, quo tempore ſcriptus fuerit, nulla in ipſo deprehendatur notatio; reliqua vetuſtatis criteria in ſubſidium vocanda erunt. Interea haud diffitendum eſt, regulas illas, quae a Criticis hunc in finem dari ſolent, plerumque nimis generales eſſe: vt taceam, nouas ſubinde in earundem applicatione ſuboriri difficultates. Vulgo in diiudicanda Codicum Biblicorum hebraice exaratorum maiori antiquitate, pro norma aſſumuntur criteria, a DAN. ERN. IABLONSKIO quondam (*) ſuppeditata. 1) Inquit, *ſi ſcriptura ſit elegans ſine artificio, et priſca ſimplicitate venerabilis. Abſentiam litterarum maiuſcularum, minuſcularum, inuerſarum etc. (quarum parcior fere in antiquis quam recentioribus vſus eſt,) vrgere hic non auſim, cum talia etiam priſcis ante Talmud temporibus obtinuerint; puto tamen Keri et Cetib a Codice vere antiquo abeſſe debere. 2) Si Maſora vel nulla adſit, vel parca. Eam enim olim in libros ſeparatos relatam fuiſſe, notum eſt; inde ſucceſſu temporis parua extracta et libris adſcripta fuit: huic denique magna quoque ornatus gratia acceſſit. Adeoque ſi Codex daretur, caetera vetuſtus, cum ſola Maſora parua; is mediae velut aetatis eſſet: qui vtraque Maſora inſtructi ſunt, eorum Textus antiquus eſſe poteſt, ſed Maſora nouitatis ſuſpecta et tantum non conuicta haberi*

Criteria antiquitatis MStorum Hebraicorum in genere.

(*) In Praefat. ad Bibl. Hebraic. §. 37.

beri debet; antiquior tamen eſt, quae natiua ſimplicitate et lineis rectis ſe commendat, recentior quae in varias picturarum formas nodorumque gyros ſe contorquet. 3) Vetuſtiſſimi Codicis indicium eſſet, ſi quinque libros Moſis non magis quam reliquas legis ſectiones ab inuicem diſtingueret. Priſcis temporibus totam legem omni diſtinctionis nota caruiſſe, ac vnum veluti פסוק *ſeu verſum, immo vnam* תיבה *ſeu vocem fuiſſe, et antiqui Iudaeorum Cabbaliſtae tradiderunt, et Chriſtianorum non pauci perſuaſum habent. - - - Si igitur talem reperire Codicem daretur, qui inter quinque iſtos libros interuallo quatuor linearum carens, eos quaſi vnum legeret; id mihi aetatis vere antiquae et ante-talmudicae argumentum eſſet. Diſtinctio enim in quinque quintas legis apud Hebraeos Talmude antiquior eſt, inque eo memorata Tract. Sanhedrim. 4) Vt vero non ſolum antiquos libros, verum etiam antiquam librorum faciem habeamus, ii maxime eſſent procurandi, qui a multis ſaeculis inter Chriſtianos cuſtoditi, hocque pacto a recentiorum Maſorethарum vel Punctatorum interpolatione immunes fuere.* Sed ſi dicendum quod res eſt, haec criteria, ſi primum et ſecundum excipias, ne quidem omni exceptione maiora ſunt. Nam quod attinet ad continuam Pentateuchi ſcriptionem; ne vnicus quidem, ex omnibus hucuſque deſcriptis Codicibus, hanc legem obſeruat: nec forſan tantae antiquitatis Codex vllibi hodie exſtat. Satis proinde antiqui mihi videntur illi, qui regulam iſtam ſequuntur iam olim in Tract. *Sopherim* praeſcriptam, et in librorum bibli-

biblicorum praeſertim Exodi principio in impreſſis etiam paſſim editionibus obuiam: יניח ד׳ שיטין פנויות ויתחיל מתחלת שיטה ה׳, quatuor ſcilicet inter quemlibet librum legis lineas vacuas eſſe relinquendas (Sect. I. §. 17.). Nec vltimum criterium quicquam in hac diſquiſitione decidere poteſt. Neſcio enim, an hoc de antiquitate Codicis cuiuſdam aliquid derogare poſſit, ſi poſtea a Iudaeis ad Maſoram conformatus fuerit. Potius quo antiquior eſt Codex, niſi forſan diutiſſime in obſcuro latuerit; eo magis probabile videtur, eum in plurium recutitorum fuiſſe manibus, qui eum iſta ratione interpolare potuerunt. Nec praeſtantiam Codicum eorundemque vſum Criticum multum impedient eiuſmodi correctiones; quum mutationes quae ex poſt facto acceſſerunt, a prima librarii ſcriptura ſufficienter diſcerni queant: vt noſtrorum Codicum ocularis inſpectio docet. Sed ne priores quidem characteres ſufficere videntur. Quamuis enim ex illis quodammodo colligi poſſit, hunc vel illum Codicem inter antiquiores eſſe referendum; per illas tamen nondum determinabitur, qualis circiter aetas ei ſit aſſignanda. Nouam hinc ex parte viam ingreſſus eſt Cel. KENNICOTTVS, dum ex conditione Codicis MSti in Bibliotheca Oratorii Pariſienſis ſub No. 53. aſſeruati, qui annum quo exaratus eſt 827. aerae Iudaicae; i. e. 1067. Chriſtianae adſcriptum habet, quodammodo determinare ſatagit, quinam ſint Codicum circa id tempus deſcriptorum characteres. Sed et ea, quae ex HOVBIGANTII Prolegomenis p. 195. adiecit cri-

teria dicto MSto propria (*), generaliora ſunt, quam vt certum de aliorum Codicum aetate exinde ferri poſſet iudicium. Ipſe potius KENNICOTTVS fatetur (**), admodum difficulter Codicum MStorum, quorum annus deſcriptionis indicatus non eſt, determinari poſſe aetatem: quia nuper demum, nec eadem hactenus vt Graeci diligentia, excuſſi ſint Codices Hebraei. Longe plures antea accuratiſſime perluſtrandi erunt Codices, ac hucuſque factum eſt, priuſquam tales, quos ratione aetatis MStorum Graecorum vel Latinorum iam habemus canones, de Hebraicorum etiam probabili aetate conſtitui poterunt. Noua in his accedit difficultas, ex aequabilitate characteris literarum orta, quae, ſi paucos illos Codices exceperis, ex quibus Monachi Benedictini in nouo ſyſtemate Diplomatico (†) ſpeci-

(*) The State of the printed Hebrew Text of the O. T. Diſſ. I. p. 313. *This MS. then, which by this Date is determin'd to be near 700 Years old, is ſaid to contain — ea omnia, quae in melioris notae Codicibus Hebr. ineſſe viri docti dictitant: 1) Vt ſint Hiſpanici; quoniam in Codicibus deſcribendis diligentiores fuerunt Hiſpani, quam aut Galli, aut Itali, aut Germani. 2) Vt ſine Punctis Vocalibus fuerint primum deſcripti. 3) Vt litteris nudis atque elegantibus. 4) Vt quinque libros Moſis non maiori interuallo ſeparatos habeant, quam quo Legis Sectiones ſeparari ſolent. 5) Vt in iis adſint Maſorae notae pauciſſimae. As to the laſt Article, this ſame Critic makes it one Proof of the Antiquity of his ſixth Hebrew MS. No. 59. (which he ſuppoſes to be as old as his firſt, i. e. almoſt 700 Years of Age) — that it has the Great Maſora much more thinly ſcatter'd in the Margin, than his four intermediate MSS.*

(**) Loc. cit. p. 308.

(†) Libr. 2. Cap. 2. Sect. 13. §. 121. Tom. 2. edit. Germ. p. 127.

ſpecimina ediderunt, in omnibus fere reliquis obſeruatur: quum e contraria parte aliarum linguarum MSta, pro regionum et ſaeculorum vbi et quando exarata ſunt diuerſitate, diuerſas etiam exhibeant literarum ductus, ex quibus non ſine probabilitate eorundem aetas diiudicari poteſt. Quamuis igitur Bibliothecae etiam Regiae Codicis vera aetas incerta maneat; tamen, ſi quid video, omnia fere quae adhuc a Criticis ſuppeditata ſunt eximiae antiquitatis criteria, in hoc conueniunt: adeo vt non ſolum priori Codice noſtro longe vetuſtior ſit dicendus; verum etiam paucis ratione antiquitatis ſuae cedat, quos vel Cel. KENNICOTTVS, vel alii hactenus recenſuerunt.

§. 19.

In ſpecie, quae in noſtrum Codicem quadrant.

Nimirum 1), quemadmodum in omnibus cuiuſcunque linguae MSS. flauus color membranae inſigne antiquitatis indicium eſſe ſolet; ita et in noſtro Codice membrana flaua eſt, et multo pauciora in ea apparent cretae veſtigia, ac in priori Codice. Praeterea vſu ſatis oblimata eſt, maxime in Eſtherae libello, vbi manuum contrectatione prorſus denigrata cernitur. 2) Initio abſque punctis vocalibus ſcriptum eſſe eundem, quae poſt interuallum haud adeo breue primae demum ſcriptioni acceſſiſſe videntur, iam (§. 5.) commemorauimus. Et ſi vel maxime haud ita multo poſt primam ſcriptionem addita fuiſſet punctatio; librarius tamen longe vetuſtiorem Codicem, eundemque non Maſorethicum pro archetypo habuiſſe videtur, vnde ſuum, quamuis non ſine variis hallucinationibus,

mente

mente tamen ſincera fideliter deſcripſit. 3) Character literarum ſimplex eſt, et ſine artificio expreſſus, ſatis tamen nitidus. Codices vero ita exaratos praeſtantiſſimis annumerat RICH. SIMON (*). *Il faut*, inquit, *prendre garde*, *que le caractere ſoit entierement ſimple*, *bien proportione*, *et qu'il n'y ait rien d'extraordinaire.* 4) Interea literae, etſi atramento nigerrimo ex fuligine confecto ſcriptae fuerint; (tales enim nonnullae paginae bene conſeruatae exhibent:) in multis tamen locis iam ſubalbeſcentes et vetuſtate detritae apparent; ita tamen, vt ſi paucas exceperis, ſatis adhuc ſint legibiles. Puncta vero vocalia adhuc pallidiora ſunt; id quod obſeruante HOVBIGANTIO (†) etiam in iis Codicibus locum habere poteſt, in quibus illa ipſo Codice ſunt recentiora: *quoniam*, vt addit, *breui oblitteratur id*, *quicquid atramento pauco eodemque tenui fuit deſcriptum*, *ſtyloque membranam minus vrgente*, *quam in pingendis litteris craſſioribus.* Accedit 5), quod verba cuiuſuis libri initialia caeteris quidem ſint paulo maiora, tamen nec auro obducta nec aliis picta coloribus, immo omni prorſus ornatu careant. Quod aliter ſe habere ſolet in Codicibus recentioribus, prouti etiam in altero Codice noſtro, quamuis iam 456. abhinc annis fuerit exaratus.

§. 20.

Quo imprimis

Inter antiquitatis criteria merito referendum eſt 6), ſi interuallum, quo libri Biblici a ſeinuicem ſepa-

(*) Hiſt. Crit. du V. T. Lib. 1. Cap. 23. p. 126.
(†) In Proleg. Cap. 3. Artic. 2. §. 2.

separati sunt, spatium aliquot linearum non excedat. Regula enim illa de spatio quatuor linearum vacuo inter quemlibet librum legis relinquendo, in Codicibus vetustioribus frequentius obseruata est, quam vbi successu temporis mos inualuit, initium librorum variis ornamentis condecorandi, adeoque illos a praecedentibus maiori spatio distinguendi. Sic in Codice Oratorii Parisiensis septingentorum annorum, quinque libri Mosis trium linearum, in Bodleiano autem, cui Octingentorum annorum aetatem attribuit KENNICOTTVS (*), quatuor linearum interuallo a seinuicem distant. Eiusdem autem regulae, licet proprie ratione librorum Mosaicorum praescripta fuerit, in reliquorum etiam S. Codicis voluminum descriptione sensim ratio haberi coepit: quemadmodum et in nostro MSto vt plurimum obseruata est. Equidem in Prophetarum fine, reliquum paginae spatium vacuum relictum est; quod etiam obtinet in fine Psalmorum et Prouerbiorum, quorum duae paginae postremae peculiarem habent verborum positum. Verum enimuero reliqui libri Biblici vt plurimum non nisi trium linearum intercapedine distincti sunt. Inter Ezechielem tamen et Iesaiam, nec non inter Nehemiam et Chronicorum libros quatuor linearum spatium relictum est; quinque autem linearum interuallum inter Iudicum et Samuelis libros, item inter hos et vtrumque Regum librum: similiter inter Iesaiam et Hoseam, vbi quinque tantummodo lineae supererant vsque ad finem paginae. Post Hoseam vero, qui in fine paginae explicit, mox initio

spectat exiguum inter singulos libros biblicos interuallum, et scriptio librorum poëticorum metrica.

(*) Loc. cit. p. 315.

initio paginae sequentis Ioelis Vaticinium continuatur. Idem valet de Zephania, qui nullo interposito spatio vacuo, statim in initio folii sequentis Chabacucum excipit. Et quum 7), in maioris Codicum antiquitatis criteriis etiam hoc vulgo numeretur, si libri Poëtici אֱמֶת, Iobus scilicet, Prouerbia et Psalmi in hemistichia diuisi sint: quod etiam tanti apud Kennicottum (*) fuit ponderis, vt quinto Codici suo maximam adscripserit bonitatem; idem et de nostro valere, in praecedentibus (§. 2.) iam obseruauimus.

§. 21.

Nec non notarum Masorethicarum parcitas.

Si 8) eo maior Codicibus adsignari solet antiquitas, quo parcior in iis est literarum maiuscularum et minuscularum vsus; hac certe praerogatiua noster gaudet: in quo, excepto vnico loco Esth. IX. 9. ex literis illis, quas Masora maiuscule vel minuscule pingendas esse postulat, nulla prorsus inuenitur (§. 7.); licet superne punctatas et ex parte etiam suspensas habeat, quippe quae lectionis discrepantiae sine dubio indicium sunt. Concludimus hinc, Scriptorem Codicis tanti non fecisse Masoretharum praescripta, ac recentiores solent. Et quamuis 9) Masoram adscriptam habeat, immo statim initio certae in singulis paginis lineae eidem a librario destinatae fuerint: parca tamen admodum est nec vllis animalium figuris innexa; quod iterum pro Codicis nostri antiquitate militat. Non quidem negamus, tales quoque Codices, quibus tales figurae Masorethicae demum post textum exaratum

(*) Loc. cit. p. 324.

tum additae sunt, satis antiquos esse posse (*); ex eiusmodi tamen imaguncularum et adulterini ornatus defectu, tutius omnino pro maiori vetustate deducitur argumentum.

§. 22.

Similiter ordo librorum Talmudicus,

Inprimis 10) notandum, Codicem nostrum, vt ex eius contentis patet (§. 3.), ordinem illum librorum Biblicorum exacte seruare, quem Talmudistae (**) commemorant, quique etiam a MAIMONIDE (†) approbatur. Plures quidem exstant Codices, in quibus Ieremias Prophetarum est primus, quem Ezechiel, hunc vero Iesaias excipit: vt Codex quartus KENNICOTTI, primus Erfurtensis, Dresdensis, Argentoratensis etc. Quantum vero ad Hagiographa, quae in allegato Talmudis loco hoc ordine recensentur: *Ruth, et liber Psalmorum, et Iobus, et Prouerbia, Coheleth, Canticum canticorum et Threni, Daniel et volumen Estherae, Ezra et libri dierum*; ab eo omnes a WOLFIO (††) recensiti Codices recedunt, nec vllus eorum, quorum notitia hactenus data est, eum stricte seruat, praeter solum Cassellanum, vt in eius descriptione annotat IOH. GEORG. SCHIEDE (*†). Hunc vero ordinem Codex noster in omnibus sequitur. Affirmare quidem non audeo, scriptum eum esse, quum adhuc ordo Talmudicus magis vige-

(*) Vid. IO. GOTTL. CARPZOVII Crit. Sacr. V. T. Part. I. Cap. 8. §. 3. p. 380. sq.

(**) In Bava Bathra fol. 14. col. 2.

(†) Hilcoth Sepher Thora Cap. 7. §. 14.

(††) Tom. 2. Bibl. Hebr. p. 293. sq.

(*†) Obseru. Sacr. biga p. 31.

vigeret; quem demum Masorethae deseruerunt, monente R. GEDALIA (*). Hoc tamen sufficienter patere existimo, Codicibus Masorethicis eum annumerandum non esse: quia scilicet eius Scriptor Masoretharum in consequutione librorum ordinem neglexit. Caeterum ex ELIAE LEVITAE Praef. 3. in *Massor. Hammas.* obseruat RICH. SIMON (**), omnia MSta Hispanica seruare ordinem Masoretharum, Germanica vero et Gallica Talmudicum. Quod si verum esset; plures sane in hisce Codicibus, in quibus libri Biblici eodem ac in Talmude ordine comparent, exspectandi forent lectiones a Masoretharum lectione discrepantes, quam in Hispanicis: licet hic alio respectu pro praestantissimis haberi soleant.

§. 23.

Vt et nomen יהוה *in*

Ad MStorum praestantiorum non minus quam antiquiorum characteres 11) hoc etiam refert Cel. KENNICOTTVS (†), si nomen Dei incommuni-

(*) Schalscheleth hakkabbala fol. 67. a.

(**) Hist. Crit. du V. T. Lib. 1. Cap. 9. p. 63.

(†) Loc. cit. p. 320. Et pag. 354. sq. scribit: *That this Superstition grew upon them more and more, is evident; because the Older MSS. now extant have this Word Iehovah more frequently; and because in our Oldest MS. No. 1. when the Letters were retouch'd in many places, the Word Iehovah was frequently left in its former state, scarce visible, totally untouch'd by the person who rewrit the words immediately before and after it, and who rewrit even the Preposition frequently prefix'd to it. This Superstition then, as it might be the Cause of a Jewish Transcriber's exchanging the Word Iehovah, where he found it express'd in his Copy; so it cannot well be suppos'd to have permitted him to write it, where he did not find it in his*

municabile יהוה Codex quidam in variis locis seruet, vbi Iudaeorum superstitio pro eo vocabulum אדני substituit. Idem vero maioris aetatis in nostro etiam Codice deprehenditur indicium, qui nomen יהוה in pluribus locis retinuit, vbi in libris editis non inuenitur. Nimirum. *iis locis seruatum, vbi aliter vulgo exprimitur.*

1) Pro אדני legitur יהוה: 1 Reg. III. 15. Ezech. XVIII. 29. XXI. 14. XXXIII. 17. 20. Ies. III. 17. IV. 4. VI. 1. 8. 11. VII. 14. 20. IX. 7. 16. X. 12. 16. XXI. 6. 8. XXVIII. 2. XXIX. 13. XXX. 20. Amos VII. 8. Zach. IX. 4. Psalm. LXII. 13. LXXXVI. 5. 15. CXXX. 2. 3. 6. Thren. II. 18. 20. III. 31. 58. Dan. I. 2. IX. 4. 8. 15. Esr. X. 3. Neh. IV. 8. Item, licet ibi in margine legatur אדני, Ezech. XVIII. 25. Amos VII. 7. IX. 1. Thren. I. 14. 15.

2). אדני in textu omissum est, pro quo in margine legitur יהוה, Ies. III. 18. XXI. 16.

3) Pro יְהֹוִה אֲדֹנָי legitur יְהֹוָה אֲדֹנָי יְהֹוִה Ezech. XXIV. 14. XXV. 12. XXX. 18. XXXIX. 13. Sed יהוה Ezech. XXIX. 13. Ies. LXV. 13. et יהוה אלהים Amos I. 8. Tandem יהוה צבאות Ies. LII. 4. vbi manus recentior vocem צבאות vncinulis inclusit, voci vero יהוה in margine praemisit אדני.

4) Pro

his Copy. And therefore, tho' we may presume it to have been sometimes improperly omitted, *we can hardly presume it to have been ever improperly* inserted. *As the Presumption then is in favour of the Word Iehovah being the true Reading, wherever it is now found; so it is the Honour of these two MSS. to preserve it here.*

4) Pro אלהים legitur יהוה Psalm. LXX. 5. 1 Chron. XV. 2. et Cap. XXVIII. 12. in margine.

5) Pro יהוה Thren. III. 24. alia vox posita erat, qua erasa loco eius scriptum יהוה.

6) Idem nomen Diuinum Ier. X. 10. et Zach. X. 12. in textu scribitur יי, in margine vero plene exprimitur: omissum vero est Psalm. LXXII. 28. item 2 Chron. XX. 28. vbi tamen in margine adpositum est.

7) אלהי praemittit יהוה Ezech. VIII. 4. Esr. III. 2. 2 Chron. XXXIII. 12. Item אלהיך Amos VIII. 14. nec non אלהינו Esr. IX. 13. et 2 Chron. II. 4. in margine: similiter אלהיו 2 Chron. XX. 30. Pro אלהכם vero Esr. VII. 17. legitur יהוה אלההן.

Interim et pro יהוה legitur אדני Psalm. LVIII. 3. CXXX. 1. Thren. V. 21. et אלהים 2 Sam. VII. 28. item אֲדֹנָי יֱהֹוִה Ezech. XXI. 3. 8. Similiter pro יהוה אלהים legitur אֲדֹנָי יֱהֹוִה 2 Sam. VII. 22. et Ier. X. 10.

§. 24.

Rarior non minus vsus τ8 Keri et Chetibh.

A Codice vere antiquo Keri et Chetibh prorsus abesse debere, existimat IABLONSKIVS (§. 18.). Saltim 12) rarior istarum obseruationum vsus praecipuis antiquitatis Codicum criteriis suo iure annumerandus erit: maxime iis in locis, vbi lectio marginalis oppido textuali praeferenda, adeoque ipsi textui inserenda est. E Catalogo autem supra (§. 17.) exhibito patet, id de nostro quoque Codice valere, cuius Scriptor primarius vnicam tantummodo lectionem, et quidem illam quae ipsi verior visa est,

ad-

adhibuit: hac obſeruata lege, vt τὸ Chetibh, iis in locis vbi merito praefertur, ſaltim commode ſeruatur, retinuerit; τὸ Keri vero tunc in textu expreſſerit, quando iſta lectio veritati magis conſentanea eſt. Id quod clarius eluſceſcet, quando ipſa loca Sect. 4. inter varias lectiones exhibebimus. Sic originaliter reipſa ſine Keri et Chetibh ſcriptus fuit Codex: nec obſtat punctatoris Criſis, quippe quae poſtea demum acceſſit. Interim tamen ipſa quam Punctator in Codice hoc punctis inſtruendo impendit opera, quodammodo eius praeſtantiam confirmat. Nam vbi in impreſſis ante Accentum Silluk, Athnachum, vel alium diſtinctiuum, contra analogiam Grammaticam vocalis breuis deprehenditur, tantum non vbiuis longam adhibuit Punctator. Nec hoc denique praetermittendum eſt, ה paragogicum fere vbiuis in textu additum eſſe, vbi poſt Nun finale in impreſſis ſaepenumero deeſt.

§. 25.

Quo iuniores ſunt Codices, eo plures ſucceſſu temporis librariorum oſcitantia in textum irrepere potuerunt ſphalmata, quae in antiquioribus nondum adfuerant, in excuſis vero libris forſan ex parte retenta ſunt. Quodſi igitur Codex quidam in ſat multis locis ab impreſſis diſſentiat; id certe haud dubium antiquitatis eius erit indicium. Haec autem maioris vetuſtatis nota 13) noſtrum Codicem, qui tantum continet Variantium lectionum numerum, cumprimis inſignem reddit. Si omnes quas inde excerpſi, et Cel. *Variantium denique lectionum cum antiquis verſionibus congruentium frequentia.*

Kennicotto transſmiſi, Operi quod auide iam exſpectat orbis literarius ſuo tempore inſerendas varietates, a communi impreſſorum lectione deflectentes, in vnam ſummam colligerentur, numerus earum ad plus quam decies ſexies mille adſurgeret. Quum tamen non omnes eiuſdem ſint momenti, ſelectum quendam ex illis feci, eas tantummodo hac vice Sect. quarta exhibiturus, quae potiores mihi viſae ſunt. Sed iſtarum iam multitudo adeo exigua non eſt. Patebit vero ex illis, Codicem noſtrum cum Verſionibus antiquis ſaepiſſime conſpirare. Qui conſenſus vt fortuitus eſſe nequit, ita nec ex eadem cauſa deriuari poteſt, ob quam tanta inter Codices hodiernos ad Maſorae normam correctos deprehenditur conſenſio: quod ſcilicet data opera ad Verſiones iſtas conformatus fuerit Codex noſter. Quotus enim quiſque Chriſtianorum, eius praeſertim aeui, quo exaratus eſt, ſi vel maxime familiares ſibi reddiderit interpretes illos, Haebraeam adeo calluit linguam, vt eiuſmodi collationem correctionemque inſtituere valuerit? De Iudaeis vero, qui vnice deſcribendis Codicibus Hebraeis operam dederunt, tale ne quidem cogitari poteſt ſtudium textum ſacrum ad legem Verſionum antiquarum reformandi, quas pauciſſimi eorum, ſi Paraphraſin Chaldaicam exceperis, cognitas habuerunt, omnes vero contemſerunt. Nihil igitur remanet, quam quod Verſionum iſtarum Auctores eaſdem iam olim in ſuis Codicibus inuenerint lectiones, quas noſter aſſeruauit. Et quum ſpeciatim cum

Syro

Syro Interprete ſaepius conſentiat; facilis erit coniectura, eius deſcriptorem ex eodem ſine dubio ac ille fonte hauſiſſe, Codicibus nempe Orientalibus, in variis locis ab iis diſcrepantibus, quibus vſi ſunt qui Biblia impreſſa ediderunt. Attentione igitur haud indignas eſſe noſtri Codicis Variantes Lectiones, illas praeſertim quae cum antiquis Verſionibus conſentiunt, nemo forſan inficias iuerit aequus rerum exiſtimator. Nec dubitandum, aliquas ſaltem melioris notae eſſe, ſenſumque commodiorem ſuppeditare, quam quae in impreſſis leguntur: quamuis facile conceſſerim, multas etiam in eo inueniri oppido improbandas, vel vulgaribus certe poſtponendas.

SECTIO III.

VARIAE LECTIONES CODICIS PRIORIS NOTATV PRAECIPVE DIGNAE.

GENESIS

Cap. IV. 8. Piſka, quod hic habent plerique impreſſorum, vacuo ſpatio non exprimitur; licet Maſoretha vocem פליגמא margini adſcripſerit. Quemadmodum illud non habent Codices vetuſtiſſimi, ſpeciatim *Hillelianus*, teſte R. MENACHEM in *Or Tora*; ita nec in *Caſſellano* inuenitur, nec in Cod. 1. 2. et 3. *Erfurtenſi* quamuis priores notam marginalem adiiciant. In pluribus etiam MSS. Bibl. Reg. Pariſienſis deeſſe, refert RICH. SIMON *in Critica Bibl. Eccleſiaſticae Dupinianae Tom. 2. p. 501. ſq.* Lacunam igitur h. l. aliquot verborum eſſe, quam ſuppleuerint LXX. Interpr. *Samaritanus*, *Syrus Vulgata*, *Targum Hieroſolym.* et *Pſeudo-Ionathanis*, perperam ſtatuitur.

VII. 11. pro מַעְיְנֹת legitur מַעְיְנֹת.

VIII. 1. pro וישכו *et conſederunt aquae*, legitur וישבו quod a Rad. שבב ſignificaret: *et fractae ſunt;* a Rad. שוב vero: *et reuerſae ſunt*, in locum ſcilicet ſubterraneum, vnde eruperant, Cap. VI. 11. Punctatum tamen eſt per Sin וַיָּשֹׂבּוּ.

IX. 15. pro בכל־בשר leg. לכל־.

Cap.

Cap. X. 11. את־רחבת sine praef. ו.

30. ממשא per Sin.

XIII. 11. post ויבחר omittitur לו, quod tamen in marg. addidit punctator.

11. pro את כל־ככר leg. את־ככר, forsan non male: quia Loth omnem quidem planitiem oculis perlustrare potuit v. 10, non vero totam illam ad habitandum sibi eligere. Omissum tamen כל et hic in margine suppleuit punctator.

XVI. 5. pro ובינך leg. ובינך ut in *Samar*. Cod. *Cassellano* et 2. *Erfurt*. sed manu seriori correct. in ובינך superimpositis simul singulis literis lineolis.

XVII. 12. לכם omiss. sed a punctat. in marg. add.

XX. 5. pro והוא־גם־הוא leg. והוא גם־הוא, sed a punctat. correct. in lectionem vulgatam.

XXIV. 33. pro וַיּישָׂם leg. וַיִּישָׂם, addita a punctat. nota marg. יושם ק׳, vt in edit. *Bomberg*. 1525. et *Menasse ben Israel*.

XXV. 7. ימי omiss. sed a punctatore superscriptum.

XXVI. 3. verba ואהיה עמך non solum omissa sunt, sed etiam in fine lineae ad implendum reliquum spatium initium sequentis verbi ואבר positum. In margine tamen manu punctatoris addita sunt.

29. pro תעשׂה leg. תעשׂה, vt in edit. *Gersonis*, *Bomberg*. 1525. *Menasse ben Israel* et *Hooghtiana*. OPITIUM auctoritate nostri Codicis fere inductum esse, vt hanc lectionem eligeret; Sect. I. §. 8. monuimus.

XXXI. 24. pro פן־תדבר leg. מדבר vt v. 29.

Cap. XXXI. 29. pro עד leg. ועד, ſed ו tranſſixum. Ita et in Codice *Helmſtad.* et *Targum.*

XXXV. 16. pro קִבְרַת־ leg. קְבֻרָת. Vocabulum quod ſequebatur eraſum eſt, et pro eo ſcriptum הארץ vt in impreſſ.

22. Piſka in medio verſus hic exprimitur ſpatio integrae lineae, qualis vacua eſſe ſolet in initio nouae Paraſchae minoris. Noua enim hic incipit ſectio: quum enumeratione omnium filiorum Iacobi Moſes tranſitum faciat ad Genealogiam Eſaui. Verba illa hic deeſſe, quae ita exprimunt ὁι LXX, καὶ πονερὸν ἐφάνη ἐναντίον ἀυτȣ̃, eo minus ex hoc ſpatio colligi poteſt, quo certius ex noſtro Codice apparet, ſequentem Paraphraſin Chaldaicam nullam eius rationem habuiſſe.

XXXVI. 6. pro וילך אל־ארץ leg. וילך ארץ. Si ellypſin praef. מ ſtatuere velis, conſentiret cum *Samarit.* et LXX. ἐκ τῆς γῆς χαναὰν. Interim omiſſum אל a punct. in marg. add.

XL. 8. pro פתרנים leg. פתרים, ſed נ alia manu ſuperſcriptum.

XLI. 19. pro לא in textu leg. ולא vt in *Targum*, in marg. vero alia manu לא additum.

48. poſt שבע־שנים in margine a punctat. add. הטבות. Ita *Syrus*; nec abnuit *Samar.* qui ſequentia verba ita reddit: אשר היה השבע בארץ מצרים.

53. ותחלינה vt in impr. ſed י expunct. a punctat. Ita *Samar.*

54. pro ותחלינה leg. ותחילנה ſed י tranſſ. a punct. ſecundum lectionem *Samar.* Cap.

Cap. XLIII. 1. pro בארץ leg. מאר, quod manus serior vncinulis inclusit, et superscripsit בארץ.

28. Keri וישתחוו in textu, vt in *Samar.* sed vltimum ו erasum, praecedens autem per Kübbutz punct. sine nota marg.

XLIV. 9. לאדני omiss. sed a punct. in marg. add.

XLV. 21. pro צרה לדרך leg. יוסף לדרך. Sed יוסף transf. et צרה in marg. add.

XLVI. 30. יוסף omiss. sed in marg. add.

XLIX. 10. שילה vt in impress. Quamuis vero vrbs Silo ita etiam scribatur in nostro Codice 1 Sam. I. 3. 9. 24; illam tamen hic neutiquam intelligendam esse, ex aliis rationibus patet, quas exposui *T. XIII. der gut. Sache der Göttl. Offenb.* p. 148. sq.

Pro ולו יקהת leg. ולא יקהת sed eraso א correctum.

11. pro סותה leg. סותה.

EXODVS.

Cap. IV. 26. Totus vna cum Paraphrasi Chaldaica in textu omissus est, in margine vero additus.

VII. 2. pro וְשִׁלַּח leg. וַיְשַׁלַּח.

4. בני omissum.

X. 19. גבול ארץ מצרים, Ita inserto ארץ sed non punctat. et transf.

25. בידינו pluraliter, sed י expunctum.

XII. 3. ושה לבית secunda vice cum praef. ו, sed expuncto.

4. תכסו omiss. sed in marg. add.

6. לכם similiter.

Cap. XII. 14. חג omiſſ. ſed in marg. add.

38. pro וצאן leg. צָאן ſine praef. ו a punctatore tamen ſuperſcripto, ſimiliter ac in Cod. *Helmſtadienſi.* Lectionem ſine ו ſequitur etiam *Vulgata;* ex qua ſequeretur, turbam promiſcuam non hominum fuiſſe, vt habet *Targum Onkeloſi* et *Ionathanis*, ſed pecudum. Conf. tamen Num. XI. 4. Neh. XIII. 3.

XV. 17. pro אדני leg. יהוה, ſed clathro incluſum, et אדני alia manu ſuperſcriptum. Lectionem יהוה habent etiam *Samar. Targum*, et edit. *Gerſoniana.*

Pro כוננו leg. כֹּנְנֻו, ſed ו poſt כ ſuperſcriptum manu ſeriori.

XVI. 13. השלו vt in impr. ſed ſine nota marg. vt in edit. *Bomberg.* 1525. et *Menaſſe b. Iſr.*

24. צוה יהוה משה. Ita inſerto יהוה, ſed non punctato et quatuor lineis incluſo.

XIX. 4. pro למצרים leg. במצרים, ſed correctum, plane vt in Cod. *Helmſtad.*

12. מות omiſſ. ſed a punct. add.

13. אם־בהמה ſimiliter.

XX. 4. ואשר במים מתחת omiſſa, ſed in marg. a punct. add.

10. pro וּבִתֶּךָ leg. וּבִתָּךְ.

XXII. 26. כְּסוּתֹה ſine nota marg. Cholem quidem, quod habet edit. *Bomberg.* 1525. in lit. ה puncto non exprimitur; ſed hoc ſaepius fit in hoc Codice. Interim ſub ת atramento ſat pallido manu ſeriori Kametz ſubſcriptum; ita vt iam legatur כְּסוּתָה.

Cap.

XXIV. 10. ישראל omiss. sed a punct. in marg. add.
XXX. 8. קטרת similiter.
23. וקנה־בשם חמשים ומאתים tam in textu quam in *Targum* omiss. sed in margine add.
XXXI. 11. pro צותך leg. צויתיך vt in *Samarit.* sed correct. in lect. vulgatam.
15. קדש יהוה vt in impr. sed non punctat. et linea desuper notata.
XXXII. 4. pro בַּחֶרֶט leg. בַּחֲרָט, quod forsan ita punctatum significat modulum cauum. Pentateuchus Hebraeo- Chaldaeo- Persico- Arabicus CPol. 1546. impressus habet בַּחֲרָט.
8. ויזבחו לו omiss. sed in marg. add.
11. ויחל maiuscule scriptum, praeterea in margine flosculus adpictus. In Codice 2. *Erfurt.* hic adest ח maiusculum.
XXXIII. 19. pro אַעֲבִיר leg. אֶעֱבִיר.
XXXIV. 9. ונחלתנו omiss. sed a punct. in marg. add.
XXXV. 22. pro תנופת leg. תנופות pluraliter. Ita *Targ.*
XXXVI. 29. pro יהיו leg. היו. Ita *Samar.* et *Targum.* Item Cod. 2. *Erfurt.* In primo vero, Criticus in margine istam lectionem reiicit, scribens: *stulti sunt qui* היו *scribunt, et a via veritatis aberrant.*
XXXVII. 8. pro קצוותו leg. קצוות sed correct. a punct. addito Keri in marg.
XXXIX. 24. 25. 26. שולי per Sin.
XL. 20. וישם את־הכרים על־הארן in textu pariter ac *Targum* omissa; addita quidem in margine a punctatore, exceptis tamen verbis על־הארן.
29. pro פתח משכן אהל leg. פתח אהל. Ita LXX. et Codex 1. *Erfurt.*

LEVI-

LEVITICVS.

Cap. I. 12. את־ראשׁ sine praef. ו, vt in Cod. *Helmstad.* ante correct.

II. 1. קרבן omiss. sed a punct. add.

10. יהוה similiter.

III. 2. post ושחטו sequitur אתו sed non punct. et transf.

IV. 6. את־פרכת omisso פני, quod tamen punctator in marg. addidit.

V. 23. pro האבדה leg. האבודה, sed correct.

VI. 9. pro ממנה leg. ממנו, sed ו mutat. in ה.

18. pro הוא leg. היא.

VII. 21. pro שקץ *res abominanda*, leg. שרץ *reptile.* Ita *Samarit. Targum*, *Syrus* et *Arabs*. Quae etiam lectio praeferenda videtur; quia alias pleonasmus esset שקץ טמא *res abominanda immunda*. Potius vt antea hominum pecudumque immundorum mentio facta, ita nunc commode commemorantur reptilia immunda.

VIII. 26. וחלת לחם שמן אחת omiss. sed. a punct. in marg. add.

IX. 19. האיל similiter.

24. pro וירנו leg. ויירנו.

X. 10. הקדש ובין החל ובין omiss. sed. in marg. a punct. add.

XI. 7. גרה similiter.

37. כל omissum, vt in *Samaritano*; additum tamen a punct. in marg.

XV. 18. pro וטמאו leg. וטמא, sed ו a punct. add.

19. בבשרה vt in impr. sed a punctat. mutatum in מבשרה.

כל sine praef. ו.

Cap.

XV. 32. אשר ſine praef. ו, ſed a punct. add. plane vt in Cod. *Helmſtad.*

-33. לאיש ſine praef. ו, ſed a punct. ſuperſcripto. אשר omiſſ. ſed in marg. a punct. add.

XVI. 4. pro ובאבנט leg. ואבנט, ſed ב a punctat. ſuperſcr.

21. ואת־פשעיהם omiſſo כל, ſed a punct. add.

XVII. 4. לא omiſſum, fortaſſis non male. In vſus enim quotidianos pecudes in quolibet loco mactare licuit. Verum enimuero ei, qui quod in caſtris mactauerat ad oſtium tabernaculi tanquam ſacrificium adferre voluiſſet, effuſio ſanguinis veluti homicidium imputabatur. Omiſſum tamen לא a punctat. in marg. add.

דם שפך ונכרת האיש ההוא omiſſ. ſed a punct. in marg. add.

XVIII. 3. וכמעשה ארץ־כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו omiſſa, in marg. vero a punct. add.

17. pro ואת־בת־בתה leg. ואת־בתה, ſed. בת in marg. add.

XXI. 9. pro תחל leg. תהל.

XXII. 9. pro עליו leg. על, ſed correct. a punct.

23. תעשה, omiſſ. ſed in marg. add.

XXIII. 28. כפרים ſimiliter.

XXVII. 11. pro לפני הכהן conſtituet animale *coram ſacerdote*, leg. לפני יהוה הכהן conſtituet id *coram Iehoua ſacerdos.* Sed יהוה non punctat. et clathro incluſum.

NVME-

NVMERI.

Cap. V. 12. אלהם omiſſ. ſed in marg. add.

24. ובאו בה המים המאררים. ſimiliter.

VI. 12. poſt כבש a punct. in marg. inſeritur אחר quod habet *Syrus.*

14. pro וכבשה leg. וכבש, ſed ה a punct. ſu perſcriptum.

VIII. 13. תנופה לפני ליהוה, Ita inſerto לפני lice poſtea tranſfixum ſit. Conſentiunt *Targum* LXX. et Codex *Helmſtad.* ante correctionem Vid. GE. IO. LVD. VOGELII *Obſeru. ad varia quaſdam Lectiones* dicti Codicis p. 14.

IX. 13. מעמיה omiſſ. ſed in marg. a punct. add.

XI. 25. וידבר et איש omiſſ. ſed in marg. add.

29. נביאים כי יתן יהוה ſimiliter.

XII. 2. Poſt גם בנו דבר leg. יהוה ſed non puncta et vncinulis incluſum.

XIII. 22. ויבא vt in impreſſis. Recte quidem. Proba bile enim eſt, exploratores non omnes con iunctim ſingulas prouincias terrae Cananea peragraſſe, hoc enim nimis periculoſum fu iſſet; ſed ita, vt quilibet eorum certas regio nes perluſtrauerit, donec in reditu conueni rent. Venit ergo vnus eorum Chebronem nimirum Caleb, Ioſ. XIV. 9. 12. Frequen praeterea verbi ויבא eſt enallage ita expli canda: *et venit quiſque eorum.* Et hac ra tione illud ſine dubio intellexerunt *Samarita nus*, LXX. *Syrus*, *Arabs* et *Vulgata*, dum verbun plurale adhibent. Caeterum Maſora hic i margine annotat, ſeptem eſſe *Sebhirin* ויבאו

Cap

Cap. XIV. 25. מחר omissum, siquidem etiam omittitur in loco parallelo Deut. I. 40. Accedit, sequenti die Israelitas non recessisse, sed Cananaeos adortos esse v. 40. sq. Punctator interea omissum מחר suppleuit in margine.

XVI. 2. pro קראי leg. קרואי.

19. כל omiss. sed in marg. add.

XVII. 2. האש similiter.

XVIII. 13. ליהוה similiter.

19. תרומת similiter.

XX. 3. pro וְלוּ leg. ולא, sensu satis commodo, q. d. *Non quidem mortui sumus, quum exspirarent fratres nostri coram Domino. Sed quare adduxistis coetum Domini in desertum hoc, vt moriamur ibi?* Mori ergo nolebant. Interim ולא a punctatore mutatum in ולו.

XXI. 14. pro את־והב leg. אתוהב coniunctim, vt in libris nonnullis scriptum reperit KIMCHI *in Lex. fol.* 32. *a.* Ita tamen vt inter ת et ו punctum satis spissum posuerit Scriba.

XXIII. 3. pro עלתך leg. עלתיך. Ita *Samar.* et *Syrus.*

XXIV. 23. משמר אל diuisim scriptum erat, vt in impr. ita vt משמר vltimum fuerit vocabulum praecedentis, אל vero primum immeditare sequentis lineae. Sed hoc punctis orbatum reliquit punctator, illi vero אל cum Soph-pasuk immediate addidit, adeo vt voces illae coniunctim exprimantur, prouti in Cod. 1. *Erfurt.*

XXV. 1. pro אל־בנות leg. את־בנות, Sed vocabulum את punctis quidem instructum, linea tamen superne notatum est, addito in marg. אל.

Cap.

Cap. XXVII. 7. Nun finale in verbis אביהן להן peculiarem exhibet figuram literae Graecae ϱ haud dissimilem; forsan ad exprimendum simul suffixum masculini generis.

11. חקת sine praef. ל, sed a punct. superscr.

16. איש omiss. sed in marg. add.

XXIX. 3. ושני cum praef. ו, vt in LXX. *Samar. Syr.* et *Arab.*

XXX. 15. או omiss. sed in marg. add.

XXXI. 2. ad vocem אחר Masoretha notam marginalem adiecit עטור סופר ה׳ מלי׳ *Ittur Sophrim quinque dictiones*; de qua nota vid. MICHAELIS Var. lect. ad h. l.

29. pro ממחציתם leg. ממחצית, sed suffixum a punct. superscr.

XXXII. 38. ואת־שמות cum praef. ו. Scilicet vrbes pristinas quas reaedificabant, nominibus suis vocarunt; et ciuitatibus quas praeterea exstruebant itidem nomina indiderunt.

XXXIV. 14. מטה ante מנשה omiss. sed in marg. add.

23. נשיא. similiter.

XXXV. 33. הדם omissum in textu, ita vt sensus sit: *nam ille homicida profanat terram.* Interim in marg. a punct. add.

XXXVI. 12. ממשפחת singulariter, melius: quia nonnisi de vna tribu sermo est.

DEVTERONOMION.

Cap. I. 11. אלהי omiss. sed in marg. a punct. add.

17. תשמעון similiter.

21. את־הארץ nec non אלהי similiter.

Cap.

Cap. I. 39. pro יבאו leg. יבא, sed ו a punct. superscr.
40. ויסעו omiss. sed a punct. in marg. add.
II. 7. ידיך pluraliter. Ita *Samar.* LXX. *Vulgat.* item Cod. 1. et 5. *Erfurt.*
11. אף־הם vt in impr. antea scriptum videtur; sed אף erasum et mutat. in גם.
Pro והמאבים leg. והמאבים.
14. pro את־נחל leg. אל־נחל. Sed אל quamuis punctatum vncinulis inclusum, addito in margine את a manu seriori.
18. ואת־ער cum praef. ו.
22. וישבו omiss. sed in marg. a punct. add.
III. 18. הזאת similiter.
IV. 17. צפור sine praeuio כל, in margine tamen add.
38. את־ארצם omiss. sed a punctat. add.
VI. 8. ידיך pluraliter, vt in *Samarit.* sed correct. in ידך.
9. ביתיך pluraliter, vt in LXX. *Samarit.* et *Syro*; sed י iugulatum.
11. ושבעת omiss. sed a punct. in marg. add.
14. אחרים similiter.
25. אלהינו similiter.
IX. 13. pro קשה־ leg. קשי. Ita in *Samarit.* et Cod. *Helmstad.* ante correctionem.
19. ההוא leg. ההיא.
X. 5. ואפן omiss. sed in marg. a punct. add.
XI. 3. pro לפרעה מלך מצרים leg. לפרעה ולכל מצרים. Interim ולכל punctis iam instructum transfixit manus recentior, et מלך in margine scripsit.
XII. 18. ידיך pluraliter. Ita *Samarit.* Codex *Helmstad.* 1. et 3. *Erfurt.* item edit. *Bomberg.* 1525. et *Menasse b. Isr.*

Cap. XIV. 2. לו omiſſ. ſed in marg. add.
6. שסע ſimiliter.
XV. 18. בעיניך pluraliter, vt habent *Samarit.* et *Syrus*, ſed י expunctum.
XVII. 5. הרע omiſſ. ſed a punct. in marg. add.
6. או על־פי שלשה ערים. Ita, vt in *Samarit.* inſerto על־פי. ſed iterum eraſo.
XIX. 5. ונשל הברזל מן־העץ omiſſ. ſed in marg. a punct. add.
20. pro בקרבך leg. מקרבך, ſed מ vncinulis inclusum, ב vero ſuperſcr.
XX. 14. כל־שללה omiſſ. ſed a punct. in marg. add. איביך pluraliter, vt in impr. ſed י plur. expunct.
19. רבים omiſſ. ſed in marg. add.
XXI. 3. בעל ſimiliter.
16. האהובה על־פני בן omiſſ. ſed in marg. add.
XXII. 4. בדרך ſimiliter.
XXIII. 2. pro דכה leg. דכא, vt in MSto Malabarico apud WOLFIVM T. 4. *Bibl. Hebr.* p. 97. aliſque peruetuſtis. Vid. MICHAELIS Var. Lect. ad h. l. Ita etiam in edit. *Prag.* 1518. *Bomberg.* 1525. et *Menaſſe b. Iſr.*
19. גם omiſſ. ſed in marg. add.
23. totus deeſt vna cum Paraphraſi Chald. A manu tamen ſeriori in margine ſupplentur.
XXV. 14. pro בביתך leg. בבית, ſed ſuffixum ך ſuperſcriptum.
15. איפה שלמה וצדק יהיה לך omiſſa, ſed in marg. add.
XXVI. 2. שמו omiſſ. ſed a punct. in marg. add.
XXVII. 9. ישראל praemittit בני etiam punctatum, ſed manu ſeriori tranſfixum.

Cap.

Cap. XXVII. 17. pro מסיג leg. משיג per Sin, vt in Cod. 2. 3. 4. *Erfurt.* et *Helmstad.*

XXVIII. 8. ידיך pluraliter, vt in *Samar.* et *Ar.* item in edit. *Prag.* 1518. Similiter v. 12. vbi consentiunt *Samar. Targum*, *Syrus*, LXX. et *Vulgat.* licet hic י plurale expunctum sit.

27. ובעפלים vt in impr. sed punctis orbatum: in marg. vero ובטחרים quod Codex *Helmstad.* in textu habet.

30. Keri ישכבנה hic in textu legitur, in margine vero ק' ישגלנה. *Samar.* leg. ישכב עמה.

36. יהוה omiss. sed a punct. in marg. add.

38. השדה similiter.

50. ישא similiter.

52. והצר לך בכל שעריך בכל ארצך, omissa: forsan non male, quum eadem fere verba in priori hemistichio iam adfuerint. Interim a punct. in margine adiecta sunt.

53. לבמצוק omiss. sed in marg. add.

XXIX. 4. לא־בלתה similiter.

XXXI. 2. היום similiter.

XXXII. 6. ה ליהוה per ה separatum, non tamen maiuscule scriptum.

26. pro אפאיהם *ad angulos vsque excidam illos*, scriptum videtur אכאיהם *conteram illos*, cum כ maiusculo; cui tamen פ minusculum combinatis literarum ductibus inscriptum est, adeo vt etiam pro פ duplicato haberi possit: qualis etiam figura occurrit v. 27. in פן, v. 31. in פלילים, v. 32. in מגפן et גפנם, v. 42. in פרעות et v. 43. in וכפר.

Cap. XXXII. 32. pro עכבמר leg. עכבר, sed מ a punct. superscr.

50. אמך singulariter, melius, vti habent *Samar.* LXX. *Syrus* et *Arabs*. Interim י plurale a punctat. insertum.

XXXIII. 2. אש—דת separatim quidem scriptum, ita tamen, vt literae ש et ד linea quadam immediate coniuncta sint; quae autem pro lineola Makkeph haberi nequit: quum haec alias a punctatore in suprema parte literarum satis tenuiter pingi soleat, illa vero in earundem medio spissius ab ipso Scriba exprimatur.

3. לרגליך pluraliter. Ita Cod. 1. 2. 3. 4. *Erfurt.* cum LXX. Interp.

7. לו omiss. sed. in marg. a punct. add.

9. ואת בנו לא ידע similiter.

אמרתיך pluraliter, sed י expunctum.

CANTICVM CANTICORVM.

Cap. II. 3. כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים omissa, manu vero seriori in margine addita, licet sine punctis.

14. Lectionem τȣ̃ Keri ומראך in singulari exprimit ipse textus, sine nota marg. quemadmodum in altero Codice nostro, 2. et 3. *Erfurt.* editione *Gersoniana, Pragensi* 1518. *Bombergiana* 1525. aliisque.

IV. 4. pro דויד leg. דוד. Impressa exemplaria Dauidis nomen defectiue exprimunt in libris Ruth, Samuelis, Regum, Psalmis, Prouerbiis, Coheleth, Iesaia, Ieremia et Ezechiele; plene autem in libris

libris Chronicorum, Esra, Nehemia et Zacharia. Colligit hinc Cel. KENNICOTTVS *in the State of the printed Hebr. Text of the O. T.* p. 20. si probari posset, scriptionem huius nominis sine Iod vsitatam fuisse ante captiuitatem Babylonicam, post illam vero cum eodem; illud egregium suppeditare criterium, vnde de antiquitate huius vel illius libri Biblici iudicium ferri queat. Idem vero multum ipsi valere videtur contra antiquitatem Cantici Canticorum, quod scilicet longe recentioris esset originis quam vulgo putatur: siquidem in eo nomen Dauidis in omnibus libris plene scribatur; licet haec ratio scribendi demum post captiuitatem, certe non ante tempus Hoseae et Amosi inualuerit. Ipse tamen KENNICOTTVS in additamentis p. 523. fatetur, Codices MSS. istam obseruationem non valde confirmare. Nec dubium est, quin plurium Codicum collatio certiorem postea illum reddiderit, descriptores certam in exprimendo hoc nomine regulam sequutos non esse, sed nonnunquam Iod inseruisse in libris ante captiuitatem scriptis; e contraria vero parte saepissime illud omisisse in libris serioribus. Sic in ipso hoc Codice inter Haphtaras Amos IX. 11. pro דויד impressorum leg. דוד. In Bibliothecae vero Regiae Codice, quamuis in eo י saepissime abundare soleat, tamen pro דויד leg. דוד 1 Reg. III. 14. XI. 4. 36. Ezech. XXXIV. 23. Hos. III. 5. Amos VI. 5. IX. 11. Zah. XII. 7. 8. 10. 12. XIII. 1. Esr. III. 10. (*) VIII. 20.

(*) Hic locus inprimis notandus, quia ibidem in voce דוך vltimum

20. Neh. III. 15. 16. XII. 37. 1 Chron. III. 1. VI. 16. VII. 2. XI. 3. 5. 6. 7. 9. 11. 17. 18. bis, XII. 1. 16. 21. 22. XIII. 12. XIV. 2. 3. 11. XV. 1. 2. 3. 29. XVI. 1. 2. 7. 43. XVII. 1. 15. 18. 24. XVIII. 3. 4. 5. 6. XIX. 4. 8. 17. 18. 19. XX. 8. XXI. 10. 16. XXIII. 25. 27. XXIV. 3. 31. XXV. 1. XXVIII. 2. 11. et 2 Chron. V. 2. X. 16. XIII. 6. XXI. 1. 7. Quamuis etiam lectio plena adhibita fuerit, vbi impressi habent defectiuam, 1 Chron. XIII. 6. XVII. 16. Et licet idem Codex lectionem impressorum דויד seruet Cant. IV. 4; tamen id nihil officere potest antiquitati Cantici Salomonaei: quum lectio defectiua Codicis Bibliothecae Senatus in h. l. abunde doceat, librarios pro arbitrio Iod vel omisisse, vel inseruisse.

Cap. IV. 7. pro בך *in te* leg. בה *in ea* scil. vniuersitate tua.

8. pro אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי leg. in textu אתי מלבנון תבואי. Punctator omissa verba אתי מלבנון in margine adiecit punctis instructa; manus vero serior vocem כלה sine punctis.

V. 4. pro עליו *super illum* leg. עלי *super me.* Ita et in altero Codice nostro, 1. 2. 3. 4. *Erfurt.* et *Helmstadiensi* ante correctionem.

8. pro השבעתי leg. השבעת, sed י superscr.

11. pro קְוֻצּוֹתָיו leg. קְוֻצּוֹתָיו. Interim sub ק Schua vel Kübbutz, sub ו vero Patach manus serior atramento tenuiori adpinxit.

Cap.

timum ר paulo longius protractum cernitur, ita vt ductus eius horizontalis vsque ad finem lineae pertingat; quae alias inserto י facilius adimpleri potuisset.

Cap. V. 13. כַּעֲרֻגֹת pluraliter. Ita LXX. *Aquila* et *Vulg.*

VI. 1. היפה בנשים אנה פנה דודך omissa, sed manu seriori literis rotundis admodum indistincte in margine adposita, licet דודך iterum transfixum sit.

VIII. 5. מתרפקת omiss. sed a punct. in marg. add. Pro שמה secunda vice leg. ושמה vt in altero Cod. nostro, sed praef. ו quod etiam *Syrus* exprimit, expunctum.

R V T H.

Cap. I. 1. pro בשדי leg. בשדה singulariter, vt in edit. *Prag.* 1518. Ita *Targum*, LXX. *Syrus*, *Arabs*. Eadem ratione v. 22. pro משדי leg. משדה, vt habent LXX. *Targum* et *Syrus*, nec non Cap. II. 6. consentientibus omnibus antiquis versionibus.

II. 8. pro לִלְקֹט leg. לְלַקֵּט in Piel.

14. pro ואכלת leg. ואכלתי cum nota marg. ab ipso Scriba add. י׳ כתי׳ ולא קׄ.

21. post ותאמר Masoretha in margine notam adscripsit חצי הספר.

כל omiss. vt in vers. *Arab.* sed in marg. add.

22. pro יפגעו leg. תפגעו.

III. 2. pro את־ leg. עם־. Ita et in altero Cod. nec non in edit. *Prag.* 1518.

3. pro ורחצת׀ leg. ורחצתי sine Psik et addito י minusculo.

Pro ושמתי leg. ושמת vt in Cod. *Helmst.* et altero nostro, item in edit. *Gerson.* et *Prag.*

וירדתי vt in impr. cum nota ab ipso Scriba addita י׳ כתי׳ ולא קׄ.

Cap. III. 9. כנפיך pluraliter, vt in altero Cod. nostro, item in *Helmstad.* ante correct. et sic etiam LXX. Sed. י a punctat. iugulatum.

16. pro את כל־אשר leg. את אשר secundum lectionem Occidentalium.

IV. 4. Keri ואדעה in textu, sed ה erasum, cum nota marginali punctatoris ו׳ עה ק.

10. על־נחלתו ולא־יכרת שם־המת omissa, quae sequentem in modum post praecedens שם supplentur in margine a punctatore: המת בישראל ולא־יכרת שם.

14. pro לא, qui *non* cessare fecit tibi, legitur לו, qui *sibi* quiescere fecit tibi. Serior tamen manus ו mutauit in א.

16. לו omiss. sed in marg. add.

THRENI.

Cap. I. 3. מצאת omiss. sed. a punct. in marg. add.

15. pro אדני secundo leg. יהוה vt in *Targ.* et edit. *Gerson.* etiam punctatum; in margine vero אדני. Idem obtinet in altero Cod. nostro. לבתולות pluraliter. Ita *Targum.*

II. 1. pro רגליו leg. רגלי, sed ו superscr.

6. pro יהוה leg. אדני.

8. בת־ציון omiss. sed in marg. add.

16. pro שקוינהו leg. שקוינהו.

18. עיניך pluraliter. Ita LXX.

19. ברעב omiss. a punct. vero in marg. add.

20. pro והביטה leg. והביט, cum nota marg. ab ipso librario addita הביטה ק׳.

פרים omiss. sed in marg. add. a punctat.

Cap.

Cap. II. 20. pro במקדש leg. במקד, sed ש superscr. Pro אדני leg. יהוה vt in Codice *Helmstad.* et altero nostro, consentiente *Chaldaeo.* Punctatum quoque; sed linea superne et inferne notat. in margine vero אדני.

III. 7. pro נְחֻשְׁתִּי leg. נְחֻשְׁתַּי.

9. נְתִיבָתִי singulariter.

31. pro אֲדֹנָי leg. יהוה, vt in altero Codice et *Targ.*

32. Keri חסדיו in textu, sine nota marg. Ita in altero Codice nostro, 2. et 3. *Erfurt.* ac *Helmstad.* nec non in edit. *Prag.* 1518. et *Menass. b. Isr.*

42. ואתה cum praef. ו, quod etiam exprimunt LXX. *Syr.* et *Ar.* a punctat. vero iugulatum est.

43. ולא cum praef. ו. Ita *Syr. Ar.* et LXX. secundum recens. Cod. *Alexand.* Nec non editio *Gersonis* et *Prag.*

59. pro עִוְּתָתִי leg. עַוָּתָתִי.

IV. 3. כיענים coniunctim sine nota marg. *struthionum instar:* melius, consentientibus omnibus versionibus antiquis, edit. *Gersonis, Prag.* 1518. *Bomberg.* 1525. *Plantini, Rob. Stephani, Munsteri* et *Menass. b. Isr.* In altero Codice nostro כי ענים fere contigua sunt.

6. מחטאת pluraliter. Ita *Arabs.*

16. זקנים vt in impr. adiecta ab ipso Scriba nota marg. ק̇ וזקנים.

V. 5. Keri ולא cum praef. ו in textu, sine not. marg. Ita et in altero Cod. nostro, item *Helmstad.* ante correct. et in edit. *Gerson.*

16. ראשינו pluraliter, quemadmodum in altero Cod.

18. pro ששמם leg. שהשמם, addita ab ipso Scriba in

in marg. nota הׄ כתׄי ולא קׄ, quae tamen eodem atramento rursus transfixa est, similiter ac ה in textu.

Cap. V. 21. ונשוב vt in impr. cum not. marg. a librario adiecta הׄ קׄ ולא כתׄי. Sed in repetitione huius versus in fine libri, punctis etiam et accentibus instructa, ונשובה, vbi tamen ה a punct. iugulatum.

ECCLESIASTES.

Cap. I. 1. Primum vocabulum דברי maiuscule scriptum et auro obductum est. Sequitur autem litera א post aliquale spatium, minori figura ac praecedentes literae picta et argento obducta.

16. הנה omiss. sed a punct. in marg. add. In altero Codice punctatum non est.

II. 20. post שעמלתי leg. וְשֶׁחָכַמְתִּי vt in altero Codice, sed expunctum. Vtrumque coniungit *Targum: quem laboraui ad acquirendum, et quod sapiens fuerim ad praeparandum.*

23. כי omiss. sed a punct. in marg. add.

24. pro הִיא leg. הוּא vt in Cod. 2. et 4. *Erfurt.* tertius vero habet הוא, ita et alter Codex noster, et edit. *Prag.* 1518.

III. 13. pro מַתַּת leg. מִתַּת.

pro הִיא leg. הוּא.

19. pro כן מות leg. כן־כמות, sed כ expunctum.

22. pro בְּמֶה leg. בְּמָה prouti in altero Codice correctum est.

IV. 1. pro העשקים prima vice leg. העסוקים, correcto ש quod antea adfuit in ס.

2. חיים omiss. sed. in marg. add.

16. pro ורעיון leg. ורעות.

Cap.

Cap. V. 7. מעל גבה omissum, forsan non male; sed a punct. in marg. add. *Symmachus* ita: καὶ ὑψηλότερος ἐπάνω αὐτῶν.

8. pro נֶעֱבָד leg. נֶעֱבַד.

12. pro לבעליו leg. בעליו, sed ל a punct. superscr.

VI. 12. pro אחריו leg. אַחֲרַי *post me*, sed ו manu recentiori superscr.

VII. 13. pro עותו leg. עותה, sed ה correct. in ו.

14. pro גם את־זה leg. גם זה.

15. pro עֹבֵר leg. אָבַד.

16. יותר omiss. sed in marg. add.

pro תשומם leg. תשתומם, sed ת expunctum.

18. את־ידך vt in impr. sed את non punctat. et transf. Omittitur in edit. *Prag.* 1518.

27. pro זה leg. כי, etiam punct. quod transfixit manus serior, et in marg. posuit זה.

28. מצאתי primum omiss. sed alia manu in marg. add. licet sine punctis.

VIII. 3. ואל־תעמד cum praef. ו, vt in altero Cod. et edit. *Prag.*

9. את־לבי vt in impressis, את vero a manu seriori mut. in אל.

12. מאריך sine praef. ו, sed a punct. superscr. *Symmachus* ita: ἀπέθανεν μακροθυμίας γενομένης αὐτῷ.

IX. 3. pro והוללות leg. והוללת. Ita singulariter LXX. et *Symmachus*.

5. ואין omiss. sed in marg. add.

9. את־כל־ימי. Ita praeuio את.

14. pro ובא leg. ובה, sed ה mut. in א.

15. ומלט הוא את־העיר בחכמתו omissa; sed in marg. a punct. add.

Cap.

Cap. X. 4. pro אם־רוח leg. כי רוח, sed כִּי transf. et in marg. manu seriori add. אם.

5. pro מלפני leg. לפני, prouti legit *Syrus*; sed מ manu seriori superscr.

9. pro בוקע leg. ובוקע vt in altero Cod. nostro et 2. *Erfurt.* ac vers. *Syr.* Sed praef. ו virgula notatum.

17. Loco vocis בגבורה aliud ante scriptum erat verbum, nunc erasum. *Vulgatus* habet *ad reficiendum.* *Symmachus* autem: *μετὰ ἀνδραγαθίας.*

20. כנפים sine ה in initio; quod tamen adscripsit punctator, cum not. marg. לא כֹ הֹ.

XI. 9. בילדותיך pluraliter, vt in altero Cod. et edit. *Prag.* 1518. *Targum: in diebus pueritiae tuae.* Consentit *Syrus.*

Keri ובמראה in textu, sine nota marg. vt in altero Cod. edit. *Gerson.* et *Prag.* commodius. Consentiunt LXX. *Vulgat.* et *Hieronymus* in Comment.

XII. 1. pro בוראיך *creatorum tuorum*, leg. בוראך *creatoris tui*, melius. Nam licet pluralis Deum triunum hominum creatorem indigitare possit, vt Ies. LIV. 5. Psalm. CXLIX. 2; singularem tamen h. l. exprimunt, praeter omnes versiones antiquas, et *Hieronymum* in Comment. alter Codex noster et *Helmstad.* nec non edit. *Prag.*

5. pro אֶל leg. עַל.

7. pro עַל leg. אֶל melius, vt in altero Cod. et edit. *Prag.* Consentiunt *Targ. Syrus*, *Arabs* et *Vulg.*

9. וחקר omiss. sed in marg. add.

12. אין קץ ולהג הרבה similiter.

ESTHER.

ESTHER.

Cap. I. 20. ונשמע omiſſ. ſed in marg. add.

II. 20. את־מאמר ſine praefixo ו, quod manu ſeriori demum adſcriptum eſt.

III. 8. ומפרד omiſſ. prouti in LXX. ſed in marg. add.

14. pro עתדים leg. עתודים.

IV. 11. לבוא omiſſ. vt in *Vulg*. ſed in marg. add.

14. pro רֶוַח leg. רִיוַח.

16. וגם cum praef. ו vt in altero Cod.

V. 7. אסתר המלכה. Ita addito המלכה etiam punctato, ſed virgula notato.

12. pro קרוא leg. קריא nominaliter, cum nota marg. Scribae קרוא כׄ.

VI. 13. אהביו omiſſum, ex mera vt videtur oſcitantia, quum eius initium א in fine lineae antecedentis ſcriptum iam fuerat. Hinc in marg. add. לפניו omiſſ. ſed in marg. a punct. add.

VII. 7. pro ממשתה leg. במשתה, ſed ב iugulatum et מ manu recentiori adpoſitum.

Pro על־נפשו leg. את־נפשו, ſed את eraſum et על manu recentiori additum.

VIII. 1. היהודים in textu, vt in altero Cod. et edit. *Gerſon*. Punctator tamen י inſeruit et notam marg. יתׄי׳ adiecit.

3. לפני ſecundum deeſt, in marg. vero add.

5. את־כל־היהודים. Ita inſerto כל, vt in altero Cod. et *Targum*, quod tamen a punct. tranſfixum.

7. המן omiſſ. et in marg. add. Item לאסתר.

17. טוב omiſſ. ſed a punct. in marg. add.

Pro פחד־היהודים leg. פחד־מרדכי, forſan melius. Interim מרדכי punctis licet inſtructum

ctum manus ſerior virgula tranſfixit, היהודים vero in margine adſcripſit.

Cap. IX. 2. pro בפניהם leg. לפניהם. Ita in Cod. *Helmſtad.* et primo *Erfurt.* nec non in quibuſdam impreſſis.

3. אשר לפניו למלך. Ita inſerto לפניו ſed non punctato.

17. ושמחה omiſſ. ſed in marg. add.

19. טוב ſimiliter.

23. אליהם vt in impreſſis, vt ſenſus ſit: *aſſumſerunt Iudaei - - - - et quod ſcripſit Mardochai ad illos.* Sed manus ſerior expuncto א adpoſuit ע ita vt legendum ſit עליהם *ſuper illis*, vel de rebus ad illos pertinentibus: forſan melius.

HAPHTAROTH.

1) בראשית *Ieſ. XLII. 5. - - Cap. XLIII. 17.*

Cap. XLII. 6. Pro קראתיך leg. קראתי, ſed ך a punctat. ſuperſcr.

16. בנתיבות לא־ידעו omiſſ. vt in altero Cod. ſed in marg. add.

Pro עשיתם leg. עשיתים vt in Cod. *Helmſt.* et altero noſtro, nec non edit. *Pragenſi* 1518.

20. ראית vt in impreſſ. ſine nota marg. *Chetibh* hic commode retineri poteſt, רָאִיתָ *vidiſti.* Ita *Vulg. qui vides*; LXX. autem εἴδετε, cum qua conſentit *Targum* et *Arabs.* Nec obſtat, ſequens פקוח requirere praecedens ראות, quod *Keri* exprimit. Nam ibi Propheta in tertia perſona loqui incipit: *aperiundo* ſcil. aperire voluit ipſi Deus *aures*, *nec tamen audit.*

dit. Ita fere *Symmachus:* ἔιδες πολλὰ καὶ ȣ̓ φυλάξεις, ἀνεωγμένα τὰ ὦτα ἀυτȣ̃, καὶ ȣ̓ μὴ ἀκȣ́σεις.

Cap. XLII. 22. pro הַחְבָאוּ leg. הָחְבָּאוּ.

24. למשיסה in textu, ſine not. marg. vt in edit. *Gerſon.*

XLIII. 6. pro הביאי leg. הביאו *adducite.* Ita *Targum.* Nota tamen marginalis addita אי ק׳.

7. לכבודי ſine praef. ו, forſan melius.

2) תולדות נח *Ieſ. LIV.* 1. - - *Cap. LV.* 5.

Cap. LIV. 16. Keri הנה in textu, vt in Cod. *Helmſt.* et edit. *Prag.* 1518. Punctator tamen ה iugulauit notamque marg. הנה ק adiecit.

LV. 1. ואשר vt in impr. ſed ו expunctum, forſan non male. Ita *Syrus.*

3) לך לך *Ieſ. XL.* 27. - - *Cap. XLI.* 17.

Cap. XL. 31. Pro וקוי leg. וקווי vt in Cod. *Helmſtad.* altero noſtro, illiſque qui in Praefatione *Iablonskiana* §. 13. commemorantur: nec non in edit. *Prag.* 1518. Verba quae poſt יחליפו כח ſequuntur, vſque ad eadem verba Cap. XLI. 1. recurrentia, librarii oſcitantia omiſſa ſunt.

XLI. 14. pro עֹזַרְתִּיךְ leg. עֲזַרְתִּיךָ, vt in edit. *Prag.* 1518.

17. pro העניים leg. הענים.

4) וירא 2 *Reg. IV.* 1-26.

Cap. IV. 2. לכי vt in impr. cum י paragog. ſed ſine Keri in margine.

אם omiſſ. ſed in marg. add.

Cap.

Cap. IV. 3. שכניכי vt in impr. ſine not. marg. ſuperſcripto tamen circello.

5. אליה vt in impr. ſed correct. in אליו.
Pro והיא leg. והוא.
מרצקת in textu, vt in edit. *Gerſ.* et *Prag.* 1518. ſed correct. a punct. in מיצקת, ſine nota marg. Ita in Cod. *Helmſtad.*

7. נשיכי vt in impr. ſine not. marg. ſuperſcripto tamen circeello.
Pro בניכי leg. ובניכי ſuperſcr. circello, ſed abſque not. marg.

13. מה vt in impreſſ. addito tamen a punctat. praef. ו, vt in edit. *Prag.* et in Cod. *Helmſtad.* ante correct.

16. אתי vt in impr. ſine *Keri* in marg. ſuperſcr. tamen circello. Item v. 23.

20. pro ויבאהו leg. ויביאו, ſed ה ſuperſcr.

23. הלכתי vt in impr. ſuperſcripto quidem circello, ſed ſine nota marg.

5) חיי שרה 1 *Reg.* I. 1-31.

Cap. I. 9. ועבדי cum praef. ו, non male: miniſtri enim Regis diuerſi erant a viris Iudae. Conſentiunt *Syrus* et *Arabs*. Interim ו manu ſeriori tranſfixum.

13. poſt כסאי punctator addidit תחתי.

16. poſt ויאמר manus ſerior in marg. addidit לה non punctatum, quod in altero Cod. in textu legitur, ſed ſine punctis. Habet illud *Syrus* et *Arabs*.

17. בנך omiſſ. ſed a punct. in marg. add.

18. pro ועתה *et nunc*, ſecunda vice leg. ואתה *et tu:* melius, conſentientibus omnibus verſionibus anti-

antiquis, Cod. 2. et 3. *Erfurt.* et altero noſtro. In *Helmſtad.* ita correctum eſt. Caeterum ad hoc verbum notant Maſorethae: *Tria ſunt* עתה *quae videntur legi debere* אתא, *ſed legimus ea* עתה, *et errant in eis.*

Cap. I. 19. ולויאב omiſſ. ſed. in marg. add.

20. pro ואתה *et tu*, leg. ועתה *et nunc*, melius. Conſentiunt *Targum*, *Syr. Ar.* et *Vulgat.* Siquidem et ita in altero Cod. noſtro correctum eſt. Interim ע transſfixum et א ſuperſcr. a punctat.

27. עבדיך vt in impr. pluraliter; ſed י iugulatum, ſine not. marg. Singularem habet edit. *Prag.* 1518. על־כסא omiſſum.

6) תלדות יצחק. *Malach. I.* 1. - - *II.* 7.

Cap. I. 2. אתכם omiſſ. ſed in marg. add.

6. ואם primum vt in impr. ſed praef. ו expunctum, prouti legunt *Targ. Syr. Ar.* nec non alter Cod. noſter, et *Helmſtad.* ante correct.

13. poſt המנחה leg. יהוה ſed non punctat.

14. pro לאדני leg. ליהוה vt in edit. *Gerſon.* et *Prag.* 1518.

II. 3. אתכם omiſſum, vt ſenſus ſit: ſtercus victimarum in faciem veſtram ſpargendum auferet ad ſe, ſcil. ſementem. Ita locum ſat obſcurum intellexiſſe videtur *Chaldaeus*, qui ita eum circumſcribit: *prohibebitur pars veſtra ab eo.* Punctator tamen אתכם in margine ſuppleuit.

4. יהוה omiſſ. ſed a punct. in marg. add.

7) ויצא יעקב. *Hoſ. XIII.* 13. - - *Cap. XIV.* 10.

Cap. XIII. 2. כספם ſine praef. מ ſed manu recentiori ſuperſcr.

Cap. XIII. 14. דברך singulariter vt in Cod. *Helmstadiensi*, et edit. *Prag.* 1518. Consentit Paulus 1 Cor. XV. 55. κέντρον.

XIV. 1. ועלליהם cum praef. ו, vt in altero Cod. item in *Helmst.* correctum. Consentiunt LXX. et *Arabs*.

8) וישלח. *Propheta Obadia totus.*

v. 1. Pro אדני יֱהֹוִה leg. יהוה אֲדֹנָי.

7. pro תחתיך leg. תחתך.

11. Keri שעריו in textu, sine not. marg. vt in Cod. *Helmst.* et altero nostro, nec non edit. *Menass. b. Isr.* Pro מהם leg. מה, sed ם manu seriori superscr.

12. ואל vt in impr. sed ו non punct. et transf. vt in Cod. *Helmst.* et *Berol.* Praefixum non exstat in altero Cod. nostro, nec a *Syro* exprimitur. Deest quoque in edit. *Gerson.*

16. pro תמיד *iugiter*, leg. סביב *circumquaque*, vt in textu legunt edit. *Gersonis*, *Pragensis* 1518. Cod. *Berolin.* et *Dauentriensis* ante correctionem, nec non Cod. 1. *Erfurt.* licet istam lectionem in marg. improbet Masoretha. In altero Codice nostro in margine manu seriori adscriptum legitur סביב; in hoc priori vero vocabulum illud in textu non punctatum et virgula transfixum est a punctatore, qui in margine scripsit vocem תמיד, ad quam alia manu additum est כן הוא. LVD. CAPPELLVS Lib. 4. Critic. S. Cap. 4. p. 252. 254. putat, LXX. Int. qui comma hoc ita reddunt: πίονται πάντα τὰ ἔθνη οἶνον, pro תמיד legisse חמר; sed potius prorsus hanc vocem neglexisse videntur, in quo

Arabs

Arabs illos ſequutus eſt. Licet vero *Targum*, *Syrus* et *Vulgat.* lectionem תמיד exprimant; altera tamen lectió praeferenda videtur. Nec enim calamitates, quae hic per calicem ebibendum intelliguntur, indeſinenter obtigerunt omnibus populis; nec, quod iam plenarie exhauſtum eſt, iugiter bibi poteſt amplius.

v. 18. pro כי יהוה leg. כי פי יהוה.

9) וישב. *Amos II. 6. - - Cap. III. 10. et porro Cap. V. 4.*

Cap. III. 1. Pro בני leg. בית vt in Cod. 2. *Erfurt.* in textu ante correct. et in primo in margine, item in edit. *Prag.* 1518. Ita et LXX. et *Arabs.*

6. ואם תהיה cum praef. ו.

10) מקץ. 1 *Reg. III. 15. - - fin. et Cap. IV. 1.*

Cap. III. 15. Pro אדני leg. יהוה vt in altero Cod. noſtro, aliiſque exemplaribus cum MSS. tum impreſſis, et in his etiam *Bomberg.* 1525. et *Menaſſ. ben Iſr.* Rationes cur MICHAELIS in ſua editione אדני adhibuit, in Var. Lect. ad h. l. indicauit.

26. החי ſecunda vice omiſſ. ſed a punct. in marg. add.

27. pro לא leg. אל vt in altero Cod. noſtro, nec non in edit. *Prag.* 1518. Et quidem melius; quum אל potiſſimum prohibeat, לא vero tantummodo neget.

11) ויגש. *Ezech. XXXVII. 15-28. et Cap. XXXVIII. 23.*

Cap. XXXVII. 16. Keri חבריו in textu expreſſum prima vice, vbi reſpicit plurale ובני; ſecunda vice autem, vbi refertur ad ſingulare בית, Che-

tibh חברו ſeruatur, ſine nota marg. Ita in edit. *Prag.* 1518.

Cap. XXXVII. 19. חברו vt in impr. ſine not. marg.

12) ויחי יעקב. 1 *Reg. II.* 1-12.

Cap. II. 3. ומצותיו cum praef. ו, vt in Cod. *Helmſtad.* 3. *Erfurt.* et edit. *Gerſon.* nec non *Prag.* 1518. *Bomberg.* 1525. et *Menaſſ. b. Iſr.*

4. דברו אשר omiſſ. ſed in marg. add.

5. אשר עשה ſecunda vice vt in impr. ſed praef. ו a punct. add. non male, conſentiente *Syro* et *Arabe.*

13) ואלה שמות. *ſecundum ritum Germanorum, Ieſ. XXVII.* 6. -- *Cap. XXVIII.* 13. *et Cap. XXIX.* 22. 23.

Cap. XXVII. 13. ובירושלם cum praef. ו, etiam punctat. ſed iterum expuncto.

XXVIII. 1. על־ראש omiſſ. ſed manu ſeriori in marg. add.

2. pro לאדני leg. ליהוה vt in Cod. *Helmſtad.* et altero noſtro.

5. צבי omiſſ. ſed in marg. add.

7. שגו ſecunda etiam vice vt in impr. punctat. quidem; ſed manu ſeriori tranſſ. quae in marg. adpoſuit תעו, quod habet Cod. *Helmſt.*

14) וארא. *Ezech. XXIX.* 1-21.

Cap. XXIX. 7. בכפך *manu tua*, vt in impr. etiam punctat. cum nota marg. ק בכח *robore.* Keri conſuetum eſt בכף *manu.*

9. עשיתי *feci*, vt in impreſſ. ſed correct. in עשיתני *feci me*; vt v. 3.

14. מְכַרְתֶּם pluraliter.

19. pro והיתה leg. והיה, ſed ת manu recentiori ſuperſcr.

15)

15) בא. *Ier. XLVI.* 13-28.

Cap. XLVI. 18. בהרים omiſſum, et quidem ſat commode, licet in marg. a punctatore additum ſit. Nam mons Tabor ab aliis montibus non cingitur, ſed in planitie illa quam μέγα πεδίον vocat Ioſephus mira rotunditate ſe erigit. Vid. HADR. RELANDI *Palaeſtina Lib. I. Cap.* 51. *p.* 334. *Cap.* 55. *p.* 372. Reſpicere vero videtur Propheta non tam altitudinem montium commemoratorum, quam adſpectus magnificentiam, qua Tabor non minus quam Carmelus προσθαλλάσσιος ab alio monte huius nominis diſtinguendus, prae aliis excellebant.

20. יפהפיה coniunctim, ſed prius ה mut. in י, vt legendum ſit יפיפיה, prouti Cod. *Helmſt.* in textu legit.

Pro קרץ *excidium*, antea ſcriptum videtur קיץ *finis*, vel קוץ *ſpina*, media tamen littera in ר mutata eſt. *Vulgat.* habet *ſtimulator.* In poſtremo בא alia quondam adfuit littera iam eraſa et in א mutata, ſuperimpoſito circello: forſan ה, vt in Codice, cuius mentionem facit HOVBIGANTIVS, vid. Cel. IO. AVG. ERNESTI *Theol. Bibl. Tom.* 8. *p.* 15. Ita *Targum*, LXX. *Syrus* et *Vulg.*

22. pro לה leg. לך, vt in edit. *Prag.* 1518.

27. יעקב in textu, ſine not. marg.

28. ואתה cum praef. ו vt in altero Codice, conſentientibus omnibus verſionibus antiquis. Interim ו a punct. expunctum.

16) ויהי בשלח. *Iudic. IV.* 4-24. - - *V.* 1-31.

Cap. IV. 11. Pro בְּצַעֲנַּיִם leg. בְּצַעֲנִּים ſine Keri in marg. vt in Cod. *Helmſtad.* ante correct.

19. Keri צָמֵאתִי in textu ſine not. marg. Ita in edit. *Prag.* 1518.

V. 9. pro לְחוֹקְקֵי leg. לְחוֹקְקִי in ſingulari. *Syrus: ad interpretem. Arabs: expoſitorem Prophetiae.*

23. ארור a manu demum ſeriori additum videtur, vt ex figura literarum patet, et ſpatio quod alias hic vacuum eſſe deberet, ſed hac voce expletur.

17) וישמע יתרו. *Ieſ.VI.*1. - - *Cap. VII.*9. *et Cap.IX.*5.6.

Cap. VI. 1. et 8. Pro אדני leg. יהוה vt in altero Cod. noſtro et *Helmſtad.* ante correct.

10. pro ולבבו leg. ובלבבו. Ita LXX.

11. אדני praemittit יהוה, ſed non punctat. et linea ſuperne notatum.

VII. 4. pro והשקט leg. והשמר, ſed correctum a punct.

6. pro ביהודה leg. יהודה, ſed ב manu ſeriori ſuperſcr.

18) משפטים. *Ier. XXXIV.* 8-22. *Cap. XXXV.* 1-4. 17-19.

Cap. XXXIV. 11. שלחו vt in impr. ſed manu ſeriori in שִׁלְּחָם mutatum.

Keri ויכבשום in textu, ſine not. marg. vt in Cod. *Helmſtad.* et *Berolin.* ante correct.

XXXV. 17. pro עליהם leg. אלהם.

19. יהוה omiſſ. ſed in marg. add.

19) תרומה. 1 *Reg. V.* 26. - - *Cap. VI.* 13.

Cap. V. 27. אלף omiſſ. ſed in marg. add.

Cap.

Cap. V. 32. pro בני et ובני leg. בנה et ובנה.
VI. 1. שלמה omiſſum, ſed in marg. add.
2. ושרים רחבו vt in impr. ſed אמה inſertum a punctatore.
8. pro על leg. אל.
10. Keri הציע in textu, ſine not. marg. vt in Cod. *Helmſtad.* edit. *Bomberg.* 1525. et *Menaſſ. b. Iſr.*

20) תצוה. *Ezech. XLIII. 10-27.*

Cap. XLIII. 11. Pro ותכונתו leg. ותכונת, ſed ו in fine a Punct. add.
12. הבית omiſſ. ſed in marg. add.
15. Keri ומהאריאל in textu, ſine not. marg. vt in edit. *Prag.* 1518.
17. אל omiſſ. ſed in marg. add.
19. מזרע omiſſ. ſed a punct. in marg. add.
20. pro על leg. אל vt in altero Cod.
סביב omiſſ. ſed ab ipſo Scriba in marg. add.
22. pro וחטאו *et expiabunt*, leg. וחטאו *et expiabis eum*, quod *Targum* ita exprimit: *et mundabis altare.*
25. Ad בן־בקר in marg. a punctat. add. תמים.

21) כי תשא. *Secundum ritum Germanorum, I Reg. XVIII. 1-39.*

Cap. XVIII. 12. ולא ימצאך omiſſa.
14. והרגני et verba initialia v. 15. ויאמר אליהו ex oſcitantia viſibili omiſſa, ſed in marg. add.
20. בכל־בני vt in impr. etiam punctis inſtructa; ſed בני tranſfix. et manu ſeriori in marg. add. גבול, quod habet edit. *Prag.* 1518. Ita et in altero Cod.

Cap. XVIII. 26. ואין קול omiss. sed in marg. add.
31. לאמר similiter.
36. pro בעלות leg. בְּעלת, cum nota marginali punctatoris כעלות כ׳.
Chetibh, ובדבריך quod etiam commode seruari potest, in textu exprimitur, sine not. marg.
37. העם omiss. sed in marg. add.

22) ויקהל. *Secundum ritum Germanorum,* 1 *Reg. VII.* 40-51.

Cap. VII. 45. האהל vt in impr. cum not. marg. punctatoris האלה כ׳. Ita et in altero Cod. *Targum* vtramque lectionem coniungit.
50. pro זהב primo leg. סביב.

23) אלה פקודי. 1 *Reg. VII.* 51. - - *Cap. VIII.* 23.
Hanc tamen Haphtaram hic exhibere noluit Scriba, quum infra iterum occurrat; quod sequentibus indicauit verbis: *Quando occurrit annus intercalatus, legunt Haphtaram* ותשלם כל המלאכה, *et haec scripta est infra die secunda festi tabernaculorum.*

24) ויקרא. *Ies. XLIII.* 21. - - *Cap. XLIV.* 23.

Cap. XLIII. 23. Tertium לא omiss. sed in marg. add.
XLIV. 6. pro ומבלעדי leg. ומבלעדיך, sed ך manu recentiori expunctum.
14. pro לִכְרָת leg. לִכְּרֹת, prouti correctum est in Cod. *Helmstad.*
17. pro יִסְגָּוֹר leg. יִסְגּוֹדְ, sed ו iugulatum, sine nota marg.

25) צו. *Ier. VII.* 21. - - *Cap. VIII.* 8. *porro v.* 12. *tandem Cap. IX.* 22. 23.

Cap. VII. 22. Chetibh הוציא seruatum in textu, licet puncta-

punctator י in fine adſcripſerit, ſine nota marginali.

Cap. VII. 33. pro ואין leg. ולאין, ſed ל expunctum.

34. שמחה ſine praeuio וקול, quod tamen in margine adiectum eſt.

VIII. 1. pro ההיא leg. ההוא.

Keri יוציאו in textu, ſine not. marg.

2. pro ושטחום *et expandent ea*, leg. ושחטום *et mactabunt ea.* Punctator tamen literas tranſpoſitas ſuperſcriptis א et ב in ordinem redegit: prorſus eadem ratione vt in pericopa Ieremiae in fine Codicis addita. Patet hinc veri nominis hic eſſe variantem lectionem, non meram librarii hallucinationem.

4. יקומו ſine praeuio ולא, in marg. tamen add.

6. Keri במרוצתם in textu, ſine not. marg.

7. Chetibh וסוס hic ſeruatum, ſine nota marg.

IX. 22. pro אל־יתהלל עשיר leg. ואל עשיר, ſed omiſſum יתהלל in marg. add. Caeterum ואל cum praef. ו ſcribitur etiam in pericopa in fine MSti adiecta, et in altero Codice, nec non edit. *Prag.*

23. pro וְיָדֹעַ leg. וְיָדוֹעַ.

26) שמיני. 2 *Sam. VI.* 1-19.

Cap. VI. 3. Poſt בגבעה in marg. a punctat. add. האלהים. Non male. Nam גבעה hic non eſt nomen proprium peculiaris ciuitatis; ſed ſignificat collem quendam in vrbe Kiriath Iearim. Vid. *gute Sache der Göttl. Offenb. Part.* 8. *p.* 703.

10. על correctum in אל. Ita omnes verſiones antiquae.

27) תזריע. 2 *Reg.* IV. 42. - - *Cap.* V. 19.

Cap. V. 6. עתה sine praef. ו, melius. Ita et in altero Cod. Pro אליך leg. לך, sed correct. manu seriori.
9. Chetibh בסוסו seruatur, sine not. marg. Edit. *Prag.* 1518. habet בְּסוּסוֹ, LXX. ἐν ἵππῳ.
14. pro כִּדְבַר leg. כִּדְבַר.
18. pro בְּהִשְׁתַּחֲוָיָתִי infinit. Hithpael forma Syrorum, leg. בְּהִשְׁתַּחֲוָיָתִי.

28) מצורע. 2 *Reg.* VII. 3-16.

Cap. VII. 6. Pro את־מחנה leg. אל־ממנה, vt in edit. *Prag.* 1518.
7. pro הִיא leg. הוּא, vt in altero Cod.

29) אחרי מות. *Ezech.* XXII. 1-16.

Cap. XXII. 4. Pro ותבוא leg. ותבאי, melius, superimposito quidem circello, sed sine nota marg.
6. והנה cum praef. ו.
9. למען שפך דם ואל־ההרים אכלו בך omissa, sed in marg. a punct. add.

30) קדושים. *Secundum ritum Germanorum, Amos.* IX. 7-15.

Cap. IX. 7. Pro בני leg. בית. Ita *Targum.*
11. pro דויד leg. דוד, vt in altero Cod.

31) אמור. *Ezech.* XLIV. 15-31.

Cap. XLIV. 18. ולא cum praf. ו, vt in Cod. *Helmstad.* et altero nostro, nec non edit. *Prag.* 1518. Consentiunt *Targum*, LXX. *Arabs* et *Vulgat.*
24. לשפט vt in impr. cum not. marg. ab ipso Scriba add. למשפט ק. Cap.

Cap. XLIV. 24. Keri ישפטהו in textu, fine not. marg.
29. חמה omiff. fed a punct. in marg. add.
Pro וכל leg. כל vt in Cod. *Helmft.* et edit. *Prag.*

32) כהר. *Ierem. XXXII.* 6-22.

Cap. XXXII. 11. ואת־המצוה. Ita praeuio ואת, more Orientalium.
12. הספר vt in impr. fed ה, quod alter Codex omittit, non punct. et iugulatum.
Pro הכ׳תבים leg. הכתובים vt in altero Cod. et edit. *Gerfoniana*, confentientibus quoque omnibus verfionibus antiquis. Interim correctum in הַכְּתֻבִים, cum nota marg. כן הוא.
17. כל omiffum, vt in edit. *Prag.* 1518.
20. הזה omiff. fed a punct. in marg. add.

33) בחקותי. *Ierem. XVI.* 19-21. - - *Cap. XVII.* 1-20. 25.

Cap. XVII. 1. Pro מזבחותיכם leg. מזבחותיהם, melius. Ita et in altero Cod. Confentiunt *Targ. Syr. Ar.* et *Vulg.* In LXX. hic verfus non exftat; in Hexaplis Origenis vero οἱ λοιποὶ habent τῶν θυσιαστηρίων αὐτῶν.
2. ועל־גבעות cum praef. ו, vt in Cod. *Helmft.* et altero noftro. Ita *Targum*, *Syr.* et *Ar.*
3. כל vt in impr. fed praef. ו fuperfcr. quod habent *Targ. Syr.* et *Vulg.* item edit. *Prag.* 1518.
8. Chetibh יראה in textu feruatum: quae lectio etiam praeferenda videtur, licet ipfe Scriba in marg. notam adpofuerit ה׳ קׄ ולא כתי׳. Confentiunt LXX. *Syr. Ar. Vulg.* et *Lutherus.*

Cap.

Cap. XVII. 10. Keri כדרכיו in textu, sine not. marg. vt in altero Cod. Ita pluraliter LXX. *Syr.* et *Arabs.*
11. ימיו similiter.
13. Keri וסוריו in textu, sed manu seriori mutat. in יסורי, cum nota marg. וֹ קר.
17. pro מחסי leg. מחסה.

34) במדבר. *Hos. II.* 1-22.

Cap. II. 14. אשר אמרה אתנה המה לי omissa.
15. pro את־ימי leg. את מי, sed י manu seriori superscr.

35) נשא. *Iudic. XIII.* 2-25.

Cap. XIII. 17. דבריך vt in impr. sine not. marg. superscripto tamen circello. Orientales habent singularem, Occidentales pluralem, consentiente *Targum* et *Arabe.*

36) בהעלותך. *Zach. II.* 14. - - *Cap. IV.* 7.

Cap. III. 2. יגער alterum sine praef. ו, sed a punct. adscripto.
4. עליך sine praef. מ, superscripto tamen a punctat.
5. והטהור cum praef. ו, sed expuncto.
9. pro ההיא leg. ההוא, vt in Cod. *Helmstad.*
IV. 2. Keri ואמר in textu, addita tamen a punctat. nota marg. ויאמר כת ואמר ק.

37) שלח. *Ios. II.* 1-24.

Cap. II. 13. Pro אַחְוֹתַי leg. אַחְיֹתַי sine nota marg.
18. ואת־אביך vt in impr. sed praef. ו erasum.

38) קרח. 1 *Sam. XI.* 14. - - *Cap. XII.* 22.

Cap. XII. 4. pro לָקַחְתָּ *accepisti*, leg. לָקַחַת *accipere*, vel ad

ad accipiendum ſcil. pronus fuiſti, magis emphatice.

Cap. XII. 5. ויאמר vt in impr. *et dixit* ſcil. populus, ſine nota marginali ויאמרו סביר. Ita et in altero Cod.

10. ויאמר vt in impr. cum not. marg. רו׳ ק׳. Sed in textu etiam ſpatium pro ו relictum. In altero Cod. in textu legitur ויאמרו.

13. ואשר שאלתם cum praef. ו, vt in altero Cod. noſtro, et *Helmſtad.* poſt correctionem, nec non in edit. *Gerſon. Syr. Ar.* et *Vulg.* הוה ſine praef. ו.

21. pro לא leg. לו, ſed א ſuperſcr.

39) חקת התחורה. *Iud. XI.* 1-33.

Cap. XI. 7. Pro כאשר leg. כא, ſed correct. in marg.

21. pro ההיא leg. ההוא. Ita et in altero Cod.

26. pro ההיא leg. ההוא.

40) בלק. *Mich. V.* 6. - - *Cap. VI.* 8.

Cap. V. 6. וכרביבים cum praef. ו. Conſentiunt *Targum*, LXX. *Aquila*, *Syrus*, *Arabs*, *Vulgat. Lutherus* et edit. *Gerſon.*

VI. 5. ועד cum praef. ו, vt in Cod. *Helmſtad.*

41) פנחס. *Ierem. I.* 1. - - *Cap. II.* 3.

Cap. I. 5. אצורך vt in impr. ſed correct. in אצרך, ſine nota marg.

II. 3. pro תבואתֹה primitiae *prouentuum ipſius* ſcil. Dei, leg. תבואתָה primitiae *prouentuum eius* ſcil. Iſraelis.

42) מטות. 1 Reg. XVIII. 46. - - Cap. XIX. 21.

Cap. XIX. 2. Poſt יעשון add. לי, vt in altero Cod. LXX. Syr. Arab. et Vulgat. Caeterum et יעשון mutatum in יעשה a punctatore, et in ſequenti יוסיפון vltimae literae ן virgula tranſfixae: adeo, vt vtrumque verbum in ſingulari exhibeat, quem etiam ſeruat recenſio LXX. Int. *Vaticana*, quum *Alexandrina* plural. exprimat.

10. pro בריתך leg. ברית, ſed ך ſuperſcr.

13. ויאמר לו. Ita addito לו, quod etiam habet *Syrus* et alter Codex noſter.

43) מסעי. *Secundum ritum Germanorum, Ierem. II. 4-28. - - Cap. III. 4.*

Cap. II. 7. Pro ונחלתי leg. ונחלת, ſed י ſuperſcr.

14. ואם cum praef. ו.

15. Chetibh נצתה *deſolatae ſunt*, quod praeter *Vulgatam* omnes Verſiones antiquae exprimunt, in textu ſeruatum; licet ipſe Scriba notam marginalem addiderit נצתו ק׳ *ſuccenſae ſunt*: quam ſuperfluam eſſe, quum Hebraei quoque pariter ac Arabes nomen maſc. plurale cum verbo foem. ſingulari conſtruere ſoleant, obſeruat ALB. SCHVLTENS *in Animadu. Phil.* ad h. l.

20. pro אעבוד non *ſeruiam*, leg. vt in altero Cod. אעבר non *tranſibo* ſcil. ad partes tuas; vel, quaſi vitae emendationem promitterent, non *tranſgrediar* leges tuas, qua ratione id exprimit *Targum*: לא נוסף עוד למעבר על מימרך.

23. ואחרי cum praef. ו, vt in Cod. *Helmſtad.*

25. Keri וגרנך defectiue in textu exprimitur, vt in

in edit. *Menasse b. Israel*, addita tamen in margine a punctatore nota וגורנך כה.

Cap. II. 26. ושרוהם cum praef. ו, quod in altero Cod. a punctat. adiectum est.

וכהניהם vt in impr. sed eraso praef. ו, vt in Cod. *Helmstad.* In altero Cod. nostro deest, licet a punctat. adpositum sit.

III. 4. קראתי vt in impr. sine nota marg. licet י superscriptum habeat circellum.

44) הדברים. *Ies. I.* 1-27.

Cap. I. 15. בפרשכם sine praef. ו, quod deest in LXX. *Syro* et *Arab.* hic vero a punct. superscr. est.

16. הזכו omiss. sed in marg. add.

24. pro מצרי leg. מצריו, sed ו transfixum. *Targum* consentire videtur: *vt faciam vltionem iudicii de hostibus populi mei.* LXX. in genere: ἐν τοῖς ὑπεναντίοις, quam etiam lectionem sequitur *Arabs.*

Pro מאויבי leg. מאובי, sed י superscr.

26. ואחריכן coniunctim, cum praef. ו. Ita *Targum* LXX. *Syr.* et *Ar.*

45) ואתחנן. *Ies. XL.* 1-26.

Cap. XL. 19. Pro כסף leg. כשף per Sin.

23. ושפטי cum praef. ו. Ita *Syr.* et *Ar.*

24. ושערה per Sin, sed corr. in וסערה.

46) עקב. *Ies. XLIX.* 14. - - *Cap. LI.* 4.

Cap. XLIX. 21. Pro אלה vltimo leg. ואלה, vt in altero Cod. LXX. *Ar.* et *Vulgat.*

Cap.

Cap. XLIX. 25. pro יְקַח leg. יִקַּח. Consentit LXX. ἐάν τις αἰχμαλωτεύσῃ γίγαντα. Ita et *Arabs*.

L. 11. pro מידי in textu leg. מי sed transf. in marg. vero מידי.

47) ראה. *Ies. LIV.* 11. - - *Cap. LV.* 5. Hanc scriptam iam esse supra ad Paraſcham תולדות נח, Scriba hic annotat.

48) שופטים. *Ies. LI.* 12. - - *Cap. LII.* 12.

Cap. LI. 16. Pro וליסר leg. וליוסר, sed ו transf.

17. ואת־קבעת cum praef. ו.

LII. 2. התפתחי. Ita in ipso textu correctum, eraso priori vocabulo, sine nota marg.

5. Keri משליו in textu, vt in Cod. *Dauentriensi* ante correct. et edit. *Menass. b. Isr.* Consentiunt *Syrus* et *Vulgata*.

49) כי תצא. *Ies. LIV.* 1. - - *Cap. LV.* 5. Omissa haec est a librario, quia iam adfuit N. 2).

50) כי בוא. *Ies. LX.* 1-22.

Cap. LX. 6. ותהלת singulariter, consentientibus omnibus versionibus antiquis.

13. pro ברוש *abies*, leg. בראש *in capite*, vt in edit. *Prag.* 1518.

מקום omiss. sed in marg. add.

16. pro תִינְקִי leg. תִּנָקִי. Edit. *Prag.* 1518. habet תִינָקִי.

21. מטעו vt in impr. cum nota marg. ab ipso Scriba add. מטעי ק. LXX. et *Arabs* suffixum plane negligunt.

51) אתם נצבים. *Ies. LXI.* 10. - - *Cap. LXIII.* 9.

Cap. LXI. 10. ותגל cum praef. ו, quod exprimunt *Syrus* et *Vulg.* sed corr. in lection. consuetam.

Cap.

Cap. LXII. 3. Keri וצניף in textu, vt in edit. *Prag.* 1518. sine not. marg.

7. ואל vt in impr. sed ו transfix. quod etiam omittit edit. *Prag.* item *Symmachus.*

ועד similiter.

10. pro העם leg. יהוה vt Ies. XL. 3. Matth. III. 3. etc.

LXIII. 4. שנת sine praef. ו. Ita Cod. *Berol.* ante correct. edit. *Gerson. Vulgata* et *Lutherus.*

5. pro וחמתי *et ira mea*, leg. וצדקתי *et iustitia mea*: melius, collat. v. 1. et Ies. LIX. 16. Dissentiunt quidem versiones antiquae; lectionem tamen וצדקתי habent alter Codex noster, item *Berol.* et edit. *Gersoniana.* In margine edit. *Bomberg.* 1525. qua olim vsus est Ioh. Poliander, hic annotauit: *Santes* (Pagninus) *legit et iustitia mea*, *sc. vt intelligas iustitiam vindicatiuam.*

9. Keri לו in textu sine not. marg. vt in edit. *Gerson.* et vers. *Lutheri:* quae etiam lectio commodior videtur, coll. Iud. X. 16. Zach. II. 12. Act. IX. 4. Editio *Prag.* 1518. habet לוא.

52) וילך. *Secundum consuetudinem Germanorum, Ies. LV. 6. - Cap. LVI. 8.*

Cap. LV. 13. Keri ותחת in textu, sine not. marg. Ita Cod. *Berol.* ante correct. edit. *Gerson.* item *Pragensis*, et omnes versiones antiquae.

LVI. 6. לאהבה sine praef. ו, sed a punctat. add. Pro מחלליו leg. מחללו.

53) האזינו. *Secundum consuetudinem Germanorum, Hos. XIV. 2-10. Ioel I. 1-14. Cap. II. 1-27.*

Hos. XIV. 2. בעוניך pluraliter, vt in edit. *Bomb.* 1525. Ita LXX. et *Ar.*

Hoſ. XIV. 3. ואמרו cum praef. ו, vt in altero Cod. noſtro, *Dauentr.* ante correct. edit. *Gerſon.* Verſ. *Vulgat. Syr.* et *Lutheri.*

Ioel I. 20. מדבר ſine ה demonſtr.

II. 2. יוסיף in Hiphil, vt in altero Cod.

5. pro כעם leg. כעס.

8. ואיש אחיו vt in impr. in marg. vero את inſertum. ולא יבצעו cum praef. ו, vt in Cod. *Dauentr.* et altero noſtro, edit. *Gerſon.* Verſ. LXX. *Syr. Ar. Vulg.* et *Lutheri.*

11. מחניהו plene.

19. pro חרפה בגוים leg. חרפת רעב בגוים. Ita *Chaldaeus.*

20. וספו omiſſ. ſed in marg. add. Pro ועלה leg. ועל, ſed ה a punct. add.

23. pro מורה leg. יורה *pluuia prima*, vt in altero Cod. ſed י tranſſ. et manu ſeriori מ ſuperſcr. addita nota marg. כן הוא בספ׳ מדע׳ ad MAIMONIDEM vt videtur prouocante.

54) *Sabbathum et initium menſis, Ieſ. LXVI. 1-24.*

Cap. LXVI. 8. ומי ראה cum praef. ו, vt in Cod. *Helmſt.* ante correct. LXX. *Syr. Ar. Vulg.* edit. *Gerſon.* et *Prag.* 1518.

23. pro ומדי leg. מדי, ſed ו ſuperſcr.

55) מחר חדש. 1 *Sam. XX.* 18-42.

Cap. XX. 21. Pro imperatiuo מְצָא leg. infinitiuus מְצֹא melius.

22. כי omiſſ. ſed a punctat. ſuperſcr.

24. Keri אל in textu, ſed a punctat. correctum in על, addito in margine Keri.

Cap.

Cap. XX. 38. ואל cum praef. ו.
Keri החצים in textu, licet ם expunctum ſit a punctatore notaque marginalis addita: החצי כת׳ החצים ק׳. Ita et in Cod. *Helmſtad.* Pluralem habent omnes verſiones antiquae, et edit. *Gerſon.* nec non *Prag.* 1518.

56) שקלים. 2 *Reg. XII.* 1-17.

Cap. XII. 12. Keri ידי in textu, ſine not. marg. vt in edit. *Prag.* 1518.
המפקדים ſimiliter.
Poſt v. 12. per errorem ſcriptus v. 15. qui etiam punctis inſtructus, manu tamen ſeriori tranſfixus eſt.

57) זכור. *Secundum ritum Germanorum,* 1 *Sam. XV.* 2-33.

Cap. XV. 3. Pro והכיתה leg. והכית.
Pro ער leg. ועד, vt in altero Cod. ante correct.
4. Pro את־איש יהודה leg. איש יהודה. Omiſſum quidem את in margine addidit punctator, ſed poſt איש.
16. Keri ויאמר, quod etiam ſeruant omnes Verſiones antiquae, in textu, ſine not. marg. vt in edit. *Prag.*
24. דברך ſingulariter. Ita LXX. et *Arabs.*
30. שוב ſine praef. ו.

58) פרה. *Ezech. XXXVI.* 16-38.

Cap. XXXVI. 35. והנשמות vt in impr. ſed praef. ו eraſum. In altero Cod. deeſt.
37. ארבה omiſſ. ſed a punctat. in marg. add.

59) *Menſis. Ezech. XLV.* 18. - - *Cap. XLVI.* 15.

Cap. XLVI. 3. Pro הרוא leg. הִוא, vt in edit. *Prag.*

6. pro plur. תמימים magis commode leg. ſingularis תמים, quum non niſi de vno boue ſermo ſit. Ita alter Codex, *Targum*, LXX. et *Vulg.*

9. Keri יצא in textu, ſinè not. marg. vt in Cod. *Helmſtad.* et *Berol.* ante correctionem, item edit. *Prag.*

10. pro יֵצֵאוּ leg. יֵצֵא, cum not. marg. או ק׳. Lectio autem textualis praeferenda, quum de principe ſermo ſit. Singularem etiam exhibent omnes verſiones antiquae.

12. השער omiſſ. ſed in marg. add.

14. חקת ſingulariter, conſentientibus verſ. antiqu.

15. Chetibh ועשר in textu ſeruatum, vt in edit. *Menaſſ. b. Iſr.* quod etiam exprimunt LXX. *Targ. Arabs* et *Vulg.* Punctator tamen notam adiecit ק׳ יעשר. Edit. *Prag.* habet ויעשר, adeoque vtramque lectionem coniungit.

60) *Sabbathum magnum, Mal. III.* 4-24.

Cap. III. 6. יהוה omiſſ. ſed a punct. in marg. add.

8. אתי ſimiliter.

14. מה ſine praef. ו.

16. בספר *in libro*, cum praef. ב, quod etiam exprimit *Syrus*, hic vero alio atramento punctatum et denuo tranſfixum cernitur.

לפניו omiſſ. ſed in marg. add.

19. pro עשה leg. עושי, vt in altero Cod. Pluralem etiam habent omnes verſiones antiquae.

21. ועשותם per Sin loco Samech, vt in altero Cod. Pro ביום leg. ליום.

61)

61) *Dies prima quae est in Paschate, Ios. III. 5. 6. 7. Cap. V. 2-15. et Cap. VI. 1.*

Cap. III. 7. היום הזה omiss. sed a punct. in marg. add.
Pro בעיני leg. לעיני.

V. 6. להם vt in impr. etiam punctat. sed manu recentiori transf. in marg. vero לנו.
Pro לנו leg. להם magis commode. Ita et in Cod. *Helmstad.*

10. בארבעה praemittit בראשון. Ita Cod. *Helmstad.* ante correct. et *Syrus.*

13. אליו omissum, vt in LXX. sed manu recentiori Rabbinica in marg. add.

14. pro ויאמר | לא *et dixit: non*, leg. ויאמר לו *et dixit ei*, vt habent LXX. et *Syrus*, nec non edit. *Prag.* 1518. Quae etiam lectio praeferenda videtur; alias enim responsio quaestioni disiunctiuae minus accommodata fuisset.

15. נעליך pluraliter, consentiente *Chaldaeo*, *Syro* et *Arabe.* Interim י expunctum.
עליו omiss. sed in marg. add.

62) *Dies secunda quae est in Paschate, 2 Reg. XXIII. 1-9. 21-25.*

Cap. XXIII. 2. Pro primo וכל leg. כל sine praef. ו.
בית sine praef. ב, vt in edit. *Prag.* 1518.

3. pro אחר leg. אחרי, vt in altero Cod. ante correct.
ולשמר, vt in impr. sed mutat. in לשמר, vt in altero Cod. ante correct.

4. Keri העשוים in textu, sine not. marg. vt in altero Cod. et edit. *Menass. b. Isr.*

Cap. XXIII. 8. כל vt in impr. ſed non punctat. et tranſſ. ועד cum praef. ו, vt in altero Cod. et edit. *Prag.*

63) *Sabbathum* חול מועד, *ritu quorundam Germanorum, Ezech. XXXVII.* 1 - 14.

Cap. XXXVII. 3. בן אדם vt in impr. ſed non punctat. et tranſſix.

10. pro ויחיו leg. ויחי, ſed ו in fine a punctat. adpoſitum.

64) *Dies ſeptima quae eſt in Paſchate, 2 Sam. XXII.* 1 - 51.

Cap. XXII. 8. Keri ויתגעש in textu, ſine nota marg. vt in edit. *Prag.*

15. ויהם ſimiliter.

16. בגערת vt in impr. ſed ב mut. in מ, vt legitur Pſalm. XVIII. 16. Conſentiunt LXX. *Syrus*, *Arabs* et *Vulgat.*

18. ומשנאי cum praef. ו, vt in *Vulg. Ar.* et Pſalmo XVIII. 18. nec non edit. *Prag.*

19. יקדמוני per Schurek, vt Pſalm. XVIII. 19. Pro משען leg. למשען, vt in Pſalmo, novem Codicibus KENNICOTTI et altero noſtro, nec non edit. *Prag.* Sed ל a punctat. tranſſ.

30. ובאלהי cum praef. ו, vt in edit. *Prag.* Ita LXX. *Targum* et *Syrus.*

33. Keri דרכי in textu, ſine not. marg. vt in edit. *Prag.*

34. רגלי ſimiliter. Ita Pſalm. XVIII. 34. ſeptendecim Codices *Kennicotti* et alter noſter ante correctionem; nec non edit. *Prag.*

45. pro לִשְׁמוֹעַ leg. לְשֵׁמַע, vt Pſalm. XVIII. 45.

Cap.

Cap. XXII. 46. pro יבלו *marcescent*, leg. יְחַבְּלוּ *parturient:* sed ח expunctum.

51. pro מגדיל *magnificans*, quod seruant omnes Versiones antiquae, Keri מגדול *turris* in textu legitur, vt in altero Cod. nostro, et 1. *Dessauiensi* ante correct. nec non edit. *Prag.* Ita in *Midrasch Thillim*, fol. 18. a. ad quaestionem: *Ecquid haec turris?* respondetur: *Rex Messias suis turris est: vt dictum h. l. et Prou. XVIII.* 10.

65) *Dies quinta quae est in Paschate, Ies. X. 32. vsque ad Cap. XII. 6.*

Cap. X. 32. Keri בת in textu, sine not. marg. vt in Cod. *Berol.* et altero nostro, edit. *Gerson.* et *Prag.* 1518. LXX. *Syr. Ar.* et *Vulgat.*

33. pro פארה *ramum*, leg. פורה *torcular*, vt in Cod. *Helmstad.* et altero nostro ante correct. Sic etiam *Symmachus* et *Theodotio* ληνόν. Dum *Targum* h. l. ita circumscribit: *Dominus exercituum proiiciet interfectos in castris eius; sicut cum vuae calcantur in torculari;* Lvd. Cappellvs Lib. 5. Crit. S. Cap. 2. p. 332. putat, eius auctorem pro במערצה legisse במעצרה. Verum enim vero facilior est huius interpretationis ratio, si in suo Codice pro פארה legit פורה, vt in nostro Cod. vbi tamen א superscriptum est.

XI. 3. pro ולא primo leg. לא, vt in Cod. *Helmst.* et altero nostro ante corr. Ita et *Targ.* LXX. *Symmachus*, *Arabs* et *Vulg.*

4. והכה ארץ omiss. sed a punct. in marg. add.

6. וכפיר similiter.

Cap. XI. 8. פתן praemittit רעל, sed non punct. et transf.
11. pro אדני leg. יהוה, vt in Cod. *Helmstad.*
XII. 5. עשה omiss. sed in marg. add.
Keri מורעת in textu, sine not. marg. vt in Cod. *Berol.* ante correct.

66) *Dies prima quae est Septimanarum, Ezech. I. 1-28.*

Cap. I. 2. השנה omiss. sed in marg. add.
8. Keri וידי in textu, sed י mutat. in ו, vt in Cod. *Berol. Dauentr.* et altero nostro. Keri seruant etiam edit. *Gerson.* item *Prag.* 1518. et omnes Versiones antiquae excepto forsan *Chaldaeo.*
Pro לארבעתם leg. לארבעתן.
9. pro אל secundo leg. על, sed ע mut. in א.
10. פני אריה sine praef. ו, vt in Cod. *Helmstad.* ante correct.
Pro לארבעתן prima vice leg. לארבעתם, vt in edit. *Prag.* et *Menass. b. Isr.* secunda vice לארבען, superscripto hic ת a punctat.
12. pro בלכתן leg. בלכתם.
13. pro מראיהם leg. מראיהן, vt in edit. *Prag.*
16. ומראה cum praef. ו, vt in Cod. *Helmstad.* LXX. et *Vulgat.*
כעין תרשיש ודמות אחד לארבעתן ומראיהם ומעשיהם omissa, sed a punctat. in marg. add.
20. ילכו שמה הרוח ללכת similiter.
23. ולאיש שתים מכסות להנה pari ratione.
24. pro קול leg. כָּל, sed transfixum, et קול a punct. superscr.
28. ביום omiss. sed in marg. add.
Pro הוא leg. הִוא.
ואראה desideratur.

67)

67) *Dies ſecunda quae eſt Septimanarum*, *Habac. III.* 1-19.

Cap. III. 2. Pro תודיע leg. תודיעו *notum facias illud*, ſcil. opus tuum: collat praeced. Interim ו expunctum.
3. מלאה omiſſ. ſed a punctat. in marg. add.
5. רגליו ſine praef. ל, ſed a punctat. ſuperſcripto.
8. עברתיך pluraliter.
13. עמך־לישע omiſſ. ſed in marg. add.
14. pro במטיו leg. במטו.
Keri פרזיו in textu, ſine not. marg. vt in edit. *Prag.*
19. pro ידרכני *calcare faciet me*, leg. יעמידני *conſtituet me.*

68) *Dies prima quae eſt initii anni*, 1 *Sam. I.* 1-28. *et Cap. II.* 1-10.

Cap. I. 3. בשילה plene, vt in edit. *Prag.* 1518. Item v. 9, et v. 24, שילה, vbi edit. *Prag.* legit שלה.
5. אחת omiſſ. vt in verſ. *Ar.* ſed a punct. in marg. add.
7. בית ſine praef. ב, melius.
19. ויבאו omiſſ. ſed manu recentiori Rabbinica in marg. add.
22. שם omiſſ. a punctat. vero in marg. add.
II. 3. תדברו omiſſ. ſed in marg. add.
Keri ולו *ipſi* librata ſunt opera, in textu, vt in Cod. *Helmſtad.* et 3. *Kennicottianis*, nec non edit. *Prag.* Keri etiam exprimunt *Targ.* LXX. et *Vulg.* Ctetibh vero ſeruant *Syrus*, *Arabs* et *Symmachus.*
9. Keri חסדיו in textu, ſine not. marg.
10. מריביו et עליו ſimiliter.

69) *Dies secunda quae est in principio noui anni, Ier. XXXI. 2-20.*

Cap. XXXI. 3. ואהבת עולם omiss. a punctat. vero in marg. add. sed sine praef. ו, quod etiam deest in Cod. *Helmstad.* et altero nostro ante correct. Item in Vers. LXX. *Syr.* et *Ar.*

4. pro ונבנית *et aedificata eris*, leg. ונבנך *et aedificabimus te.* Sed corr. in lect. consuetam.

10. דבר omiss. sed a punctat. in marg. add. כל־גוים. Ita praeuio כל etiam punctato, sed transfixo.

והגידו sine praef. ו, manu tamen seriori add.

70) *Ieiunium expiationis ad matutinam, Ies. LVII. 14-21. et Cap. LVIII. 1-44.*

Cap. LVII. 15. Pro רם leg. יהוה רם, vt in edit. *Prag.* 1518. sed יהוה non punct. et vncinulis inclusum. LXX. secundum recensionem *Alexandrinam* κύριος ὁ ὕψιστος. Consentit *Arabs.* את־דכא sine praef. ו. *Targum* consentire videtur: *dixit se liberaturum contritos corde.*

20. Pro אלהי *Deus meus*, leg. יהוה, sed non punct. et linea desuper notat. *Targ.* אלה. LXX. secundum recens. *Vatic.* ὁ θεὸς, sed sec. *Alexand.* κύριος ὁ θεὸς. Ita et *Ar.* et *Vulg.*

LVIII. 4. ולא cum praef. ו, quod in altero Cod. a punctat. additum est.

7. pro פרס *frangere*, leg. פרש *diuidere.* Ita et in Cod. *Helmstad.*

10. pro וזרח *et orietur*, leg. וזרע *et seminabit*, sed ע mutat. in ח.

Cap.

Cap. LVIII. 11. pro והיית *et eris*, leg. וְהָיִתָה *et fuisti*; sed eraso ה mutat. in וְהָיִתָ.

13. רגלך vt in impr. singulariter, sine nota marg. quam hic quidam habent.

חפצך prius singulariter, vt in edit. *Michaelis, Prag.* 1518. et *Bomberg.* 1525. sed superscripto י plurali, quod habent Cod. *Helmstad.* alter noster, et quidam impressi, consentiente *Targum* et LXX.

14. pro בָּמֳותֵי leg. בָּמ֯תֵי sine not. marg. vt in altero Cod. Vid. Ioh. Simonis *Analysis Lect. Mas. Kethib. et Krijan, p.* 14.

71) *Ieiunium expiationis ad sacrificium vespertinum. Propheta Iona totus.*

Cap. I. 2. Pro לפני leg. לפניו, sed ו erasum.

14. נקי in textu, sine Keri in marg. Ita et in altero Cod.

II. 7. משחת omiss. sed in marg. add.

Pro חיי ascendere fecit *vitam meam*, leg. מחיי ascendit *viuificans me*. Sed מ expunctum.

III. 2. לך omiss. sed in marg. add.

8. pro בכפיהם leg. בכנפיהם, sed נ transf.

IV. 7. תולעת omiss. sed in marg. add.

10. חסתה cum ה paragog. vt in Cod. *Helmstad.* et altero nostro, item edit. *Prag.*

72) *Dies prima quae est Tabernaculorum, Zach. XIV.* 1-21.

Cap. XIV. 2. Pro אל leg. על, quod habent LXX. et *Syr.* sed ע mut. in א.

3. הלחמו ביום omiss. sed manu recentiori Rabbinica in marg. add.

Cap.

Cap. XIV. 5. pro אלהי leg. אלהיו.
וכל cum praef. ו, vt in altero Cod. et omnibus versionibus antiquis.
עמך *tecum* vt in impr. sed a punctat. mutat. in עמו *cum eo*: quam lectionem commodiorem alter Codex noster in textu habet, consentientibus omnibus versionibus antiquis.
8. Keri וקפאון in textu, sine not. marg. Ita in Cod. *Berol.* et altero nostro ante correct. item in edit. *Gerson.* nec non *Prag.* 1518. et omnibus versionibus antiquis.
10. pro ומגדל leg. וממגדל, vt in Cod. *Helmst.* ante correct.
11. pro עיר leg. אור. Variantem hic esse lectionem, indicauit manus recentior Rabbinica, quae in margine scripsit עיר סא, alios nempe libros ita legere.
12. pro העמים leg. הגוים. Iterum hic Criticus in margine annotauit העמים סא.
13. pro יד leg. ביד, vt in edit. *Prag.*
18. את־כל־הגוים inserto כל, vt in Cod. *Helmstad.* altero nostro, edit. *Gerson.* Vers. LXX. *Arab. Vulgat.* et *Lutheri.* Edit. *Prag.* 1518. habet את־כל־העמים.
19. וזאת cum praef. ו, vt in Cod. *Helmstad.* ante correct. et *Syro.*
20. pro על־מצלות leg. כל־מצלות.

73) *Dies secunda Tabernaculorum*, 1 *Reg. VII. 51. - - Cap. VIII. 23.*

Cap. VIII. 1. את־כל־זקני interposito כל, vt in altero Cod.

Cod. et edit. *Prag.* 1518. Ita LXX. et *Vulgata;* *Syrus* et *Arabs* vero: *omnes tribus Iſraelis.*

Cap. VIII. 8. pro על leg. אל, vt in edit. *Prag.* 1518.

9. pro מארץ מצרים leg. ממצרים, vt in Cod. *Helmſtad.* et *Syro;* ſed manu recentiori in lectionem conſuetam mutat.

15. pro אבי leg. אביו, ſed ו iugulatum. Ita et v. 17.

17. pro עם־לבב leg. עם יהוה לבב, ſed יהוה non punct. et quatuor lineis circumdatum.

18. pro הֶטִיבֹתָ leg. הֶטִיבוֹת.

21. pro עם־אבתינו leg. את־אבותינו, vt in Cod. *Helmſtad.* et edit. *Prag.*

74) *Sabbathum* חול המועד. *Ezech. XXXVIII.* 18. - - *Cap. XXXIX.* 10.

Cap. XXXVIII. 19. Pro ובקנאתי leg. וקנאתי, ſed ב a Punctat. ſuperſcr. LXX. καὶ ὁ ζῆλός μȣ. Conſentit *Arabs.*

20. וכל האדם אשר על־פני הארמה omiſſ. ſed manu recentiori Rabbinica in marg. add.

21. pro חֶרֶב primo leg. חֹרֶב *deſolatio*, forſan non male.

XXXIX. 4. Poſt ועמים add. רבים. Ita in altero Cod. noſtro, et *Helmſtad.* in margine, item edit. *Prag.* 1518. Conſentit *Syrus.*

75) *Dies octaua feſti*, 1 *Reg. VIII.* 54. - - *Cap. IX.* 1.

Cap. VIII. 56. לא נפל דבר אחד מכל דברו הטוב אשר דבר omiſſ. ſed in marg. add.

58. לבבינו pluraliter, vt in altero Cod.

60. ואין, cum praef. ו, ſed expuncto.

65. pro ההיא leg. ההוא.

Cap.

Cap. IX. 1. כל omiss. sed a punct. in marg. add.

76) *Laetitia legis, Ios. I. tot.*

Cap. I. 3. Pro אל־משה leg. עם־משה. Ita *Targum.*
5. עם־משה. אהיה עמך omiss. sed a punctat. in marg. add.
6. pro את־הארץ leg. אל־הארץ.
7. pro ככל leg. את־כל, vt in *Syr. Ar.* et *Vulgat.* sed את expunct. et כ manu seriori adpositum.
14. אשר omiss. sed in marg. add.
18. pro את־דבריך leg. אל־דברך, superscripto tamen י plurali. Ita edit. *Prag.* 1518. אל־דבריך. Singularem seruant *Targum, Syrus* et *Arabs.*

IOBVS.

Cap. I. 3. וחמש מאות צמד בקר omiss. sed manu seriori in marg. add.
10. Keri אתה in textu, sed ה erasum, addita a punctat. not. marg. אתה ק.
11. pro בכל leg. כל־בכל. Sed ad כל, quod est vltimum vocabulum columnae praecedentis, praef. ב add.
17. להגיד omiss. sed in marg. add.
II. 1. Posterius hemistichium omiss. sed in marg. add.
6. pro אך leg. רק, prouti correctum est in altero Cod. LXX. *μόνον.*
III. 5. עליו omiss. sed a punctat. in marg. add.
IV. 11. ובני לביא omiss. sed manu seriori in marg. add.
15. שערת pluraliter. Ita LXX. *Syr. Ar.* et *Vulg.*
V. 5. pro ואל leg. ולא, sed a punctat. correctum. Pro ושאף leg. ישאף cum nota marg. ושאף ק.

Ita

Ita in Cod. 1. 2. 3. *Erfurt.* Orientales legere dicuntur ישב׳ in impresso indice; quod tamen mendose scriptum videtur pro ישאף, obseruante MICHAELIS in Var. Lect. ad h. l.

Cap. V. 8. pro ואל־אלהים אשים דברתי *et ad Deum ponam verbum meum*, leg. ואל שדי אלהים דברתי *et Deus fortis, Deus* inquam est, ad quem dirigitur *verbum meum*, LXX. κύριον δὲ τὸν πάντων δεσπότην (vel secundum recens. *Alexand.* τὸν παντοκράτορα) ἐπικαλέσομαι. Sed שדי non punct. et superne linea notat. in marg. vero אשים suppletum.

9. ונפלאות cum praef. ו. Ita *Targum*, *Syrus* et *Ar.*

18. Chetibh וידו in textu seruatum, sine not. marg.

24. אהליך pluraliter.

27. pro imperatiuo שמענה leg. futurum תשמענה, sed ת non punctat. et iugulat.

VI. 4. pro בעותי leg. בעותי.

10. ולא יחמול cum praef. ו, vt in altero Cod. et *Targum*.

21. Scriptum erat לו, secundum lectionem *Occidentalium*, sed correctum in לא, secundum lectionem *Orientalium*, sine nota marg. vt in Cod. *Cassellano*: vbi tamen litera א ita erasa est, vt tantum dexter eius apex appareat. Vid. I. G. SCHIEDE Obs. S. biga, p. 116. In altero Codice nostro haec lectio in textu exstat, cum nota לו ק. *Chaldaeus*: הויתון כלא *fuistis quasi nihil*; coll. Dan. IV. 32. Ezech. XXI. 18. 32. *Comparat enim amicos suos torrentibus Arabiae, qui hiberno tempore tumidi sunt, sed aestiuo tempore*

ex-

exsiccantur, frustranturque spem et exspectationem iter per illa loca facientium: sperant nempe se illic inuenturos aquam, sed spe excidunt sua. Ita CAPPELLVS Lib. 3. Crit. S. Cap. 10. §. 27. p. 119.

Cap. VI. 23. מיד praemissum habet מכל, sed non punctat. et transfixum, immo tribus virgulis verticalibus superne notatum.

26. pro מלים leg. מלי, sed ם a punctat. add.

29. Keri ושובו in textu, sed a punct. mut. in Chetibh, cum nota marg. בו ק.

VII. 1. עלי in textu, vt in edit. *Menasse b. Israel*, sed י iugulatum, cum not. marg. עלי ק.

5. וגיש vt in impr. licet cum ג ordinario, addita nota marg. punctat. וגוש ק.

7. רוח omiss. sed in marg. a punct. add.

13. ערסי per Samech loco Sin.

21. אשכב omiss. sed in marg. add.

VIII. 3. שדי similiter.

10. ויאמרו cum praef. ו. Ita LXX. *Targ. Syr.* et *Ar.*

15. ולא יעמד omiss. sed in marg. add.

IX. 6. המרגיש per Sin loco Sain, sed correct.

12. ומי ישיבנו cum praef. ו, vt in altero Cod. *Targ.* LXX. et *Vulg.*

13. תחתיו in textu, sed a punctat. in Chetibh correct. cum not. marg. תיו ק.

16. ולא cum praef. ו.

25. ימי sine praef. ו, sed a punctat. add. Magis commode omittitur. Ita *Targ. Syr.* et *Vulg.* item *οἱ λοιποὶ* in ORIGENIS Hexaplis: *αἱ ἡμέραι μυ.*

26. יטוש per Sin.

X. 9. נא omiss. sed a punct. in marg. add.

Cap.

Cap. X. 11. pro ובעצמות leg. ועצמות sine ב, non male.

18. post מרחם aliud antea scriptum erat vocabulum, sed erasum.

20. וחדל in textu, sed a punctat. correct. in Chetibh, cum nota marg. וחדל ק.

ישית vt in impr. cum not. marg. ושית ק.

21. ארץ omiss. sed in marg. add.

22. ארץ עפתה כמו אפל צלמות omiss. sed in marg. add.

Pro כמו אפל *veluti caligo*, leg. ולא אפל *et non caligo*, forsan melius; sed correct. in כמו.

XI. 2. ולא cum praef. ו.

8. pro תפעל leg. פעל, sed ת a punctat. superscr. Ἄλλος in ORIGENIS Hexaplis: *τίς κατεργάσῃ*.

XIII. 1. pro כל leg. לא, scil. pro הלא interrogatiue; sed correct. in כל, quod etiam *Targum* omittit; LXX. vero ita: *ἰδοὺ ταῦτα ἑώρακε.*

5. לכם omiss. sed in marg. add.

12. לגבי omissum, vt sensus sit: *lutum dorsa vestra*, pro *in gibbos luti dorsa vestra*. In marg. autem a punctat. adscriptum וגבי *et gibbi*. LXX. *τὸ δὲ σῶμα πήλινον*, *corpus autem luteum.*

21. אל omiss. sed in marg. add.

XIV. 2. יצא similiter.

3. עיניך pluraliter, sed י iugulatum. Ita et in altero Cod. Eandem lectionem in Polygl. Lond. quoque expressam sequuntur *Targum*, *Syr. Ar.* et *Vulg.*

5. Chetibh חקו *statutum eius*, seruatum in textu, sine nota marg. vt in altero Cod. LXX. *Symmacho*, *Syr. Arab.* et vers. *Lutheri.*

L Cap.

Cap. XIV. 13. pro תשוה leg. תשות.

XV. 7. הראשן sine Iod nec addita not. marg. Interim י a punctat. insertum.

15. Keri בקדשיו, quod etiam omnes exprimunt versiones antiquae, recte in textum receptum est; quum de peculiari illo sancto scil. Messia id non valeat. Interim י plurale transfixum, sine not. marg.

ולא יאמין, cum praef. ו.

16. pro אף־כי leg. אב כי, sed ב manu seriori mutat. in ף.

22. Keri וצפוי, quod est participium passiuum in textu, vt exprimitur a *Syro: exploratus enim est*, et a *Symmacho:* προεσκοπεύθη. Interim י erasum, cum not. marg. צפוי ק.

28. pro נכחרות leg. נכחחות, sed correct.

29. pro יַעְשַׁר *ditescet*, leg. יַעֲשִׁיר in Hiphil *ditescere faciet*, forsan melius. Sed י iugulatum.

31. בשוא in textu; sed א alia manu expunctum, cum not. marg. חס א.

XVI. 4. עליכם במלים ואניעה omiss. sed in marg. add.

5. אַאַמִּיצְכֶם in Hiphil, vt in altero Cod. sed י expunctum.

13. pro רביו *multi eius* scil. sagittarii, leg. רבים *multi:* Sed ם mut. in ו. LXX. ἐκύκλωσάν με λόγχαις.

14. פני omissum, forsan non male; sed a punctat. in marg. add.

18. pro אל leg. על, sed correctum.

22. Post שנות in marg. add. ימיו.

XVII. 1. pro נזעכו a Rad. זעך, quae excepto hoc loco nullibi

nullibi occurrit, leg. נרעכו *extincti sunt.* Ita *Targum*, *Syrus* et *Arabs.*

Cap. XVII. 7. מכעס per ס loco ש, sed correct.

10. חכם omiss. sed a punctat. in marg. add.

12. ליום ישימו similiter.

XVIII. 2. אחר sine praef. ו, sed a punctat. add.

4. pro תעזב leg. תעזב per Kometzchat.

5. pro יגּה *splendebit*, leg. יגיה *illustrabit*, in Hiphil; sed י iugulatum.

13. ויאכל ברי עורו omiss. sed a punct. in marg. add.

XIX. 3. pro תהכרו leg. תהקרו, sed ק mut in כ. Pro לי leg. בי.

12. pro לאהלי leg. לאהליו.

24. 25. Hi versus transpositi sunt, ita vt v. 25. praecedat.

XX. 2. pro שעפי leg. סעפי.

10. pro ווידיו leg. וידו.

XXI. 6. אם sine praef. ו, sed superscr.

20. Keri עיניו in textu, sed י expunct. cum nota marg. ניו ק.

21. pro חדשיו leg. חדשו.

23. וזה cum praef. ו, et addito Psik.

29. pro הלא aliud vocabulum antea scriptum erat, quo eraso הלא substitutum.
Pro תנכרו *non agnoscitis*, leg. תנקרו *non effodietis* vel *eruetis:* sed ק correct. in כ.

XXII. 3. pro תצדק leg. תצדיק in Hiphil, melius. *Symmachus:* ἵνα δικαιωθῇς.

6. אחיך singulariter, vt in altero Cod.

16. pro ולא leg. בלא, vt in altero Cod.
ונהר cum praef. ו. Ita *Vulgat.*

Cap. XXII. 24. pro ושית *et pones*, leg. ישית *pones*, secundum lectionem *Orientalium*, *Theodotionem* et *Vulg.* cum not. marg. ושית ק̄.

30. pro אי־נקי *non innocentem*, leg. אינקי coniunctim: forsan melius a Rad. אנק, *cum gemitu clamantem*, id quod innocentes facere solent. Sane LXX. *Syrus*, *Arabs* et *Vulg.* locum de liberatione innocentis intelligunt.

XXIII. 5. pro ארעה leg. ארעא, sed א mut. in ה.

12. pro פיו leg. פי.

XXIV. 1. ויודעיו in textu, sed ו expunctum, cum not. marg. עיו ק̄.

4. ענוי *miseri*, vt in edit. *Michaelis* et *Menass. b. Isr.* Alii Codices legunt ענוי *mansueti*.

6. pro יקצירו leg. יקצרו, vt in altero Cod. sed ו superscr. cum not. marg. יקצורו ק̄, quod in textu habet edit. *Menass. b. Isr.*

10. pro בלי leg. מבלי, vt in altero Cod. ante correct.

24. pro יקפצון *contrahuntur* vel *occluduntur*, leg. יקבצון *colliguntur*. *Vulgat.* habet *auferentur*.

XXV. 4. מה sine praef. ו. Ita *Symmachus*.

XXVI. 12. Keri ובתבונתו in textu, vt in Cod. *Berol.* ante correct. et edit. *Menass. b. Isr.* Sed a punctat. mutat. in Chetibh, cum nota marg. ס̄ב מוקד ומאוח, LXII. *vocabula sunt praepostere scripta.* Orientales legunt ובתכונתו.

XXVII. 6. בצדקתי vt in impr. sed correctum in בצדקתו, forsan non male.

10. אל־אלוה praeuio אל, vt in altero Cod. ante correct.

Cap.

Cap. XXVII. 11. ביד omissum, forsan haud incommode, sed in marg. a punctat. add.
אם ante שדי omissum, sed a punct. superscr.
15. שרידיו vt in impr. sed a punctat. mutat. in שרידו, cum nota marg. דיו כן.
XXVIII. 8. pro ולא secunda vice, leg. ולא. Ita *Syrus*, *Arabs*, *Vulgat.* et *Lutherus* cum edit. *Gerson.*
12. pro תִּמָּצֵא leg. תִּמְצֵא.
17. pro וזכוכית leg. וזכוכית, vt in altero Cod.
XXIX. 4. pro עלי leg. אלי, sed א expunct. et ע superscr.
21. למו vt in impr. etiam punctat. sed transfixum, alia vero manu rursus in marg. add.
24. ולא יאמינו cum praef. ו, vt in altero Cod. et *Targum.*
XXX. 11. Keri יתרי *neruum meum*, in textu, vt in Cod. *Berol.* et edit. *Menass. b. Isr.* sine nota marg. Manus vero serior י mutauit in ו, quae lectio exstat in edit. *Gerson.* et a LXX. et *Vulg.* ita exprimitur: *Pharetram enim suam aperuit.*
13. Keri להותי in textu sine not. marg. Ita in Cod. *Berol.* et edit. *Gerson.* ac *Menass. b. Isr.*
16. pro יאחזוני leg. יאזוני, sed ח a punctat. superscr.
18. pro ברב leg. הברב.
22. Keri תּוּשִׁיָּה in textu leg. plene, sine nota marg.
26. לאור omiss. sed in marg. add.
XXXI. 5. pro עם־שוא *cum vanitate*, leg. עם־מתי־שוא *cum mortalibus* vel *hominibus vanitatis*, interposito מתי, quod etiam in altero Cod.

in marg. inseritur. LXX. *μετὰ γελοιαςῶν cum irrisoribus.* Ita et *Syr.* et *Arabs: cum improbis.*

Cap. XXXI. 5. על omissum.

7. pro ובכפי *et in manibus meis,* leg. ובכפי *et in manibus:*

10. pro אחרין leg. אחרים.

11. Keri היא in textu, sed י mutat. in ו, cum not. marg. היא כ̇.

והוא in textu, sed ו mutat. in י, cum not. marg. והוא כ̇.

12. pro ובכל *et in omni,* leg. וכל *et omne,* melius. Ita in altero Cod. *Targum, Syr. Ar.* et *Vulgat.*

17. יתום omiss. sed in marg. add.

22. pro משכמה leg. משכמי *ab humero meo,* sed י mutat. in ה.

28. pro לאל leg. לא, sed vltimum ל superscriptum a punctatore.

30. pro נפשיו leg. נפשי. Codex 3. *Erfurt.* legit נפשי. Ita et *Syrus* et *Arabs.*

XXXII. 6. Post ויאמר ponitur Silluk cum Soph-Pasuk, vt in Cod. 1. 2. 3. et 4. *Erfurt.* Sicque in Iobo 1071. essent versiculi, quum tamen in fine libri a Masoretha tantummodo 1070. numerentur. Vid. Sect. I. §. 17. p. 35.

10. אף omiss. sed a punctat. in marg. add.

15. ולא cum praef. ו. Ita et in altero Cod.

16. pro לא־ענו עוד leg. ולא עוד, sed ענו a punctat. in marg. add. Praefixum ו habent edit. *Gerson. Lutherus* et omnes versiones antiquae, excepta LXX.

Cap.

Cap. XXXIII. 13. pro רִיבוֹתָ *litigasti*, leg. רִיבֹת *lites*, vt in altero Cod.

19. pro וריב *et contentio*, ipsum Keri sed defectiue in textu legitur ורֹב *et multitudo*, addita tamen nota וריב כת׳ ורוב ק׳. Plene וריב legit alter Codex ante correct. item edit. *Gerson. Plantini*, *Ariae Montani* et *Menass. b. Isr.* Et hanc lectionem sequuntur omnes Versiones antiquae. Matth. Hillerus *in arcano Ctibh et Keri*, p. 252. sq. putat, variam lectionem h. l. non significare, scriptam hanc vocem alicubi esse וריב, sed plene ורוב in alio Codice legi, quod regulariter defectiuum esset; siquidem et in nostro Codice defectiue exprimitur.

21. Keri ושופר in textu plene exprimitur quod tamen punctator mutauit in Chetibh cum not. marg. פר ק׳.

28. נפשי vt in impr. et apud *Theodotionem*, sed correct. in נפשו, vt legit alter Codex ante correct. *Targ.* et *Vulgat.* Praeterea nota marg. שו ק׳ addita.

29. pro duali פַּעֲמַיִם שלוש *bis aut ter*, legitur pluralis פְּעָמִים שלוש *tribus vicibus*. Ita LXX. *Theodotio*, *Syrus*, *Arabs* et *Vulgat.*

XXXIV. 10. Post שמעו add. נא.

13. pro מי פקד leg. כי פקד.

27. אחריו sine praef. מ, sed a punctat. superscr.

30. pro מִמְּלֹךְ leg. מִמֶּלֶךְ.

31. ולא cum praef. ו.

32. pro עול leg. און. Hanc lectionis varietatem

tatem in aliis libris inueniri, Masoretha nota marginali ס״א עיל indicat.

Cap.XXXIV. 37. יספק defectiue, sed ס expunctum et ש superscr. a punctatore.

XXXV. 8. רשעיך et צדקתיך pluraliter.

12. pro יצעקו leg. יזעקו, vt in altero Cod. ante correct.

14. pro תשורֶנּוּ *videbis eum* vel *illud*, legitur תשורֵנִי *videbis me.*

XXXVI. 5. לא sine praef. ו. Ita *Targum.*

11. pro יכלו leg. יבלו, vt in Cod. 3. et 4. *Erfurt.* et edit. *Menass. b. Isr.* Ita *Symmachus: παλαιώσουσιν.*

18. pro בשפק leg. בספק, sed ס iugulatum et ש superscr.

XXXVII. 4. יעקבם *non inuestigat ea*, vt in impr. sed correctum in יעכבם *non celeriter agit ea.*

5. ירעם אל בקולו omiss. sed a punctat. in marg. add.

6. וגשם מטר similiter.

12. בתחבולתיו in textu, cum Keri in marg. etiam add. תיו ק.

18. חזקים omiss. sed in marg. a punctat. add.

19. pro הודיענו *ostende nobis*, leg. הודיעני *ostende mihi.* Ita LXX. *Syrus* et *Arabs.*

20. pro אם־אמר leg. כי־אמר.

XXXVIII. 1. pro מן ׀ leg. מן־ per Makkeph loco Psik, vt in edit. *Bomberg.* 1525. Extraordinariam hanc scriptionem per Nun medianum alibi per Keri expressam esse, obseruat Masoretha, in marginali nota ל׳ כֹּל וקֹר תרי.

Per

Per Nun finale fine Keri leg. in edit. *Menaff. b. Ifr.*

Cap. XXXVIII. 3. אשאלך fine praef. ו, fed a punctat. add. Omittitur quoque in edit. *Gerfon.* et Verf. LXX. *Vulg.* et *Lutheri.* In altero Cod. praef. ו expunctum.

11. pro פא leg. פה, vt in edit. *Menaff. b. Ifr.*

12. pro יִדַּעְתָּה שַׁחַר leg. וִיִדַּעְתָּ שַׁחַר, erafo autem praef. ו, punctator notam adiecit ידעת השחר ק׳.

24. pro יָפֵץ leg. יָפִיץ.

41. Keri ילדיו in textu, fed a punctat. mutat. in ילדו, cum not. marg. דיו ק׳.

XXXIX. 1. סלע omiff. fed a punct. in marg. add.

3. ילדיהן fimiliter.

9. אבוסיך pluraliter, vt in altero Cod.

11. תבטח fine ה interrog. fed a punctat. add.

12. ישוב vt in impr. cum not. marg. punctat. ישיב ק׳.

24. pro ורגז leg. ורגש, fed ש mut. in ז.

26. Keri כנפיו in textu, fine not. marg. vt in edit. *Menaff. b. Ifr.*

XL. 6. pro מנ ו leg. מנך, cum nota margin. Maforethae ל׳ וכת חד קר תרי.

11. והשפילהו et quae v. 12. fequuntur ראה כל־גאה omiff. fed a punctat. in marg. add.

17. pro יחפץ *volet*, vel *fi vult*, leg. יחפז *feftinabit*, vel fubito ftringit, vt in altero Cod. cum not. marg. יחפץ ק׳.

22. pro צִלְלוֹ *vmbraculum eius*, leg. צִלְלוּ *obumbrant.*

Cap. XL. 23. ולא cum praef. ו. Ita edit. *Gerſon. Lutherus* et omnes verſiones in Polyglottis praeter LXX.

XLI. 4. לא vt in impr. cum not. marg. לו ק. Chetibh retinent alter Codex et omnes verſiones antiquae: item edit. *Gerſon. Bomberg.* 1525. et *Menaſſ. b. Iſr.* ſine Keri in marg.

11. pro כִּידוֹדֵי *ſcintillae* ignis, leg. כִּידוּדֵי *nam aheni* ignis, collat v. 12.

15. Totus omiſſus, ſed manu ſeriori Rabbinica ſine punctis in margine adſcriptus.

18. pro תקום leg. תֹ, ſed reliquae literae manu alia additae.

23. pro ישים *facit*, leg. יסיר *conſtituit.*

XLII. 2. Keri ידעתי in textu; ſed י a punctatore deletum, cum not. marg. תי ק. Licet Chetibh commodum, immo vt quidam volunt ſublimiorem ſuppeditet ſenſum, q. d. *tu noſti* et infinita tua ſcientia meam infinitis paraſangis ſuperante ſcis, quae et quanta valeas. Interim Keri hic praeferendum videtur: quod quatuor MSta KENNICOTTIANA in textu exhibent, conſentientibus omnibus verſionibus antiquis, et edit. *Menaſſ. b. Iſr.* quae nullum hic in margine habet Keri.

Pro כל leg. לא, ſed correct. a punctat.

9. וצופר cum praef. ו, quod contextus omnino requirit.

10. Keri שבות in textu, ſine not. marg. vt in edit. *Menaſſ. b. Iſr.*

15. נשים omiſſum, vt in LXX. ſed a punctat. in marg. add.

Cap.

Cap. XLII. 16. Keri ויראה in textu, vt in edit. *Menaff. b. Isr.* sed ה eras. cum not. marg. ויראה ק. Ita et in altero Cod.

PERICOPA EX IEREMIA.

Cap. II. 31. נבוא omiss. sed in marg. add.

33. Keri למרת in textu, sine not. marg.

35. Pro אפו *ira eius*, leg. אפי *ira mea.*

37. מבטחיך sine praef. ב, quod etiam omnes versiones antiquae omittunt, hic vero a punctat. superscr. est.

III. 2. שגלת vt in impr. cum nota marg. ab ipso Scriba add. שכבת.

כערבי omiss. sed a punct. in marg. add.

Pro בזנותיך leg. בזנותיך.

4. קראת in textu, sine not. marg. vt in edit. *Gerson.* et altero Cod. ante correct.

5. דברת similiter.

7. ותרא in textu, sine not. marg. vt in Cod. *Berol.* et edit. *Gerson.*

10. יהודה omiss. sed a punct. in marg. add. Ita et in altero Cod.

17. pro ההיא leg. ההוא vt in altero Cod.

ולירושלם cum praef. ו.

19. Keri תקראי in textu, sine not. marg. vt in edit. *Bomberg.* 1525.

תשובי in textu, sine Keri in marg.

22. pro ארפה leg. ארפא melius, vt in altero Cod. ante correct. et edit. *Gerson.*

Pro אתנו leg. אתאנו.

IV. 4. pro ערלות leg. ערלת singulariter. Ita LXX. *Targ. Syrus* et *Arabs.*

Cap.

Cap. IV. 5. Keri תקעו fine praef. ו, quod vtique hic abundaret, in textu, fine not. marg. Ita in Cod. *Berol.* et altero noſtro ante correct. edit. *Gerſon.* et cunctis verſionibus antiquis excepta *Vulgata.*

6. ואל cum praef. ו.

7. pro לשמה leg. שממה, etiam punctat. ſed manu ſerioriRabbinica tranſſ. quae in marg. add. לשמה.

11. ההיא non punctatum.

13. pro אוי leg. אוי נא, ſed נא expunctum.

18. pro עֲשׂוֹ leg. עֲשׂה. Alter Codex legit. עֲשׂוֹ. Pro עד leg. על.

19. Keri אוחילה in textu, ſine not. marg. vt in Cod. *Berol.* et altero noſtro ante correct. nec non edit. *Gerſon.*

Pro שָׁמַעְתִּי leg. שׁוֹמַעַתְ, ſine not. marg.

20. pro שֻׁדְּדוּ *vaſtata ſunt*, leg. שָׁדְדוּ *vaſtarunt.*

21. וקול cum praef. ו, ſed expuncto.

22. בנים סכלים המה ולא נבונים המה חכמים המה להרע ולהיטיב לא ידעו, omiſſa ſed a punctat. in marg. add.

26. ומפני חרון cum praef. ו. Ita LXX. *Syrus, Arabs* et *Vulg.*

27. כי, quod etiam *Arabs* et *Vulg.* omittunt, deeſt; manu tamen ſeriori Rabbinica in marg. add.

28. pro על leg. אל, ſed correctum.

30. כי תעדי vt in impr. ſed praef. ו ſuperſcr. quod habent LXX. *Targ.* et *Arabs.*

מאסו praemittit כי, ſed non punctat. et tranſſ. Pro עגבים leg. ענבים, ſed נ mutat. in ג.

31. pro כמבכירה leg. במבכירה.

V. 2. אם ſine praef. ו.

Cap.

Cap. V. 7. אסלח in textu, ſine not. marg. vt in Cod. *Berol.* ante correct. et edit. *Gerſon.*
9. אם ſine praef. ו.
14. העם ſine praef. ו, ſed a punct. ſuperſcr.
17. ובחרב, cum praef. ו, ſed expuncto.
19. pro עשה leg. אעשה, ſed א iugulatum.
21. pro priori ולא leg. לא.
22. pro לא leg. אל, ſed correct. in לא.
ואם cum praef. ו.
24. Chetibh ויורה defectiue in textu exprimitur, ſine nota marg. vt in edit. *Menaſſ. b. Iſr.* Commode etiam ſeruari poteſt. Deus nempe in genere imbrem promittit, nimirum et primum et ſerotinum.
26. pro ישור leg. ישור.
VI. 3. pro סביב leg. מסביב.
4. pro אוי leg. אוי.
6. עיצה plene et per He Mappicatum, vt *Orientales.* Pro כלה leg. כל'ה. Ita et in altero Cod.
7. Keri ביר in textu, ſine not. marg.
8. אשימך *ponam te*, vt in impr. ſed manu ſeriori corr. in אשיתך *faciam te.*
Pro לוא נושבה leg. לא נושבה.
10. ולא־יחפצו cum praef. ו. Ita alter Codex, LXX. ſec. recenſ. *Alexand.* et *Vulg.*
14. pro עמי leg. בת־עמי. Ita et in altero Cod. noſtro et 3. *Erfurt.* nec non edit. *Bomberg.* 1525. et *Menaſſ. b. Iſr.* Conſentiunt *Targum, Syrus, Vulg.* et *Symmachus*, ex quo ORIGENES in Hexaplis τῆς θυγατρὸς cum Aſteriſco ponit, in ſignum reſtitutionis huius vocis apud LXX.

LXX. deficientis ex textu Hebraeo. Quidam Codices et editiones notam hic marg. addunt בת עמי ק.

Cap. VI. 15. pro יִכָּשְׁלוּ leg. יִכְשְׁלוּ in Kal.
16. הדרך cum ה demonstr. sed iugulato.
17. והקשיבו cum praef. ו, vt in altero Cod.
19. על־כל־דברי. Ita interposito כל.
21. Keri ואבדו in textu, sine not. marg.
25. תצאו in textu, sed ו correct. in י sine Keri in marg. Pluraliter vocem reddunt omnes versiones. תלכו pari ratione.
26. התפלשי sine praef. ו, vt in Cod. *Berol.* altero nostro, et edit. *Gersoniana.*
28. סרי *refractarii*, vt in impr. sed ס expunctum et ש superscr. vt legendum sit שרי *principes*. Ita alter Codex ante correct. *Targ. Syr.* et *Vulg.*
29. מאשתם coniunctim vt in impr. sine not. marg.

VII. 2. הדבר הזה vt in impr. sed a punctat. correct. in הדברים האלה, vt habet *Arabs.*
6. pro לא leg. אל, vt in altero Cod.
7. pro וְשִׁכַּנְתִּי leg. וְשָׁכַנְתִּי in Kal.
9. הגנב sine Psik, sequens vero vocabulum ורצח cum praef. ו, sed expuncto.
12. pro את־אשר leg. אשר.
14. עשיתי sine praef. ו, quod etiam *Syrus* et *Vulgat.* omittunt, hic vero a punctat. add.
20. pro אֲדֹנָי יְהוִה leg. יְהוָה אֲדֹנָי, Vocum tamen transpositio superimpositis א et ב indicatur.
Pro הנה leg. הנני.
Pro תִּכְבֶּה leg. מְכַבֶּה *extinguens.*

Cap.

Cap. VII. 22. pro Chetibh הרציא, quod in Haphtara 25. (vid. p. 136.) retinuerat Scriba, hic Keri הרצאי in textu expressit, sed defectiue, sine nota marg. Alter Codex noster legit הרציאי. Et hanc quoque lectionem habent quatuor Codices *Kennicottiani*, *Berolinensis* ante correct. et edit. *Gersonis*. LVD. CAPPELLVS Lib. 3. Crit. S. Cap. 13. p. 149. vtramque lectionem pro commoda declarat: *melius quidem legitur cum Iod, sed etiam sine Iod posset legi integro sensu.*

27. כל, quod etiam negligunt LXX. et *Arabs*, omiss. sed in marg. add.

28. pro אליהם leg. להם.

VIII. 1. pro ההיא leg. ההוא.

ויציאו secundum Chetibh cum praef. ו, sed defectiue, sine not. marg.

2. pro השטחום *et expandent ea*, leg. ושחטום *et mactabunt ea*, sed corr. in ושטחום, prorsus vt supra Hapht. 25. p. 137. Vid. ibidem notat.

4. לא ישוב sine praef. ו. Ita LXX. et *Arabs*.

6. pro במרצותם leg. ברוצתם, superscripto מ et ו manu seriori.

7. Chetibh וסוס in textu seruatum, cum not. marg. punctatoris וסיס ק.

14. וישקנו omiss. sed in marg. add.

15. Keri מרפא in textu, vt in altero Cod. et edit. *Prag*. sine not. marg.

16. רעשה per Sin loco Schin.

18. מבלי גיתי diuisim.

IX. 1. pro מנאפים *adulteri*, leg. מנאצים *contumeliosi*, forsan melius.

Cap.

Cap. IX. 3. pro רכיל *detractione*, leg. רגיל *obtrectatione*, ſed ג mutat. in כ.

7. שָׁחוּט in textu, vt in Cod. *Berol.* ante correct. et altero noſtro. Punctator tamen in marg. notam adiecit כת׳ שוחט. Edit. *Gerſonis* legit. שָׁחֻט, edit. *Prag.* vero שָׁחוּט.

Pro ידבר leg. ידברו.

8. Pro העל leg. האל; ſed א mut. in ע.

Pro לא־אאפק leg. תתאפק *firmabit ſe*, ſed non punct. et transfixum; in marg. vero לא־אאפק.

9. pro כצתר leg. כצתה; cum not. marg. תר כ׳.

12. אשר נתתי omiſſ. ſed in marg. add.

16. יהוה ſimiliter.

21. כה pari ratione.

22. pro אל poſtremo, leg. ואל, vt ſupra Hapht. 25. p. 137. et in altero Cod. item edit. *Prag.*

X. 5. pro יצערו leg. יצער, ſed ו manu ſeriori add.

Pro אל leg. ואל.

11. pro דִּי־שְׁמַיָּא leg. דשמיא vt in altero Cod.

Pro ומן־תחות leg. ומתחות.

12. ומכין cum praef. ו.

13. ארץ vt in impr. relicto tamen pro ה demonſtr. ſpatio, quod punctator inſeruit, ſine not. marg.

17. וישבתי cum Iod paragog. vt in impr. cum not. marg. יתי׳.

18. Poſt יהוה in marg. add. צבאות.

XI. 2. pro ועל leg. ואל, recte; praeceſſit enim אל. Ita *Targum*, LXX. *Arabs* et *Vulg.*

4. pro מכור leg. מכור.

SECTIO

SECTIO IV.

VARIAE LECTIONES CODICIS POSTERIORIS NOTATV PRAECIPVE DIGNAE.

IOSVA.

Cap. VI. 17. בבית non punctatum.

19. אוצר בית יהוה. Ita inserto בית, quod habet *Targum*.

26. הזאת quod etiam in verſ. *Vulg.* deeſt, omiſſum in textu, ſed in marg. a punctat. add.

VII. 1. pro בבני ישראל leg בישראל.

7. העברת omiſſ. ſed in marg. add.

12. ערף יפנו לפני איביהם deſiderantur. Verba haec explicationem immediate praecedentis ſententiae in ſe continent: adeoque ſaluo ſenſu abeſſe poſſunt, quemadmodum et in Verſ. *Syriaca* omittuntur.

ולא אסיף cum praef. ו.

14. יקרב למשפחות והמשפחה אשר ילכדנה יהוה omiſſ. ſed in marg. add.

16. ישראל ſine praeuio את.

21. ואראה vt in impr. cum not. marg. וארא ק.

אהלי ſine ה demonſtr. ſed a punctat. ſuperſcr.

25. pro ביום leg. היום.

26. pro עליו leg. עליהם, melius, quum v. 15. de Achano eiuſque liberis combuſtis ſermo ſit.

Cap. VIII. 1. עמך omiſſ. ſed in marg. add.

3. יהושע omiſſum.

6. עד התיקנו אותם omiſſ. ſed in marg. add.

11. בינו vt in impr. cum nota בינו ק.

12. אורב omiſſ. ſed defectiue in marg. add. Chetibh לְעיר ſeruatur in textu, ſine not. marg. Praeferendum etiam videtur, coll. v. 13. et retinetur in edit. *Gerſoniana*, nec non in Verſ. *Syr. Arab. Vulgat.* et *Lutheri.* In edit. *Bomberg.* 1525. circellus ſuperimpoſitus, ſine Keri in marg.

13. עקבו *extremum eius*, in textu, vt in impreſſis: in margine vero manus recentior atramento pallidiori ſcripſit ערבו *inſidiae eius*, quam lectionem exhibet *Targum.*

16. בעיר vt in impr. cum nota punctatoris בעי ק. Etiam hic Chetibh commode retineri poteſt, quod ſeruat *Arabs.*

Pro אחרי יהושע leg. אחריהם. Ita *Vulgata*, LXX. vero: *ὀπίσω τῶν υἱῶν Ἰσραήλ.*

17. Poſterius hemiſtichium omiſſ. ſed in marg. add.

22. pro להם leg. לו, ſed a punctat. in להם correct.

24. Piſka poſt Athnachum nullo exprimitur ſpatiolo. Circellus quidem Maſorethicus ibi poſitus eſt, ſed ſine nota marg. Edit. *Bomberg.* 1525. et *Menaſſ. b. Iſr.* Piſka non habet.

27. ישראל vt in impr. in margine vero praemittitur בני, non male. Ita LXX. *Vulg. Syr.* et *Ar.*

28. יהושע omiſſum, vt in *Vulgata.*

29. poſt תלה in marg. add. יהושע.

34. כל omiſſ. ſed in marg. add.

Cap.

Cap. IX. 4. ויצטירו *vt in impr.* LVD. CAPPELLVS Lib. 5. Crit. S. Cap. 2. §. 5. p. 329. ſcribit: *Finxerunt ſe legatos: ſic enim locum illum vertere ſolent Interpretes. At Targum reddit* אזדודו *viatico ſe inſtruxerunt; nam* זוד *hoc ſignificat, ab Hebraeo* ציד, *legit* הצטידו. *Atque ſic etiam legerunt LXX. Interpretes, qui reddiderunt* ἐπισιτίσαντο, *et Vulg. Verſ. tulerunt ſibi cibaria.* (Addere poſſumus *Syrum* et *Arabem.*) *Quae lectio proculdubio eſt melior: non enim Gabaonitae fingebant ſe eſſe legatos, ſiquidem vere erant legati; ſed fingebant ſe venire de terra longinqua. Et praeterea lectio illa confirmatur ex verſu* 11. *et* 12. *capitis illius, vbi quum idem factum Gabaonitarum repetitur, voces* צידה *et* הצטידנו *vſurpantur.* Conf. et Lib. 4. Cap. 18. §. 1. p. 315. et Lib. 5. Cap. 9. §. 15. p. 366. Verum enimuero poſſeſſor quidam noſtri Codicis duas illas voces v. 4. et 12. pro iiſdem non habuit. Ad illam enim (quam etiam non amplius extare dicit Maſora,) in margine notauit: כציר *tanquam legatum*, non quidem ſe finxerunt, ſed ſe geſſerunt; ad hanc vero כמ׳ צידה *veluti viaticum.*

6. poſt רחוקה in marg. add. מאד.

7. totus deeſt, ſed in marg. a punctat. add.

8. pro ויאמר אליהם יהושע leg. ויאמר אליהם ישראל, ſed ישראל non punctat. et tranſſ. in marg. vero יהושע.

15. pro העדה leg. ישראל.

19. להם omiſſ. vt in Verſ. *Arab.* ſed in marg. add.

Cap. X. 1. כן־עשה לש׳ ומלכה omiss. sed in marg. add.
8. כ׳רך in textu, vt in edit. *Gerson.* Interim ׳ plurale superscr. sine not. marg.
13. pro השמים leg. היום. Sol igitur stetisse dicitur non in medio *coeli*, sed in medio *diei*: quae sane lectio iis oppido contraria est, qui post solis demum occasum miraculum contigisse arbitrantur.
14. איש omiss. sed in marg. add. LXX. illud negligunt.
Pro ההלכוא leg. ההלכו, magis regulariter: prouti etiam in quinque codicibus *Kennicottianis* א omittitur, siue more Arabum, siue pro matre lectionis vulgo additum.
39. Loco Athnachi ponitur Silluk cum Soph-Pasuk.

XI. 1. pro שִׁמְרוֹן leg. שִׁמְרוֹן. Ita et Cap. XII. 20. In edit. *Gerson.* שׁוּמרון. LXX. secundum recens. *Alexand.* Σομερὼν, *Syrus*: *Somrin.*
11. לכל cum praef. ל.
14. pro השאירו leg. השאיר singulariter.
16. ושפלתה vt in impr. sine Keri in marg. Ita in edit. *Bomberg.* 1525.
19. pro אל־בני leg. את־בני. *Targum* habet עם בני.
21. pro ההיא leg. ההוא.

XII. 3. מזרח sine ה locali in fine.
מתימן sine praef. ו, etiam apud LXX. omisso, hic autem a punctat. add.
7. במחלקתם, cum praef. ב, loco כ.
23. גוים omiss. sed in marg. add.

XIII. 2. post גלילות add. הגש, sed non punctat.
9. ויבון vt in impr. in textu; in marg. vero חשבון.

Cap.

Cap. XIII. 16. pro על־מירבא leg. עד־מרבא. Ita *Targum*, *Syr. Arabs* et *Vulg.*

XIV. 2. post משה add. לחת. Ita *Syrus*, nec non edit. *Rob. Stephani*, *Munsteri*, et quaedam *Venetae* antiquiores.

6. בגלגל omissum.

8. pro המסיר leg. הֶמְסָיר in textu, in marg. vero הִמְסִיו.

10. אותי omiss. sed in marg. add. *Syrus* ita: *ecce requiem dedit nobis Deus.*

XV. 4. והיו in textu, sed a punctat. correct. in וְהָיָה sine not. marg.

Pro ימה leg. צררה, sed non punctat. in marg. vero ימה. *Arabs* habet: *meridiem versus.*

7. pro מי עין leg. מעין, sed מ non punctat. et iugulatum, in marg. vero add. מי. *Syrus*: *prope fontem Semes.*

9. pro ותאר leg. ויצא.

10. pro ונסב leg. ותאר.

Pro תמנה leg. תְּמָנָה *meridiem versus.* Ita LXX. sec. recens. Vatic. ἐπὶ Λίβα, sec. recens. *Alexand.* vero ἀπὸ Νότȣ. *Syrus*: *ad meridiem.*

18. השרה, cum ה demonstr.

19. post ותן־לה add. כלב. Ita *Syrus*, *Vulgat.* et edit. *Gerson.*

47. עזה בנתיה וחצריה omiss. sed in marg. add. Keri הגדול in textu, sine not. marg. Ita septem Codices *Kennicottiani*, edit. *Gerson.* et omnes versiones antiquae.

48. ושוכה, vt in impr. sine Keri in marg. Ita in edit. *Bomberg.* 1525. et *Menass. b. Isr.*

Cap. XV. 53. ויננם, secundum Chetibh, sine Keri in marg. vt in edit. *Bomb.* et *Menass. b. Isr.* Ita *Vulg.*

58. 59. desunt, sed manu seriori in marg. additi.

63. יכלו in textu, sed a punctat. mutat. in יוכלו, cum Keri in marg. In textu illud legunt edit. *Gerson.* et omnes Codices *Bodleiani* excepto vno. Vid. KENNICOTTI Diss. 2. p. 573.

XVI. 3. ההחתון, cum ה demonstr. bene.

תצאתו, vt in impr. cum not. marg. תיו ק.

6. pro שִׁלֹה leg. שִׁילֹה. Hac ratione vrbs *Silo* in nostro Codice etiam scribitur: 1 Sam. IV. 4. 1 Reg. XIV. 4. item בשילה Iud. XVIII. 31. 1 Sam. XIV. 3. 1 Reg. II. 27. משילה 1 Sam. IV. 3. Quum vero in hoc Codice frequentes sint matres lectionis, in quibus praesertim י saepius abundat, ideoque a punctatore plerumque licet non semper virgula notatum est, quod etiam in voce בשילה factum 1 Sam. XIV. 3; ex ista scribendi ratione nondum colligi potest, Gen. XLIX. 10. verba עד כי־יבא שילה vertenda esse: *donec veniat Siluntem.* Conuentum enim illum Israelitarum in Silo, cuius Ios. XVIII. 1. sq. fit mentio, hoc vaticinium respicere arbitratur S. R. GV. ABR. TELLERVS *in Not. Crit. et Exeg. in Gen. XLIX. etc. p. 130. sq.* nihilque aliud dicere voluisse Iacobum moribundum, quam *Iudam per totum iter in terram Canaan reliquis tribubus praeiturum fore hosque constanter eum sequuturos, vsque dum venerit Schiluntem.* Verum enimuero noster Codex in hac ipsa historia Ios. XVIII. 1.

et

et 10. nomen vrbis non שילה ſcriptum exhibet, ſed שלה; quam etiam ſcribendi rationem alibi frequentiſſime ſeruat, paucis locis exceptis, vbi per שלו illud exprimit. Ipſam praeterea hiſtoriam dictae vaticinii Iacobaei interpretationi refragari, probatum dedimus *Tom. XIII. der gut. Sache d. Göttl. Offenb. p.* 148. *ſq.*

Cap. XVI. 8. pro הימה leg. ים־המלח, *mare ſalſum.* Conſentit *Vulgat.* in *mare ſalſiſſimum.* Quamuis vero terminus tribus Ephraim ad lacum Aſphaltiten non pertigerit, qui nomine maris ſalſi in ſacris literis venire ſolet; tamen et mare magnum ſiue mediterraneum ita appellari, probatum dedit Hadr. Relandvs *in Palaeſtina Lib.* 1. *Cap.* 37. *p.* 236. *ſq.*

XVII. 2. poſt אלה vox בני omiſſa eſt, pro qua in margine leg. בן.

3. poſt בן־מנשה add. בן־יוסף, ſed non punctat. Pro שמות leg. שמותיו, ſed יו expunct.

4. pro את־משה leg. ביד־משה. Ita LXX. et *Vulg.* Pro אל־פי leg. על־פי, ſed correct.

9. אל־נחל praeuio אל, melius.

14. pro את leg. אל. Ita *Syrus, Arabs* et *Vulgat.* Pro עד־כה *huc vſque*, leg. כה *adeo*, forſan melius.

16. pro יזרעאל leg. רפאים. Vallis quidem Rephaim in finibus tribus Iudae ſita erat, Ioſ. XV. 8. XVIII. 16. Interea hoc tantummodo innuere volunt filii Ioſeph, Cananaeos in genere vbicunque etiam in locis campeſtribus habitarent, curribus ferreis inſtructos et propterea difficulter vincendos eſſe.

Cap. XVII. 17. Verba quae post vocem אתה sequuntur, item sequentis versiculi initialia vsque ad הוא omissa sunt; sed in marg. add.

XVIII. 8. pro לכתב *ad describendum*, leg. לתור *ad explorandum*.

10. pro לבני leg. לפני. Hanc lectionem alium etiam Codicem exhibere, CAPPELLVS L. 3. Crit. S. Cap. 9. §. 121 p. 103. commemorat.

12. 14. 19. והיה vt in impr. cum not. marg. והיו ק̇.

19. Keri תצאות in textu, sed defectiue, vt in edit. *Bomberg*. 1525. Punctator vero יו in fine, in margine autem τὸ Keri addidit.

24. Chetibh העמני seruatur in textu, quod etiam exprimit *Arabs*, cum Keri in marg. a punct. addito.

28. היבסי defectiue et sine praef. ו, quod etiam omittunt *Syr*. et *Ar*. hic vero a punctat. adscriptum est.

ארבע non punctatum et pro עֶשְׂרֵה leg. עֲשָׂרָה. Hinc non quatuordecim ciuitates numerat punctator, sed tantummodo decem; nimirum praeter nouem illas v. 25-27, Zsela Haleph, quam pro vnica habet vrbe, quia האלף non habet praefixum ו. Hierosolymam vero summae non annumerat: tum quia etiam ex parte ad tribum Iudae pertinebat, Ios. XV. 8. 63, tum quia Iebusitae eam adhuc possidebant, maxime quoad גבעת קרית *collem ciuitatis*, i. e. arcem. Has etiam voces ita coniungunt LXX. Γαβαὼθ ἰαρὶμ, et proinde tredecim numerant vrbes.

Cap.

Cap. XIX. 7. pro עין רמון leg. עין הרמון. Ita *Vulgata*

11. ופגע ברבשת, omiss. sed in marg. add.

15. pro שתים־עשרה *duodecim*, leg. תשע־עשרה *nouendecim*, recte; tot enim nomina in praecedentibus recensentur.

16. מטה בני־זבולן. Ita praeuio מטה, quod etiam habent LXX. et *Vulg.* sed manu seriori virgula transfixo.

22. ישחצומה vt in impr. cum Keri in marg. a punctat. add.

28. pro ועברן leg. ועבדון. Ita vocatur Iof. XXI. 30. et 1 Chron. VI. 59.

29. עד־עיר sine praef. ו, quod etiam omittit *Vulg.* והיו in textu, sed ו a punctat. insertum, et Keri denuo in marg. adscriptum.

33. pro ויהי posteriori leg. והיו *et sint*, forsan melius.

44. pro וּבַעֲלָת leg. וּבַעֲלוֹת.

46. pro עם־הגבול leg. עד־הגבול *ad terminum*, melius. Ita *Syrus*.

XX. 4. לו omiss. sed in marg. add.

6. pro ההיא leg. ההוא.

8. Keri גולן in textu, addita a punctat. not. marg. ק׳ גולן כב׳ גלון.

XXI. 4. pro שלש עשרה leg. שתים עשרה etiam punctat. sed שתים manu seriori transfixum, quae in marg. scripsit שלשה.

9. pro יקרא leg. יקראו *vocabant*, melius. *Targum: quae expositae sunt in nominibus earum.* LXX. qui tamen hanc vocem cum versu seq. coniungunt: καὶ ἐπεκλήθησαν.

Cap. XXI. 10. pro ראשנה leg. לראשנה, punctator vero
ל iugulauit, י autem inseruit, sine nota marg.
19. pro ערים leg. עיר singulariter.
22. ואת־קבצים praemittit ערים, sed non punct.
36. 37. Hi duo versiculi etiam in nostro Codice desiderantur, licet ad textum omnino pertineant, et praeter editiones inter Var. Lect. in Bibliis Halensibus commemoratas, etiam inueniantur in edit. *Bomberg.* 1525. et *Menasse b. Isr.* Nec mirum est, illos in plurimis Codicibus alias praestantissimis deesse: quia omissio eorum librarii olim oscitantia commissa, admodum vetusta est. Iam ORIGENES illos in Codicibus suis Hebraicis haud inuenisse videtur: in Hexaplis enim suis obelo eos notauit in versione Septuagintauirali. (Vid. Cel. KENNICOTTI Diss. 2. p. 390.). Dubium quoque est, num eosdem legerit HIERONYMVS, quemadmodum in Operum eius editione Tom. I. p. 275. *Benedictini* obseruant. *His ita obseruatis* aiunt, *manifeste apparet, exemplaria Hebraica Hieronymi aliqua sui parte fuisse mutila, nec versus omnes Bibliorum habuisse adscriptos: quia si fuisset in iis vers. 36. huius Cap. XXI. Iosuae, latine illum Hieronymus reddidisset, et in antiquioribus editionis latinae sancti Doctoris Codicibus reperiretur, in quibus abesse, supra monebamus.*
45. הדבר vt in impr. Punctator vero ה demonstr. iugulauit, in fine vero suffixum ו addidit, quod exprimit *Targum.*

Cap.

Cap. XXII. 1. pro מטה leg. שבט.
המנשה cum ה demonstr.
3. ולא cum praef. ו. Ita *Syr. Ar.* et *Vulg.*
4. אלהיכם, quod etiam *Arabs* omittit, deest in textu, in marg. vero a punctat. add.
Pro להם leg. לכם *vobis.* Ita *Arabs.*
6. pro אהליהם leg. אהליכם.
7. Keri בעבר in textu, sine not. marg.
18. היום omiss. sed in marg. add.
19. אך sine praef. ו, quod etiam omittit *Syrus*, hic vero punctator adposuit.
21. pro את־ראשי *cum capitibus*, leg. אל־ראשי *ad capita*, melius. Ita *Arabs.*
23. אם sine praef. ו.
25. pro יִרְאוּ leg. יְרָא.
33. pro בני priori leg. בית, sed correct. in בני.
34. יהוה האלהים vt in impr. In marg. vero inseritur הוא, quod habent quinque Codices *Kennicottiani*, *Targum* et *Vulg.* collat. 1 Reg. XVIII. 39.

XXIII. 13. pro את־הגוים leg. את־כל־הגוים, non male. Ita edit. *Gerson.* et vers. *Lutheri.*
15. pro אליכם leg. עליכם, forsan melius. Ita LXX. et *Targum.*

XXIV. 3. את־אברהם omiss. sed in marg. add.
וארבה in textu, vt in edit. *Gers.* Sed punctator transfixo ה Keri in marg. posuit.
4. מצרימה cum ה locali.
13. אשר primum omissum.
15. בעבר vt in impr. cum nota marg. מעבר ק a punctat. add.

Cap.

Cap. XXIV. 24. ויאמרו vt in impr. sed ו plurale expunctum. Ita legunt LXX. *Syrus*, *Arabs* et *Vulgat.*

LIBER IVDICVM.

Cap. I. 21. Pro ישב leg. ישבי pluraliter, vt in *Targ. Syr.* et *Ar.* sed י expunctum.

24. לו omissum.

26. pro היא leg. הוא.

27. pro ישב דור leg. ישבי דאר, ita vt Keri in textu expressum sit, quod tamen Punctator iugulato י in margine adscripsit. Post ista verba vero in textu sequentia inseruntur: ואת־ישבי עין־דאר.

II. 1. pro ממצרים leg. מארץ מצרים. Ita *Syr.* et *Ar.*

6. איש omissum.

7. יהושע in textu, sed ו superscr. sine not. marg.

20. pro לקולי leg. בקולי.

21. וגם cum praef. ו, sed iugulato.

23. הורישם *expellere eos*, vt in impr. sed non punctat. in marg. vero כלותם *consumere eos.* LXX. τοῦ μὴ ἐξᾶραι, *Vulgat. subuertere.*

III. 1. pro לא־ידעו leg. ידעו, sed omissum לא manu recentiori Rabbinica add.

14. שנים pluraliter.

16. pro שני leg. שתי.

29. pro ההיא leg. ההוא.

30. pro ביום leg. בעת. Ita *Syrus* et *Arabs.*

IV. 4. והיא cum praef. ו.

11. Chetibh בצענים in textu seruatum, Keri vero a punct. in marg. add.

19. צמאתי in textu, sed corr. in Keri sine not. marg. Pro נאוד leg. נאד, sed ו a punct. superscr.

Cap.

Cap. IV. 22. pro ותצא leg. vt in Cod. *Helmstad.* ותבא, ſed non punct. in marg. vero ותצא.
24. וקשה omiſſ. ſed in marg. add.
V. 6. הלכי ſine praef. ו, ſed a punct. add. Ita et v. 10.
15. pro בפלגות leg. לפלגות. Sed v. 16. pro לפלגות leg. בפלגות, vt in Bibliis *Complutenſibus.*
29. pro תעננה leg. תענינה, vt in edit. *Menaſſ. b. Iſr.* ſed ר iugulatum.
30. pro רקמה leg. לרקמה.
Pro רקמתים leg. רקמים, ſed ת ſuperſcr.
VI. 3. pro ועלו leg. יעלו.
5. Chetibh יבאו in textu, cum not. marg. punct. ובאו ק.
12. pro יהוה עמך leg. מלאך יהוה עמך, ſed מלאך non punctat. et linea deſuper notatum, vt fieri ſolet in nominibus diuinis ad textum non pertinentibus. *Targum:* מימרא דיי.
14. pro מכף leg. מיד.
23. pro לא leg. כי לא.
26. pro המעוז *munitionis* vel etiam *iugi praerupti*, leg. המעון *habitationis.*
36. בידי omiſſ. ſed in marg. add.
VII. 4. pro לך leg. לָךְ.
5. Poſt Athnachum interponitur ſpatium nouae ſectiunculae. Noua enim hic incipit periodus. Vulgo hic locus inter loca Piſkata non refertur.
9. pro אליו leg. לו.
12. pro ולגמליהם leg. וגמליהם.
13. Chetibh צלול in textu ſeruatum, ſed Keri in marg. a punct. add.
19. pro ויתקעו leg. איש ויתקעו, ſed איש expunctum.

Cap. VII. 21. pro ויניסר leg. וינָסר, vt in edit. *Gerson.* sine not. marg.

24. Posterius hemistichium omissum, sed in marg. literis minusculis additum ab ipso vt videtur librario; quare etiam voces fere obliteratae sunt. Vid. dicta Sect. 2. §. 19. pag. 92.

VIII. 5. נא omissum.

Pro ברגלָיו leg. ברגלו singulariter.

10. מחנה omiss. sed in marg. add.

11. pro השכֵנַי leg. השכ׳וני singulariter.

Pro בֶטַח *securitas*, leg. ב׳טֵחַ *confidens* vel *secura*, melius.

18. ויאמרו leg. ויאמר *et dixit*, scil. vnus ex illis; non male: interim ו a punctat. add.

21. pro השהרנים *lunulas*, leg. הסהרנים *rotunditates*, Cant. VII. 3. siue ornamenta rotunda colla camelorum cingentia. Melius. Ita idem vocabulum in nostro Cod. scribitur Ies. III. 18.

23. Comma hoc quod eodem modo incipit ac v. 24. deest, nec in margine additum est, licet asteriscus in textu positus indicet, quaedam hic deesse.

IX. 8. Chetibh מלוכה in textu seruatum, sine Keri in marg.

19. pro היום leg. כיום.

23. pro אלהים leg. יהוה. Ita *Targum*.

27. ויבאו בית אלהיהם omissa, sed in marg. add.

44. כל omissum.

49. pro גם־כל secundo, leg. כל.

51. pro ומגדל־עז *et turris munimenti* s. fortis, leg. ומגדל ועז *et turris et munimentum*.

Pro המגדל *turris*, leg. המלך *regis*.

Cap.

Cap. X: 11. ומקבני cum praef. ו, vt in edit. *Bomb.* 1525.

XI. 19. נעברה vt in impr. sed correct. in אעברה, vt Deut. II. 27. Ita *Vulgat.* et *Theodotio.*

21. pro ההיא leg. ההוא. Ita et in Cod. altero.

23. pro עמו leg. בני.

31. pro עולה leg. לעלה.

37. Keri וארעתי in textu defectiue, sed ו a punctat. insertum, cum not. marg. ורעותי ק.

XII. 1. pro עברת leg. הלכת. *Vulg. vadens.*

3. Keri אשימה in textu, sine not. marg. vt in edit. *Bomberg.* 1525.

6. pro אותו leg. בו, sed non punctat. in marg. vero אתו.

XIII. 4. totus omissus, vna cum primis v. 5. verbis כי הנך הרה וילדת בן. Cuncta tamen in marg. addita sunt, ita vt pro ואל priori scriptum sit אל, vt in Cod. *Helmstad.*

14. ככל cum praef. כ, sed iugulato.

15. pro נַעְצְרָה־נָּא *detineamus te rogo*, legitur נַעְצְרָנָּה נא non punctato נא, *detineamus te hic.* Ita LXX. sec. recens. *Vatic:* κατάσχωμεν ὧδέ σε, sed sec. recens. *Alex.* cum *Theodotione* βιασώμεθα δή σε.

17. Keri דברך in textu, sed י plurale a punctat. superscriptum, cum not. marg. יתיר י. *Orientales* habent singularem, consentientibus LXX. et *Syro.*

18. Chetibh פלאי in textu seruatum, sine Keri in margine.

20. ויהי בעלות הלהב מעל המזבח השמימה ויעל מלאך יהוה בלהב המזבח ומנוח ואשתו ראים

ראים omiſſa, ex mera vt videtur librarii oſcitantia, quum eadem verba in fine v. 19. occurrant; quamuis etiam abſque iis ſenſus integer maneat. Punctator tamen ea in margine adſcripſit.

Cap. XIV. 4. pro היא leg. הוא et pro ההיא leg. ההוא.

15. ויהי ביום השביעי deſunt, ſed in marg. a punct. ſupplentur. Melius forſan omittuntur. Paranymphi enim Simſonis, qui ſenſum aenigmatis coniectando aſſequi fruſtra tentarunt primis conuiuii nuptialis tribus diebus, non demum diem ſeptimam exſpectaſſe, ſed illico ſollicitaſſe videntur nouiter nuptam: quemadmodum et die quarta id factum eſſe dicunt LXX. *Syrus* et *Arabs*. Conſuetae tamen lectionis difficultatem reſoluere allaborauimus *Tom. III. der gut. Sache d. Göttl. Offenb. Cap. 7. §. 135. p. 173.*

Pro הלירשנו *num ad exhaereditandum nos*, legitur הלירשתם *num ad exhaereditandum eos*. Sed תם non punctat. et נו ſuperſcriptum a manu recentiori. *Syrus* ita: *eiuſque* (ſc. Patris tui) *haereditatem poſſideamus*, conſentiente *Arabe*.

19. pro חליצותם leg. חליצתם ſingulariter.

XV. 6. pro ואת־אביה leg. ואת־בית אביה, melius, coll. Cap. XIV. 15. Ita LXX. *Syr. Arabs* et 4. MSS. *Kennicottiani*.

8. pro וירד *et deſcendit*, leg. וילך *et iuit*. Ita *Syrus* et *Arabs*.

9. וינתשו per ת loco ט, quod tamen ſuperſcr.

17. הלחי omiſſ. ſed in marg. add.

Cap.

Cap. XVI. 7. Poſterius hemiſtichium vna cum priori hemiſt. v. 8. omiſſ. ſed in margine add. praeter vocem לחים.

9. ינתק vt in impr. ſed correct. in כנתק.

10. התלתם cum ſuffixo ם, ſed iugulato a punctat.

11. והייתי omiſſ. ſed in marg. add.

15. הגדול cum ה demonſtr. ſed expuncto.

17. pro ככל ſcripta erat alia vox nunc eraſa; in marg. vero ככל.

18. pro לסרני leg. את־כל־סרני.

Pro עלו leg. על, ſed ו a punctat. add.

Keri לו in textu, ſine not. marg. Ita omnes Verſiones antiquae, Cod. 1. *Erfurt.* tres *Kennicottiani*, edit. *Gerſonis* et *Complutenſis.*

21. האסורים in textu, vt in edit. *Gerſon.* ſed ו mut. in י cum Keri a punct. in marg. addito.

23. בידינו pluraliter, vt in *Vulgata*, et edit. *Bomberg.* 1525. Pari ratione v. 24.

25. Chetibh כי טוב in textu ſeruatum, quod etiam exhibent edit. *Gerſonis*, *Bomberg.* 1525. et *Opitii*, addito tamen a punctatore Keri in marg.

Keri האסורים in textu, et praeterea in marg. add. a punctat.

26. pro והימשני leg. והמשני, ſed a punct. mutat. in Chetibh, cum Keri in marg.

28. pro וחזקני *et conforta me*, leg. ופקדני *et viſita me*, ſed non punct. in marg. vero וחזקני.

XVII. 2. Keri ואת in textu, vt in edit. *Gerſon.* ſed י a punctat. add. cum Keri in marg.

3. poſt פסל add. לאמר, ſed non punctat. et virgula iugulatum.

Cap.XVIII. 1. נחלה vt apud LXX. ſine praef. ב, ſed a punctat. add.

7. רחקים ſine praef. ו, ſed a punctat. add.

15. pro שמה leg. שם.

23. pro וַיִּסְבּוּ leg. וַיִּסֹבּוּ.

29. pro יוּלַּד leg. יֻלַּד.

30. מנשה habet Nun ſuſpenſum, cum nota marg. ד׳ אותיות תלויות. Nec mirum iſta ratione hoc nomen in noſtro Codice ſcriptum eſſe, quum huius ſcriptionis iam in *Baua Bathra* fol. 109. col. 2. mentio fiat; vbi adfirmare haud dubitant Talmudiſtae: ipſum *Prophetam ſtudio noluiſſe Gerſomum appellare filium Moſis, quia ignominioſum fuiſſet id Moſi, habuiſſe filium impium, ſed vocat eum filium Manaſſis, litera tamen נ ſurſum eleuata, in ſignum, eam adeſſe vel abeſſe poſſe, vt ſit vel filius Manaſſis vel Moſis: Manaſſis, ſtudio et imitatione impietatis; Moſis proſapia.* Sed quemadmodum plane futilis eſt haec ratio; ita nec ex conſenſu Iudaeorum, qui Ionathanem idololatram Moſis nepotem fuiſſe concedunt, ſufficienter probari poteſt, משה veram eſſe lectionem. Nam 1) eo debilior Iudaeorum in hac aſſertione eſt fides, quo apertior eſt fabula quam l. c. admiſcent, dum Ionathanem illum, ob ſuam ad Deum conuerſionem, pro Sebuele illo Gerſonis filio 1 Chron. XXIV. 16. habent, qui coll. v. 20. et Cap. XXVII. 24. demum Dauidis tempore vixit. Vid. MENASSEH *ben* ISRAEL *Conciliator*, *Quaeſt.* 26. *p.* 134.

Potius

Potius: 2) hanc interpretationem ſine dubio excogitarunt, ne rationem cur hic in textu Nun ſuſpenſum ſit ignorare viderentur. 3) Nec ratio ſuſpenſi Nun eſſe poteſt, ac ſi ſuſpectum eſſet vel ad textum non pertineret: nam quod Pſalm. LXXX. 14. deprehenditur ע ſuſpenſum ad textum omnino pertinet, et a Talmudiſtis in *Kidduſchin* fol. 30. pro media litera Pſalterii habetur. 4) Probabilior illa videtur ratio, quam adfert MATTH. HILLERVS *in Arcano Keri et Ketib, Lib.* 1. *Cap.* 9. *§.* 4. *p.* 187. dum putat, נ ſuſpenſum praeuiae vocis tranſpoſitionem deſignare. Et hac ratione quodammodo explicari poſſet genealogia illa, quam exhibet THEODORETVS, *Quaeſt. in Iudic. Interr.* 26. *Tom. I. Opp. p.* 222. Nam ſi librarius forſan vtramque lectionem coniungere voluit; facile Graecus Interpres Nun ſupenſum tanquam ad textum non pertinens negligere, verbaque ita reddere potuit: Ἰωνάθαν υἱὸς Μανασσῆ, υἱοῦ Γερσὰμ, υἱοῦ Μωσῆ. 5) Fortaſſis etiam Nun illud olim a librario quodam ex oſcitantia omiſſum deinde ſuperſcriptum fuit. Tales enim vocum vel literarum correctiones in Codicibus MSS. frequenter occurrunt, et ab ipſis Iudaeorum Doctoribus pro licitis declarantur: vt ex loco, quem ex *Ez Hechaiim* adducit Io. CHR. WAGENSEILIVS in *Sota p.* 23. videre eſt. Lectionem autem מנשה, quae etiam in edit. *Bomberg.* 1525. inuenitur ſine Nun ſuſpenſo, genuinam eſſe, ex ſequentibus patere exiſtimo rationibus: 1) Ex conſenſu omnium Verſionum antiquarum, ſi *Vulgatam* exceperis. In variis quidem lectionibus Vulgatae editionis a LVC. BRVGENSI, HENTENIO aliiſque Theologis Louanienſibus collectis, *Tom.* 6. *Bibl. Po-*

lyglott. Londin. Tract. 13. *p.* 5. dicitur: *Latinis autem Codicibus praeter alia exemplaria quaedam Graeca suffragantur.* Sed qualia illa fuerint non indicauit obseruationis huius Auctor. Forsan illa in mente habuit, quibus vsus est THEODORETVS, in quibus tamen non Mosis solum, sed etiam Manassis nomen occurrit. 2) Ionathanem idololatram Mosis nepotem non fuisse, ex tempore imprimis colligo, in quod cadit et Danitarum expeditio, et bellum cum Beniaminitis paulo serius gestum. Inter omnes enim fere constat, vtramque quae in appendice libri Iudicum commemoratur historiam circa finem XVIII. annorum euenisse, quibus teste IOSEPHO *Lib.* 6. *Antiq. Cap.* 6. *p.* 178. post Iosuae mortem reipublicae praefuerunt Seniores, quibus viuentibus a cultu Diuino nondum defecerant Israelitae. Ios. XXIV. 31. Iud. II. 7. Tum temporis adhuc vixit Pinehas Aaronis nepos Iud. XX. 28; sed grandaeuus. Nam circa finem vitae Mosis ad minimum XXX. annos natus fuit: his si addas XXV. annos quos regnauit Iosua, teste IOSEPHO. *Lib.* 5. *Cap.* 1. *p.* 145. et IVLIO AFRICANO apud EVSEBIVM *Lib.* 10. *Praep. Euang. Cap.* 10. *p.* 489. et XVIII. annos Seniorum; septuagesimum tertium tum temporis iam attigit annum. Illius vero contemporaneus fuisset Ionathan, si pro Mosis nepote habendus esset: adeoque nomen נער, quod gerit Iud. XVII. 7. et Cap. XVIII. 3. non facile in eum quadraret. Nec concipi posset iuuenis huius paupertas, Iud. XVII. 8. 9. si ab auo adeo celebri ortum traxisset, cuius merita immortali memoria recolebantur. Nec hoc reticuisset Micha: qui in sinu tantummodo gaudebat, quod Leuitam in sacerdotem adeptus esset. Iud. XVII. 13.

3) Ni-

3) Nihil denique obſtat, quo minus huius Leuitae patrem a Gerſone Moſis filio diſtinguamus. Forſan vnus ex poſteris fuit Gerſonis primogeniti Leui, Gen. XLVI. 11. in cuius memoriam a patre ſuo Manaſſe nomen hoc accepit. Fateor nullam eius alibi in S. S. fieri mentionem: ſed quis neſcit, plures eſſe perſonas, quae non niſi ſimel in ſacro Codice commemorantur?

Cap. XVIII. 30. pro עד־יום־גלות leg. עד־גלות, ſed יום ſuperſcr.

31. poſt וישימו להם in marg. add. בני־דן. בשילה. Ita cum י, vt in edit. *Bomberg.* 1525. et *Menaſſe b. Iſr.*

XIX. 2. pro ארבעה leg. שבעה.

3. Keri להשיבה in textu, vt in edit. *Gerſon.* ſed ה a punctat. mut. in ו, cum Keri in marg.

7. pro וַיָּשָׁב *et reuerſus eſt*, leg. וַיֵּשֶׁב *et manſit.* Melius: nondum enim abierat: LXX. ſec. recenſ. *Vatic.* καὶ ἐκάθισε, ſed ſec. *Alex.* καὶ πάλιν ηὐλίσθη. *Syrus* hanc vocem prorſus omittit.

9. pro הנה־נא leg. הנה, ſed נא in marg. add.

11. pro הם leg. הנה.

12. הנה vt in impr. ſed correct. in המה.

13. pro לְךָ *tibi,* leg. לכה *ito,* melius, vt in *Targum* et LXX. ſed correctum in לך.

16. איש שם זקן. Ita interpoſito שם, ſed non punctat.

19. עאדך ſingulariter, melius. Ita *Targ.* et *Syrus.*

21. ויבל in textu, ſed punctat. inſeruit ו, cum nota marg. יתיר ו'.

Cap. XIX. 24. pro לחם leg. לחן melius, vt in edit. *Gerſon.*
25. Chetibh בעלות in textu ſeruatum, vt in edit. *Bomberg.* 1525. cum Keri a punctat. margini adſcripto.

XX. 2. אלהים ſine ה demonſtr.
5. pro דמו *cogitarunt*, leg. רמו *proiecerunt*: forſan melius.
13. בני בנימן in textu, vt in 4. MSS. *Kennicottianis*; cum not. marg. punctat. בני ק ולא כת.
16. pro הַשְׂעָרָה leg. הַשְּׂעָרָה.
18. In medio verſus non exſtat Piſka, quod quidam requirunt.
20. בני בנמין praeuio בני. Ita *Targum.*
23. יהוה omiſſ. ſed in marg. add.
25. בנימן ſimiliter.
28. poſt בן־אהרן in marg. add. הכהן. Ita *Syrus* et *Arabs.*
30. ויערכו vt in impr. ſed non punctat. in marg. vero וישימו.
אל־הגבעה vt in impr. ſed אל corr. in על. Ita et v. 36. vbi occidentales habent אל, orientales vero על. Sed v. 37. על in textu pro אל.
38. הרב vt in edit. *Bomberg.* 1525. *Menaſſ. b. Iſr.* et Polyglottis *Lond.* ſed correct. in חרב, vt in aliis editionibus et LXX. ſec. recenſ. *Aldinam* et *Complutenſem.*
42. pro איש leg. אנשי.
43. כתרו omiſſ. ſed in marg. add.

XXI. 2. pro ויבא leg. ויבאו. Ita *Syr. Ar.* et *Vulg.*
9. איש omiſſ. ſed in marg. add.
10. pro חחיל leg. חיל.

Cap.

Cap. XXI. 12. pro וַיִּמְצְאוּ leg. וַיִּמָּצְאוּ passiue. Ita *Ar.* et *Vulgat.*

13. לשלום cum praef. ל, melius. Ita LXX.

14. pro ההיא leg. ההוא.

19. pro בשלו leg. בשלה.

20. ויצוו in textu; sed in Chetibh mutat. a punctat. cum Keri in marg.

בני omiss. sed in marg. add.

21. אם similiter.

Pro שילו vtroque leg. שלה.

22. לריב in textu, sed י a punct. mutat. in ו, cum Keri in marg.

אליהם omiss. sed in marg. add.

24. pro ההיא leg. ההוא.

LIBER PRIOR SAMVELIS.

Cap. I. 12. Pro לפני יהוה leg. אל־יהוה, vt in Cod. *Helmstad.* ante corr. et edit. *Prag.* 1518.

24. pro שלו leg. שלה, sed ה mutat. in ו.

26. pro עמכה leg. עמך, sed a punctat. corr.

II. 3. Chetibh ולא in textu seruatum, quod etiam exprimunt *Syrus*, *Arabs* et *Symmachus*; sed א erasum, cuius loco manus serior scripsit ו, addito simul Keri in margine, quod sequuntur *Targum*, LXX. et *Vulgat.* Vid. dicta ad alt. Cod. Hapht. 68. p. 153.

9. חסידו vt in impr. cum not. marg. punct. ידו ק.

10. Chetibh מריבו et עלו in textu seruatum, Keri vero a punct. in marg. add.

11. pro על leg. אל, melius. Ita *Syr.* *Ar.* et *Vulg.*

13. מאת־העם cum praef. מ.

Cap. II. 13. pro הכהן leg. הקטן sed erasum, in marg. vero הכהן.

16. לו vt in impr. item in edit. *Bomberg.* 1525. et *Menass. b. Isr.* cum nota punctat. לא ק. Vtramque lectionem coniungunt *Syrus*, *Arabs* et *Vulgata*, sed LXX. Keri exprimunt, *Targum* vero plane negligit hanc vocem.

22. כל omissum. Ita *Arabs* et LXX. sec. recens. *Vatic.*

24. pro לוא leg. לא, sed ו superscr.

27. pro אליו leg. לו. Ita *Targum* et *Arabs*.

III. 2. pro ועינו leg. ועיני, sed corr. a punct. in ועינו, cum Keri in marg.

3. האלהים cum ה demonstr. sed iugulato.

13. להם vt in impr. sed ה mutat. in ם, et τῷ ל minuscule inscriptum a punctatore י, qui adeoque simul Tikkun Sophrim לי, quod hic statuunt Masorethae, expressit.

16. pro אתה leg. אלי.

18. בעיניו in textu, sed י a punctat. iugulatum, cum Keri in marg.

21. pro בשלו leg. בשלה, vt in edit. *Bomberg.* 1525.

IV. 1. Alterum ישראל non punctatum.

2. pro במערכה leg. במערה, sed כ a punct. superscr.

3. יהוה omissum, sed in marg. add.

4. שלה. Ita cum י.

10. מאד omissum. Ita *Arabs.*

13. כסא sine ה demonstr. sed superscr.

יד in textu, sed a punctat. mutatum in יך, cum not. marg. יד ק.

14. ויבא omissum.

15. שנה omiss. sed in marg. add.

Cap.

Cap. IV. 17. pro לפני leg. מפני, forsan melius. Ita LXX.
19. לָלַת. Ita per Kametz.
21. pro ואל־ leg. ומת, melius, consentientibus *Chaldaeo* et *Arabe*. Interim non punctat. in marg. vero ואלה.

V. 3. ארון omiss. sed in marg. add.
4. ידיו omiss. vt in *Arab.* sed in marg. add.
6. בעפלים vt in impr. sed non punct. cum Keri in marg. Similiter v. 9. vbi tamen in textu punctatum est. Item v. 12. Vbiuis edit. *Bomberg.* 1525. seruat Chetibh, sine Keri in marg.
10. pro ויזעקו leg. ויזעקרו, sed ר expunctum.
11. pro בכל־העיר leg. בעיר.
12. השמים vt in impr. sed corr. in השמימה.

VI. 3. אלהי omiss. sed in marg. add.
4. מספר similiter.
עפלי vt in impr. cum Keri in marg. Ita edit. *Bomberg.* 1525, sed sine Keri.
5. טחריכם in textu, cum not. punctat. עפליכם כת טחריכם ק. Edit. *Bomberg.* 1525. et hic habet עפליכם.
6. pro וישלחום *et dimiserunt eos*, scil. Aegyptii, leg. וַיְשַׁלְּחֵם *et dimisit eos*, scil. Pharao. Ita *Vulgat.*
15. pro אל־השדה leg. עד־השדה, melius.

VII. 1. אל־בית omiss. sed in marg. add.
אשר בגבעה. Ita praeuio אשר, quod etiam exprimunt *Targ. Syrus* et *Arabs.* LXX. εἰς οἶκον Ἀμιναδὰβ τὸν ἐν τῷ βουνῷ.
9. ויעלהו in textu, sed ו erasum, cum Keri a punctat. margini adscripto.

Cap. VIII. 3. ברכיו in textu, vt in edit. *Bomberg*. 1525. et *Menaſſ. b. Iſr.* ſed י a punct. iugulatum, cum Keri in marg.

14. לעבדיו vt in impr. ſed praef. ו adſcriptum a punctatore, qui in marg. praemiſit לסריסיו vt v. 15.

IX. 1. מבןימין per Nun finale in medio, ſed coniunctim, ſine not. marg.

4. pro שְׁעָלִים leg. שַׁעֲלִים.

6. האלהים cum ה demonſtr.

10. דבריך cum י otioſo, ſed expuncto.

ונלכה cum praef. ו. Ita LXX.

12. כי זבח היום לעם omiſſa, ſed a punctat. in marg. add.

17. poſt ענהו in marg. add. לאמר.

26. הגג vt in impr. cum Keri a punct. margini adſcripto.

27. pro יורדים *deſcendentes*, leg. יוצאים *exeuntes*. Ita *Arabs*.

X. 5. גבעת ſine praeuio אל.

לפניהם ſine praef. ו, ſed a punctat. add.

7. תבאנה ſine י in textu, ſed a punctat. ſuperſcripto, et ſine nota marg.

9. האלה omiſſum, vt in LXX.

11. pro מאתמול leg. מֶאֶתְמוֹל, vt in edit. *Gerſon*. Caeterum poſt Athnachum ſpatium vnius vocis relictum, licet Maſora hunc locum inter Piſkata non referat.

21. למשפחתו vt in impr. addito a punct. Keri in marg.

Pro נמצא leg. נמצאו, ſed ו iugulatum.

22. Piſka exprimitur vacuo ſpatio.

Cap.

Cap. XI. 2. post לכם prius in marg. add. ברית. Ita LXX. *Syrus*, *Arabs* et *Vulgat.*

3. pro ויצאנו leg. ויצאו, sed נ superscr.

6. בשמעו vt in impr. cum Keri a punct. margini addito. In edit. *Bomb.* 1525. et *Menass. b. Isr.* ita legitur sine not. marg.

9. בחם similiter.

XII. 5. Chetibh ויאמר sine nota marg. vt in edit. *Bomb.* et *Menass. b. Isr.* Ita et in altero Cod. vid. Hapht. 38. p. 141.

10. Keri ויאמרו in textu, sed a punctat. in Chetibh mutatum, cum Keri in marg.

12. מלך omiss. sed a punctat. superscr.

13. ואשר שאלתם cum praef. ו, vt in altero Cod. nostro et *Helmstad.* post correct. Vers. *Syr. Arab. Vulgat.* et edit. *Gerson.*

20. post הרעה add. הגדולה. Ita *Arabs.*

XIII. 6. pro נגש *eo quod pelleretur* populus, leg. נגש *quia accessit* populus, scil. ingens ille. Forsan melius. Ita legisse videntur LXX. *μὴ προσάγειν αὐτὸν, ne ipse accedat.*

8. וייחל in Piel, vt in impr. cum not. punctat. marg. ויוחל קׄ in Hiphil.

16. מכמש sine praef. ב.

19. אמרו in textu, sed correct. a punctat. in Chetibh, cum Keri in marg.

21. pro הפצירה פים leg. הפצירהפים coniunctim: *lima multis oribus constans*, cui similiores erant vomeres et ligones, quam instrumentis acutis.

23. pro מַעֲבַר *ad transitum*, leg. מֵעֵבֶר *ad partem*

tem oppositam. LXX. τὴν ἐν τῷ πέραν Μαχμᾶς. *Syr. ad alteram partem. Arabs: ad oppositum latus.*

Cap. XIV. 3. בשילה. Ita cum י, sed expuncto.

9. totus desideratur.

10. אם sine praef. ו.

בידינו pluraliter. Ita LXX. *Arabs* et *Vulgat.*

15. pro ובכל־העם leg. וכל־העם. Ita LXX. et *Vulgat.*

19. Piska post Athnachum spatio exprimitur.

ידיך pluraliter. Ita LXX.

24. Quae post verba אשר־יאכל sequuntur, desunt, vna cum v. 26. 27. et maxima v. 28. parte, cuius tantummodo vltima verba היום ויעף העם leguntur. Quae vero hic librarii oscitantia omissa sunt, in margine adscripsit punctator, ita vt v. 27. Chetibh seruauerit, Keri vero peculiari nota addiderit.

30. ואף cum praef. ו.

העם vt in impr. sed non punctat. et virgula transfixum; in marg. vero iterum העם adpositum.

32. ויעש vt in impr. *et contendit* in praedam, a rad. Arab. (vid. Io. Simonis Lexicon p. 747.) sed mutatum in ויעט a punctat. addito simul Keri in marg.

השלל in textu, sed ה erasum, cum Keri in marg.

34. pro אל־הדם leg. על־הדם, quod in marg. ponit edit. *Menass. b. Isr.* Melius, vt habent *Targ. Syrus* et *Arabs.* Sed א superscriptum.

36. pro שאול leg. שמואל, sed correctum a punctat. Caeterum Piska in medio versus non exstat.

Cap.

Cap. XIV. 38. pro הזאת leg. חזה.
43. post הגירה add. נא, sed non punctat.
44. post יעשה add. לי. Recte; vt habent omnes versiones antiquae, et edit. *Gerson.*

XV. 16. ויאמר in textu, vt in edit. *Prag.* 1518. Sed ו in fine a punctat. add. cum Keri in marg.

XVI. 1. pro אל־שאול leg. על־שאול, melius. Ita LXX.
2. Piſka exprimitur vacuo ſpatio.
5. pro וַיְקַדֵּשׁ *et ſanctificauit*, leg. וַיִּקָּדֵשׁ *et ſanctificatus eſt.*
11. באך omiſſ. ſed manu ſeriori ſuperſcr.
12. Piſka exprimitur vacuo ſpatio.

XVII. 4. pro הבנים leg. הבינים, vt in edit. *Gerſon.* Melius; deriuatur enim a בין.
5. pro וכובע *et galea*, leg. וטבעת *et annulus.* LXX. περικεφαλάια.
Vltimum נחשת, quod etiam, *Arabs* omittit, non punctatum.
7. Chetibh וחץ in textu ſeruatum, cum not. marg. punctat. ועץ כן. Chetibh hic omnino praeferendum videtur. Ita LXX. ὁ κόντος, et *Vulg. haſtile.*
20. Vltima verba והרעו במלחמה cum toto v. 21. omiſſ. ſed a punct. in marg. add.
23. Keri, quod hic merito praefertur, ממערכת in textu exprimitur defectiue, et quidem ſine nota marg. punctatoris. Conſentiunt omnes verſiones antiquae et edit. *Gerſon.*
34. שה, vt in edit. *Gerſon.* Polygl. Lond. edit. *Michaelis* aliiſque ibidem citatis MSS. et editionibus. Alii perperam legunt זה.

Cap.

Cap.XVII.35. והמתיו in textu, ſine not. marg. vt in edit, *Gerſon.*

37. Piſka exprimitur vacuo ſpatio.

41. והאיש vt in impr. ſed non punctatum.

נשא vt in impr. ſed praef. ו a punctat. add.

42. pro מראה leg. עינים. Ita LXX.

46. יַסְגִרך in Hiphil.

47. בידינו pluraliter. Ita LXX. *Syrus* et *Vulg.*

XVIII. 1. ויאהבהו in textu, ſed ה a punctat. iugulatum, cum not. marg. הו ק.

6. לשיר in textu; ſed correctum a punctat. in Chetibh cum Keri in marg.

7. pro המשחקות leg. המשחק, ſed ות a punctat. add.

באלפר vt in impreſſis, *millenarium ſuum*, cum not. marg. punctat. פיו ק.

Pro ברבבתיו leg. ברבבתו *myriadem ſuam*, interim י a punctat. ſuperſcr.

9. Chetibh עון in textu ſeruatum, cum not. marg. punctat. עוין ק.

11. pro מפניו *a facie eius*, leg. פניו *faciem ſuam:* forſan melius.

14. Chetibh דרכו in textu ſeruatum, ſine Keri in marg.

22. עבדיו in textu, vt in edit. *Bomb.* 1525. ſed י iugulatum, cum Keri in marg.

29. Keri ויסף defectiue in textu, ſed א a punctat. ſuperſcr. cum not. marg. ויוסף ק.

XIX. 4. לך prius omiſſ. ſed a punct. in marg. add.

9. pro ביד leg. בידו, melius. Ita *Vulg.* LXX. vero ταῖς χερσὶν αὐτȣ̃.

Cap.

Cap. XIX. 13. desideratur, sed a punctat. in marg. add.
17. אלי quod LXX. sec. recens. *Vatic.* omittunt, sed sec. *Alex.* habent, in textu deest, additum tamen in marg. a punctat.
18. בניות in textu, vt in MSS. 2. *Kennicotti*; cum not. marg. בניות כת בניות ק. Ita et v. 19. sed v. 22. 23. sine nota marg.
21. qui locus alias inter Piskata non refertur, post Athnachum vacuum habet spatium.
24. pro לפני שמואל leg. לפני אלהים שמואל, sed אלהים non punctat. et linea superne notatum.

XX. 1. מניות in textu, sine not. marg.
2. Chetibh לו עשה in textu seruatum: vbi punctator quidem Keri punctis vocalibus indicauit, nullam vero adiecit notam marg. Chetibh commode explicari potest interrogatiue: *ecce sibi* (vel in commodum suum) *pater meus faceret* quicquam, et mihi non indicaret? *Syrus* et *Arabs* tempus praesens retinent.
7. אם vt in impr. in marg. vero אך.
12. Ante יהוה in marg. praemittitur חי, non male. Ita *Arabs* et *Syrus*: *testis mihi sit*. ולא־אז vt in impr. sed non punct. in marg. vero והנה.
13. אזניך pluraliter, sed י expunctum.
24. אל־הלחם in textu, vt in edit. *Gerson*: cum not. marg. punctatoris על כת אל ק.
36. והנער cum praef. ו, non male. Ita LXX.
37. יהונתן אחרי הנער non punctata.
38. החצי vt in impr. cum not. punctatoris in marg.

marg. החצים ק. Vid. dicta Sect. 3. ad Hapht. 55. p. 147.

Cap. XXI. 3. pro צוּנִי leg. צוה.
6. אם omiſſum, non male.
9. כי גם חרבי omiſſ. ſed in marg. add.
10. Piſka exprimitur vacuo ſpatio.
11. מפני שאול non punctata.
12. באלפיו et ברבבתיו in textu, ſed י a punctat. iugulat. cum not. marg. פיו ק et תיו ק.
14. pro אל leg. על, melius.

XXII. 1. בית ישראל אביו. Ita interpoſito ישראל ſed non punctat.
2. pro כשא leg. נשה, vt in edit. *Gerſon.*
3. רצא vt in impr. etiam punctatum. Manus vero ſerior in marg. poſuit ישב. LXX. γινέσθωσαν *Vulg. habitet*, eodem fere modo *Syrus* et *Arabs*.
5. ארץ in marg. praemittit אל.
13. אלין in textu, ſine not. marg.
אליו vt in impr. ſed a punctat. mutat. in עליו.
15. pro לשאול leg. לשאל ſine Keri in marg.
17. אזני in textu, vt in edit. *Gerſon.* ſed י iugulatum, cum Keri in marg.
18. לרויג vt in impr. cum Keri in marg. Ita et רויג hic et v. 22.
22. pro כי־הגר leg. הגר, ſed in marg. praemittur ידעתי כי.

XXIII. 2. poſt האלך in marg. add. קעילה. Caeterum Piſka in hoc verſu exprimitur vacuo ſpatio.
5. Keri ואנשיו in textu, ſine not. marg.
9. הכהן omiſſum.
11. Piſka poſt Athnachum ſpatio indicatur.

Cap.

Cap. XXIII. 15. pro לבקש leg. לבקשו, ſed ו expunctum.
18. pro לבנתו leg. לדרכו.
19. pro החכילה leg. תחבילה. Ita et Cap. XXVI. 1.
22. pro הכונו *praeparate*; leg. תבינו *intelligite*. הוא omiſſum.

XXIV. 4 pro ויבא primo leg. ויבאו, ſed ו in fine expunct.
5. איבך ſine י in textu, quod tamen punctator inſeruit, et Keri in marg. adpoſuit.
Loco Athnachi, Silluk cum Soph-Paſuk.
9. מן המערה vt in impr. cum Keri in marg.
16. pro ובינך leg. ובינך.
Poſt וישפטני in marg. add. יהוה.
19. ואתה in textu, ſed ה eraſum cum Keri in marg.
Pro אתי leg. אֹתִי.
20. כי ſine praef. ו, ſed a punctat. add.
23. pro על leg. אל.

XXV. 1. pro וירד leg. וילך.
3. Chetibh כלבו in textu ſeruatum, ſine Keri in margine. Haec etiam lectio marginali praeferenda videtur. Nabal enim, qui in Maon et Carmel in auſtrali tribus Iudae parte habitauit, non facile ad familiam Calebi referendus eſt, cuius haereditas circa Chebronem ſita erat. Ioſ. XIV. 9. Cap. XV. 13. Praeterea nulla apparet ratio, cur proſapiae eius mentionem facere voluerit hiſtoricus: potius hoc verſiculo animi eius indolem deſcribit. Erat vero durus et malus in actionibus ſuis: immo totus ipſe erat כְּלִבּוֹ *ſicut cor eius*, nimirum rigidus. Alludi enim videtur ad v. 37.
8. באנר in textu, ſed א a punctat. iugulatum cum not. marg. א חס.

O Cap.

Cap.XXV.8. ידך omiſſ. ſed in marg. add.

13. pro חרבו primo leg. חרב, ſed ו a punctat. add.

14. אחר omiſſ. ſed in marg. a punctat. add.

18. אבוגיל vt in impr. cum Keri in marg.

Pro עֲשׂוּוֹת leg. עֲשׂוּוֹת cum nota margin. עשויות ק.

20. pro ותפגש leg. וַתִּטֹּשׁ, ſed virgula tranſfixum, in marg. vero ותפגש.

21. אך vt in impr. ſed a manu ſeriori mutatum in אָכֵן.

24. אני non punctatum, quemadmodum etiam deeſt in *Vulgata* et LXX.

25. pro על־נבל leg. נבל.

31. pro לו leg. לך.

34. pro לולי leg. לולא.

ותבאתי cum י parag. ſine Keri in marg.

40. pro שלחנו leg. שלחני, ſcil. vnus ex legatis Dauidis loquens inducitur.

XXVI.1. החבילה per ב loco כ, vt Cap. XXIII. 19.

על פני vt in impr. ſed non punctat. in marg. vero אשר מימין *qui a dextra*, vt l. c.

5. שם poſterius omiſſ.

ושאול omiſſ. ſed manu ſeriori in marg. add.

סביבתו vt in impr. cum Keri in marg.

7. pro מְרַאֲשֹׁתָו leg. מְרַאשֹׁתָיו, ſed י a punctat. iugulatum, cum Keri in marg.

סביבתו vt in impr. cum not. marg. תיו ק.

8. איבך ſingulariter in textu, ſine Keri in marg.

10. ומת או במלחמה ירד non punctata.

11. מראשתו vt in impr. cum not. marg. תיו ק. Pari ratione v. 16.

15. המלך poſterius omiſſum.

Cap.

Cap.XXVI. 16. ועל משיח, cum praef. ו.
17. דוד tertium omissum.
20. פרעש sine praeuio את־.
22. חנית in textu, sed ה demonstr. a punctat. superscr. cum Keri in marg.
23. pro ביר leg. בידי, melius. Ita *Targum*, *Arabs*, *Vulg*. edit. *Gerson*. et *Lutherus*, LXX. χεῖράς μου, consentiente *Syro*.
XXVII. 4. גת omiss. sed a punct. in marg. add.
יסף in textu, sed ו a punctat. superscr. cum Keri in marg.
8. והגזרי in textu, cum not. marg. punctatoris והגרזי כת והגזרי ק.
10. pro על et ועל leg. אל et ואל, melius.
11. ישב omiss. sed in marg. add.
XXVIII. 5. מאר omiss. sed alia manu adpositum.
8. pro ושני leg. ושתי, sed correct.
קסמי in textu, vt in edit. *Gerson*. sed ו a punctat. superscr. cum nota קסמי ק.
לי prius omissum.
9. הירענים pluraliter, recte, vt praecedens nomen; interim ם a punctat. transfixum. Pluralem habent *Targum*, *Syrus*, LXX. et *Vulg*.
12. pro אל־שאול leg. אל־האיש, forsan non male: sed האיש non punct. in marg. vero שאול.
16. עריך pluraliter.
17. מידיך pluraliter, vt *Syrus*.
19. מחר sine praef. ו, sed a punctat. add.
23. pro ויפרצו leg. ויפצרו.
XXIX. 5. שאול omiss. sed manu seriori in marg. add.
באלפיו et ברבבתיו in textu, sed י a punctat. iugul. cum nota פו ק et תו ק.

Cap. XXIX. 6. Post בך leg. ערוה, sed non punctat. et virgula transfixum.

XXX. 3. ובנתיהם omiss. sed a punctat. in marg. add. licet non punctatum.

6. כל omissum, forsan non male.

בניו in textu, sed י a punctat. iugulatum, cum Keri in marg.

11. pro ויאכל leg. ויאכלו, sed ו a punctat. transfix.

13. אתה posterius omiss. sed a punct. in marg. add.

14. ועל prius omiss. in marg. vero add. sed sine praefixo.

19. pro ועד־כל leg. ועל־כל.

21. pro העם leg. אל־העם.

24. הירד in textu, sed defectiue, cum not. marg. הוירד ק. Keri etiam in edit. *Gerson.* in textu legitur.

25. pro לישראל leg. כישראל.

30. בבור־עשן per ב loco כ.

XXXI. 6. וגם־כל cum praef. ו.

7. pro בהן leg. בהם, sed a punctat. correct.

LIBER POSTERIOR SAMVELIS.

Cap. I. 1. עמלק sine ה demonstr.

4. post הרבה add. מאד.

6. הרכב in marg. praemittit בעלי.

8. ויאמר posterius vt in impr. quod ita explicari potest: *et dictum fuit* scil. a me; addita a punctat. nota ואמר ק. In edit. *Bomberg.* 1525. Keri in marg. deest.

9. pro עָמַד leg. עֲמָד.

11. בבגדיו in textu, sed י a punctat. transf. cum Keri in marg.

Cap.

Cap. I. 16. דמך in textu ſingulariter, vt in edit. *Gerſon.* ſed י a punctat. ſuperſcr. cum nota יתיר.

20. ואל־תבשרו cum praef. ו, vt in edit. *Gerſon.*

22. pro נשוג non *vertit ſe*, leg. נסוג *receſſit.* Ita in 3. MSS. *Kennicotti*, nec non *Erfurt.* 1. et 3. *Vulgat.* habet *rediit.*

23. ומאריות cum praef. ו, ſed non punctat.

24. אל־שאול vt in impr. ſed a punctat. mutat. in על־, melius. Ita *Targum*, LXX. et *Vulgat.*

II. 6. pro יעש leg. יעשה, ſed ש non punctatum.

18. ועשהאל ſecunda vice non punctatum.

21. pro או על־שמאלך leg. ועל־שמאלך.

23. ויכהו אבנר bis, ſed ſecunda vice non punctat. באחרי vt in impr. ſed corr. in מאחרי. תחתיו in textu, ſed י a punctat. iugulatum, cum Keri in marg. וימות omiſſ. ſed in marg. add.

26. ויאמר ſimiliter.

27. אלהים ſine ה demonſtr. ſed a punctat. add.

30. איש omiſſ. ſed in marg. add.

32. בבית cum praef. ב, ſed non punctato. Pro ויאר leg. וַיֵּאֹר.

III. 2. ויולדו in textu, vt in edit. *Gerſonis*, *Bomberg.* 1525. *Menaſſ. b. Iſr.* aliiſque; ſed a punctat. iugulatum, cum Keri in marg.

3. לאביגיל in textu, ſed a punct. corr. in לאביגל.

6. המלחמה omiſſ. ſed a punctat. in marg. add.

8. ואל־אחיו cum praef. ו.

12. תחתיו in textu, ſed י a punctat. iugul. cum Keri in marg.

14. ארסתי per Samech loco Sin.

15. ליש in textu, ſed י a punct. mutat. in ו, ſine Keri in marg.

Cap. III. 17. pro את־דוד leg. עם־דוד, sed עם non punctat. in marg. vero את.

18. pro הושיע, quod pro mendo Librarii habet CLERICVS ad h. l. explicari tamen potest: *saluando* scil. saluabo, legitur אושיע *saluabo*; melius, vt in edit. *Gersoniana*. Interim א iugulatum, et ה superscriptum a punctatore.

25. בן נר quae *Syrus* et *Arabs* omittit, non punctata. מובאך in textu, cum nota punctat. מבואך כת מובאך ק.

31. וחגרו שקים omiss. sed in marg. add.

32. אל־קבר vt in impr. sed אל mutat. in על, quod exprimunt omnes versiones antiquae.

34. ידך vt in impr. sed י plurale superscriptum, quod etiam habent aliae editiones.

35. pro ויבא leg. ויבאו.

Pro להברות *ad cibandum*, leg. להכרות *ad conuiuium apparandum*. Vid. MICHAELIS var. lect. ad h. l.

V. 1. post ויאמרו add. לו. Ita LXX. *Syrus* et *Arabs*.

2. הייתה vt in impr. sine Keri in marg. Paragogicum hic esse ה, non vero ex sequenti vocabulo ad hoc retractum; exinde patet, quia sequens המוציא in textu scribitur cum ה, licet a punctat. iugulato, addita nota marg. המוציא ק. Similiter והמביא in textu legitur, sed א a punct. transfixum, cum Keri in marg. Caeterum in hoc versu Piska non adest.

3. post וימשחו in marg. add. שם.

8. Keri שנואי in textu, sed a punctat. mutat. in Chetibh, cum nota שנאי ק.

19. Piska non habet.

Cap.

Cap.V.20. דוד alterum, quod etiam omittunt LXX. *Arabs* et *Vulgat.* deest.

24. בשמעך vt in impr. cum not. marg. כשמעך.

VI. 6. pro אל־ארון leg. את־ארון, vt in editione *Gersoniana.* Suspicatur Cel. KENNICOTTVS, Diss. 1. p. 455. primitus scriptum fuisse וישלח עזה את־ידו אל־ארון. Quum vero Radix שלח proprie significet *laxare*, obseruante ALB. SCHVLTENSIO in Comment. ad Prou. VI. 14. p. 50; secundum nostri Codicis lectionem nulla in textu lacuna assumenda est. Labantem enim arcam laxabat siue leuabat Vsa, ne caderet, ideoque eam prehendit.

20. Piska non habet. Nec inuenitur in edit. *Bomberg.* 1525. et *Menass. b. Isr.*

21. pro נגיד leg. לנגיד.

22. pro עמם leg. שם, sed non punctat. in marg. vero שם.

VII. 4. Piska in medio versus non exprimitur.

5. דוד sine praeuio אל.

8. דוד sine praef. ל.

ישראל absque praeuio על.

13. כסא omiss. sed in marg. add.

22. pro יהוה אלהים leg. אֲדֹנָי יֱהוִֹה. LXX. *κύριέ μȣ*, *Arabs* vero *o Domine mi et Deus meus.*

23. pro הגדולה leg. הגדלה.

28. pro יהוה leg. אלהים.

Post עבדך ex v. 29. vt videtur inserta sunt verba sequentia: להיות לעולם לפניך כי אתה אדני אלהים דברת ומברכתך, etiam punctata, sed erasa, punctatione manu seriori virgula transfixa: deinde vero הטובה sine praeuio את

His vero verbis ad textum relatis, posterioris hemistichii sensus erit: *quum loquutus sis seruo tuo, vt sit in saeculum coram te; quia tu Domine Deus loquutus es, et quidem ex benedictione tua, bonum istud.* Eadem vero verba v. 29. post עבדך omissa sunt, excepto ומברכתך, ita vt sensus huius versiculi sit: *Et nunc placeat tibi, et benedicas domui serui tui: et benedictione tua prosperabitur domus serui tui in saeculum.*

Cap. VIII. 2. Post מואב alterum, leg. עברים, sed non punctat.

3. פרת vt in edit. *Bomberg.* 1525. in textu, cum not. marg. punctatoris: פרת ק ולא כת.

14. pro את־דוד leg. לדוד:

16. המזכיר cum ה demonstr.

IX. 4. הוא omiss. sed in marg. add.

7. לחם, quod etiam *Arabs* omittit, deest.

12. pro מיכא leg. מיכה, sed a punctat. correct.

X. 6. צובא leg. צובה. Item v. 8.

9. פני omissum.

10. ישראל in textu, sine praef. ב, quod tamen punctator addidit, notamque in margine adiecit יתיר ב.

17. pro ויבא leg. ויבאו. Ita *Targ. Syrus* et *Arabs.*

18. הכה omiss. sed in marg. add.

19. כל omissum.

XI. 1. המלכים sine א otioso, licet a punctat. superscripto, cum not. marg. ל כת א.

7. pro אליו leg. אל־דוד. Ita *Syrus, Arabs* et *Vulg.*

8. pro רד *descende*, leg. לך *vade.* Ita *Vulgat.*

10. pro אל־ביתו leg. לביתו.

לא omiss. sed in marg. add.

Cap.

Cap. XI. 23. pro אל־דוד leg. לדוד.
24. ויורו in textu plene, ſine not. marg.
המרים in textu defectiue, ſed א ſuperſcr. ſine nota marg.

XII. 1. poſt את־נתן add. הנביא. Ita LXX. *Syrus* et *Ar.*
לו omiſſ. ſed in marg. add.
רש in textu ſine א otioſo, ſed a punctat. ſuperſcr. cum not. marg. ג׳ כת׳ א׳.
3. ולראש cum א otioſo, ſed a punctat. iugulato: ſed v. 4. in הראש illud non expunxit, notam vero adiecit ג׳ כת׳ א׳.
5. זאת omiſſum.
9. pro בעינו leg. בעיני יהוה, ſed יהוה non punctat. immo quod alias in nominibus diuinis fieri non ſolet, eraſum; in praecedenti vero voce י mutat. in ו, cum not. marg. בעיניו ק׳.
Syrus et *Arabs* legunt: *coram Domino.*
11. מביתיך pluraliter.
13. Poſt Athnachum Piſka non adeſt, quemadmodum nec in edit. *Bomberg.* 1525. exprimitur, nec in edit. *Menaſſ. b. Iſr.*
ולא־תמות cum praef. ו.
17. pro ברא leg. ברה, vt in aliis editionibus.
18. pro ויהי leg. וימת, ſed non punct. in marg. vero ויהי.
בקולינו pluraliter, ſed י expunctum.
pro אליו leg. לו.
20. שמלתיו in textu, ſed י a punctat. iugulatum, cum Keri in marg.
21. pro ותבך leg. ויבך, ſed י mutat. in ת.
22. ומי cum praef. ו, ſed expuncto.
וחנני in textu, ſed ו a punct. mut. in י cum Keri in marg.

Cap. XII. 23. זה omiſſ. ſed in marg. add.

24. Chetibh ויקרא in textu ſeruatum, cum nota marg. punctatoris ותקרא ק. Lectio vero textualis, quae etiam ſine nota marg. exſtat in edit. *Bomberg.* 1525. et *Menaſſ. b. Iſr.* omnino praeferenda eſt: nam licet et matres filiis recens natis nomina imponere ſolerent; Salomonis tamen nomen ab ipſo Deo reuelatum erat Dauidi, 1 Chron. XXII. 9. qui adeoque hoc eum appellauit nomine.

27. וגם cum praef. ו, vt in edit. *Gerſon.* et omnibus Verſion. antiquis.

31. ובמגזרות הברזל omiſſ. ſed in marg. add. Chetibh במלכן in textu retentum, cum not. marg. punct. במלבן ק.

XIII. 9. pro וַיֵּצְאוּ leg. וַיּוֹצִיאוּ *et exire fecerunt.* Ita *Targ.* LXX. et *Vulg.*

16. pro אֶל leg. עַל, vt in edit. *Gerſon. Targ.* et LXX. Melius, quum אורות ſemper cum על conſtruatur. Vid. Io. SIMONIS *Lexicon*, p. 21. Lectionem variantem h. l. indicari, ſuſpicatus iam eſt Io. COCCEIVS in *Lexico*, p. 14.

18. מאחריה cum praef. מ.

21. דוד omiſſ. ſed in marg. add.

24. נא ſecundum ſimiliter

28. אתכם pari ratione.

30. pro נותר leg. נשאר.

32. pro יונדב leg. יואב, ſed non punctat. in marg. vero יונדב.

את כל־הנערים deſunt. *Syrus* et *Arabs* omittit vocem הנערים.

33. אם in textu non punctatum, cum not. marg. כתב ולא ק.

Cap.

Cap. XIII. 34. עיניו in textu; sed י a punctat. jugulatum cum Keri in marg.

37. עמיחור in textu: idem tamen Keri praeterea in marg. add. a punctatore.

38. גשור in marg. praemittit אל־.

39. pro אל־אבשלום leg. את־אבשלום.

XIV. 3. ובאת sine Schua sub ת, vt in edit. *Gerson.*

7. pro voce erasa, quae vt videtur fuit קמה vt in impr. alia manu scriptum כאח *obscura vel irata fuit.*

שים in textu, sed י a punctat. mutat. in ו, cum Keri in marg.

11. Chetibh מהרבית in textu seruatum, cum Keri in marg.

17. pro יהיה leg. יהי sed ה a punctat. superscr.

18. המלך omissum.

19. Verba אם־אש להמין ולהשמיל מכל אשר־דבר אדני המלך omissa, sed in marg. add. et quidem pro אש positum איש, vt in edit. *Gerson.*

21. נא omissum.

Chetibh עשיתי *feci*, quod omnes Versiones antiquae exprimunt, in textu seruatum, cum not. marg. punctat. עשית ק, quod tamen Keri in 43. vocibus, in quibus Iod in fine scribitur et non legitur, a Masora in vestibulo libri primi Regum non recensetur.

22. Chetibh עבדו, quod etiam sequuntur *Targum* LXX. *Syrus* et *Arabs*, in textu recte seruatur, addita tamen punctatoris nota עבדך ק.

30. pro והוציתיה leg. והציתה, sed ו post ה a punctat. superscr. cum nota margin. והציתוה ק.

Cap.

Cap. XII. 23. זה omiſſ. ſed in marg. add.

24. Chetibh ויקרא in textu ſeruatum, cum nota marg. punctatoris ותקרא ק. Lectio vero textualis, quae etiam ſine nota marg. exſtat in edit. *Bomberg.* 1525. et *Menaſſ. b. Iſr.* omnino praeferenda eſt: nam licet et matres filiis recens natis nomina imponere ſolerent; Salomonis tamen nomen ab ipſo Deo reuelatum erat Dauidi, 1 Chron. XXII. 9. qui adeoque hoc eum appellauit nomine.

27. וגם cum praef. ו, vt in edit. *Gerſon.* et omnibus Verſion. antiquis.

31. ובמגזרות הברזל omiſſ. ſed in marg. add.
Chetibh במלכן in textu retentum, cum not. marg. punct. במלבן ק.

XIII. 9. pro וַיֵּצְאוּ leg. וַיּוֹצִיאוּ *et exire fecerunt.* Ita *Targ.* LXX. et *Vulg.*

16. pro אֶל leg. עַל, vt in edit. *Gerſon.* *Targ.* et LXX. Melius, quum אורות ſemper cum על conſtruatur. Vid. Io. SIMONIS *Lexicon*, p. 21. Lectionem variantem h. l. indicari, ſuſpicatus iam eſt Io. COCCEIVS in *Lexico*, p. 14.

18. מאחריה cum praef. מ.

21. דוד omiſſ. ſed in marg. add.

24. נא ſecundum ſimiliter

28. אתכם pari ratione.

30. pro נותר leg. נשאר.

32. pro יונרב leg. יואב, ſed non punctat. in marg. vero יונדב.
את כל־הנערים deſunt. *Syrus* et *Arabs* omittit vocem הנערים.

33. אם in textu non punctatum, cum not. marg. כתב ולא ק.

Cap.

Cap. XIII. 34. עיני in textu; sed י a punctat. iugulatum cum Keri in marg.

37. עמיחור in textu: idem tamen Keri praeterea in marg. add. a punctatore.

38. גשור in marg. praemittit אל־.

39. pro אל־אבשלום leg. את־אבשלום.

XIV. 3. ובאת sine Schua sub ת, vt in edit. *Gerson.*

7. pro voce erasa, quae vt videtur fuit קמה vt in impr. alia manu scriptum כאה *obscura vel irata fuit.*

שים in textu; sed י a punctat. mutat. in ו, cum Keri in marg.

11. Chetibh מהרבית in textu seruatum, cum Keri in marg.

17. pro יהיה leg. יהי sed ה a punctat. superscr.

18. המלך omissum.

19. Verba אם־אש להמין ולהשמיל מכל אשר־דבר אדני המלך omissa, sed in marg. add. et quidem pro אש positum איש, vt in edit. *Gerson.*

21. נא omissum.

Chetibh עשיתי *feci*, quod omnes Versiones antiquae exprimunt, in textu seruatum, cum not. marg. punctat. עשית ק, quod tamen Keri in 43. vocibus, in quibus Iod in fine scribitur et non legitur, a Masora in vestibulo libri primi Regum non recensetur.

22. Chetibh עבדו, quod etiam sequuntur *Targum* LXX. *Syrus* et *Arabs*, in textu recte seruatur, addita tamen punctatoris nota עבדך ק.

30. pro והוציתיה leg. והציתה, sed ו post ה a punctat. superscr. cum nota margin. והציתוה ק.

Cap.

Cap. XIV. 32. עד omiss. sed in marg. add. *Vulg.* cum LXX. *Syro* et *Arabe*: *melius mihi erat ibi esse.*
אם־יוש sine praef. ו. Ita *Syrus* et *Arabs*.

XV. 8. ישוב in textu, sed ו a punctat. mutat. in י, cum Keri in marg.

18. pro ברגליו *pede suo* vel *eius*, i. e. sub ductu eius, leg. ברגלו, praeterea י plurale a punctatore superscr. Ita LXX. et *Vulg.*

20. אניעך in textu, sed י a punctat. mut. in ו, cum Keri in marg.

21. אם in textu non punctat. cum nota margin. כת̂ לא ק.

22. הגתי omiss. sed in marg. add.

23. Verba והמלך עבר בנחל קדרון וכל־העם עברים omissa, sed in marg. add.
המדבר sine praeuio את, melius. Ita *Targum* LXX. *Syrus* et *Arabs*.

24. וכל omiss. sed in marg. add.

28. בעברות vt in impr. *in transitibus*, i. e. vbi ad desertum transitur; cum not. marg. בערבות *in campestribus*, vt legunt *Targum*, *Syrus*, *Arabs* et *Vulg.* LXX. ἐν Ἀραβώθ.

33. pro נהית leg. והיית.

34. אהיה omissum, sed manu seriori additum. Omisisse illud videntur antiquae Versiones; in praesenti enim transferunt: *seruus tuus sum.*

35. pro הכהנים altero leg. הכהן, sed correct.

36. והנה cum praef. ו, sed expuncto.

XVI. 2. Chetibh ולהלחם *et ad panem* scil. portandum, in textu seruatum, cum not. marg. והלחם ק. LVD. CAPPELLVS *Lib.* 3. *Crit. S. Cap.* 9. §. 19. *p.* 106. Chetibh ita exponit: וְלְהִלָּחֵם *et ad prae-*

lian-

liandum. Sed in immediate praecedentibus de panibus ſermo eſt; nec aſini in praelio adhiberi ſolebant.

Cap.XVI. 8. תחתיו in textu, ſed ו a punctat. iugulatum, cum Keri in marg.

10. כי vt in impr. cum nota כה ק. Similiter וכי in textu ſeruatum, cum nota כי ק. Chetibh non ſolum accentuationi magis conforme eſt, verum etiam commodiorem exhibet ſenſum: *ſi maledicit, et ſi Iehovah edixerit ei, maledic Dauidi; ecquis diceret, quare ſic facis?*

12. pro בעוני leg. בעניי *in afflictione mea*, quam lectionem iam ſubodoratus eſt Sal. Glassivs in Phil. S. Lib. 1. Tract. 1. Part. 2. Sect. 1. Art. 1. p. 50. quamque ſequuntur LXX. *Syrus*, *Arabs*, *Vulg.* et *Lutherus*. Mutauit tamen eam punctator in Chetibh, cum not. marg. בעיני ק *ad oculum meum*, ſcil. lacrymantem. Ita *Targum*. קללתו in textu, vt in edit. *Bomberg.* 1525. ſed ו a punctat. mut. in י ſine Keri in marg.

13. Poſt Athnachum Piſka non exprimitur. Omittitur quoque in edit. *Bomberg.* et *Menaſſ. b. Iſr.* הלוך ויקלל ויסקל באבנים לעמתו omiſſ. ſed in marg. add.

18. pro בחר leg. יבחר, ſed י expunctum.

לא vt in impr. interrogatiue: *annon* eſſem et cum eo habitarem? addita a punctat. not. marg. לו ק. In edit. *Bomberg.* ſine Keri in marg.

19. pro לפני אביך leg. אתאביך.

23. איש in textu, ſed non punctat. cum nota marg. איש ק ולא כת.

XVII. 1. pro אל־אבשלם leg. לאבשלם.

Cap.

Cap.XVII. 3. וכל־העם יהודה cum praef. ו, melius, requirente id oppositione. Ita LXX. *Syr. Arabs* et *Vulg.*

4. זקני omissum.

9. pro בהם leg. להם.

12. באחת vt in impr. cum not. marg. באחר ק.
In edit. *Bomberg.* sine Keri.

14. Piska non habet. Deest etiam in edit. *Bomb.* et *Menass. b. Isr.*

16. Keri בערבות in textu, vt in edit. *Gerson.* sine nota marg.

20. pro להם leg. להן, sed correct. in להם.
מיכל in marg. praemittit את־.

23. ואל־עירו cum praef. ו. Ita *Targum, Syr. Arabs, Vulg.* et edit. *Gerson.*

25. pro אביגל leg. אביגיל.

29. pro אמרו leg. אמר, vt in LXX. sed ו a punctat. add.

XVIII. 1. post אתו leg. לאכול *ad cibum.*

2. Piska non habet. Deest etiam in edit. *Bomb.* et *Menass. b. Isr.*

3. pro ישימו altero leg. ישימנו, sed נ expunct.
לעזור in textu, sed ו a punctat. mutat. in י, cum Keri in marg.

6. post ותהי in marg. add. שם.
Post המלחמה in marg. add. חזקה.

8. נפוצת in textu, cum not. marg. נפצות כת נפוצת ק.
Pro על־פני leg. מלפני, sed מ mutat. in ע.

9. pro ויבא leg. ותבא, sed expuncto ת, י superscr.

11. שם omiss. vt in *Syro* et *Vulg.* sed in marg. add.

12. pro ולא leg. ולוא, sed a punctat. mutat. in Chetibh, cum nota ולו ק.

Cap.

Cap. XVIII. 13. בנפשו in textu, ſed ו a punctat. mutat. in י, cum Keri in marg. quod excepta LXX. exprimunt reliquae verſiones, etiam alius graecus interpres in Hexaplis Origenis.

14. pro שלשה leg. שלשים, ſed a punctat. correct.

17. לאהליו in textu, ſed י expunctum, ſine not. marg.

18. בחייו in textu, ſed alterum י iugulatum, ſine Keri in marg.

20. pro עַל־ בֶּן־מלך leg. in textu על־בן־מלך, in margine vero בן inſertum ſed non punctatum, cum nota marg. כת ולא ק.

22. pro נא גם־אני leg. גם־אני, ſed נא גם־ expunctum, et אני mutatum in נא.

29. השלם cum ה interrogat. ſed tranſfixo. את־ההמון praeuio את, praeterea in marg. inſeritur כל־.

32. pro קמו leg. הקמו.

XIX. 3. pro במלחמה leg. מן־המלחמה. Ita *Syr.* et *Vulg.*

7. לוא in textu, ſed a punctat. mutat. in לא, cum nota marg. לו ק.

8. לב, quod etiam *Syrus* et *Arabs* omittit, deeſt, ſed in marg. add.

9. poſt הגירו add. למלך, ſed non punctat. et virgula tranſfixum.

Pro ויבא leg. ויבאו.

10. נרדן vt in impr. in margine vero manu ſeriori מתוכח, quam vocem adhibet *Targum.*

11. עליני omiſſ. ſed in marg. add.

14. pro תמרו leg. תאמרו, ſed א eraſum.

Pro אם־לא leg. אִם־לָא.

15. pro לבב leg. לבבם.

Cap. XIX. 16. pro ויבא עד־הירדן leg. ויעבר את־הירדן, forsan non male: *vt transiret Iordanem.*
Pro ללכת leg. לרדת.

19. Keri בעיניו in textu, sine not. marg. sed י a punctat. iugulatum.

20. יצא superne punctatum, cum nota marg. נקוד.

26. pro כי leg. כאשר.

27. pro את־המלך *cum rege*, vt habent omnes versiones antiquae, leg. אל־המלך. Ita *Lutherus:* und zum Könige ziehen.

29. עלחניך pluraliter.

30. את־דבריך. Ita praeuio את.

32. בירדן sine praeuia partic. את, quam deesse in aliis libris, Codex 2. *Erfurt.* in marg. notat. Et planus omnino secundum hanc lectionem est sensus: Barsillai enim dimittere volebat regem in ipsa Iordanis ripa. Interea punctator את adposuit, cum not. marg. את־הירדן ק.

36. ואם אשמע cum praef. ו.

41. ויעבירו praemittit העבירו, quod etiam postulare videtur sequens praefixum ו. Punctis tamen orbatam reliquit hanc vocem punctator, et ad sequentem notam adiecit, ק העבירו.
חצי omiss. sed in marg. add.

42. pro אל־המלך altero leg. אלהם, sed correctum a punctatore.

XX. 4. pro את־איש leg. כל־איש. Ita *Vulgat.*

5. ויוחר in textu, sed ו a punct. mut. in י, cum Keri in marg.

6. pro מן־אבשלום leg. מאבשלום.
עיניו cum י plurali, sed expuncto.

8. ועלו vt in impr. sine Keri in marg.

Cap.

Cap. XX. 9. pro ותחת leg. ותאחז, sed א expunctum.

14. ויקהלו in textu, vt in edit. *Gerson.* cum nota marg. ויקלהו כת ויקהלו ק.

15. בית המעכה vt in impr. sed praef. ו a punctatore additum. Ita omnes versiones antiquae: coll. v. 14. vbi diuersae commemorantur vrbes, Abel et Beth Maacha, sed vicinae; vnde prior in discrimen aliarum eiusdem nominis ciuitatum 1 Reg. XV. 20. 2 Reg. XV. 29. Abel Beth Maecha appellatur.

16. ותקרא *et clamauit*, vt in impr. sed correctum in ותקרב *et appropinquauit.*

23. הכרתי in textu; vt in edit. *Gerson.* sed ת a punctat. expunctum, cum Keri in marg.

25. ושוא in textu, sed ו mut. in י, cum nota ושיא ק.

XXI. 1. Pifka non habet.

4. Scriptum antea videtur לו, vt in impr. sed ו mutat. in נו, cum not. marg. לנו ק.

אשה vt in impr. sed praef. ו, add. a punctat.

6. יתן in textu, sed נ a punctat. insertum, cum Keri in marg. Caeterum post Athnachum exstat Pifka.

8. pro לעדריאל leg. לעזריאל.

9. שבעתים vt in impr. cum not. marg. יתיר י.

והמה in textu, sed ה in fine a punctat. iugulatum, cum Keri in marg.

בתחלת in textu, vt in edit. *Gerson.* sed ב iugulatum a punct. cum Keri in marg.

12. Keri בתלאום et שמה in textu; sed a punctat. mutatum in Ghetibh, cum Keri in marg.

הפלשתים vt in impr. cum Keri in marg.

14. כל vt in impr. sed praef. ב, quod habet edit. *Bomberg.* 1525. add. a punctatore.

Cap.XXI.15. pro לפלשתים leg. בפלשתים.

16. וישבי in textu; sed י mut. in ו, cum Keri in marg. quod etiam exprimunt LXX. *Targum* et *Vulgat.* Ita et in edit. *Gerſon.*

17. לאמר omiſſ. ſed in marg. add.

18. pro בגב leg. בנוב. Ita et v. 19. pro בגוב. Melius, coll. v. 16.

20. מרון in textu, ſed ו mut. a punctat. in י, cum Keri in marg.

21. pro שמעי leg. שמעה, ſed ה mut. in י a punctatore, cum not. marg. שמעה ק. Ita etiam habet edit. *Gerſon.* Keri impreſſ. eſt שמעא.

XXII.1. pro מכף כל־איביו leg. מכל־איביו, ſed a punctat. in lectionem ordinariam corr. *Arabs* ita: *ab hoſtibus eius.*

8. ויתגעש in textu, vt in edit. *Prag.* 1518. ſed י expunctum cum Keri in marg.

Pro מסרות leg. מוסדי, ſed a punctat. correct.

Pro ירגזו *commoti ſunt*, leg. ירגשו *tumultuati ſunt;* ſed ש expunctum et ז ſuperſcr.

15. ויהם in textu, ſed ם a punctat. ſuperſcr. cum Keri in marg.

19. למשען cum praef. ל, vt Pſalm. XVIII. 19. Ita in nouem Codicibus Kennicotti, et altero noſtro, Hapht. 64. p. 150. nec non edit. *Prag.* 1518.

23. משפטיו in textu, vt in edit. *Prag.* et *Bomberg.* 1525. ſed י expunct. cum Keri in marg.

27. pro תתבר leg. תתברר, magis analogice; ſed alterum ר tranſſixum.

33. דרכו vt in impr. cum nota punctat. דרכי ק: *et expedict perfectam viam meam.* Sed etiam Chetibh retineri poteſt: *et expeditum facit integrum in via ſua.*

Cap.

Cap.XXII.34. רגלי in textu, vt in Pſalmo, et edit. *Prag.* ſed י mut. a punctat. in ו, cum Keri in marg. Vid not. ad alterum Codicem, p. 150.

38. ואשמידם vt in impr. ſed correctum in אשיגם, vt in Pſalmo, et Cod. *Helmſt.* ante correct.

39. pro רגלי leg. רגליו.

44. ad עמי in marg. notatur ג׳ סביר עמים.

45. pro לשמוע leg. לשמע, vt in Pſalmo, item in edit. *Prag.* et *Bomb.* 1525. ſed ו a punctat. ſuperſcr.

47. pro חי יהוה leg. חי אני, *viuus ego*, contritis ſcil. inimicis. Sed אני non punctatum, et ארני additum.

50. כן omiſſ. ſed a punctat. add.

51. מגדול in textu, vt in altero Codice, vid. not. p. 151. Sed ו a punctat. iugulatum, cum Keri in marg.

XXIII.1. pro הגבר leg. הקבר, ſed non punctat. in marg. vero הגבר.

4. מנגה deeſt, et demum manu ſeriori in marg. additum. Omittit id quoque Interpres quidam Graecus in Hexaplis Origenis.

6. pro מנר leg. מנרם *agitatio* vel *proiectio eorum*; ſed ם a punctat. tranſfix.

8. העצנו vt in impreſſ. cum not. marg. העצני ק׳. Chetibh hic omnino praeferendum videtur τῷ Keri. Nam verba הוא עדינו העצני vix ſignificare poſſunt: *idem ille eſt ac Adino Eznita.* Et ſi vel maxime ita tranſferantur, nulla tamen cum ſequentibus erit connexio. Secundum Chetibh vero ſenſus erit: *ille, beneplacitum eius fuit,* vel *huic gratum fuit haſta ſua* inuadere *octin-*

gentos. Verbum enim *inuadere* in simili connexione omittitur Iud. XVI. 9. 12. 14.

Cap. XXIII. 8. Keri אחת in textu, sine nota marg. Ita editio *Complutensis*, et MSS. 4. KENNICOTTI.

9. ואחריו in textu, sed ו a punctat. iugulat. cum Keri in marg.

דודו in textu, sed ו mut. in י a punctat. cum Keri in marg.

הגברים in textu, vt in Bibliis *Complutensibus* et 2. MSS. *Kennicottianis.* Sed ה iugulatum, superimposito circello, at sine not. marg.

Ad vocem בחרפם manus recentior licet non satis distincte in margine annotauit: תקעו׳ כף להלחלם בפלשתים כן עש׳.

11. ואחריו in textu, sine not. marg.

לחיה in *turmam*, omiss. sed in marg. add.

13. שלשה in textu, vt in 3. MSS. *Kennicottianis* et edit. *Gerson.* sed a punctat. correct. in Chetibh, cum Keri in marg.

15. pro מבאר leg. מבור, sed א superscr. a punctatore, sine nota marg.

16. pro וישאבו leg. וישאב *et hausit*, scil. vnus ex illis. Sed ו a punctat. adpositum.

מבור in textu, sine not. marg.

17. מיהוה cum praef. מ, sed a punctatore iugulato. Praefixum habent tria MSS. *Kennicottiana*, 1. *Erfurt.* edit. *Gerson.* et *Targum.*

18. השלשי vt in impr. cum nota margin. punctat. השלשה ק׳.

20. Keri חיל in textu, vt 1 Chron. XI. 22. item in Bibliis *Complutensibus* et 2. MSS. *Kennicottianis.* Sed ל expunctum, superimposito circello, sine not. marg.

Cap. XXIII. 20. אריאל plene, vt in loco parall.

הארי׳ה vt in impr. cum not. marg. הארי ק.

הבור in textu, sed ו mutat. a punctat. in א cum Keri in marg.

21. Chetibh אשר in textu seruatum, cum nota marg. punctat. איש ק. CAPPELLVS Lib. 3. Crit. S. Cap. 8. §. 24. p. 98. monet: *etsi retineamus lectionem τȣ Cetib, manebit nihilominus idem sensus: vir Aegyptius* אֲשֶׁר מַרְאֶה *supple* לו, *hoc est, cui erat aspectus, id est qui spectabilis erat, scil. ob proceritatem corporis.* Vel etiam a rad. אשר *recta incessit: incedentem adspectu*, vel eximium adspectu. Vid. FRANC. TSEPREGI *Diss. de Authentia selectiorum Cetibim, Part. 2. §. 8.*

23. ומן cum praef. ו.

משמעתו *obedientiam suam*, vt in impr. in marg. vero עבודתו *seruitium suum. Syrus* et *Arabs* reddunt: *ad egrediendum et ingrediendum.*

29. בני, quod etiam *Arabs* omittit, deest, sed in marg. add.

33. pro אחיאם leg. אחיאב.

35. חצרי in textu, vt in omnibus version. antiquis, praeter *Vulgat.* item in Bibl. *Complut.* et 2. MSS. *Kennicottianis.* Interim י a punctatore mutat. in ו, sine not. marg.

37. Chetibh נשאי in textu seruatum; vt in edit. *Bomberg.* 1525: *gestantes* arma Ioabi, scil. Zelek et Nacharai. Punctator tamen not. marg. addidit נשא ק.

Cap.XXIII. 38. עירא היתרי, vt in impr. sed היתרי non punctat. in marg. vero הַיַּאִירִי.

XXIV. 6. אל־ארץ sine praef. ו.

Pro חדשי leg. חרשי.

10. et 11. non habent Piska.

13. ויגד לו omissa. Ita *Syrus* et *Arabs*.

Pro ואם־שלשה leg. או־שלשת, sed correct. a punctat.

14. רחמיו in textu, sed י a punctat. transfixum, cum Keri in marg.

15. מן־העם, quae etiam in *Syro* desiderantur, omiss. sed in marg. add.

16. ידיך pluraliter.

Pro האורנה leg. האוררנה, sed posterius ר a punctat. iugulat. cum nota ק הארונה.

18. ארונה in textu, cum nota ק ארונה כת ארניה.

19. אשר sine praef. כ, sed a punctat. superscripto. *Vulg. quem* (sermonem) *praeceperat ei Dominus.*

20. לאפיו cum praef. ל.

22. ויעל omissum, sed a punctat. in marg. add. Satis commode abest, nec exprimitur in *Syro* et *Arabe.*

בעיניו in textu, sed י a punctat. iugulat. cum Keri in marg.

23. Piska non habet. Deest quoque in edit. *Bomberg.* 1525. et *Menass. b. Isr.*

LIBER PRIOR REGVM.

Cap. I. 2. Pro בחיקך leg. בחקיך pluraliter; in *amplexibus tuis.* Ita in edit. *Prag.* 1518.

3. pro למלך leg. אל המלך, sed correct. a punctat.

4. pro למלך leg. לו.

Cap.

Cap. I. 5. אני אמלך omiss. et demum manu seriori in marg. add.

16. שבע omiss. sed in marg. add.

Post ויאמר in textu leg. לה, sed non punctat. Exprimit id *Syrus*, *Arabs* et *Vulgat.* In altero Codice vero manu seriori in marg. additum est. Vid. Hapht. 5. p. 128.

18. pro מלך leg. המלך, sed ה expunctum.

Pro עתה altero leg. ואתה, melius, vt in altero Codice. Vid. ibidem notata p. 128.

20. ואתה vt in impr. sed ע a punctat. superscr.

22. בא omiss. sed in marg. add.

24. אחרי similiter.

27. עבדך singulariter in textu, vt in edit. *Gerson.* et *Prag.* 1518. sed י a punctat. superscr. cum not. marg. יתיר י. Solus *Arabs* habet pluralem.

30. אחרי omiss. sed in marg. add.

31. אדני similiter.

33. אל־גחון vt in impr. et edit. *Gerson.* Aliae editiones habent על־.

37. Chetibh יהי in textu seruatum, cum not. marg. יהיה ק.

Pro כסאו leg. כסא, sed ו a punctat. superscr.

45. הכהן omiss. sed in marg. add.

47. Keri אלהים in textu, sed a punctat. mutat. in Chetibh, cum Keri in marg.

53. pro ויבא leg. ויבאו, sed ו expunctum.

II. 7. חסד omiss. sed in marg. add.

11. דוד, quod etiam *Arabs* omittit, deest, sed manu seriori in marg. add.

16. Post אחת in marg. add. קטנה.

Pro מאתך leg. מעמך.

Cap. II. 17. pro לשלמה leg. לשלמהך, sed ך virgula superne et inferne notatum.

19. pro ותבא leg. ותאמר, sed non punctat. in marg. vero ותבא.

Pro המלך leg. שלמה, etiam punctatum; in marg. vero המלך.

20. אחת omiss. sed in marg. add.

21. השנמית similiter.

24. ויושיבני in textu, vt in edit. *Gerson.* sed י a punctat. post ב superscr. cum nota יתיר.

26. הזה omiss. sed in marg. add. *Arabs* etiam praecedens ביום omittit, ita transferendo: *veruntamen non occidam te.*

30. צא omiss. sed in marg. add.

לא pari ratione.

Pro את־המלך leg. אל־המלך, melius.

לאמר כה־דבר omissa, in marg. vero addit. כה־דבר.

32. בחרב desideratur.

35. תחתיו omiss. sed in marg. add.

36. pro ולא leg. ואל.

44. ידע לבבך אשר vt in impr. sed non punctata. *Arabs* ea omittit, et commode abesse possunt.

III. 1. pro את־פרעה leg. את־בת פרעה, sed בת non punctat.

9. בין omiss. et pro לרע leg. ורע. Ita *Arabs: bonum et malum.* Interim בין in marg. add.

11. במשפט cum praef. ב; sed non punctat.

12. כדבריך pluraliter. Ita *Vulg.* et edit. *Bomb.* 1525.

14. pro דויד leg. דוד, vt in edit. *Bomberg.* 1525.

15. pro אדני leg. יהוה, vt in *Targum* et altero Cod. nostro. Vid. dicta ad Hapht. 10. p. 131.

Cap.

Cap.III. 15. משחה omiss. sed manu seriori in marg. add.
23. זה omissum, non male. Ita *Vulgat.*
27. pro לא leg. אל, vt in altero Cod. nostro. Vid. dicta ad Haphtar. 10. p. 131.
IV. 7. Chetibh אחר in textu seruatum, cum not. marg. האחר קׄ.
9. pro בית־חנן leg. בן חנן, sed a punctat. correct. in ובית־חנן.
V. 7. שלמה omiss. sed in marg. add. Deest in *Vulg.*
ולא cum praef. ו.
8. pro וְהַשְׂעֹרִים leg. וְהַשְׂעָרִים.
17. pro רגלך leg. רגליו, recte, vt in *Targum*, LXX. *Ar.* et *Vulgat.* item in edit. *Gerson.* Sed י a punctat. iugulatum, cum nota marg. רגלי קׄ.
21. post חירם add. מלך, sed non punctat. et virgula notatum.
22. חפציך pluraliter.
23. דוברות plene; manus vero serior in marg. scripsit: דוברות חירום.
25. ושלמה non punctatum.
27. ויהי חמס omiss. sed manu seriori in marg. add.
28. post עשרת אלפים add. איש, sed non punctat. ושנים cum praef. ו, vt in edit. *Gerson.* et *Prag.* 1518. item *Syro.* Ita etiam correct. in Cod. *Helmst.*
31. post יקרות a punctatore add. שלמות *perfectos*; sed a manu seriori transfixum.
VI. 3. ועשה cum praef. ו.
5. יצוע vt in impr. participialiter, cum nota יציע קׄ.
6. היצוע in textu, sed י posterius a punctat. mutat. in ו, cum Keri in marg.
7. וכל־כלי cum praef. ו. Ita LXX. *Syrus*, *Arabs* et edit. *Gerson.*

Cap. VI. 8. pro על־התיכנה leg. אל־התיכונה, forsan melius.

10. דיצוע vt in impr. sine Keri in marg.

16. מירכתי in textu, vt in edit. *Gerson.* sed י a punct. superscr. cum nota יתיר י׳.

21. pro ברתיקות leg. בַּרַתִּיקוֹת, cum not. marg. ברתוקות ק׳.

27. pro השני leg. השנית, sed ת expunctum.

28. זהב omiss. sed in marg. add.

34. השנית similiter.

37. pro יֻסַּר *fundata est*, leg. יִסַּר in Piel, *fundauit.*

38. Keri משפטיו in textu, sine not. marg.

VII. 5. totus punctatus non est.

6. אמה omiss. sed in marg. add.

רחבו omissum, pro quo in marg. קומתו.

13. שלמה omiss. sed in marg. add.

15. שמונה עשרה אמה similiter.

Pro יָסֹב leg. יָסוֹב. Item v. 23.

17. pro לַכֹּתָרֹת *coronamentis*, leg. לַכֹּתֶרֶת *coronamento.*

18. pro העמודים leg. הרמנים.

Pro ושני leg. ושתי.

19. pro וְכֹתָרֹת leg. וְכֹתֶרֶת. Item v. 20.

20. pro מלעמת leg. לעמת.

Chetibh שבכה in textu, cum nota ה׳ ק׳ ולא כח׳.

23. pro עד־שפתו leg. אל־שפתו.

וקוה vt in impr. cum nota קו ק׳.

27. pro ושלש leg. ושלשה.

33. אופן omiss. sed in marg. add.

34. ומן cum praef. ו.

36. מסגרותיה in textu, sed praef. ו a punctat. add. cum not. marg. מסגרתיה ק׳.

Cap.

Cap. VII. 37. ומרה cum praef. ו. Item וקצב.

38. ארבע באמה הכיור האחד non punctata.

40. pro למלך leg. המלך. *Syrus* et *Arabs* ita: *quod fieri iusserat rex.*

42. pro על־פני leg. על־ראש, melius. Volutae enim non sunt e regione, sed in capitulis columnarum. Ita et *Vulgata: super capita columnarum.* Sed ראש non punctatum. LXX. ἐπ' ἀμφοτέροις τοῖς στύλοις. Ita et *Syrus* et *Arabs.*

44. totus punctatus non est.

45. האלה in textu, vt in edit. *Gerson.* et *Prag.* 1518. cum not. marg. האהל כת האלה ק.
Targum vtramque lectionem coniungit.

47. post הכלים add. אשר בבית יהוה את מזבח הזהב, sed non punctat.

48. בבית cum praef. ב. Ita *Targum*, LXX. et *Vulg.*

51. Loco Athnachi Silluk cum Soph-Pasuk.

VIII. 1. את־כל־זקני. Ita interposito כל, vt in altero Cod. nostro, et edit. *Prag.* 1518. Vid. not. ad Hapht. 73. p. 156.

ואת vt in impr. sed praef. ו, expunctum. Ita in Cod. *Helmstad.*

8. ויארכו הבדים omiss. sed a punct. in marg. add.

16. pro ממצרים leg. מארץ מצרים, vt in edit. *Prag.* 1518.

20. pro יהוה in textu leg. יי in marg. vero יהוה.

26. ועתה יהוה אלהי. Ita inserto יהוה, quod etiam habent LXX. *Syrus*, *Arabs* et *Vulgat.* Punctatum quoque est, sed manu seriori vncinulis inclusum.

ישראל omiss. sed in marg. add.

דבריך vt in impr. cum not. marg. דברך ק.

Cap.

Cap. VIII. 29. עיניך pluraliter, melius, vt in LXX. *Syr. Ar.* et *Vulgat.* Sed י plurale expunctum.

Pro אל־המקום altero leg. במקום, non male. Ita *Targum* et *Syrus.*

30. pro תחנת leg. תפלת.

37. וכל מחלה cum praef. ו.

43. אתה vt in impr. ſed praef. ו a punctat. add.

44. בניתי inſerto י, vt in edit. *Gerſon.* magis regulariter.

48. בנית vt in impr. cum not. marg. בניתי ק.

52. pro תחנת leg. תפלת.

58. לבבינו plene. Ita et in altero Codice.

61. לבבכם vt in impr. ſed correct. in לבבם, forſan melius. LXX. *αἱ καρδίαι ἡμῶν.* *Vulgat. cor noſtrum.*

IX. 7. poſt נתתי leg. מעל, ſed non punctat. et linea tranſfixum.

9. וישתחו vt in impr. cum nota וישתחוו ק.

12. pro שלמה leg. המלך שלמה.

13. pro נתתה leg. נתת *dedi.*

18. pro ת מר leg. תמר, cum nota marg. punct. תדמר ק, vt in edit. *Bomberg.* 1525. Vtroque nomine venit eadem vrbs. *Thadmor* vocatur 2 Chron. VIII. 4. et adhuc hodie ab Arabibus. Graecorum vero *Palmyre* indicium eſt, eam quoque *Thamar* dictam fuiſſe, a תמר *palma* Pſalm. XCII. 13.

19. pro ארץ leg. ערי.

25. pro אתו leg. אתיו, forſan melius.

X. 2. pro אל־שלמה leg. אל־המלך השלמה. Ita *Syrus, Vulg.* edit. *Gerſon.* et *Lutherus.*

5. משרתיו in textu, vt in edit. *Bomberg. Menaſſ. b. Iſr.*

Isr. aliisque. Sed ו a punctat. iugulat. cum Keri in marg.

Cap. X. 14. וששים cum praef. ו, vt in edit. *Gerson.*

17. pro יעלה leg. יעל, sed ה a punctat. add.

19. pro לכסה vtroque leg. לכסא, sed prima vice א iugulat. et ה superscr.

26. pro וארבע־מאות leg. ושבע־מאות.

XI. 1. pro צֵדְנִיֹּת leg. צידוניות.

2. אל־בני ישראל vt in impr. sed non punctat. Pro אלהיהם leg. אלהים אחרים, sed אחרים non punctat. in praecedente voce vero ה a punctat. superscr.

3. pro את־לבו leg. לבבו, sed v. 4. pro לבבו leg. לבו.

4. pro דויד leg. דוד, sed י a punctat. superscr.

14. לשלמה non punctatum.

17. pro אדד leg. הדד, vt v. 14.

Pro ואנשים leg. ואנשיו. *Arabs* ita: *vna cum gente sua et seruis suis ex Edom.*

18. בפארן cum praef. ב.

לו omiss. sed in marg. add.

25. pro ואת־הרעה אשר הדד *idque cum malo quod Hadad* scil. fecit, leg. את־אשר הרעה את־הדד *ideo quod socium sibi adiunxit Hadadum:* sensu longe commodiori. Interim punctator lectionem consuetam in textu restituit.

30. pro שנים leg. לשנים, melius.

33. pro כחרכי leg. כדרכיו, sed ו a punctat. iugulat.

36. pro לדויד leg. לדוד, vt in edit. *Bomb.* 1525. sed י superscr.

לפני כל־הימים. Ita praeuio לפני, sed non punctat.

38. pro את־כל leg. אל־כל.

40. מצרים alterum omissum. Cap.

Cap. XII. 1. בא vt in impr. ſed in fine ו a punct. add. quod habent Cod. 1. *Erfurt.* LXX. *Targum* et *Arabs.*

3. ויבאו vt in impr. *et venerunt* Ierobeam totaque congregatio Iſraelis. Punctator tamen notam adiecit ויבא ק̇.

7. וידבר vt in impr. *et loquutus eſt*, ſcil. vnus ſeniorum, reliquorum nomine. Interim notam addidit punctator וידברו ק̇.

12. ויבו vt in impr. cum not. ויבא ק̇.

20. על־ישראל omiſſo כל, melius. Ita LXX.

21. ויבאו vt in impr. cum nota ויבא ק̇.

22. האלהים praemittit יהוה, etiam punctatum, ſed linea ſuperne et inferne notatum.

23. בית omiſſ. ſed in marg. add.

24. לא־תעלו leg. אל־תעלו. Item pro ולא leg. ואל, melius: אל enim prohibet.

27. לב omiſſum, non male.

31. מקצת ſingulariter.

32. pro ביהודה leg. ליהודה.

33. Keri מלבו, quod omnes Verſiones antiquae ſequuntur, item 2. MSS. *Kennicottiana*, edit. *Gerſon.* et *Lutherus*, in textu; mutatum tamen a punctat. in Chetibh, cum Keri in marg.

XIII. 6. אלהיך omiſſum; forſan non male. Ierobeam enim vitulos non niſi pro ſymbolis veri Dei haberi voluit, qui Iſraelitas ex Aegypto eduxerat. Cap. XII. 28. Nec probabile videtur, illum hac ratione Iehouam quem colebat Propheta, a ſuis numinibus diſcernere voluiſſe.

7. pro וסעדה leg. וְסָעֲדָה, vt in edit. *Bomberg.* 1525. et *Menaſſ. b. Iſr.*

13. ויחבשו לו החמור omiſſ. ſed manu ſeriori in marg. add.

Cap.

Cap. XIII. 16. מים omiss. sed in marg. add.
17. ולא־תשוב cum praef. ו, quod omnes Vers. antiquae exprimunt.
18. pro ביתך leg. בתיך.
20. Piska non habet. Non ergo vocabulum, quod seruauerit versio *Arabica* ואכלים, omissum est.
24. וימיתהו omiss. sed in marg. add.
25. pro ואת־האריה leg. והאריה. Ita LXX. καὶ ὁ λέων εἱστήκει. Consentit *Arabs.*
26. pro מרה *rebellauit*, leg. סרה *auersatus est*, forsan melius; sed correct. a punctat. *Syrus* ita: *eo quod immutauit verbum oris Domini.*
28. ולא־אכל cum praef. ו. Ita LXX.
XIV. 1. loco Silluk cum Soph-Pasuk, Athnach.
2. אתי cum י parag. vt in impr. addita nota את כ. שילה. Ita, quemadmodum et v. 4. scribitur. והנה cum praef. ו.
10. pro אל leg. על, melius. Ita LXX. *Syr.* et *Vulg.* ועצור cum praef. ו, quod exprimunt *Targum, Syrus* et *Vulgat.*
11. בעיר non punctatum. והמת לו addito לו. Ita *Syrus. Arabs* vero pluraliter: *ex eis.*
12. לביתך pluraliter.
20. pro והימים leg. והמלך, sed non punctat. in marg. vero והימים.
21. ושם אמו נעמה העמנית omissa, sed in marg. add.
25. שישק in textu, sed י a punctat. mutat. in ו, cum Keri in marg.
XV. 4. post דוד add. אביו. Ita *Syrus.*
7. loco Athnachi positus erat Silluk cum Sophpasuk; sed corr. manu recentiori.

Cap.

Cap. XV. 15. pro וקדשו *et sanctificata sua*, vt reddunt *Targum*, *Syrus* et *Arabs*, coll. 2 Chron. XV. 18. leg. in textu וקדשי *et sanctificata* domus Iehouae, vt in edit. *Gerson*. Sed י a punctat. mut. in ו, cum Keri in marg.

16. pro ימיהם leg. הַיָּמִים.

18. בית־המלך in textu, sed ה iugulatum a punctat. cum Keri in marg.

19. ובן אבי cum praef. ו. Ita omnes Verſ. antiqu. edit. *Gerson*. et *Lutherus*.

20. pro ערי *vrbes*, leg. שרי *principes*.

27. pro אחיה leg. אביה.

29. pro כמלכו leg. במלכו. Ita *Targum*, et edit. *Menass. b. Isr.*

נשמה sine praeuio כל.

XVI. 7. על־כל sine praef. ו, melius. Ita LXX. et *Syrus*.

24. ההר ultimum non punctatum.

26. ובחטאתו sine י otioso, sed superscr. cum Keri in marg.

27. אשר עשה primum praemittit וכל, non male. Ita LXX. edit. *Gerson*. et *Lutherus*.

31. וילך non punctatum.

34. pro יריחה leg. יריחו, sed ו mutat. a punctat. in ה, cum nota marg. in impr. non inuenienda יריחו ק.

ובשגוב in textu, sed ו mut. in י, cum nota marg. י ק.

XVII. 6. pro מביאים leg. מביאין, sed ן mutat. in ם.

14. אלהי ישראל non punctat. Nec in LXX. sec. recenſ. *Vatic*. exprimitur.

תתן vt in impr. sed ן erasum, cum not. marg. punctat. תת ק. CAPPELLUS *Lib*. 3. *Crit*. *S*. *Cap*.

Cap. 9. §. 28. p. 108. ſcribit: *nihil opus eſt his notis Maſorethicis, cum retineri poſſit τὸ Cetib et legi תִּתֵּן hoc ſenſu,* donec dederis, o *Domine, pluuiam ſuper faciem terrae. Vel eſt enallage generis foeminini pro maſculino, vel perſonae ſecundae pro tertia.* Sed Nun potius pro paragogico habendum eſt, vt 1 Reg. VI. 19.

Cap. XVII. 15. Chetibh הוא והיא in textu ſeruatum, vt in edit. *Gerſon.* addita tamen a punct. nota והוא ק. Bene monet Cappellvs l. c. Cap. 13. §. 33. p. 156: *ſed ſic* (ſec. lect. marg.) *foemina illa diceretur prius comediſſe quam Elias, contra quam dicit ipſe Elias v. 13. fac mihi primum placentam ex ea, tum deinde tibi et filio tuo facies. Ergo rectius legitur* הוא וָהִיא, *ipſe et ipſa, iuxta τὸ Cetib, atque ſic Vulg.*

16. pro השמן leg. המים, atramento pallidiori obductum. In marg. vero manu recentiori adſcriptum השמן.

18. כי־באת ita praeuio כי.

21. pro על־קרבו leg. אל־קרבו, melius.

XVIII. 12. ארע omiſſ. ſed in marg. add.

13. ואחבא מנביאי יהוה ſimiliter.

19. pro אל־הר leg. בהר. Ita *Vulgat.*

20. pro בני leg. גבול, vt in altero Cod. et edit. *Prag.* 1518. in marg. vero בני. LXX. εἰς πάντα Ἰσραήλ.

22. אל־כל־העם. Ita inſerto כל.

23. pro להם leg. לכם.

26. pro עשה quem *fecerat,* vt in *Targum* exprimitur, leg. עשו *quem fecerant,* ſcil. Baalitae. Et haec lectio, quam ſequuntur LXX. *Syrus,*

Arabs et *Vulgat.* praeferenda omnino est. Quemadmodum enim aram Baalitarum non fecit Elias; ita suum postea demum exstruxit. v. 30. sq. Nec sine manifesta coactione impersonaliter transferri possunt verba: *quam fecerat* scil. faciens.

Cap. XVIII. 29. pro לעלות leg. עלות, melius.

31. מספר sine praef. כ, sed a punctat. add.

36. ובדברך in textu; sed ו a punctat. insertum, cum nota יתיר.

42. ברכיו in textu, vt in edit. *Gerson.* sed ו a punctat. iugulatum, cum Keri in marg.

XIX. 2. post יעשון add. לי, vt in altero Cod. Hapht. 42. p. 142. et omnibus Vers. antiquis excepto *Targ.* נפשיך pluraliter.

3. pro וַיַּרְא *et vidit*, leg. וַיִּרָא *et timuit*, melius. Ita LXX. *Syr.* et *Vulgat.*

4. post יום in marg. add. אחד. Ita *Syr.* et *Vulg.*

6. pro וַיָּשָׁב *et reuersus est*, leg. וַיֵּשֶׁב *et sedit*: melius.

10. pro נפשי leg. נפשתי, sed ת expunctum.

11. ולא ברעש cum praef. ו, vt in edit. *Prag.* Item v. 12. ולא באש. Ita *Targum* et *Syrus.*

13. post ויאמר add. לו, vt in altero Cod. et *Syro.*

XX. 5. כי־שלחתי אליך לאמר omissa: quemadmodum et sensu integro manente abesse possunt.

8. pro אל leg. לא.

10. pro ישפק leg. יספק.

12. בסכות praemittit אשר.

15. pro ושלשים aliud scriptum erat verbum trium literarum: quo eraso manus recentior scripsit ושלשים.

Cap.

Cap.XX.20. ארם omiſſ. ſed in marg. add. Ita et v. 28.

28. הגדול vt in impr. etiam punctatum, ſed virgula tranſſixum.

בידיך pluraliter. Ita *Syrus*.

31. pro הם leg. המה.

בראשינו pluraliter. Ita LXX. *Targ. Syr. Vulgat.* et edit. *Gerſon.*

36. אריה ſine ה demonſtr. melius.

ויכהו, vt et prima verba v. 37. וימצא איש אחר ויאמר הכיני נא librarii oſcitantia omiſſa, in marg. vero addita ſunt.

38. pro אל leg. על.

39. אלי האיש cum ה demonſtr. ſed expuncto.

40. משפטיך pluraliter, ſed י expunctum.

חרצת *decidiſti*, vt in impr. ſed manus recentior ſuperſcripſit הרגת *occidiſti*. LXX. totum comma ita reddunt: *ἰδὲ καὶ τὰ ἔνεδρα παρ' ἐμοὶ ἐφόνευσας. Ecce et inſidiae apud me: occidiſti.*

41. מעל vt in impr. cum nota מעלי ק.

43. pro על־ביתו leg. אל־ביתו, melius.

XXI.1. pro אחר leg. אחרי.

היה omiſſ. ſed in marg. add.

2. במחיר cum praef. ב, non male.

7. אתה omiſſ. ſed in marg. add.

8. הספרים vt in impr. cum Keri in marg.

10. שנים omiſſum, in marg. vero שני.

poſt וסקלהו in marg. add. בחוץ לעיר.

11. pro אנשי leg. בני.

14. loco Sillak cum Soph-Paſuk, Athnach.

15. ויהי כשמע איזבל כי־סקל נבות וימת deſiderantur. LXX. ſec. recenſ. *Vatic.* omittit quatuor verba poſtrema.

Cap.XXI. 18. אשר omiſſum.

21. מביא in textu, ſed א iugulatum, cum Keri in marg.

24. poſt והמת add. לו. Ita LXX. et *Syrus:* Pro יאכלו altero leg. יאכל, *Arabs* ita: *deuorabit volucre coeli.*

27. pro ויהלך leg. ויתהלך.

29. אביא in textu, ſed א expunctum, ſine Keri in marg.

XXII. 7. pro מאותו leg. מֵאִתּוֹ, melius. Ita et v. 8.

8. ימלא per א, quod tamen iugulauit punctator, et ה ſuperſcripſit. Ita et v. 9.

10. שער omiſſ. ſed in marg. add. LXX. ἐν ταῖς πύλαις Σαμαρείας.

12. כן omiſſ. ſed in marg. add.

13. למיכיהו cum praef. ל.

דברך in textu ſingulariter, vt legunt *Targ. Syrus, Arabs* et *Vulg.* ſed י a punctat. ſuperſcr. cum nota יתיר י.

14. pro את־אשר leg. כל־אשר.

17. כל omiſſum. Ita *Syrus* et *Arabs.*

22. לרוח cum praef. ל, vt in edit. *Gerſon.*

27. ואמרת כה אמר המלך שימו את־זה בית הכלא omiſſa, ſed in marg. add.

34. ידך in textu, vt in edit. *Gerſon.* ſine not. marg.

35. וימת בערב vt in impr. ſed non punctat.

39. וכל־הערים אשר בנה, quae etiam *Targum* omittit, deſiderantur.

42. pro ועשרים וחמש leg. ועשרים ותשע.

49. Keri עשה, quod omnes ſequuntur Verſ. antiquae, in textu, vt in edit. *Gerſon.* ſed ה a punctat. mutat. in ר, cum nota עשה ק.

Cap.

Cap. XXII. 49. נשברו in textu, ſed ו a punctat. mut. in ה cum Keri in marg.

51. ויקבר עם אבתיו omiſſa.

LIBER POSTERIOR REGVM.

Cap. I. 4. יהוה omiſſ. ſed in marg. add.

5. זה ſimiliter.

6. poſt לדרש leg. את־יהוה, ſed non punctat.

10. pro ויענה leg. ויענהו, ſed ו in fine expunctum.

אם ſine praef. ו. Ita *Targum*, *Syrus* et *Arabs*.

האלהים cum ה emphatico.

Poſt ותרד אש add. אלהים.

11. וישב vt in impr. ſed non punctatum.

12. pro ותרד אש־אלהים leg. ותרד אש. Ita *Targ.* LXX. *Arabs* et *Vulgat.*

13. נגר ſine praef. ל.

17. אליהו praemittit ביד.

II. 1. pro בסערה leg. בַּסְּעָרָה, vt in edit. *Menaſſ. b. Iſr.*

3. בני omiſſum.

Pro בית־אל leg. לבית־אל, ſed ל corr. in praef. ב.

4. Quae poſt שלחני ſequuntur verba, vna cum toto v. 5. et initio v. 6. vſque ad שלחני omiſſa; in margine tamen ſupplentur; ita vt v. 6. poſt אליהו addatur אלישע.

16. pro הנה נא יש־את עבדיך leg. הנה עבדיך, ſed in marg. נא יש־ add.

ילכו נא omiſſ. ſed in marg. adſcr.

Keri הגאיות in textu, vt in edit. *Gerſon.* ſine nota marg.

17. pro ויבקשו leg. ויבקשהו, ſed ה expunctum.

21. מים ſine ה demonſtr.

ולא cum praef. ו. Ita *Targum*, *Syr. Ar.* et *Vulg.*

Cap. III. 4. אילים omissum, in marg. vero אלים.

7. וילך, quod etiam omittit *Vulgat.* deest.

Pro התהלך leg. התהלך, sed alterum ה expunct.

15. pro יד leg. רוח. *Targum* ita: *mansit super illum spiritus Prophetiae. Arabs* vero: *descendit a Deo super eum Prophetia.*

16. גבים alterum deest, sed in marg. add.

17. pro לא et ולא leg. אל et ואל.

ההוא omiss. sed in marg. add.

19. וכל־עיר מבחור omiss. sed in marg. add.

22. מואב similiter.

24. ויבו־בה secundum Chetibh; sed sine obseruatione Masorethica ב׳ סבירין בם. In margine vero punctator addidit ויכו ק׳. Keri exprimit *Targum*; Chetibh vero reliquae Versiones. Nimirum LXX. καὶ εἰσῆλθον εἰσπορευόμενοι καὶ τύπτοντες τὸν Μωάβ. *Vulgata* autem: *venerunt igitur qui vicerant, et percusserunt Moab. Syrus* vero et *Arabs* pro בה legisse videntur בם. Ille enim ita vertit: *illi vero mixtim cum eis ingressi premerunt Moabitas*; hic autem: *at illi hos iterum impetentes trucidarunt Moabitas.* Quum de Moabitarum percussione et in praecedentibus et in immediate sequentibus sermo sit: rectius retinetur Chetibh, siue illud cum MATTH. HILLERO *in Arc. Ket. et Keri, p.* 332. ita reddere velis: *omnia euacuarunt siue vastarunt in ea* (a rad. בהה), *et quidem caedendo Moabitas*; vel cum IOH. SIMONIS *in Anal. lect. Keth. et Krijan, p.* 33: *et venit Israel in eam* sc. Moabitidem, *et* quidem *percutiendo Moabitas* fugitiuos.

26. איש omissum.

Cap.

Cap. IV. 2. לך in textu, vt in edit. *Prag.* 1518. sed corr. a punct. in לכי, cum Keri in marg.

3. שכנך in textu, vt in edit. *Prag.* sed a punctat. mutat. in שכניכי, cum Keri in marg.

5. מצקת in textu, vt in edit. *Prag.* sed י superscr. cum Keri in marg.

6. pro אלי leg. לי:

7. נשיך et ובניך in textu, sed a punctat. in Chetibh transformata, cum Keri in marg.

22. נא omiss. sed in marg. add.

23. את in textu, sed י adscriptum a punctat. cum Keri in marg.

הולכת similiter.

24. pro ותאמר leg. ותאמרה, sed ה iugulatum.

25. הר omissum.

28. post בן add. לאדני, sed non punctat.

30. ויקם vt in impr. sed non punctat.

31. pro קשב *attentio*, leg. ענוה *responsio*.
Pro ויגד *et indicauit*, leg. ויאמר *et dixit*.

34. כפיו in textu, sed י expunctum, cum Keri in marg.

36. pro ותבא leg. ויבא, sed a punct. correct.

39. ממנו vt in impr. sine nota סביר:

40. והמה omissum. Ita *Syrus*, *Arabs* et *Vulg.*

41. קחו sine praef. ו.

42. עשרים vt in impr. sed praef. ו a punctat. add.

V. 4. pro ויבא et ויגד leg. ותבא et ותגד in foeminino, melius.

6. עתה sine praef. ו, melius. Ita et in altero Cod. Hapht. 27. Consentiunt *Syrus*, *Arabs* et *Vulg.*

8. אלישע omiss. sed in marg. add.

9. בסוסיו in textu, sed י a punctat. iugulat. cum Keri in marg.

Cap.V.12. אמנה in textu, vt in edit. *Gerson. Targum* et *Syro*; sed מ a punct. mutat. in ב, cum Keri in marg.

18. נא in textu omissum, vt in edit. *Prag.* 1518. licet punctator notam addiderit נא כת׳ ולא ק׳.

20. מאומה vt in impr. sed א erasum.

23. וקח cum praef. ו.

25. מאין in textu, sed י erasum, cum Keri in marg.

VI.10. והזהירה vt in impr. sine Keri in marg.

11. ויסער לב vt in impr. etiam punctat. sed virgula transfixum; in marg. vero manu recentiori scriptum ויסער.

המלך cum ה demonstr.

13. איכה vt in impr. sine Keri in marg.

15. אדני omiss. sed in marg. add.

16. pro אותם leg. אתם, sed ו a punctat. superscr.

17. יהוה omiss. sed in marg. add.

20. ad פקח add. נא.

23. וישלחם omissum.

25. pro חרייונים in textu legitur דביונים, cum not. marg. punctat. חייר יונים כת׳ דביונים ק׳.

28. post תני add. נא, sed non punctat.

32. אליו, quod etiam omittit *Vulgat.* deest; sed in marg. add.

Post שלח add. אליו, sed non punctat.

VII.2. pro למלך leg. המלך, melius.

Pro הנכה leg. הנך, sed a punctat. correct.

4. Posterius hemistichium omiss. sed in marg. add.

6. השמיע non punctatum.

וקול חיל cum praef. ו.

אחיו vt in impr. sed non punctat. in marg. vero רעהו.

Cap.

Cap. VII. 7. pro הוא leg. הִיא, vt in altero Cod. Hapht. 28.

8. וילכו וישמנו omissum, sed in marg. add. Posterius verbum deest in recens. *Vaticana* τῶν LXX.

9. בשורה sine praeuio יום.

11. pro ויקרא leg. ויקראו, melius. Ita LXX.

12. נא omiss.

בשרה in textu, vt in edit. *Prag.* 1518. sed ה a punctat. superscr. cum Keri in marg.

13. המון pari ratione.

15. בחפזם similiter.

18. יהיה omissum.

VIII. 1. אתי cum י parag. vt in impr. addita not. marg. את ק.

2. totus deest, sed in marg. add.

3. pro לצעק leg. לזעק, sed ז mutat. in צ.

6. ה in עזבה nec Mappicatum est, nec Raphatum.

7. ארם omiss. sed in marg. add.

10. Keri לו in textu; sed ו mutat. a punctat. in א, cum nota לו ק. Et haec etiam lectio τῶ Chetibh praeferenda videtur, citra vllam mendacii a Propheta praecepti suspicionem, quemadmodum ostendi *T. I. der gut. Sache der Göttl. Off. Cap.* 5. §. 82. *sq. p.* 466. *sq.* Sequuntur eam praeter *Lutherum*, *Targum*, *Syrus*, *Arabs*, *Vulgata*, et quoad sensum LXX. δεῦρο, εἰπον, ζωῇ ζήσῃ.

11. וישם omiss. sed in marg. add.

14. אמר לו omissum.

16. pro verbis vltimis מלך יהודה leg. מלך ישראל יהודה, sed ישראל non punctat.

17. pro ושמנה שנה leg. ושמנה עשר, sed עשר non punctat. in marg. vero שנה, cum nota שנים ק.

Cap. VIII. 19. ולבניו cum praef. ו. Ita *Targum*, LXX. *Vulg.* et edit. *Gerson.*

20. pro יהודה leg. ישראל.
עליהם omissum.

21. עמר in marg. praemittit אשר. Ita LXX.
Pro הסביב leg. הסובב, sed ו expunctum.

IX. 3. pro אל leg. על, melius, consentientibus omnibus Versionibus antiquis.

4. הנער alterum deest, non male. LXX. τὸ παιδάριον ὁ προφήτης. *Syrus: Iuuenis iste Propheta.*

6. אל vt in impr. sed ע superscr. melius. Ita omnes versiones antiquae.
Pro אל־ישראל leg. על־ישראל. Consentiunt omnes Vers. antiquae.

8. והכרתי vt in impr. sed non punctat. in marg. vero והשארתי. *Arabs* ita: *nec relinquere* (decreui) *ex eis mingentem ad parietem.*

11. pro ויאמר leg. ויאמרו, melius. Ita LXX. *Syrus, Arabs* et *Vulg.* Interim punctator ו iugulauit notamque adiecit: יב סבי ויאמרו וקרין ויאמר.

12. pro למלך אל־ישראל leg. למלך ישראל, in marg. vero insertum על־.

15. אל מלך ארם. Ita praeuio אל.
להגיד in textu, secundum lectionem *Occidentalium;* sed ה expunctum, cum Keri in marg.

25. pro שלשה leg. שלישו, sed ו mut. in ה, sine Keri in marg.

28. בקברתו deest, sed in marg. add. *Arabs* et hoc verbum, et sequentia עם אבתיו omittit.

30. יזרעאל sine ה locali, sed a punctat. add.

32. אליו omiss. sed in marg. add.

33. Chetibh שמטוהו in textu seruatum, *deturbate illud,*

illud, scil. נְבֵלָה corpus Iesabelis: sunt enim verba indignantis, vt germani dicunt: das Aas. Notam tamen marg. add. punctator שמטורה ק.

Cap.IX. 34. וקברוה omiss. sed in marg. add.

37. והיתה in textu, sed ה a punctat. iugulat. cum Keri in marg.

X. 3. וראיתם vt in impr. etiam punctatum, sed manu seriori atramento obductum.

6. ולקלי אתם omiss. sed in marg. add.

בני omissum.

איש et sequentia, vna cum initio v. 7. vsque ad vocem שבעים incl. omiss. sed in marg. add.

9. pro ויצא leg. ויבא, sed ב a punctat. mut. in צ. *Arabs* hanc vocem prorsus omittit.

10. וראו cum praef. ו, sed expuncto.

Pro אפוא leg. וראו.

14. לא sine praef. ו.

16. pro לכה leg. לך, sed correct. a punctat.

19. וכל־עבדיו cum praef. ו. Ita *Targum*, *Arabs* et *Vulgat.*

איש omiss. sed in marg. add.

עבדי per Patach, substantiue.

21. pro בכל leg. לכל.

לא sine praef. ו.

23. post ישׁ add. בכם, sed non punctat.

25. באר omissum.

27. למחראות vt in impr. sed non punctat. cum nota למוצאות ק.

29. את־ישראל omiss. sed in marg. add.

31. pro מעל leg. מכל, vt habet *Targum*, sed non punctat. in marg. vero מעל.

34. וכל־אשר עשה omissa.

Cap.

Cap. XI. 1. ראתה in textu, ſed י a punctat. ſuperſcr. cum Keri in marg.

2. pro הַמְּמוֹתִים leg. הַמְּמֹתִים, vt in edit. *Gerſon.* ſine nota marg.

4. המאיות vt in impr. cum nota המאות ק̇.

6. אחר vt in impr. ſed a punctat. mutat in אַחֲרֵי.

8. pro והקפתם *et circumdabitis*, legitur והפקדתם *et viſitabitis*, vel viſitare facietis; ſed a punctat. correct. *Arabs: et cuſtodite.*

9. המאות in textu, ſed י a punctat. ſuperſcr. cum Keri in marg.

10. המאיות vt in impr. cum nota המאית ק̇. Ita et v. 15.

11. ועד cum praef. ו.

13. poſt הרצין in marg. add. אל, *currentium ad populum*, non male.

15. המת *interfice*, vt in impr. ſed corr. in יוּמַת *moriatur*, vt reddunt omnes Verſiones antiquae.

18. מזבחתיו in textu, ſed י a punct. tranſfixum, cum nota תיו ק̇.

20. המלך in textu, ſed ה a punctat. iugulat. cum nota בית המלך ק̇.

XII. 8. Prius hemiſtichium omiſſ. ſed in marg. add.

10. אחר vt in impr. etiam punctatum, in marg. vero עץ.

Keri מימין in textu, ſine nota marg.

11. את־כל־הכסף. Ita interpoſito כל.

12. ידי in textu, vt in edit. Prag. 1518. ſed י eraſum, cum Keri in marg.

Keri המופקדים in textu plene expreſſum; ſed מ iugulatum, cum Keri in marg.

13. לכל ſine praef. ו, quod etiam omittunt LXX. et *Vulg.* a punct. tamen add.

Cap.

Cap. XII. 18. עַל־גַּת vt in impr. sed עַל transformatum a punctat. in את. *Syrus: oppugnauit Gath. Arabs: expugnauit Gath.*

22. pro שֹׁמֵר leg. שֹׁמֵר.

XIII. 6. בית omissum. Ita *Targum, Syrus* et *Arabs*. החטיא in textu, vt in edit. *Menass. b. Isr.* sed א expunctum, sine not. marg.

11. ויעשה vt in impr. sed correct. in ויעש.

14. pro מלך ישראל leg. מלך יהודה ישראל, sed יהודה non punctat.

21. וילך vt in impr. sed non punct. Satis commode omittitur; nec illud exprimunt *Arabs* et *Vulg*.

XIV. 1. ובשנת cum praef. ו, sed non punct.

2. יהועדן in textu; punctator vero ו otiosum inseruit, cum not. marg. יתיר י.

6. ימות vt in impr. cum nota יומת ק.

7. pro המלח leg. המלך, sed ך a punctat. mutat. in ח, praeterea ה non punctatum, cum not. marg. יתיר ה. LXX. ἐν γεμελέδ, *Syrus et Arabs* vero: *in Gamlah*.

12. לאהליו in textu, sed ו expunctum, sine not. marg.

13. ויבא in textu; sed ו in fine a punctat. add. cum Keri in marg.

19. pro וישלחו leg. וישלח, sed ו a punctat. add.

23. pro מלך־ישראל leg. על־ישראל, melius. Ita LXX.

XV. 2. שנה post ושתים omissum.

5. pro החפשית leg. החפשות pluraliter; sed ו mut. a punct. in י. LXX. ἐν οἴκῳ ἀφφουσώθ. *Aquila* autem vulgatam sequitur lectionem: ἐν οἴκῳ ἐλευθερίας.

7. אתו omiss. sed in marg. add.

Cap.

Cap. XV. 10. pro קבל־עם leg. קבלעם coniunctim. Ita Cod. 1. 2. 3. 5. *Erfurt.* et LXX. Κεβλαάμ.

13. pro לעזיה leg. לעזריה, quo nomine etiam in praecedentibus appellatur. Consentiunt LXX. *Targ.* et *Vulgat.*

14. Prius hemistichium omiss. sed in marg. add.

18. מעל vt in impr. etiam punctatum. In marg. vero מכל, vt habent LXX.

19. pro ויתן leg. ויתנם, sed a punctat. correct.

25. בארמון non punctat. Omittere illud videntur *Syrus* et *Arabs*, vertentes: *in pallatio regio.* LXX. autem ἐναντίον οἴκȣ τȣ̃ βασιλέως.

בית־מלך vt in impress. sed nullo pro litera ה relicto spatio, immo fere contigua, cum nota marg. ביתמלך ק. Keri impressorum habet המלך ק.

29. ואת־חצור omiss. sed in marg. add.

ואת־כל־ארץ. Ita praemio ואת.

XVI. 6. pro וארומים, quemadmodum legunt *Targum*, *Syrus* et *Arabs*, leg. וארומים in textu; sed ר a punctat. mutat. in ד, cum Keri in marg. Marginalem etiam lectionem sequuntur LXX. *Vulgat.* et edit. *Gersoniana.* Nimirum Idumaei, qui iam tempore Dauidis Syrorum fuerant socii, Psalm. LX. 2. horum vt videtur auxilio adiuti, a Ioramo Iudaeorum rege desciuerunt regemque super se constituerunt, sub Syrorum tamen clientela, 2 Reg. VIII. 20-22. Amazias quidem praelio eos deuicerat; 2 Reg. XIV. 8. sed Elatham a Syrorum forsan militibus praesidiariis defensam demum filius eius Azarias regno Iudaico adiecit v. 22. Hanc igitur vrbem, Rezin Syriae rex, in

felici

felici ſua contra Achaſum expeditione occupatam, regno Syriaco reſtituit, immo etiam eius dominium directum ſibi reſeruauit; licet Iudaeis inde expulſis, eam Idumaeis ſociis, qui eodem fere tempore Iudaeos inuaſerant, 2 Chron. XXVIII. 17. habitandam concesserit. Praeferenda hinc omnino eſt lectio ואדומים, quamuis inde colligi nequeat, in praecedentibus quoque pro לארם legendum eſſe לאדם, vt putat Ioh. Clericvs in Comm. ad h. l.

Cap. XVI. 9. Quae poſt ויתפשה ſequuntur, vna cum primis v. 10. verbis vſque ad דומשק incl. omiſſa ſunt, ſed in marg. add.

15. ויצוהו redundante affixo, vt in impr. cui circellum impoſuit, ſed Keri in marg. non adiecit punctator.

וכל־דם עלה omiſſ. ſed in marg. add.

17. את־כיר in textu, vt in edit. *Gerſon.* ſed praef. ו a punctat. add. cum nota את ק.

18. מוסך in textu, vt in edit. *Menaſſ. b. Iſrael*, ſed ו mut. in י, cum Keri in marg. *Vulgat.* ipſam vocem *Muſach* retinet. LXX. autem eam reddunt θεμέλιον, ac ſi legiſſent מוסד, per ו quidem, ſed per ד in fine.

Poſt בנו add. תחתיה, ſed non punctat.

20. עם־אבותיו ſecunda vice omiſſ. vt in LXX. ſed in marg. add.

XVII. 13. pro כל־נביאו leg. נביאו in textu ſecundum Keri, omiſſo tamen כל. Sed י mut. a punctat. in ו, cum not. marg. נביאו ק. Lectionem marginalem, quam etiam in textu habent edit. *Gerſonis* et *Menaſſ. b. Iſrael*, ideo repudiat Cl.

Beni.

Beni. Gvil. Dan. Schvltzivs *in der vollst. Kritic über die Ausgaben der Hebr. Bibel, p.* 207. quod non appareat, cur נביאי in statu constructo positum sit. Hinc ingeniose satis pro ביד כל־נביא כל־נביאו כל־חזה legit: ביד כל־נביא וכל־חזה *ministerio omnis prophetae et omnis videntis.* Quid vero, si חזה non *videntem* denotaret, sed *visionem?* quemadmodum Ies. XXVIII. 15. 18. *prouisionem* significat. Tunc nec status constructus in נביאי, nec nomen sequens singulare sensum impediret; qui secundum Codicis nostri lectionem sequens esset: *quumque contestaretur Iehoua - - - per prophetas cuiuscunque visionis.*

Cap. XVII. 15. ואת־עדותיו omiss. sed in marg. add.

16. שני in textu, vt in edit. *Bomb.* 1525. sed ם superscr. a punctat. cum Keri in marg.

21. Keri וידח in textu, cum nota marg. וידא כת̇ וידח ק̇.

23. עבדיו sine praeuio כל.

26. pro ידעים *scientes*, leg. יראים *timentes*; sed non punct. et virgula notat. in marg. vero ידעים.

31. pro נִבְחַז cum Sain maiusculo, leg. נִבְחַן. Ita enim hoc idolum scribitur in *Talmud. Bab. Sanhedr. fol.* 63. 2.

אלהי ספרוים vtrumque secundum Keri in textu, sine nota marg.

35. ויצום omiss. sed in marg. add.

XVIII. 2. שנה similiter.

7. post יהוה add. עמו, sed non punct. et iugulat.

9. שלמנאצר per צ.

14. מלך־יהודה אל omissa. Regem Iudae hic non vocat Hiskiam *Syrus*.

Cap.

Cap.XVIII. 14. pro עָלֹו leg. לו, ſed correct. a punctat.
17. ויעלו ויבאו ſecunda vice non punctata: quae nec ad textum pertinere videntur. Deſunt etiam in edit. *Gerſon.* et omnibus verſionibus antiquis, excepto *Targum.*
23. לתת לך vt in impr. ſed לך non punctat. Forſan non male omittitur.
24. עַבְדֵי vt in impr. etiam punctat. ſed י eraſum. Ita *Vulgatus: vnum Satrapam.*
25. ועתה cum praef. ו etiam punctat. ſed iugulato. LXX. καὶ νῦν.
26. pro עמנו leg. אלינו, forſan melius, vt habent *Syrus, Arabs* et *Vulgat.* Sed manu ſeriori expunct. in marg. vero עמנו.
27. חריהם vt in impr. cum nota צואתם ק.
Pro אֶת־שֵׁינֵיהֶם leg. אֶת־מימי שֵׁנֵיהֶם, ſed מימי non punctat. et virgula tranſſ. cum not. marg. מימי רגליהם ק.
34. וכי cum praef. ו, ſed non punctat.
XIX. 5. pro ויבאו leg. ויבא, ſed ו a punctat. add.
12. pro שִׁחֲתוֹ leg. שִׁחתו.
Pro בִּתְלַאשָּׂר leg. בִּתְלַשָּׂר.
16. כל־דברי. Ita praeuio כל, vt in edit. *Gerſon.* omnibuſque verſionibus antiquis excepto *Targ.*
23. ותאמר vt in impr. ſed non punctat.
Keri ברב in textu, vt in edit. *Gerſon.* et Verſ. antiqu. addita punctat. nota: ברב ק. כת׳ ברכב.
קצה vt in impr. cum nota קצו ק.
25. pro לְהַשׁוֹת leg. לְהַשׁות ſine nota marg.
28. יען התרגזך אלי omiſſa.
Pro והשבתיך leg. והשבתי, ſed ך a punct. add.
31. pro כי leg. כן, ſed corr. a punctat.

Cap. XIX. 31. פליטה sine praef. ו, sed a punctat. add. צבאות in textu, vt in 3. MSS. *Kennic.* cum Keri in marg.

34. pro אל leg. על melius. Ita LXX. et *Targum.*

35. כלם vt in impr. sed non punctat. Haud incommode omittitur.

37. בניו in textu omissum, relicto paulo maiori, ac alias inter duas voces esse solet, spatio vacuo, cum nota: בניו ק׳ ולא כת׳.

XX. 4. Chetibh העיר in textu seruatum, vt in edit. *Gersoniana;* sed non punctatum, sequente spatio vacuo duarum literarum. Punctator in marg. notam adiecit חצר ק׳.

6. הזאת alterum non punctat.

13. עליהם vt in impr. Sed punctator τῷ ע superimposuit א. Ipse scriba vocem per א scribere voluit, quippe quae praemittitur; sed superne et inferne lineola verticali notata.

בית sine praeuio כל, quod etiam omittunt edit. *Gerson. Syrus, Arabs, Vulg.* et *Lutherus.* Nec secunda vice כל ante בית inuenitur.

נכתה vt in impr. sine nota margin. vt in edit. *Bomberg.* 1525.

14. in fine versus in marg. add. אלי, quod habent omnes Vers. antiquae, edit. *Gerson.* et *Lutherus.*

15. pro הראיתם leg. ראיתם, sed ה superscr.

18. יקחו in textu, sine not. marg.

XXI. 6. וידעוני in singulari.

12. שמעיך *audientes illud*, vt in impr. secundum *Occidentales;* sed a punctat. corr. in שמעה, addito insuper Keri in marg.

15. pro בעיני *in oculis meis*, leg. בעיני יהוה *in oculis Iehouae.*

Cap.

Cap.XXI. 15. ער sine praef. ו, sed a punctat. add.
19. pro שנים leg. שנה.
25. וכל־אשר עשה praeuio וכל, non male. Ita *Targum.*
XXII. 5. ויתנהו in textu, sed ה erasum, cum Keri in marg.
Pro יד leg. יְדֵ. *Targum* pluralem exprimit.
בית in textu; sed praef. ב a punctat. superscr. cum Keri in marg.
9. pro בבית leg. בְּבֵית, et in marg. add. יהוה, *in domo Iehouae.* Ita LXX. *Arabs* et *Vulgat.*
Pro על־יד עשי leg. על־עשי, in marg. vero insertum יְדֵי.
13. pro ובעד כל־יהודה leg. ובעד הנשאר בישראל ויהודה, coll. 2 Chron. XXXIV. 21. Sed verba הנשאר בישראל, cum sequenti praef. ו non punctata, in marg. vero כל.
20. pro על־אבתיך leg. אל־ melius, vt in edit. *Menass. b. Isr.* sed ע a punct. superscr.
XXIII. 3. pro אחר leg. אחרי, vt in altero Cod. Hapht. 62. sed י expunctum.
לשמר sine praef ו, prouti correctum in altero Codice; sed a punctat. add.
4. העשוים in textu, sine not. marg. vt in altero Cod.
Pro עפרם et portauit *cineres eorum Bethelem*, leg. עפרי *cineres Bethelis.* Sed י a punct. mutat. in ם.
8. ועד cum praef. ו, vt in altero Cod. et edit. *Prag.*
10. Keri בן־הנם in textu, addita praeterea in marg. nota בן כן.
16. בהר וישלח non punctata.
17. ביתאל coniunctim, adscripto praef. ב a punct.

Cap.XXIII.21. pro הזה leg. הזאת.

22. כל sine praef. ו, quod etiam omittit *Syrus*; sed a punctat. add.

25. pro ככל leg. בכל, vt in edit. *Prag*. 1518.

36. זבוהה in textu, vt in edit. *Gerson*. et *Menass*. *b. Isr*. ac *Targ*. sed ו a punct. mut. in י, cum Keri in marg.

XXIV.7. pro לצאת leg. לתת, sed non punctat. in marg. vero לצאת.

10. עלה vt in impr. cum not. marg. עלו ק.
LXX. *Syrus* et *Arabs* habent: *ascendit Nabuchodonosor*.

14. עשרה vt in impr. cum not. עשרת ק.

15. אילי in textu, sed י a punctat. mutat. in ו, cum Keri in marg.

17. pro ויסב leg. וישב, sed ש a punct. mutat. in ס.

18. חמיטל vt in impr. cum not. marg. חמוטל ק
Chetibh exprimunt LXX. et *Vulgat*. Keri vero *Targum*. *Syrus* et *Arabs* nomen hoc reddunt *Hamtol*.

XXV.5. pro אתו leg. את־צדקיהו.

10. רב־טבחים in marg. praemittit אתֿ, quod omnino connexio requirit, et exprimitur a *Chaldaeo*, *Syro*, *Arabe* et *Vulgat*.

12. pro ולגבים leg. וליוגבים in textu, vt in edit. *Gerson*. *Bomb*. 1525. et *Menass*. *b. Israel*, cum nota marg. punct. וליוגבום ק ולינבים כתֿ.

13. pro נחשתם leg. נחשתן in foemin.

15. אשר־כסף sine praef. ו, sed a punct. add.

17. אמה secundum vt in impr. cum nota אמות ק.
הכל non punctat.

Cap.

Cap. XXV. 18. משנה vt in impr. ſed ה demonſtr. ſuperſcr. non male.

20. בבל omiſſ. ſed in marg. add.

23. pro ויבאו leg. ויבא, ſed ו in fine a punctat. add.

Pro המצפה leg. המצפת, et ה locale in fine a punctat. add.

27. יהודה non punctat.

28. בבל ſine praef. ב, ſed a punctat. add.

IEREMIAS.

Cap. I. 5. אצרך in textu ſine ו, vt in edit. *Prag.* 1518. quod ſuperſcripſit punctator, in marg. vero poſuit יתיר יוד.

12. poſt אלי leg. לאמר etiam punctat. ſed eraſum.

16. למעשה in ſingulari, vt habet *Syrus* et *Vulgat.* item edit. *Prag.* Sed a punctat. corr. in למעשי.

18. pro ולחמות leg. ולחומת in ſingulari, vt in edit. *Prag.* melius. Ita omnes verſiones antiquae.

II. 11. pro ועמי leg. ועמיר, ſed ר expunctum.

12. זאת omiſſ. ſed in marg. add.

15. עריו vt in impr. ſed praef. ו add. quod habent LXX. *Syr.* et *Arabs.*

Pro נצתה leg. נתצה, ſed literae tranſpoſitae ſuperſcriptis א et ב in ordinem redactae, adeo vt Chetibh in textu ſeruatum ſit, vt in altero Codice Hapht. 43. Vid. ibidem notata p. 142. Notam tamen marg. adiecit punctator נצתו ק.

16. Chetibh ותחפנס in textu ſeruatum, cum not. marg. ותחפנחס ק.

18. עתה ſine praef. ו, ſed ſuperſcr. a punct.

20. Keri אעבר in textu, ſed defectiue, vt in altero

 Cod.

Cod. Vid. ibidem dicta p. 142. Notam vero marg. adiecit punctator אעבור ק.

Cap.II. 24. Chetibh נפשו in textu ſeruatum, in maſc. ſiquidem praeced. פרא eſt gen. epicoeni, cum nota נפשה ק.

25. Keri וגרונך in textu, vt in altero Cod. et edit. *Prag.* 1518. cum not. marg וגורנך כת וגרונך ק.

28. שריהם vt in impr. ſed praef. ו a punct. add. quod in textu habet alter Codex.

כהניהם ſine praef. ו, quemadmodum correctum eſt in Cod. *Helmſtad.* et altero noſtro: a punctatore tamen adſcriptum eſt.

27. Keri ילדתנו, quod exprimit *Targum*, in textu, vt in edit. *Prag.* Sed ו a punctat. mutat. in י, cum nota נו ק.

29. pro תריבו leg. תריב, ſed ו a punctat. add.

33. Keri למדת in textu, vt in pericopa alteri Cod. adiecta, et edit. *Gerſon.* Sed י a punct. add. cum nota יתיר י.

III. 1. pro רֵעִים *amicis*, leg. רֹעִים *paſtoribus*, ſcil. metaphorice *ducibus populorum.* Ita LXX. *Syrus* et *Arabs.* *Targum* vero: *tu fornicata es et adiunxiſti te populis multis.* Atramento tamen ſeriori Tſere ſub ר poſitum.

Pro ושוב *et reuertendo*, leg. ושוב *et reuertere*, melius.

2. pro שפים *loca edita*, vt habet *Targum*, leg. שפאים. Ita etiam vocabulum ſcribitur v. 21. Cap. IV. 11. Cap. VII. 29. LXX: εἰς εὐθεῖαν. Ita et *Arabs* et *Vulgat.* *Syrus* vero: *in compita.*

Pro איפה leg. איפוא.

Pro שגלת leg. שוגלת, ſed non punctat. cum nota marg. שכבת ק.

Cap.

Cap. III. 4. קראת in textu, vt in pericopa alteri Cod. addita p. 171. et edit. *Gerſon.* Sed י a punctat. adſcriptum, cum nota יתיר י׳.

5. דברת in textu, ſine not. marg. vt in altero Cod. et edit. *Gerſon.*

7. ותראה vt in impr. cum nota יתיר ה׳.

9. והיה vt in impr. ſed a punctat. mut. in ויהי.

10. יהודה omiſſ. ſed a punctat. in marg. add. vt in altero Cod.

13. יהוה ſine praef. ב, ſed a punct. add.

16. לא יעלה et לא יזכרו, ſine praef. ו, ſed a punctat. adſcripto.

17. pro ההיא leg. ההוא, vt in altero Cod. לשם יהוה habet י maiuſcule ſcriptum: quamuis hic locus in catalogo Maſoretharum non occurrat.

18. pro ההמה leg. ההם, ſed correct. a punct.

19. Chetibh תקראו et תשובו in textu ſeruatum: *vocabitis*, non *reuertemini*, ſcil. tu vna cum filiis inter quos te ponam. Interim Keri a punct. in marg. add.

21. pro שפיים leg. שפאים. Vid. dicta ad v. 2. *Targum* על נגרין *iuxta torrentes. Syrus: in ſemitis. Vulgat. in viis.* LXX. ἐκ χειλέων, quaſi legiſſent שפתים, *de labiis*, conſentiente *Arabe*.

22. pro ארפה leg. ארפא, melius, vt in altero Cod. et edit. *Gerſon.* Sed א a punctat. mut. in ה.

24. הבשת ſine praef. ו, quod etiam omittit *Syrus* et *Vulgat.* ſed a punctat. add.

ואת־בניהם cum praef. ו.

IV. 2. נשבעת ſine praef. ו, quod etiam negligit *Arabs*; ſed a punctat. ſuperſcr.

Cap.IV.3. כיר omiss. sed in marg. add.

5. תקע in textu; sed praef. ו add. cum Keri in marg. Vid. not. ad alterum Codicem p. 172.

Pro מלאו *implete*, leg. מלא aduerbialiter, vt Ier. XII. 6. *plene*. Ita *Vulgat*. cum *Syro* et LXX. clamate *fortiter*.

11. pro שפים leg. שפאים. Vid. dicta ad Cap. III. 2. 21. *Syrus* hanc vocem iterum reddit *per semitas*, et *Vulg*. *in viis*. *Targum* vero: *super capita fluentarum aquarum*. LXX. illud omittunt.

13. מנשרים omiss. sed in marg. add.

16. pro נצרים leg. נרצרים, siquidem in Codice nostro Dagesch lene fere semper literis בגדכפת imprimitur in initio vocis: praeterea sequens ר a punctatore iugulatum est. Quumque litera נ in nostro Codice, vt in genere in MSS. antiquioribus, τῷ ב admodum similis sit; facile *Chaldaeus* legere potuit בצרים *vindemiatores*, vt obseruat CAPPELLVS Lib. 5. Crit. S. Cap. 2. §. 5. p. 329. Nam licet dici possit, Ionathanem prolixiori periphrasi quam literali explicatione vim huius vocis exprimere maluisse; tamen Chaldaeorum milites rectius appellantur *vindemiatores*, prouti reipsa vocantur Ier. XLIX. 9. et Obadia 5. quam per antiphrasin *saluatores*, vel *custodes*, vt reddit *Vulgat*. LXX. συςροφαὶ *cateruae*, et *Syrus*: *turbae populorum*. *Arabs* vero: *repercussiones vocis*.

18. דרכיך pluraliter, vt habent omnes versiones antiquae; sed י expunctum.

Pro עשך leg. עשוך, vt in edit. *Bomberg*. 1525. Alter Codex legit עשה.

Cap.

Cap. IV. 19. אוחילה in textu, vt in altero Cod. nostro, item *Berol.* et edit. *Gerson.* Sed י a punct. mut. in ו, cum Keri in marg.

שמעת. in textu; sed י a punct. add. cum Keri in marg.

24. והנה vt in impr. sed a punctat. correct. in וְהִנָּם, melius.

30. ואת in textu, sed י a punct. add. cum Keri in marg.

וכי־תתקרעי; cum praef. ו. Ita *Arabs* et *Vulg.*

V. 6. pro יְשָׁדְדֵם leg. יְשַׁדְּדֵם, melius, vt in edit. *Gerson.* in marg. vero יְשָׁדְדֵם.

7. אסלוח vt in impr. cum not. marg. יתיר ו.

8. pro מְיֻזָּנִים leg. מְוּזָּנִים, sine Keri in marg.

Pro משכים, quod *Io. Simonis* in lexico reddit *vagantes*, leg. משכימים *mane surgentes*, melius; sed מי non punct. et virgula notatum.

9. אם בגוי sine praef. ו, quod etiam *Arabs* omittit; sed a punctat. add.

17. pro יאכל altero leg. ויאכל, cum praef. ו, quod exprimunt LXX. et *Targum.*

19. pro מֶה leg. מָה.

אלהינו non punctatum.

24. יורה in textu; sed praef. ו a punctat. add. cum Keri in marg.

Post ומלקוש in marg. manu seriori additum בראשון.

29. אשר omiss. sed in marg. add.

VI. 4. היום vt in impr. sed ה expunctum.

6. Pro כֻּלָּהּ leg. כלה.

7. בור vt in impr. sed י a punctat. superscr. cum Keri in marg.

Cap. VI. 10. ולא־יחפצו cum praef. ו.
13. pro כלו leg. כלה, sed ה a punct. mut. in ו.
14. pro עמי leg. בת־עמי, vt in altero Codice. Vide ibidem notata p. 173.
16. עמדו non punctatum.
17. והקשיבו cum praef. ו, vt in altero Cod.
21. Chetibh יאבדו, quod etiam exprimunt LXX. *Syr.* et *Vulg.* in textu seruatum, cum not. marg. ואבדו.
25. pro תֵּצְאִי leg. תֵּצֵאוּ, cum nota תצאו ק. תלכו in textu; sed ו a punct. mut. in י, cum Keri in marg.
26. התפלשי sine praef. ו, vt in Cod. *Berol.* altero nostro, et edit. *Gerson.*
28. pro סרי *refractarii*, leg. שרי *principes*, prouti correctum est in altero Cod. Ita et *Targum*, *Syrus* et *Vulg.* Interim ש a punctat. mut. in ס.
29. מאשתם coniunctim, vt in impr. et in altero Cod. cum nota: כת̃ מלה חדה וקרין תרתין, *scripta vna vox et legunt duas.*

VII. 4. pro אל־דברי leg. על־, melius. Ita *Targum.*
6. pro לא leg. אל, vt in altero Cod. אחרים omiss. sed in marg. add.
12. pro בשילו leg. בשלה.
14. pro לשלו leg. לְשִׁלֹה, sed ה a punct. mut. in ו.
16. העם omissum.
21. ישראל omiss. sed in marg. add.
22. הוציאי in textu, vt in edit. *Prag.* 1518. Sed י in fine erasum, cum Keri in marg. Vid. not. ad alterum Codicem p. 175.
וזבח omiss. sed in marg. add.
25. ועד cum praef. ו.

Cap. VII. 29. pro שפים leg. שפאים, vt Cap. III. 2. 21. IV. 11. Vid. ibidem dicta, p. 262. 263. *Targum: propter principes tuos.* LXX. ἐπὶ χειλέων, consentiente *Arabe. Syrus: super semitas. Vulgat.* in directum.

VIII. 1. יוציאו in textu; sed praef. ו a punct. add. cum Keri in marg.

2. לא vt in impr. sed praef. ו a punctat. superscr.

6. במרוצתם in textu, cum not. במרצותם כת̇ במרוצתם ק̇.

7. וסיס in textu; sed י mut. in ו, cum Keri in marg. שמרו vt in impr. in marg. vero ידעו.

10. ומנביא cum praef. ו.

15. מרפא in textu, vt in altero Cod. et edit. *Prag.* Sed א mut. in ה, cum Keri in marg.

IX. 7. שחוט in textu, sine nota marg. Vid. not. ad alterum Codicem p. 176.

דבר omiss. sed manu seriori in marg. add.

8. ואם cum praef. ו.

10. pro מבלי leg. מאין, vt in edit. *Prag.* 1518.

13. post לבם in marg. add. הרע. Ita LXX. *Syrus* et *Arabs.*

18. וכי השליכו cum praef. ו.

22. pro אל vltimo, leg. ואל, vt in altero Cod. et edit. *Prag.*

25. כל־קצוצי vt in impr. sed כל non punctat.

X. 5. pro ינשוא leg. ינשאו, melius, vt in Cod. *Berol.* ante correct.

7. כי־בכל vt in impr. sed כי manu seriori mutat. in ומי.

10. pro ויהוה אלהים leg. ואדני יְהֹוִה.

11. pro דו־שמיא leg. דשמיא, vt in altero Cod.

Cap.

Cap.X.11. אֱלָה vt in impr. In marg. ſerior manus literis Rabbinicis notam adiecit: אצ׳ אֱלָהּ.

13. אָרֶץ vt in impr. cum nota manu recentiori addita הארץ ק.

17. ישבתי cum י parag. vt in impr. ſine nota marg.

20. אין־נשה vt in impr. ſed praef. ו add.

23. ולא־לאיש cum praef. ו, ſed non punctato.

25. pro משפחות leg. ממלכות, etiam punctat. in marg. vero משפחות. *Targum: ſuper regna. Vulgat. ſuper prouincias. Syrus* et *Arabs: in nationes.*

XI.3. pro את־דברי leg. אל־דברי.

5. pro להם leg. לכם. Ita *Syrus.*

7. ועד cum praef. ו.

והעד *et conteſtando*, vt in impr. ſed a punctat. mut. in וְהַעֲרֵב et *veſperaſcendo.*

14. pro בעד רעתם *pro malo ſuo*, ſcil. remouendo, leg. בְּעֵת רעתם *in tempore mali ſui*, melius. Ita omnes verſiones antiquae.

16. שְׁמֶךָ in maſculino.

19. וְנַכִּרְתֶּנִּי in Hiphil.

XII.3. pro אִתָּךְ leg. אִתָּךְ. LXX. ἐναντίον σȣ. Poſt לטבחה in marg. add. באת אפך עשה בהם *in die irae tuae fac in illis.*

5. pro תְּתַחֲרֶה leg. תִּתְחָרֶה, melius, a חרה, quod verbum *Syrus* hic adhibet in ſignificatione contendendi. Conſentit *Vulgat.*

6. גם המה בגדו בך omiſſa.

11. איש omiſſum.

12. pro שפים leg. שפיים. LXX. ἐπὶ πᾶσαν διεκβολήν, *ad omne diuerticulum. Arabs: ad omne iter. Syrus* et *Vulgat. ſuper omnes vias.*

Cap.

Cap. XII. 12. ארץ vt in impr. sed ה demonſtr. a punct. add.
XIII. 6. quem inter loca Piſkata non referunt Maſorethae, ſpatium vacuum poſt Athnachum habet. Noua enim incipit periodus.
7. ולא cum praef. ו.
11. לשם ſine praef. ו, ſed a punctat. add.
13. הזאת omiſſ. ſed in marg. add.
14. האבות ſine praef. ו, ſed a punctat. ſuperſcr.
16. ושית in textu, ſed ו mut. in י, cum Keri in marg.
17. pro תשמעוה leg. תשמעו. Ita LXX. et *Arabs*. In Hexaplis ORIGENIS *Aquila* et *Theodotio* addunt quidem αὐτῷ, ſed cum Aſteriſco. Interim ה a punctat. ſuperſcr. *Targum* ita: *ſi non ſuſceperitis doctrinam*.
20. שאר in textu, vt in edit. *Bomberg*. 1525. et *Menaſſ. b. Iſr.* Sed a punctat. mutat. in שְׂאִי ſine nota marg.
וראו in textu, ſine Keri in marg. Ita in edit. *Bomb.* et *Menaſſ. b. Iſr.*
תפארתֶךָ in maſculino.
21. ואת vt in impr. ſed י parag. in fine a punct. add.
למרת in textu, ſed י parag. a punctat. add. cum nota י יתיר.
24. עובֵר omiſſ. ſed in marg. add.
XIV. 3. צעיריהם in textu, ſed י a punct. mutat. in ו, cum Keri in marg.
4. pro בארץ leg. על הארץ, forſan melius, vt habet *Theodotio* licet cum Aſteriſco: ἐπὶ τῆς γῆς. Sed correct. a punctat.
6. pro כתנים leg. כתני, ſed ם a punctat. add.
14. ואליל in textu, ſed י mutat. in ו, cum Keri in marg.
ותרמית ſimiliter.

Cap.

Cap. XIV. 18. לא־ידעו sine praef. ו. Ita LXX. *Arabs* et *Vulg.*

19. ואם־בציון cum praef. ו.

21. ואל־תנבל cum praef. ו. Ita edit. *Gerson.* et Cod. *Berol.* ante correctionem.

22. רביבים vt in impr. in marg. vero טלים, prouti legit *Targum.*

XV. 4. לזועה vt in impr. et Ies. XXVIII. 19. cum nota marg. לזעוה ק.

8. אלמנותיו in textu, sine nota marg.

הבאתי vt in impr. sed praef. ו a punct. superscr.

9. באה vt in impr. cum nota ה׳ יתיר.

11. Chetibh שרותך *si non soluendo* scil. absoluero te, in textu seruatum. *Keri* impressorum habet שריתיך *soluero.* Hic vero in margine notam punctator addidit שריתיך ק, adeo vt sensus dicti esset: *annon lorica tua ero in bonum? annon intercedere faciam pro te hostem?*

12. pro ברזל altero leg. בברזל, forsan non male.

13. ולא cum praef. ו.

14. pro והעברתי *et transire faciam*, legitur והעבדתיך *et seruire faciam te*, vt in loco parallelo Cap. XVII. 4. Ita LXX. καὶ καταδουλώσω σε. *Targum: et seruietis inimicis vestris. Syrus: subiiciamque te hostibus tuis. Arabs: qui (hostes) te seruitute prement.* Interim ך in fine erasum, iuxta lectionem in Cod. 1. et 3. *Erfurt.* item in secundo ante correctionem, et in Bibliis *Buxtorfianis.*

אשר־לא ידעת praeuio אשר, bene, vt in edit. *Gerson.*

16. דבריך pluraliter, secundum Chetibh, quod etiam seruant LXX. et *Vulg.* cum nota י׳ יתיר.

Cap.

Cap. XV. 17. pro בסור *in congressu*, leg. בתוך *inter*.
21. ופריתיך magis regulariter, vt in edit. *Gerson.*
XVI. 8. pro אוֹתָם leg. אִתָּם, melius, consentientibus omnibus versionibus antiquis.
9. צבאות, quod etiam omittunt LXX. *Syrus* et *Arabs*, deest, sed in marg. add.
12. pro אלי in textu leg. את־דברי, vt habet *Targum*; in marg. vero manu seriori scriptum אלי.
14. לא־יאמר sine praef. ו.
15. pro שמה leg. שם.
16. לדוגים vt in impr. cum Keri in marg.
XVII. 1. pro מזבחותיכם leg. מזבחותיהם, melius, vt in altero Cod. Hapht. 33. Vid. ibidem notata p. 139. Interim ה a punctat. mut. in כ.
2. pro על posteriori leg. ועל vt in altero Cod. Vid. ibidem dicta p. 139. Sed praef. ו expunctum.
6. יבוא omiss. sed in marg. add.
8. יראה secundum Keri in textu, vt in edit. *Prag.* 1518. quod etiam in marg. adposuit punctator. Vid. tamen notata ad alterum Codicem l. c.
10. ובחן cum praef. ו, consentientibus omnibus version. ant.
לתת sine praef. ו, quod omnes omittunt versiones.
כדרכיו in textu, sine Keri in marg. vt in altero Cod. p. 140. Vid. ibidem dicta.
וכפרי cum praef. ו, vt in Cod. *Helmstad.* ante correct. cunctisque versionibus antiquis.
11. ימיו in textu; sed י a punctat. iugulat. cum Keri in marg.
13. יסורי vt in impr. cum nota וסורי ק.
16. ומוצא cum praef. ו, quod etiam habet *Syrus*; sed non punctat.

Cap. XVII. 17. תִּהְיֶה magis regulariter, vt in edit. *Gerson.* *Bomberg.* 1525. et *Menasse b. Isr.*

19. עָם vt in impr. relicto etiam pro ה dem. spatio, cum nota העם ק.

23. pro שומע leg. שמע, ita vt Keri defectiue expressum sit, quod etiam habent edit. *Gerson.* et Cod. *Berol.* ante correct. Sed ו post ש a punct. superscr. cum nota שמוע ק.

24. בה vt in impr. cum nota בו ק.

XVIII. 3. pro והנהו leg. והנהאו, sed corr. in Chetibh, cum nota marg. a manu seriori add. והנה הוא ק.

10. הרעה vt in impr. cum not. יתיר ה.

13. pro ישראל leg. בת־עמי, sed erasa, in marg. vero ישראל.

14. זרים omiss. sed in marg. add.

15. שבילי in textu, vt in Cod. *Berol.* edit. *Gerson.* *Bomb.* 1525. et *Menasse b. Isr.* Sed י mut. in ו, sine nota marg.

16. שריקות in textu, vt in edit. *Gerson.* et Cod. *Berol.* ante correct. Sed י mut. in ו, cum Keri in marg.

17. ברוח per ב loco כ, melius, vt in edit. *Bomberg.* 1525.

18. pro נקשיבה leg. נקישה, sed manu seriori corr.

22. שוחה in textu, vt in Cod. *Berol.* ante correct. MSS. 2. *Kennic.* et edit. *Gerson.* Sed ו a punct. mut. in י, cum Keri in marg.

23. pro וְהָיוּ leg. וְהָיוּ, cum nota ויהיו ק.

XIX. 1. post יהוה add. אלי, non male. Ita LXX. *Syrus* et *Arabs*.

2. החרסית in textu, sed י mut. in ו, cum Keri in marg. quod etiam vt nomen proprium seruant

Syrus,

Syrus, Arabs, Aquila, Symmachus, Theodotio et LXX. secundum recens. *Vatic.*

Cap. XIX. 3. צבאות, quod etiam omittunt LXX. et *Arabs*, ex *Aquila* vero *Symmacho* et *Theodotione* cum Asterisco additur in ORIGENIS Hexaplis, deest; sed in marg. add.

4. וַיְקַטְּרוּ in Hiphil, forsan melius.

6. לא sine praef. ו, sed a punct. add.

11. להרפא in textu; sed א a punctat. mutat. in ה, cum not. marg. ה כה.

15. מביא in textu, sed א iugulatum, cum nota marg. א חס׳ בו.

XX. 1. vltima verba נבא את־הדברים האלה et prima v. 2. ויכה פשחור את־ירמיהו omissa, sed in marg. add.

2. הנביא vt in impr. etiam punct. sed virgula transfix.

10. אנוש vt in impr. sed corr. in איש.

11. pro אותי leg. אֹתִי defectiue, superscripto ו a punctatore. MS. 2. *Kennic.* habet אִתִּי *mecum*: quam etiam lectionem exhibent LXX. *Syr. Arabs* et *Vulgat.*

בשר omiss. sed in marg. add.

18. post ימי in marg. add. חיי.

XXI. 2. נבוכדנאצר, diuisim, et per נ loco ר. Et hac ratione nomen *Nebucadnezar* etiam scribitur Cap. XXII. 25. XXIV. 1. XXV. 1. XXIX. 21. XXXII. 1. 28. XXXV. 11. XXXVII. 1. XXXIX. 1. 11. XLIII. 10. XLIV. 30. XLVI. 2. 26. L. 17. LII. 4. Ezech. XXVI. 7. XXIX. 18. 19. XXX. 10. adeo, vt tantummodo in sequentibus locis per ר exprimatur: Ier. XXI. 7. XXV. 9. XXXIV. 1. XLVI. 13. et XLIX. 28.

Cap. XXI. 4. את־מלך בבל ואת vt in impr. etiam punctat. sed a manu seriori אם et ואם superscr.
Pro אותם leg. אתכם, melius.
7. הנשארים sine praeuio ואת, forsan melius. Ita LXX. sec. recens. *Vatic.* καὶ τὸν λαὸν καταλειφθέντα, et sec. *Alexand.* τὸν καταλειφθέντα. *Syrus*: *populum qui superstes in hac ciuitate fuerit*, et *Arabs* eodem fere modo.
9. על vt in impr. etiam punctat. sed manu seriori transfixum, in marg. vero אל.
וחיה in textu; sed ו mut. in י, cum Keri in marg.
12. מעלליכם in textu, cum nota marg. מעלליהם כה̇ מעלליכם ק̇. Keri exhibent 4. MSS. *Kennic.* et versiones antiquae.
XXII. 1. בית omiss. sed in marg. add.
3. ואל־תחמסו cum praef. ו. Ita omnes vers. antiquae, edit. *Gerson.* et *Lutherus*.
4. ועבדו vt in impr. sine Keri in marg.
Pro ועמו *et populus eius*, leg. עמו, quod etiam significare potest *cum eo*. Sed praef. ו a punct. add.
6. Chetibh נושבה in textu seruatum, per Enallagen: quae non *habitata est*, scil. vnaquaeque vrbium: cum nota punctat. נושבו ק̇.
9. pro אלהיהם leg. אלהי אבתם, forsan melius.
10. pro בכו leg. בכה, vt in edit. *Gerson.* sed ה a punct. mut. in ו.
12. post כי add. אם, quod etiam exprimunt LXX. *Targum*, *Syr.* et *Arabs*; sed non punctat. et transfix.
Pro עוד leg. טוב, sed non punctat. in marg. vero עוד.
20. בבשן sine praef. ו, sed a punctat. add.
23. ישבתי vt in impr. cum י parag. sed a punct. iugul. cum nota יתיר י̇.

Cap.

Cap. XXII. 23. Pro מקננתי leg. מקוננתי, cum nota marg. יתיר י.

נחנת in textu; sed ו a punct. add. sine not. marg.

24. pro יד leg. ידי, sed correct. in יד.

26. pro ילדתם leg. ילדת, sed ם superscr. LXX. ὗ ὀυκ ἐτέχθης.

27. ושמה cum praef. ו.

XXIII. 5. pro צמח צדיק leg. צדק צדיק. Sed צדק non punctat. in marg. vero צמח. *Targum: Messiam iustorum. Syrus: radium iustitiae.*

6. יקראו Vau punctatum habet simul per Cholem et Schurek, ita vt varians lectio exprimatur. Caeterum יקראו Tiphcham habet, sequens vero יהוה Mercam, sed sine Psik.

7. באים omiss. sed in marg. add.

8. pro צפנה leg. צפון.

9. pro דברי leg. דבר.

10. pro מרוצתם leg. מרוצת, sed ם a punct. superscr.

16. pro על leg. אל, melius.

ולא־מפי cum praef. ו. Ita LXX. et *Syrus.*

18. דברו in textu, vt in Cod. Berol. edit. *Gerson. Bomberg.* 1525. et *Menasse b. Isr.* consentientibus omnibus versionibus. Interim punctator ו mutauit in י, et Keri in marg. adposuit.

22. pro וישבום leg. וישבו, sed ם a punctat. add. In ORIGENIS Hexaplis ἀυτοὺς cum Asterisco additur, quod quidam veterum interpretum habet.

28. ידבר vt in impr. sed correct. in יספר, quod exprimunt LXX.

Pro דְּבָרִו *verbum meum*, leg. דְּבָרַי *verba.*

ומה cum praef. ו, sed non punctato.

Cap. XXIII. 30. pro דְּבָרַי *verba mea*, leg. דְּבָרִי *verbum meum.*

35. pro עַל־רֵעֵהוּ leg. אֶל־, melius.

40. וּכְלִמּוֹת per Cholem pluraliter, vt in edit. *Menass. b. Isr.*

XXIV. 1. בֶּן־יְהוֹיָקִים omiss. sed in marg. add.

3. הַתְּאֵנִים omiss. sed in marg. add.

6. עֵינַי pluraliter. Ita LXX. *Syrus, Arabs* et *Vulg.*

9. לְזַעֲוָה in textu, cum nota לזועה כת לזעוה קׄ.

10. אֶת־הָרָעָב omiss. sed in marg. add. et quidem cum praef. ו.

XXV. 1. מֶלֶךְ יְהוּדָה non punctatum.

2. עַל־כָּל vt in impr. sed mut. in אֶל־כָּל.

Pro וְאֶל leg. וְעַל, etiam punct. sed correct. in וְאֶל.

3. אַשְׁכִּים vt in impr. sed י expunctum, sine nota marg.

7. הִכְעִיסֻנִי in textu, vt in Cod. *Berol.* et edit. *Gerson.* Sed ו a punctat. superscr. cum Keri in marg.

8. דְּבָרִי singulariter.

9. אֶל sine praef. ו.

13. וְהֵבֵאתִי in textu; sed ו a punct. superscr. cum Keri in marg.

18. וְאֶת־שְׁרִיָּה cum praef. ו, recte, vt in edit. *Bomb.* 1525. et *Menass. b. Isr.*

22. וְאֵת כָּל־מַלְכֵי הָאִי inserto כל, non male. Ita *Targum.*

23. וְאֶת־דְּדָן cum praef. ו, vt in edit. *Gerson.*

26. מַמְלְכוֹת sine ה demonstr.

34. pro וּתְפוֹצוֹתִיכֶם leg. וּתְפָצוֹתִיכֶם, sine nota marg.

36. pro אַדִּירֵי leg. אַדִּירִים, sed ם transfixum.

38. חָרוֹן prius manu seriori mutatum in חָרֶב, vt habet *Targum.* LXX. ἀπὸ προσώπε τῆς μαχαίρας

χαίρας μεγάλης, omiſſis ſequentibus. Ita etiam *Arabs*.

Cap.XXVI.3. pro אל leg. על, melius.

4. אלי, quod etiam omittit *Arabs*, deeſt.

6. הזאתה in textu, ſed ה a punct. ſuperſcr. cum nota יתיר ה.

9. pro כשלו leg. כשלה, ſed ה mut. in ו.

15. pro ואל־העיר leg. על־העיר. Ita et pro ſeq. ואל leg. ועל, melius.

18. מיכה in textu, ſed י a punct. ſuperſcr. cum Keri in marg.

Pro עיים leg. עיין.

20. יערים ſine ה demonſtr. ſed ſuperſcripto.

XXVII.1. pro יהויקם leg. צדקיהו. Admodum notabiles haec eſt noſtri Codicis lectio. Nam ſecundum communem impreſſorum, immo MSS. adhuc recenſitorum lectionem, difficulter concipitur, qua ratione iam initio regiminis Iehoiakimi mandatum diuinum acceperit Ieremias de conficiendis iugis, quae per aliquot annos in collo portauerit, ſub initium demum regni Zedekiae regibus vicinis tranſmittenda: maxime quum omnia iſta reipſa inperante Zedekia facta eſſe, ſequentia ſuadeant, v. 3. 12. et Cap.XXVIII. 1. In mendo igitur iacere hunc locum cenſuerunt Criticorum plurimi. Nimirum Io. CLERICVS *in Comment. ad h. l.* e textu excidiſſe coniicit verba צדקיהו אח, adeo, vt ſenſus eſſet: verbum Domini factum eſſe ad Prophetam initio Zedekiae fratris Iehoiakimi. Alii totum verſiculum primum, quem iam Hieronymi tempore LXX. non habuerunt, librarii cuiuſdam oſcitantia ex

Cap. XXVI. 1. repetitum esse arbitrantur, ad textum non pertinentem: maxime quum sequentia verba v. 2: *sic dicit Iehoua ad me*, indicare videantur, ex abrupto Prophetam nouam pericopam incipere, qui aliis in locis, post temporis quo editum est certum oraculum designationem, simpliciter solemnem illam formulam: כה־אמר יהוה adhibere solet. Alii denique in nostro loco Zedekiae nomen omnino restituendum esse putant, a librario quondam cum Iehoiakimo perperam commutatum. Ita Cel. BENI. KENNICOTTVS Diss. 1. p. 513: *As ch. 26. begins with mentioning Iehoiakim, the son of Iosiah, King of Iudah, some Transcriber (thinking the beginning of ch. 27. must speak of the same person, because it also speaks of a son of Iosiah,) seems to have writ Iehoiakim instead of Zedekiah, as it is now in the Syr. Version: not considering, that Zedekiah was also Iosiah's son.* Et sane non solum versio *Syriaca* hic legit: *initio regni Zedekiae*, verum etiam *Arabica* MS. Oxoniensis, ex versione τῶν LXX. desumta; vnde simul colligi posset, et hanc primitus nomen Zedekiae habuisse, licet deinde ob subortam difficultatem totus v. 1. in illa omissus fuerit. Quamuis vero non desint rationes, ex quibus non obstantibus hisce difficultatibus lectio communis defendi queat, quas exposuimus *Tom. III. der gut. Sache d. Göttl. Offenb. Cap. 7. §. 303. p. 384. et Tom. V. Cap. 11. §. 124. p. 472.* siquidem nec citra Codicum MSS. auctoritatem ex mera coniectura aliquid in textu facile mutari debet. Tamen, quum nunc tandem Codex inuentus sit, in quo nomen Zedekiae in h. l. expresse exhibetur, idque sine vlla vel punctatoris vel alterius Critici correcti-

rectione, quales alias in nostro Codice admodum frequentes sunt: dubitari vix poterit, צדקיהו genuinam esse lectionem.

Cap. XXVII. 1. ויאשיהו sine ו otioso, vt in Cod. *Berol.* et edit. *Gerson.* et *Menasse b. Isr.*

8. pro אתם leg. אתו, melius; sed ו a punct. mutat. in ם.

13. ולמה cum praef. ו, sed non punctat. Hic versus in exemplaribus τῶν LXX. quae hodie exstant, desideratur; additur vero cum Asterisco in Hexaplis Origenis, vbi ita incipit καὶ ἱνατὶ.

14. pro לא־תעברו leg. אל־.

16. pro המה leg. הם.

18. באו vt in impr. sed ו expunctum.

19. צבאות omiss. sed in marg. add.

20. מלך omissum, ita vt sensus sit: *quae non sumsit Nebucadnezar Babelem.* Interim a punctat. in marg. add.

יכניה in textu, sine ו otioso; sed a punctat. superscr. absque nota marg.

22. pro אתם leg. אותו, sed alterum ו a punct. mut. in ם.

XXVIII. 3. pro את־כל־כלי leg. אל־כלי, sed a punctat. correct. LXX. et *Arabs*: *vasa*.

בבלה cum ה locali.

4. כל, quod etiam omittunt LXX. et *Arabs*, deest.

5. totus omissus, sed alia manu in marg. add. excepta voce כל.

8. העולם omiss. sed in marg. add.

לרעה sine praef. ו, sed a punctat. add.

16. pro אל־ leg. על. Ita *Vulgat.*

Cap. XXIX. 1. יתר, quod etiam omittunt LXX. et *Arabs*, deest, forsan non male; a punctat. tamen add. אל־הכהנים sine praef. ו.

2. שרי vt in impr. sed praef. ו, quod etiam exprimit *Theodotio*, a punct. add.

6. וקחו et quae sequuntur vsque ad Athnachum omiss. sed in marg. add.

9. pro בשקר leg. שקר. Ita LXX. et *Syrus*. Sed praef. ב a punctat. superscr.

14. שבותכם in textu; sed ו a punct. mut. in י, cum Keri in marg.

קבצתי sine praef. ו, sed a punct. add.

15. נבאים omiss. sed a punctat. add.

16. pro אל־כסא leg. על־, melius.

17. את־הרעב omiss. sed in marg. add. et quidem cum praef. ו.

18. לזועה in textu, cum not. לזועה כת׳ לזעוה ק׳. Pro לשרקה *in sibilum*, leg. לקללה *in maledictionem*.

19. Posterius hemistichium omiss. in marg. vero add. ita tamen, vt pro נאם יהוה legatur אלי.

22. pro וכאחב leg. וכאחאב, vt v. 21.

23. pro הוידע leg. הודע, sed mutato ו in י corr. in הידע, sine nota marg.

31. כל, quod etiam omittunt LXX. et *Arabs*, in ORIGENIS Hexaplis vero ex *Aquila* et *Theodotione* cum Asterisco additur, deest; sed in marg. add.

32. הזה omiss. sed in marg. add. LXX. et *Arabs*: *in medio vestri*.

XXX. 7. עת־צרה sine praef. ו, sed a punctat. add.

11. אני omiss. sed in marg. add.

Cap.

Cap. XXX. 11. שם vt in impr. ſed ה in fine a punctat. add. אך אתך לא אעשה כלה non punctata, imo אך eraſum. Omittit ea *Theodotio*.

16. שסיך in textu, ſine א, vt in edit. *Gerſon.* et Cod. *Berol.* ante corr. Nec nota marg. add. licet in textu circellus ſuperſcriptus ſit.

17. לך alterum omiſſum, pro quo in marg. לה.

20. תכון vt in impr. ſed praef. ו a punct. add.

23. סער vt in impr. ſed praef. ו ſuperſcript.

XXXI. 3. אהבת ſine praef. ו, vt in Cod. *Helmſtad.* et altero noſtro in marg. item in LXX. *Syr.* et *Ar.* Interim punctator illud adſcripſit.

12. ועל־דגן cum praef. ו.

13. pro ובחרים leg. בַּחֻרִים, vt in edit. *Prag.*

21. הלכתי vt in impr. ſed י eraſum, ſine not. marg.

25. pro וכל־נפש leg. ועל־נפש.

29. pro אכלו leg. יאכלו.

31. כי־הנה praeuio כי, ſed non punctato.

33. pro החם leg. החמה.

34. איש, quod etiam omittunt LXX. et *Arabs*, deeſt; ſed in marg. add.

36. וגם cum praef. ו, ſed expuncto.

38. באים, deeſt, ita vt nec ſpatium pro punctis vocalibus relictum ſit; cum nota marg. באים כְּ ולא כְּתִ. Etiam ſine illo ſenſus integer manet, et exprimitur in Verſ. antiquis; quemadmodum etiam exſtat in 3. MSS. *Kennicottianis.*

39. קו in textu, ſed ה a punctat. add. cum Keri in marg.

40. Keri השרמות in textu per ר, quod tamen punctator mutauit in ד, addito Keri in margine.

gine. Quamuis LXX. τὸ Chetibh ſequantur: ἀσαρημὼθ, vel vt *Theodoretus* legit ἀσσαρημώθ, conſentiente etiam *Arabe:* coll. 1 Maccab. IV. 15. *Hieronymus* tamen Keri praefert. Ita enim ſcribit in verſione ex Hebraico: *et omnem Aſaremoth (quod melius legimus* שרמות,) *pro quo Aquila ſuburbana interpretatus eſt.* Et in Commentario T. 5. Opp. p. 289. *Sademoth* שרמות, *quod nos vertimus in regionem mortis, vnum verbum in duo diuidentes, Sade* שרה, *quod dicitur regio, et Moth* מות, *quod interpretatur mortis: pro quo Aquila vertit Suburbana, ſiue arua et rura.* Ita et in Hexaplis ORIGENIS ſecundum Cod. *Colbertinum:* Ἀκύλας τὰ προάστεια ἐξέδωκεν: qui adeoque τὸ Keri ſequutus eſt, quod etiam in textu habet edit. *Gerſonis*, et Cod. *Berol.* ante correct. *Syrus* hanc vocem omittit, quam *Chaldaeus* reddit אריתא *aquaeductum.*

Cap. XXXII. 4. וצדקיהו vt in impr. ſed ו in fine expunctum. Keri impreſſorum ועיניו in textu, vt in edit. *Gerſon.* et *Menaſſ. b. Iſr.* cum not. marg. עיניו ק̇.

11. ואת־החתום cum praef. ו. Ita *Targum* et *Syrus.*

והמצוה cum praef. ו. Ita *Vulgat.*

12. ספר ſine ה demonſtr. Ita correctum in altero Cod.

Pro הַכְּתֻבִים leg. הַכְּתוּבִים, vt in altero Cod. Hapht. 32. p. 139. Vid. ibidem notata.

23. ובתורתך in textu, vt in edit. *Gerſon.* et Cod. *Berol.* ante correct. ſed ו poſt ר a punctat. ſuperſcr. ſine nota marg.

ולא עשו cum praef. ו.

Cap.

Cap. XXXII. 23. pro וַתִּקְרָא leg. וַתִּקְּרָא, in marg. vero וַתִּקְרָא.

32. איש ſine praef. ו.

35. החטי vt in impr. ſine nota marg. quamuis ſuperſcripto circello.

40. אותם et quae ſequuntur verba, vſque ad finem verſus, omiſſa; ſed in marg. add. ita vt poſt אתן inſeratur להם, ſed non punctatum.

41. וששתי עליהם להטיב omiſſ. ſed in marg. add.

XXXIII. 7. pro שבות leg. שבותי, ſed י expunctum.

8. וסלחתי לכול־עונותיהם אשר חטאו־לי omiſſ. ſed in marg. add.

9. לכל vt in impr. ſed praef. ו add.

13. ובערי השפלה cum praef. ו.

15. Verba ומלך מלך והשכיל, quae in edit. *Gerſoniana* leguntur, et in verſione *Lutheri* exprimuntur, in aliis vero editionibus deſunt, etiam hic deſiderantur. Saluo etiam ſenſu abeſſe poſſunt. Quamuis enim hic reſpiciatur ad Ier. XXIII. 5. 6; non tamen verbotenus, ſed tantummodo quoad ſenſum promiſſio illa repetitur, vt ex collatione vtriuſque dicti patet.

16. pro וירושלם leg. וישראל, vt Cap. XXIII. 6. ſed non punctat. in marg. vero וירוּשָׁלִם.

21. ואת־הכהנים praeuio ואת.

24. pro יכאצון leg. יכאצו, ſed ן a punct. add.

26. אשיב in textu; ſed י a punct. mut. in ו, cum Keri in marg.

XXXIV. 5. וכמשרפות per כ loco ב, melius, vt legunt omnes verſiones antiquae.

8. לאת־כל־העם cum praef. ל, ſed non punctat. et iugulato.

Cap.

Cap. XXXIV. 10. עוד, quod etiam *Targum* omittit, deest; sed in marg. add.

11. ויכבישום secundum Chetibh, in Hiphil, cum not. marg. ותכבשום ק. Keri impressorum habet ויכבשום.

17. ואל־הדבר cum praef. ו, vt in edit. *Prag.* 1518.

לזעוה in textu, vt in edit. *Prag.* cum nota marg. לזועה כת לזעוה ק.

18. אשר כרתו לשנים non punctata. LXX. haec verba non legisse videntur. Ita enim transferunt posterius hemistichium versiculi: τὸν μόσχον ὃν ἐποίησαν ἐργάζεσθαι αὐτῷ. Ita et *Arabs*: *vitulum quem fecerant vt coleretur*.

XXXV. 11. pro אל leg. על. Ita LXX. et *Syrus*.

XXXVI. 3. pro מדרכו leg. מדרכם, sed correct.

12. pro על leg. אל, melius.

Pro הַסֹּפֵר *Scribae*, leg. הַסֵּפֶר *libri*, forsan melius. *Lutherus*: in die Canzeley.

15. שבנא coniunctim.

17. totus omissus, excepta vltima voce; sed in marg. add.

19. איש sine praef. ו.

20. pro ויבאו leg. ויבא, sed ו'a punct. add.

Post הדברים add. האלה. Ita *Syrus*, LXX. *Arabs*, edit. *Gerson*. et *Lutherus*.

23. אל־האש vt in impr. sed אל mutat. in על.

29. עליה omiss. sed in marg. add.

31. על־ישבי sine praef. ו.

ואל־איש vt in impr. sed correct. in ועל.

XXXVII. 4. pro הכליא *carceris*, leg. כליל *consummationis*; sed mutat. in הכלוא, sine Keri in marg.

Cap.

Cap.XXXVII. 10. pro הכּיתם leg. הכּיתָם.
כל־חיל in marg. praemittit את־.
14. pro על leg. אל, melius.
19. ואיח in textu, vt in MS. 2. *Kennic.* et edit. *Gerſon.* ſed ח mut. in ו a punct. cum Keri in marg.
21. ante ירמיהו aliud vocabulum ſcriptum erat, quo eraſo את־ ſubſtitutum, vt in impr.

XXXVIII. 2. וחיה in textu; ſed ו a punct. mut. in י, cum Keri in marg.
9. poſt השליכו in marg. add. אתו, non male.
11. pro בּלְיֵי leg. בּלוֹיֵי, ſecunda vice vero v. 12. בּלוֹיֵ.
הסחבות vt in impr. cum not. marg. סחבות ק.
14. הנביא omiſſum.
Pro אני leg. נא. Sed virgula tranſfixum, in marg. vero אני.
16. את quod omnes Verſiones omittunt, in textu deeſt; in margine vero adſcriptum, cum nota כתב ולא קר.
17. אלהי quod omittunt *Targ. Syrus, Vulgat.* immo cum ſequenti Zebaoth LXX. et *Arabs*, deeſt; ſed in marg. add.
22. רגליך pluraliter, melius; vt habent *Targ. Syr. Ar.* et *Vulg.* Sed י a punct. iugulatum, cum Keri iu marg.
Pro נסגו *receſſerunt*, leg. נמגו *liquefacti vel pauore correpti ſunt.*
23. pro מוֹצאים leg. מוּצָאים paſſiue, melius. Ita *Targ. Arabs* et *Vulgat.*
Pro תשׂרף באש *combures igne*, leg. תִשָׂרֵף *comburetur*, melius. Ita *Targ.* LXX. *Syr.* et *Ar.*
28. Piſka poſt Athnach. ſpatio expr. Cap.

Cap.XXXIX. 3. pro סמגר־נבו leg. סמגר־נב׳ו. Ita *Syrus.*
5. וידברו pluraliter.
9. בעיר ואת־הנפלים אשר נפלו עליו ואת יתר העם הנשארים omissa; sed in marg. add. Vltimum verbum בבל cum initio v. 10. vsque ad טבחים repetita sunt, sed non punctata.
11. pro על leg. אל. Ita *Theodotio* πρὸς Ἱερεμίαν.
12. אל sine praef. ו, sed a punctat. add.
אם secundum Chetibh in textu adfuit; quo eraso punctator notam adscripsit כתב לא ק׳.
13. ונבושזבז. Ita per Sain loco Nun minusculi: ita vt praefectus ille nomen *Nebuschasbas* gesserit. Notam tamen adiecit punctator ג׳ נונין זעירין.
המלך cum ה demonstr. sed eraso.
14. pro אל־הבית leg. מן־הבית, forsan melius. LXX. et *Arabs* haec verba prorsus omittunt.
16. מביא in textu; sed א expunct. sine not. marg.
XL. 1. pro אחר שלח leg. אחרי אשר שלח etiam punctat. sed correct.
3. דבר secundum Chetibh, cum Keri in marg.
4. post היום add. הזה, sed non punctat.
ידיך pluraliter, vt habent omnes versiones antiquae.
8. pro בני leg. בן. Ita *Targum.* LXX. vero et *Arabs* praeterea praecedens ויונתן omittunt.
עיפי in textu; sed י a punct. mut. in ו, cum Keri in marg.
14. מלך omiss. sed in marg. add.
לא sine praef. ו.
15. posterius hemistichium vna cum toto v. 16. omiss. sed in marg. add. vbi תעשה in contextu.
XLI. 1-4. omissa, sed in marg. addita, et quidem si

non ab ipſo Scriba, ſaltem ante additam Maſoram. Implent enim inferiorem partem paginae ad latus dextrum: in ſiniſtra vero parte Maſora breuiter adſcripta eſt. Caeterum v. 3. ואת־אנשי, cum praef. ו, vt in edit. *Gerſonis* et verſ. *Lutheri*.

Cap. XLI. 5. pro משלו leg. משלה.

6. pro ובכה leg. ובכה.

10. ואת־בנות cum praef. ו.

12. pro אל leg. על.

15. pro מפני leg. מפי, ſed נ ſuperſcr.

16. ואת־כל־שארית cum praef. ו.

Pro גברים *mares*, leg. גברים *fortes*.

17. כמוהם vt in impr. cum nota יתיר ו.

XLII. 5. ככל הדבר אשר ישלחך יהוה אלהיך אלינו vt in impr. ſed non punctata; in margine vero כדברך.

6. Keri אנחנו in textu, etiam punctatum, vt in 3. MSS. *Kennicottianis*, Cod. *Berol.* et edit. *Gerſon.* addito praeterea Keri in marg.

Pro שלחים leg. שלחתים, ſed ת expunctum.

14. נשמע ſine praeuio לא, ſed ſuperſcripto.

20. התעיתם in textu, vt in edit. *Gerſon.* et Cod. *Berolin.* ante correct. cum nota התעתים כת התעיתם ק.

XLIII. 5. pro לגור *ad peregrinandum*, leg. לשוב *ad reuertendum*. *Targum* et *Vulg. vt habitarent.* LXX. vero vtrumque coniungit: τοὺς ἀποστρέψαντας κατοικεῖν. Ita et *Arabs*.

10. עבדי, quod etiam omittunt LXX. et *Arabs*, deeſt; ſed in marg. add.

שפרורו vt in impr. cum Keri in marg.

11. ובא in textu, ſed ה in fine a punct. add. cum Keri in marg.

Cap.

Cap.XLIV.8. במעשה singulariter, vt habent *Syrus*, edit. *Gerson.* et Cod. *Berol.* ante correct.
בכל vt in impr. sed mut. in ולכל.
9. הַשִׁכַחְתֶּם vt in impr. in marg. vero הַשִׁכַ.
10. לא vt in impr. sed praef. ו add.
בתורתי pluraliter. Ita LXX. in ORIGENIS Hexaplis; τῶν νόμων μȣ, cum Asterisco.
12. וברעב cum praef. ו. Ita *Targum*, LXX. *Arabs* et *Vulgat.*
14. בארץ יהודה cum praef. ב.
16. pro הדבר leg. הדברת, sed ת expunctum.
19. pro ולהסך leg. והסך, sed ל superscr.
והסך vt in impr. sec. lect. *Occident.* sed corr. in ולהסך sec. lect. *Orient.*
20. pro הַגְּבָרִים *mares*, leg. הַגִּבֹּרִים *fortes.* LXX. τοῖς δυνατοῖς. Ita et *Arabs.*
26. שמי omiss. sed in marg. add.
Pro אֹמֵר leg. אָמַר.
XLV. 5. שלל sine praef. ל, sed a punctat. add.
XLVI. 10. pro לאדני יהוה צבאות leg. ליהוה אלהי צבאות, melius; sed אלהי non punctat. quod etiam omittit *Targum* et *Syrus*. LXX. sec. recens. *Vatic.* simpliciter τῷ κυρίῳ, sed sec. recens. *Alexand.* add. σαβαώθ, et sic etiam *Arabs.*
11. הרביתי vt in impr. cum Keri in marg.
13. בבל omiss. sed in marg. add.
16. עמינו pluraliter; vt in edit. *Prag.* 1518. Ita *Ar.*
27. post יעקב primum add. נאם־יהוה, vt in edit. *Prag.* Ita *Syrus.*
יעקב secundum in textu, sine not. marg.
28. ואתה cum praef. ו. Ita et in altero Cod. Hapht. 15. consentientibus vers. antiquis.
Pro שמה leg. שם, sed ה a punct. add.

Cap.

Cap.XLVII. 2. ישב defectiue; ſed punctator addidit י plurale, quod habent omnes verſiones antiquae.

3. pro אל leg. על.

5. אל vt in impr. ſed א a punct. mut. in ע. Ita LXX. et *Vulg.*

XLVIII. 4. צעוריה vt in impr. cum Keri in marg.

5. הלחית in textu; ſed י a punctat. mut. in ו, cum nota הלחית ק. Keri impreſſorum habet הלוחית.

7. במחיך pluraliter.

כמוש in textu, ſed ו mut. in י, cum Keri in marg.

Pro יחד leg. יחדיך tecum, ſed יך eraſ. cum nota יחדו ק.

17. pro אמרו leg. אמרי.

18. ישבי vt in impr. ad formam perfectorum, cum nota ושבי ק.

19. pro נָס *profugum*, leg. נֵס *vexillum*.

20. הלילו et וזעקו in textu, vt in edit. *Gerſon.* et Cod *Berol.* ante correct. ſed ו a punctat. mut. in י, cum Keri in marg.

21. pro מופעת leg. מפעת, ſed ו a punctat. ſuperſcr. cum Keri in marg.

24. ארץ, quod etiam omittunt LXX. et *Arabs*, deeſt, ſed in marg. add.

27. נמצאה vt in impr. in foeminino, *inuenta res.* Sed ה eraſum, cum nota יתיר ה.

32. pro על־קיצך *ſuper aeſtatem tuam*, leg. כי־על־קציך *quoniam ſuper fructus aeſtiuos tuos.* Sed י plurale expunctum. *Syrus: ſuper meſſem enim tuam. Arabs: ſuper fructus tuos.*

Pro בצירך *vindemiam tuam*, leg. קצירך *meſſem tuam.* Sed ק a punct. mut. in ב.

T Cap.

Cap.XLVIII.44. חנס in textu, vt in edit. *Gerſon.* et Cod. *Berol.* ante correct. ſed י a punct. inſertum, cum nota י יתיר.

XLIX.3. ילך vt in impr. ſed correct. in הלך.

7. אמר omiſſ. ſed in marg. add.

10. לא vt in impr. ſed praef. ו add.

אינגו ſine praef. ו, ſed a punctat. add.

15. הנה ſine praeuio כי. Vtrumque omittunt LXX. et *Arabs.*

16. תפשׂי pluraliter.

17. pro מכותה, ad quod edit. *Bomberg.* 1525. et *Menaſſe b. Iſr.* in marg. notant: חסר יוד, hic leg. מכותיה.

19. pro יְעִידֵנִי quis *condicet mihi*, ſiue *litem conteſtabitur coram me*, aliud ſcriptum erat vocabulum, quod punctator correxit in יוֹדִיעֵנִי. LXX. τίς ἀντιςήσεταί μοι. Ita et *Arabs.* Sed *Targum: quis occurret mihi. Syrus: quis me commonefaciet. Vulgat.* autem: *quis ſuſtinebit me.*

20. pro אל־אדום et אל־ישבי leg. על־, melius. Ita *Targum* et *Syrus.*

Pro יַשִּׁים *deuaſtabit*, leg. יָשִׂים *ponet.*

21. pro קולה leg. קולם. Ita *Targum* et *Syrus.*

25. תהלה vt in impr. cum nota ק תהלת.

28. pro נבוכדראצור leg. נבוכד־ראצר, ſed ו a punct. ſuperſcr. cum nota ו יתיר.

30. pro עליהם leg. Keri עליכם in textu, vt in 3. MSS. *Kennicott.* et edit. *Gerſon.* Sed כ a punctat. mut. in ה, cum Keri in marg. quod praeter *Syrum* omnes exprimunt verſiones antiquae; quemadmodum et affixum כם praeceſſit.

Cap.

Cap. XLIX. 36. עילם in textu, fine nota marg. Sed v. 37. ad quem impressi nullum Keri annotant, עילם in textu quidem legitur; sed transformato י in ו a punctatore, qui notam adscripsit עיל ק.

39. אשיב in textu, sed י mut. in ו, cum Keri in marg.

Pro שבית leg. שְׁבִית, cum Keri in marg.

L. 3. והוא cum praef. ו.

4. ובכו vt in impr. sed ו in fine mut. in ה.

את־יהוה sine praef. ו.

6. היו in textu; sed ו a punct. mut. in ה, cum Keri in marg.

Pro שׁוֹבְבִים leg. שׁוֹבְבֻם, vt in edit. *Gerson.* sed a punct. mut. in Chetibh, cum nota שובבום ק.

8. Chetibh יצאו *exeant* in textu seruatum, cum nota marg. צאו ק.

11. pro תשמחי et תעלזי leg. תשמְחוּ et תעלְזוּ, cum Keri in marg.

תפושי et ותצהלי in textu; sed ו mut. in י, et litera penultima per Kübbuz punct. cum Keri in marg.

15. Keri אֲשׁוּיֹתֶיהָ per Patach sub א, cum nota marg. אשויתיה כת׳ אשויותיה ק.

16. pro לארצו leg. אל־ארצו.

20. לא sine praef. ו, sed a punct. add.

29. pro אל־בבל leg. על־, vt habet *Targum* et *Syrus*; sed correct. in אל־.

לה in textu, cum not. לה ק ולא כת׳.

32. pro סביבתיו leg. סביבתיה, sed ה a punct. mut. in ו.

40. pro נאם leg. אמר.

42. על־סוסים sine praef. ו. Ita LXX. *Syrus* et *Ar.*

Cap. L. 44. אריצם in textu, vt in edit. *Gerson.* sed י a punctat. mut. in ו, cum Keri in marg.

LI. 3. pro ידרך altero in impressis non punctato, leg. הדרך sine punctis, vt in 4. MSS. *Kennicottianis* et Cod. *Berol.* vbi legitur הדורך, sensu satis commodo: *ne tendat tendens, tendens nimirum arcum suum.* Interim ה a punctat. mut. in י, cum not. marg. כת ולא ק.

6. ואל־תדמו cum praef. ו, quod habent LXX. et *Ar.*

8. ותשבר omiss. sed in marg. add.

13. שכנתי vt in impr. cum Keri in marg.

16. pro ויעל leg. ויעלה, sed ה erasum.

19. יעקב defectiue, sed ו superscr.

27. גוים non punctat.

28. pro מרי leg. מרין, sed ן expunctum.

29. pro מאין leg. כי אין, sed correct.

34. Chetibh הריחנו et בלענו, הציגנו, הממנו, אכלנו in textu seruatum. Nec obstat singularis v. 35. quum frequens sit apud prophetas numeri et personarum permutatio. Interim nota marg. add. נו ק.
Pro כרשו leg. כרסו.

35. אל־יושבי leg. על־, melius. Ita *Targum*, LXX. *Arabs* et *Vulgat.*

44. ינהרו sine praef. ו.

46. ומשל cum praef. ו. Ita *Targum*, *Syrus*, *Vulg.* *Symmachus*, edit. *Gerson.* et Cod. *Berol.*

53. pro שדדים leg. שדדי, sed ם a punct. adscriptum.

55. שאון non punctat.

56. אֱל גמולות *Deus retributionum* correctum in עַל גמולות *super retributiones.*

58. pro יהוה צבאות leg. אדני יֱהֹוִה. LXX. simplici-

pliciter: κύριος. Ita et *Arabs*. In Hexaplis tamen ORIGENIS cum Asterisco add. τῶν δυνάμεων.

Cap.LI.58. pro בריריק leg. בריראש, et vice versa pro בריראש leg. בריריק.

LII.1. המוטל in textu; sed ו a punct. mut. in י, cum Keri in marg.

3. pro ויהודה leg. וביהודה, melius. Ita *Targum*, *Syrus*, *Arabs*, *Vulg*. et edit. *Gerson*.

11. בבית vt in impr. cum nota בית ק.

13. ואת כל־בתי ירושלם non punctata.

15. האמון vt in impr. sed א mut. in ה et praecedens ה per Saegol.

18. ואת־המזרקות omiss. sed in marg. add.

20. האחד vt in impr. sed ה iugulatum, sine nota marg.

21. קומה vt in impr. cum nota קומת ק.
ארבע bis, etiam punctatum.

28. הזה cum praefixo ה, sed eraso.

29. מאות omiss. sed in marg. add.

31. pro הכליא leg. הכליא, cum nota הכלוא ק.

32. מלכים vt in impr. cum Keri in marg.

33. חייו in textu; sed posterius י iugulatum, sine nota marginali.

E Z E C H I E L.

Cap.I.8. וידי in textu, sed posterius י mut. a punct. in ו, cum Keri in marg. vt in altero Cod. Hapht. 66. Vid. ibidem notata p. 152.

10. pro לארבעתן leg. לארבעתם. Item v. 16. 18.

12. pro בלכתן leg. בלכתם.

13. pro מראיהם leg. מראיהן, vt in edit. *Prag*.
והיא cum praef. ו, melius.
Pro בין leg. בתוך. Ita LXX. et *Vulgat*.

Cap. I. 17. pro רבעיהן leg. רבעיהם.

18. pro וגביהן leg. וגביהם.

25. pro כנפיהן leg. כנפיהם.

27. כמראה־אש ——— בית־לה omiſſ. ſed in marg. add.

II. 7. pro מרי leg. בית מרי, melius. Ita Codex *Daventr.* ante correct. edit. *Gerſon.* LXX. et *Arabs*, immo quoad ſenſum *Targum: populus contumax*, et *Syrus: familia exaſperans.*

8. אני omiſſ. ſed in marg. add.

Pro נתן *dans*, leg. מדבר *loquens*, coll. Ier. XV. 16.

III. 5. pro אל־עם leg. על־עם, ſed a punct. correct.

6. pro אל־עמים leg. על־, ſed itidem correct.

7. אלי vt in impr. ſed a punct. corr. in אליך.

10. ובאזנך ſingulariter.

15. Chetibh ואשר in textu ſeruatum, cum nota marg. ואשב קׄ. Et ſane Chetibh praeferendum videtur τῷ Keri, ſecundum quod verba ואשב המה יושבים שם non ſatis bene cohaerent, et idem fere ſignificarent ac ſequentia, vbi Propheta narrat ſe inter illos conſediſſe. Sed ſecundum Chetibh ואשר, commodus erit verborum ſenſus: *veni ad tranſmigrationem Thelabiv, qui habitabant ad fluuium Chebar, et quoſcunque illic habitantes:* non ad ripam fluminis ſolum, ſed in toto etiam tractu illo. Ita legiſſe videntur LXX. qui haec verba reddunt: τοὺς ὄντας ἐκεῖ. Pari etiam ratione *Arabs*: *Syrus* vero illa prorſus omittit.

16. incipit ſine praemiſſo ſpatio. Poſt Athnachum vero Piſka ſpatio exprimitur: ſequentia enim verba ad inſtructionem Prophetae datam pertinent, eiuſdemque veluti titulum conſtituunt.

Cap.

Cap.III. 18. הוא vt in impr. sed praef. ו add. non male.
20. תזכרן צדקתו vt in impr. sine Keri in marg. Sed prius mut. in תזכרנה.
24. pro אֹתִי leg. אִתִּי, melius. Ita *Targum*.
IV. 1. אתה, quod etiam omittit *Targum* et *Syrus*, deest; sed in marg. add.
4. ישראל sine praeuio בית.
6. הימני in textu, sine not. marg. vt in edit. *Gerson*.
10. pro על־עת leg. אל־עת.
15. צפועי vt in impr. cum nota צפיעי ק.
V. 1. זקניך pluraliter.
7. pro ואת־משפטי leg. ומשפטי.
לא עשיתם vltimum vt in impr. Editio quidem *Gersonis* לא non habet; hinc nec *Lutherus* qui ea vsus est, illud in versione sua expressit: ad textum tamen omnino pertinet; quum in praecedentibus Iudaeis exprobet Deus, quod peiores essent ipsis gentilibus. Consentiunt excepto *Syro* omnes versiones antiquae.
11. pro אגרע *imminuam*, leg. אגדע per ד raphatum, *exscindam*, melius: de plenaria enim excisione sermo est, vbi lenitati nullus est locus. Ita *Targum* אקטוף *conteram*. *Vulg*. *confringam*. LXX. ἀπώσομαι *abiiciam*: et sic etiam *Syrus* et *Arabs*.
12. והשלשית בחרב יפלו סביבותיך non punctata.
15. pro לגוים leg. בגוים. Ita LXX. et *Vulg*.
16. pro אותם leg. אתכם, forsan non male.
VI. 2. pro אליהם leg. עליהם. Ita *Targum* et *Arabs*.
3. ולגיאיות in textu, cum nota ולגיאות כת ולגיאיות ק.
12. ימות primum vt in impr. sed correct. in ימותו.
14. משבתיהם vt in impr. sed defect. et ה mut. in כ.

Cap.VII. 2. pro על leg. אל.

ארבע in textu, sed ת a punct. add. cum Keri in marg.

4. כררכיך cum praef. כ.

תהיינה cum ה parag. Ita et v. 9.

5. pro אחת leg. אחר, melius. Ita *Targum: malum post malum. Syrus: malum pro malo. Lutherus:* es kommt ein Unglück über das andere.

7. אֵלַיִךְ in foemin. Ita in Cod. *Dauentriensi.*

11. נֹהַּ vt in impr. Haec vox in textu Cod. *Daventr.* deest, in marg. tamen add. Edit. *Gerson.* legit נֹחַ, vnde *Lutherus:* Trost.

13. post ישוב alterum add. נאם יהוה, sed non punctat.

לא יתחזקו vt in impr. sed praef. ו, a punctat. add. Non male.

14. pro תִּקְעוּ *clangent*, leg. תִּקְעוּ *clangite.* Ita LXX. *Arabs* et *Vulg.*

21. וחללוה vt in impr. cum nota הו ק.

23. pro והעיר leg. והארץ.

VIII. 2. וממראה, cum praef. ו, sed expuncto.

3. ירושלימה. Ita per Iod.

4. אלהי praemittit יהוה, quod habent LXX. et *Arabs*; sed non punctat.

6. מהם vt in impr. contractione emphatica, cum nota מה הם ק.

10. ושקץ cum praef. ו, quod habent *Syrus* et *Ar.* Sed non punctat.

14. הנשים *mulieres*, vt in impr. sed ה mutat. in א.

16. pro משתחויתם leg. משתחוים, melius; sed ת a punct. superscr.

IX. 3. pro אל־מפתן leg. על־.

4. pro אלו *ad eum*, leg. אֵלַי *ad me*, sine *Keri* in marg. quod in impr. est אליו.

Cap.

Cap. IX. 5. אל in textu, sine not. marg. vt in edit. *Gerson.* et Cod. *Berol.* ante corr.
עינכם similiter.
7. ויצאו non punctat.
8. pro וְנֵאשָׁאֵר leg. וָאֵשָּׁאֵר, melius.
11. כאשר vt in impr. cum not. ככל אשר קׄ.
X. 5. שדי sine praeuio אל, quod etiam omittit *Targum* et *Aquila*; sed in marg. add. *Syrus*: *quasi vox Dei.*
7. pro הכרבים leg. לכרובים.
12. pro לארבעתם leg. לארבעתן.
17. pro אותם leg. אִתָּם, melius. Ita LXX. *Targum*, *Arabs* et *Vulgat.*
21. לאחר primum omiss. sed in marg. add.
XI. 5. אֱמֹר omissum.
7. pro הוציא *educendo*, leg. ארציא *educam.* Ita omnes vers. antiquae.
15. גאלתיך pluraliter.
16. בארצות alterum non punct. in marg. vero בגוים.
17. pro בהם leg. בם.
19. pro מבשרם leg. מבשרכם, vt in edit. *Gerson.* Item pro להם leg. לכם: vtrumque melius.
25. pro הראני *ostendit mihi*, leg. ראיתי *vidi*, etiam punctat. in marg. vero הראני.
XII. 3. וגלית ממקמך אל מקום אחר לעיניהם omiss. sed in marg. add.
4. ואתה תצא בערב לעיניהם similiter.
5. בו pari ratione.
11. להם vt in impr. sed ה mut. in כ, non male. Ita *Syrus.*
12. pro אל־כתף leg. על־, melius. Ita *Targum.*
13. בארץ cum praef. ב.
14. עזרה vt in impr. sine Keri in marg.

Cap. XII. 19. pro ארצה leg. ארצם.
Pro ממלאה *a plenitudine sua*, leg. ומלואה *et plenitudo eius*, melius. Interim a punct. correct.
23. pro בישראל *in Israele*, leg. בית־ישראל *domus Israelis*. Ita LXX. Deinde loco Athnachi Silluk cum Soph-Pasuk.
24. pro בית leg. בני, vt habent omnes Verſ. antiqu.
28. תִּמְשֹׁךְ in Kal.
Pro דבריו leg. דבר, ſed י a punct. add.
XIII. 2. pro אל leg. על, ſenſu commodiori. Ita Cod. 3. *Erfurt.* item 2. et 5. ante correct. Conſentiunt LXX. *Targum* et *Syrus*. Maſora impr. hic annotat, quinque eſſe Sebhirin על.
5. יהוה in die *Domini*, vt in impr. ſed non punct. in marg. vero ההוא, in die *illo*.
9. pro אל leg. על, melius. Ita omnes Verſion. ant.
11. והיה cum praef. ו, ſed non punctato.
13. וּבִקַּעְתִּי in Kal.
לכלה non punctatum.
14. pro ונפלה leg. ונפל, ſed ה a punct. add.
20. pro נִפְשִׁים leg. נְפָשִׁים, in marg. vero lectio impr.
23. וידעתם in maſculino, melius.
XIV. 1. pro ויבוא leg. ויבא, ſed a punct. corr. in ויבאו. Recte, conſentientibus omnibus verſionibus ant.
4. את omiſſ. ſed in marg. add. אל.
Chetibh בה in textu ſeruatum, vt legit *Arabs*, cum not. marg. בא ק, quod exprimit *Targum*. Sed hac ratione non indicaretur, quomodo Deus reſpondeat tali venienti. Praeferendum igitur videtur Chetibh, quod etiam accentuationi magis

gis conueniens eſt; adeo vt ſenſus ſit: *ego Iehouah reſpondebo ipſi in ea re vel cauſa, in multitudine ſtercorum ſuorum*, i. e. ſtercoreis tot eius diis digna, poenas nimirum comminando, coll. 2 Reg. I. 4. Ita etiam legiſſe videntur LXX. ἀποκριθήσομαι αὐτῷ ἐν οἷς ἐνέχεται ἡ διάνοια αὐτοῦ. *Syrus* vero et *Vulg.* hanc vocem negligunt.

Cap. XIV. 5. pro בית leg. בני.

14. האנשים omiſſ. ſed in marg. add.

16. ושלשת cum praef. ו, quod hic omnino requiritur, et in Cod. *Dauentr.* a punct. additum eſt. Conſentiunt LXX. *Targ. Syr.* et *Arabs.*

19. pro אל־הארץ leg. על־. Ita omnes verſ. ant.

23. חנם in marg. praemittit אל־.

XV. 2. היה omiſſ. ſed in marg. add.

3. pro יקחו leg. יקח, ſed ו a punct. add.

5. totus omiſſus, ſed a punct. in marg. add.

6. עץ omiſſ. ſed in marg. add. a punctat.

בעץ vt in impr. ſed correct. in בעצי, vt habent omnes verſ. antiq.

XVI. 4. הֻלֶּדֶת per Kübbutz, melius, ſine nota marg. ſed ו ſuperſcr. Ita in Cod. *Dauentr.*

10. pro מֶשִׁי leg. מֶשִׁי in plurali, quem adhibent *Vulg.* et *Arabs.*

13. שש in textu, ſed ו a punct. add. cum nota יתיר ו.

אכלת ſimiliter.

18. pro נָתַתְּי leg. נָתַתִּי, ſine nota marg.

19. pro ונתתיהו leg. ונתתיו.

20. ילדת in textu, ſine not. marg. vt in Cod. *Dauentr.* et edit. *Gerſon.*

Keri מתזנותיך in textu, ſed defect. ſine nota marg. In Cod. *Dauentr.* in textu legitur plene.

Cap.

Cap.XVI. 21. pro ותתנים leg. ותזנים. Ita legiſſe videtur *Syrus: obtuliſti eis poſtquam laſciuiſſes cum eis.* Item *Arabs: et tradidiſti eos, poſtquam fornicata eſſes in ipſis.*

22. זכרת in textu, ſed י in fine a punct. add. ſine nota marg.

25. תזנותיך in textu; ſed י expunctum, cum nota תיך ק.

27. ונכלמות cum praef. ו loco ה.

29. תזנותך ſine praeuio את. Sed ſuperſcripto י mut. in תזנותיך.

31. בבנותיך vt in impr. ſed י expunctum.

עשית et חיית in textu, ſed י in fine a punct. add. cum nota יתיר י.

34. סוּנָּה vt in impr. ſed mut. in סְנָּה.

36. pro וְכִדְמֵי *et ſicut ſanguis*, leg. וּבְדָמַי *et in ſanguine*, vel *propter ſanguines*, vt in Cod. 1. 2. 3. *Erfurt.* et *Dauentr.* Conſentiunt *Targum*, LXX. *Arabs* et *Vulg.*

נתתי vt in impr. ſine not. marg.

37. pro וגליתי *et reuelabo*, leg. וגלית *et reuelabis.*

39. גביך pluraliter. Ita *Targum: excelſa tua*, et *Syrus: loca templorum tuorum.*

Pro רמתיך *excelſa tua*, leg. חמתיך *muros tuos.* Ita *Targum.*

40. pro ובתקוך leg. ובתקו, ſed ך ſuperſcr. a punct.

43. זכרתי vt in impr. Iod quidem eraſ. ſed iterum a punct. add. cum nota יתיר י.

גם ſine praef. ו, ſed a punct. add.

Pro בראש leg. בראשך, vt habent LXX. *Syr. Ar.* et *Vulg.* Sed ך expunctum.

עשית in textu; ſed י a punct. add. cum nota יתיר י.

Cap.

Cap.XVI.45. אמרי omiſſ. ſed in marg. add.

46. על־שמאולך ואחותך הקטנה ממך היושבת omiſſ. ſed a punct. in marg. add.

47. הלכת vt in impr. ſed י in fine a punct. add. ſine not. marg.

עשית in textu, ſed י adpoſitum a punct. ſine not. marg.

51. pro אחותַיִךְ leg. אחותֵךְ, ſine not. marg.

עשית in textu, ſed י adſcriptum, cum not. יתיר׳.

52. את vt in impr. ſed ſine Pſik; punctator vero in fine י adpoſuit.

Pro מהן leg. בהן, ſed ב mut. in מ.

אחיותך vt in impr. ſed expuncto י mutat. in אחותך.

53. שביתהן in textu, ſine not. marg. vt in MS. 2. *Kennic.* et edit. *Gerſon.*

ואת cum praef. ו.

שבות in textu, ſed ו mut. in י, cum Keri in marg.

Pro ואת־שבית leg. ושבות, ſed ו poſterius mut. in י, cum Keri in marg. Ita et ſequens ושבות in textu.

Pro שביתַיִךְ leg. שביתֵךְ.

55. pro תשבְן leg. תשובנה.

Pro לקדמתכן leg. לקדמתן, ſed כ a punctat. ſuperſcr.

58. זמתיך pluraliter, vt habent LXX. *Targ.* et *Syrus;* ſed י expunctum.

59. ועשיתי in textu, vt in Cod. 2. *Kennicott.* et *Dauentr.* ſed י eraſum, cum Keri in marg.

61. pro בקחתך *in ſumere te*, leg. בתקנתך *in diſponere te.* Sed non punctat. in marg. vero lectio impreſſorum.

Pro וְיָדַעַתְּ leg. וְיָדַעַתְּ.

Cap.XVII.6. pro פראת leg. פארת, vt in edit. *Bomberg.* 1525. et *Menaſſ. b. Iſr.* Codex *Dauentrienſis* habet פארות. Ita et aliae edit.

7. ויהי omiſſ. ſed in marg. add.

9. pro יקוסס leg. יקוסם.

10. pro עַל־עֲרֻגֹת *ſuper areolis*, leg. הלא אֶל־עֲרוּגַת *nonne ad areolam.* Singularem ſeruant LXX. *Syrus* et *Arabs.*

18. הנה ſine praef. ו, ſed adſcripto a punct.
נתן omiſſ. ſed a punct. in marg. add.

21. מברחו vt in impr. cum nota חיו ק.
Pro בכל־אגפיו *in omnibus turmis eius*, leg. ואת־כל־אגפים *et omnes turmas.* Sed ואת non punct. praef. ו autem ad ſequens כל add.

XVIII.6. קרב in praeſenti.

7. pro ועירם leg. וערום. Item v. 16. vt in Cod. *Dauentrienſi.*

10. אח omiſſ. forſan non male, ſed in marg. add.

14. ויראה in textu, vt in Cod. *Berol.* et *Dauentr.* nec non edit. *Gerſon.* Sed ה expunctum, ſine nota marg.

15. pro את־אשת leg. ואל־אשת.

19. pro חקותי leg. חקתיו, ſed ו expunctum.

20. הרשע in textu, ſed ה iugulat. cum Keri in marg.

21. חטאתו vt in impr. cum nota תיו ק.

23. במות cum praef. ב, melius.
הרשע cum ה dem. Ita in Cod. *Dauentr.* quamuis ibi ה punctatum non ſit.
מדרכיו in textu, ſine not. marg. vt in Cod. *Dauentr.*

24. צדקתו vt in impr. in ſingul. melius, cum nota תיו ק. Singularem etiam adhibet *Syrus.*

Cap.

Cap.XVIII. 25. pro אדני leg. יהוה etiam punctat. ſed ſuperne et inferne linea notatum, in marg. vero אדני.
נא omiſſ. ſed in marg. add.
27. אשר עשה, quod etiam omittit *Syrus*, deeſt; ſed in marg. adſcriptum.
28. וישוב vt in impr. ſed corr. in וישב, ſine not. marg.
Pro חיו leg. חיה, ſed ה mut in ו.
29. pro אדני leg. יהוה.
Pro יתכן altero leg. ותכנו, melius. Ita *Targum*, *Syrus* et Cod. *Dauentr.*
30. לכם omiſſum.
31. והשליכו cum praef. ו, ſed expuncto.
XIX.7. וידע אלמנותיו vt in impr. *deſtruxit pallatia eius* diſcerptis hominibus incolis orba. Ieſ. XIII. 22. Ita *Targum*: *deſolauit pallatia eius*. Ergo nec opus eſt pro אלמנותיו ſubſtituere ארמנותיו, nec pro וידע, cum SAM. BOCHARTO in *Hieroz*, Part. 1. p. 760. legere וירע: quum וידע a rad. Arab. דעא deriuari poſſit, vt monet IOH. SIMONIS in Lex. p. 388.
10. pro בדמך *in ſanguine tuo*, leg. ברמך per ר ſatis diſtinctum, quamuis raphatum: *in excelſo tuo* ſc. loco: forſan melius. LXX, legiſſe videntur כרמן ita vertentes: καὶ ὡς ἄνθος ἐν ῥοᾷ. Ita et *Arabs*.
11. pro על־בין leg. אל־, vt in Cod. *Dauentr.*
14. בה omiſſ. ſed in marg. add.
XX.5. pro יעקב leg. ישראל.
15. גם ſine praef. ו, ſed a punct. add.
18. בחקי defect. per Kübbutz, vt in Cod. *Dauentr.* ante corr.

Cap.

Cap.XX. 19. pro משפטי leg. משפטו, ſed ו mut. in י.
30. pro שקוציהם leg. גלוליכם.
31. pro לכל leg. בכל.
אדני, quod etiam omittunt LXX. et *Arabs*, deeſt; ſed in marg. add.
37. pro במסרת *in vinculum* vel *traditionem*, leg. במכרת *in negotiationem*.
38. pro יבוא leg. יבאו, ſenſu commodiori. Ita omnes verſiones antiquae. Maſora vero magna ad Leu. XI. 34. h. l. ad quatuordecim Sebhirin יבאו refert.
39. pro עֲבֹדוּ leg. עִבְדוּ, vt in Cod. *Dauentr.*
40. שם ſecundum vt in impr. ſed praef. ו add. Pro בכל leg. לכל.
43. pro דרכיכם leg. דכיכם, ſed ר ſuperſcr.
XXI. 3. pro דבר־יהוה leg. דבר־אדני יְהֹוִה.
7. אל־מקדשים vt in impr. ſed mut. in על־.
8. pro יהוה leg. אדני יהוה. Ita Cod. *Dauentr.* edit. *Gerſon. Syrus* et *Vulg.*
14. poſt אדני add. יְהֹוִה vt in Cod. *Berol. Dauentr.* et 1. 3. 5. *Erfurt.* vt et in verſ. antiquis, excepta LXX.
חרת alterum deeſt.
15. pro מֹרָטָּה leg. מְרוּטָּה.
18. pro שבט leg. שבת, ſed ת mut. in ט.
19. הנבא omiſſum.
20. pro מְעֻטָּה *inuolutus* vel *acuminatus eſt*, leg. מרוטה *politus eſt*.
27. pro הקסם leg. בקסם, ſed ב mut. in ה.
ולבנות cum praef. ו, vt in edit. *Gerſon.*
28. כקסם in textu; ſed ו ſuperſcr. cum nota יתיר ו. Ita in Cod. *Dauentr.* ſed ſine not. marg.

Cap.

Cap.XXI.29. pro בכל leg. וכל, vt habet *Syrus*; ſed ו mut. in ב.

Pro הַזְכַּרְכֶם *commemorari vos*, leg. הִזָּכַרְכֶם *memores eritis*. Ita omnes Verſ. ant.

34. pro אל־צוארי leg. על־. Ita LXX. *Arabs* et *Vulg.*

35. במקום in marg. praemittit אשר־.

XXII.4. pro לגוים leg. בגוים, vt in Cod. *Dauentr.* ante correct. et edit. *Prag.* 1518.

18. לסוג vt in impr. cum nota לסיג ק.

Pro בתוך leg. אל־תוך.

24. pro מטהרה *mundata*, leg. מטמאה *polluta*, ſed corr. in lectionem impreſſorum.

Pro גֻשְׁמָהּ *cui non eſt pluuia*, leg. גוּשְׁמָה *non compluta*, ſine Mappik in ה, quod nec adeſt in Cod. *Dauentr.* Ita *Vulg.*

25. pro יקחו leg. לקחו.

Pro אלמנותיה leg. ואלמנתיך, vt in LXX. et *Arab.* Sed a punctat. corr. in lection. impr.

XXIII.5. pro וַתַּעְגַּב leg. וְתַעְגַּב.

אל־אשור קרובים omiſſ. ſed in marg. add.

10. והמה cum praef. ו. Ita *Syr.* et *Arabs.*

14. כשדיים vt in impr. cum nota יתיר י. Ita in Cod. *Dauentr.*

15. מראה non punctatum.

16. ותעגבה in textu, ſine not. marg.

21. pro דַּדֵּיךְ leg. דַּדַּיִךְ.

22. ואת־אשר cum praef. ו, ſed expuncto.

מהם omiſſ. ſed in marg. add.

23. וכל־בני cum praef. ו, quod habent LXX. *Syr.* et *Arabs*; ſed expuncto.

כלם שלשים וקרואים רכבי סוסים omiſſ. ſed in marg. add.

Cap. XXIII. 24. הוצן plene, ſed non punctat. Vox non niſi h. l. occurrit, et ſaluo ſenſu abeſſe poteſt.

רקב omiſſ. ſed in marg. add.

30. לך ſimiliter.

36. בן ארם pari ratione.

38. vltima verba ואת־שבתותי חללו vna cum initio v. 39. vſque ad ביום ההוא omiſſ. ſed in marg. add.

42. קול ſine praef. ו, ſed a punct. add.

Keri סבאים *Sabaei*, quod etiam ſequitur *Syrus*, in textu, vt in Cod. *Berol.* et edit. *Gerſon.* Sed ו a punct. ſuperſcr. cum nota יתיר ו.

ידיהם et ראשיהם in maſculino: ſcil. amaſiorum, coll. Cap. XVI. 33. 34. Ita *Targum*, *Vulg.* et *Lutherus.*

43. לבלה vt in impr. ſed prius ל eraſum, forſan melius: *dixi, conſenuit adulteriis*, vt exprimit *Lutherus*. Nec abnuit *Targum* et *Syrus.*

עתה in textu, ſed ה a punct. iugulat. cum Keri in marg.

יזנה vt in impr. cum nota יזנו ק. Singularem adhibent *Targum*, LXX. *Arabs* et *Vulg.*

45. בידיהם in maſcul.

46. כי omiſſ. ſed a punct. add.

47. עליהם in maſcul. Ita in Cod. *Dauentr.* ante correct.

Pro בחרבותם leg. בחרבות, ſed ם ſuperſcr.

ובנותיהם omiſſ. ſed in marg. add.

ובתיהם in maſcul.

49. pro ונתנו *et dabunt*, leg. ונתתי *et dabo*, melius. Ita *Syrus.*

וידעתן in foeminino.

Cap.

Cap. XXIV. 2. כתב in textu; sed ו a punct. insertum sine not. marg. Ita in Cod. *Dauentr.*
ואת־אצם cum praef. ו.
Pro אל leg. על.
4. וכל־נתח cum praef. ו, sed non punct.
Pro עצמים leg. עֲצָמִים.
5. pro הוד leg. הוּד.
6. pro אוי leg. הוֹי.
10. הרבה העצים omiss. sed in marg. add.
הרקח sine praef. ו, sed superscr.
Pro יחרו *adurantur*, leg. ישתו *soluantur*, melius; sed corr. in lection. impr. Ἄλλος in ORIGENIS Hexaplis συντριβήσονται.
14. pro שְׁפָטוּךְ *iudicabunt te*, leg. שְׁפַטְתִּיךְ *iudicabo te*, vt habent omnes vers. antiquae; sed corr. in lect. impress.
Pro יְהוִה אֲדֹנָי leg. אֲדֹנָי יְהוִה.
21. ומחמל *res cui parcitur*, vt in impr. Sed corr. in ומחמד *res desiderabilis*, vt in edit. *Menass. b. Isr.*
בניכם sine praef. ו. Ita *Targum* et *Vulg.*
XXV. 3. כי־נחל omiss. sed in marg. add.
4. בך alterum, quod etiam *Arabs* omittit, deest, in marg. vero add.
7. pro עָלֶיךָ leg. עָלַיִךְ.
Keri לבז, quod etiam sequuntur omnes Versiones antiquae, in textu, vt in Cod. *Berol.* et *Daventr.* ante correct. Sed ז a punct. mut. in ג, cum Keri in marg.
9. וקריתימה in textu; sed י expunctum, cum Keri in marg.
12. pro ארני יהוה leg. יהוה ארני.

Cap.XXV.15. איבת omissum. Ita LXX. ἐξαλεῖψαι ἕως ἑνὸς, vel sec. recens. *Alex.* αἰῶνος, et *Arabs: vt extinguerent in perpetuum.*

XXVI.9. pro בחרבותיו *gladiis suis*, leg. בְּרְחֹבֹתָיו *latis suis* scil. lapidibus, qui e balistis iaciebantur. Forsan melius: gladiis enim turres non diruuntur. *Targum: lapidibus ferreis. Vulg. armatura sua.* Ἄλλος in ORIGENIS Hexaplis ἐν τοῖς ὅπλοις.

11. pro ירמס *conculcabit*, leg. יומם *interdiu*, sed non punct. in marg. vero ירמס.

16. pro מעל כסאותם leg. מכסאותם etiam punctat. superscripto tamen circello super מ. Manus serior in marg. adscripsit מעל.

Post עליך add. קינה. Ita legisse videntur LXX. καὶ στενάξουσιν ἐπὶ σέ.

17. ונשאו עליך קינה omiss. sed a punct. in marg. add.

18. ועתה cum praef. ו, sed expuncto.

יחרדו omiss. sed in marg. add.

Pro האין leg. האיים vt in Cod. *Dauentr.* ante correct.

20. pro והורדתיך leg. והורתיך, sed ר superscr.

21. pro תמצאי leg. תמצא, sed י a punct. add.

XXVII.3. הישבת in textu, vt in Cod. *Dauentr.* ante correct. sine nota marg.

Pro רכלת leg. רכלתך, sed ך expunctum.

Pro אָמַרְתְּ leg. אֹמֶרֶת.

6. כתיית in textu, sec. lect. *Orientalium;* sed posterius י expunctum, cum Keri in marg.

13. ותובל cum praef. ו, sed iugulato.

14. pro ופרדים leg. ופרדום, sed ו mut. in י.

Cap.

Cap. XXVII. 15. רכלך singulariter; sed י plural. a punct. insert.
וחבנים in textu; sed ו a punct. superscr. sine not. marg.

19. מעזבוניך per praef. מ loco ב, sed a punct. correct.

23. pro אשור leg. אֲשֶׁר, et quidem ex parte non punctat. vt pronomen relatiuum, quod in nostro Cod. raro punctis instructum est.

Pro רכלתך leg. רֹכְלָתָם, adeo vt sensus vltimorum verborum esset: *quorum negotiatrices ex Chilmad.*

24. pro במרכלתך leg. במרכלתם, sed ם mut. in ך.

27. מעריך vtrumque pluraliter, vt habent LXX. et *Arabs*; sed י iugulatum.

Pro ברקך *rupturam tuam*, leg. בזקך *contritionem tuam.*

Pro ובכל leg. וכל, vt in edit. *Bomberg.* 1525. Ita LXX. *Targum*, *Syrus* et *Arabs.*

28. pro מִגְרְשׁוֹת *suburbia*, leg. מִגְרָשׁוֹת. *Syrus: quae circa te sunt. Vulg. classes.* Edit. *Bomb.* leg. מִגְרָשׁוֹת.

30. pro וְהִשְׁמִיעוּ *et clamorem edent*, leg. וְהִשִּׂיאוּ *strepitum edent.* Syrus: *et vlulabunt.* Vulg. *eiulabunt.* Arabs: *et mutantes vocem suam.* Interim a punct. corr. in lection. impress.

31. pro אליך leg. עליך, melius. Ita *Targum*, *Syrus*, *Arabs*, *Vulg.* et *Theodotio.* Sed ע mut. in א.

קרחה per ה in textu, more *Occidentalium.* Ita Codex *Dauentr.* 3. et 5. *Erfurt.* item 1. et 2. ante corr.

32. pro בְּנִיהֶם, quod reddi solet: *in eiulatu suo,*

suo, quamuis vox נִי alibi non occurrat; leg. בְּנֵיהֶם *filii eorum*. Ita edit. *Gerson.* LXX. *Theodotio*, *Syrus* et *Arabs*, nec non Verſ. *Lutheri*, *Targum* vero בעיניהון *in oculis eorum.* Ipſis Maſorethis ני ſuſpectum viſum eſt, vt ex nota marg. haud obſcure patet.

Cap. XXVII. 34. pro נִשְׁבֶּרֶת leg. נִשְׁבַּרְתְּ.

XXVIII. 10. ממותי cum praef. מ.

13. pro הָיִיתָ leg. הָיִית.

14. התהלכת in foemin.

22. pro בה vtroque leg. בך, melius, vt habent LXX. *Targ.* et *Arabs*: ſed בך vltimum mut. in בה.

23. pro ונפלל *et iudicabitur*, leg. ונפל *et cadet*: melius. Ita LXX. *Arabs*, *Syrus* et *Vulg.* Interim alterum ל a punctat. adſcriptum.

XXIX. 2. מצרים omiſſ. ſed in marg. add.

Pro כֻּלָּה leg. כֻּל֗ה, vt in edit. *Bomberg.* 1525. Sic iam olim in aliis Codicibus ſcriptum erat, teſte nota marg. quam allegat CAPPELLVS Lib. 5. Crit. S. Cap. 12. §. 17. p. 379.

4. חחים in textu, vt in Cod. *Dauentr.* et edit. *Prag.* 1518. Sed alterum י ſuperſcr. cum nota יתיר י.

בלחיך ſingulariter, vt in Cod. *Dauentr.* ante correct.

7. Keri impreſſorum בְּכַפְּ in textu, vt in edit. *Prag.* 1518. ſed mut. in בכפי, cum י parag. vel etiam ad indigitandum dualem, vt habet Syrus: *qui, quum te manibus ſuis tenuiſſent.* Notam marg. adſcripſit punctator בכפי כת בכף ק. In altero Codice noſtro lectio marginalis eſt בכח. Vid. Haplıt. 14. p. 132.

Cap.

Cap.XXIX. 7. pro ובהשענם leg. ובהשעם; sed נ superscr.
Pro והעמדת leg. והערת, sed מ a punctat.
superscr. LXX. et *Arabs: confregisti. Syrus:*
concussisti. Vulg. dissoluisti omnes renes eorum.

8. pro עָלֶיךָ leg. עָלֶיךָ.

12. pro נשמות leg. משמות.
Post שממה alterum in marg. add. ולא תשב.

13. pro אדני יְהֹוָה leg. יְהֹוָה. Ita LXX. et ita
correct. a punct. v. 16.

20. pro נתתי leg. נתתיו, sed ו expunctum.

XXX. 10. יְהֹוָה אֲדֹנָי. Ita.

13. כי־רכה praeuio כי, quod habent LXX. et *Ar.*

16. תחול in textu, vt in edit. *Gerson.* et Cod.
Berol. ante corr. Sed ו a punct. mut. in י, cum
Keri in marg.

21. post בן־אדם add. אכן.

25. pro והחזקתי leg. הֶחֱזקתי sine praef. ו,
sed a punct. add.

XXXI. 2. pro דָּמִיתָ leg. דָּמִית.

5. גבהה in textu, sed ה mut. in א, sine not. marg.
סרעפתיו in textu, vt in edit. *Bomberg.* 1525.
et *Menass. b. Isr.* Sed etiam nota תיו ק a pun-
ctat. in marg. adiecta.

6. יֵלדו in futuro.

7. pro lect. b. *Naphthali* בְּדָלִיו leg. בְּדָלִיו, vt legit
b. *Ascher.*

9. אשר omissum.

14. pro אֵלֵיהֶם *fortes ipsorum*, leg. עֲלֵיהֶם *su-
per ipsis.* Sed ע transfixum, et א superscr. Et
ita legit Cod. 5. *Erfurt.* MARC. MEIBOMIVS in
Specim. p. 92: *nec apud eas stent.*
Pro תַּחְתִּית leg. תַּחְתִּיּוֹת. Item v. 16.

Cap. XXXI. 17. יִרְדֹּו in futuro. Ita *Vulg*.

18. ואל cum praef. ו.

XXXII. 4. pro חית כל־הארץ leg. כל־חית הארץ, melius. Ita *Syrus*.

5. pro רָמוּתֶךָ *altitudine tua*, quae lectio manu feriori in marg. add. leg. in textu רָמָתֶיךָ *proiectionibus tuis*, f. proiectis cadaueribus. Ita *Targum*. *Syrus* autem: *vermibus tuis*. LXX. *Aquila*, *Symmachus*, *Theodotio* et *Arabs*: *sanguine tuo*.

9. pro שִׁבְרֵךָ leg. שִׁבְרֵךְ.

15. pro ונשמה leg. ומשמה. Ita correctum in Cod. *Dauentr*.

16. כל, quod etiam omittit *Vulg*. deest.

18. pro והורדהו *et descendere fac eam*, legitur והורידו *et descendere facient*. Ita LXX. καὶ καταβιβάσουσιν. Consentit *Arabs*.

20. נתנה praemittit אלי, sed non punctat.

21. pro עזריו cum *adiutoribus eius*, leg. עדיהו cum *ornatu eius*, sed non punctat. in marg. vero lectio impressorum.

25. קברתה omiss. sed in marg. add.

29. את־יורדי sine praef. ו.

32. Keri חתיתי, quod sequitur *Vulg*. in textu; sed י a punct. mut. in ו, cum Keri in marg.

XXXIII. 6. הוא vt in impr. sed praef. ו a punct. add.

7. pro והזהרת leg. והזהרתם, sed ם expunct.

9. post הוא add. רשע, sed non punctat.

12. pro תצילנו leg. יצילנו, sed י mutat. in ת.

13. צדקתיו in textu; sed י expunct. cum Keri in marg.

16. חטאתו vt in impr. cum nota תיו ל.

17. pro אדני leg. יהוה. Item v. 20.

Cap.

Cap. XXXIII. 17. המה ſine praef. ו, ſed a punct. add.
25. אמר אלהם omiſſ. ſed in marg. add.
28. הרי *montes*, vt in impr. ſed mut. in ערי *ciuitates*.
30. pro את־אחר leg. אל־אחר. Ita LXX. et *Vulg.*
31. אחרי vt in impr. ſed praef. ו add. quod habent verſiones antiquae in Polygl.

XXXIV. 3. הצאן vt in impr. ſed praef. ו add.
4. ואת־הנדחת לא השבתם omiſſ. ſed in marg. add.
האבדות plural. vt in *Targum*; ſed corr. in ſingularem.
16. pro האבדת leg. האבדות, vt habet *Targum*; ſed ו non punct.
17. pro ואתנה *vos autem*, leg. ואתה *tu autem*, melius; ſed נ ſuperſcr.
18. pro תרפשון leg. תרפסון, ſed ס mut. in ש.
19. pro ומרפש leg. ומרפס, ſed ס mut. in ש.
21. pro ובכתף leg. ובכסף, ſed ס mut. in ת.
23. pro את עבדי *ſeruum meum*, leg. את ועבדי *tempeſtiue, et ſeruus meus.*
Pro דויד leg. דוד, ſed י a punct. ſuperſcr.
In Cod. *Dauentr.* leg. דויד, ſed י a punct. iugulat.
25. ביערים in textu, ſine not. marg. Ita in edit. *Gerſon.* et Cod. *Berol.* ante corr.
26. pro והורדתי *et deſcendere faciam*, leg. והורתי *et eiaculabor*; ſed ד a punct. ſuperſcr.
28. pro בז *praeda*, leg. בם *in eis.*
30. אתם, quod etiam omittunt *Syrus*, *Arabs* et LXX. ex *Aquila* vero et *Theodotione* cum Aſteriſcò additur in Origenis Hexaplis, deeſt; ſed in marg. add.

V 5 Cap.

Cap.XXXIV.31. totus omissus, sed a punct. in marg. add.
XXXV.2. pro עליו leg. עליה, etiam punctat. sed transf.
5. pro עֵין leg. עֵיִן.
6. שְׁנֵאת in foemin.
7. pro ושממה leg. ומשמה, melius: quia prius iam praecesserat.
8. חלליו omiss. sed in marg. add.
9. לא omissum.

Pro Chetibh תישבנה non *habitabuntur*, quod exprimunt LXX. *Syrus* et *Arabs*, leg. in textu Keri תשבנה non *reuertentur*, cum nota תשובנה ק. Omisso לא sensus esset: *ciuitates tuae reuertentur*, scil. in pristinum statum, vbi nondum aedificatae erant.

12. Chetibh שממה *solitudo*, scil. sunt, vt in impr. cum not. שממו ק. *Targum* substantiue: *deserta*.

Pro נתנו leg. נתנה, sed ה mut. in ו.

XXXVI.3. pro וַתַּעֲלוּ leg. וַתֵּעָלוּ a rad. עלה.
5. pro כלא leg. כלה, vt in edit. *Gerson*. sed ה mut. in א.

כל־לבב vt in impr. sed praef. ב a punct. add. Ἄλλος in ORIGENIS Hexaplis: ἐξ ὅλης καρδίας.

בנפש cum praef. ב.

6. pro הגבי leg. הנה, in marg. vero הגבי.
13. כה in init. versus praemittit לכן manu seriori adscriptum.

אתי vt in impr. cum nota יתיר ׳.

גויך in textu, cum nota: גויך כת גוייך ק.

14. וגויך vt in impr. in sing. vt habent vers. ant. cum nota גוייך ק.

Keri תשכלי *orbabis*, in textu, cum nota תכשלי כת תשכלי ק. LXX. ἀτεκνώσεις *liberis*

ris orbabis. Ita *Targum.* Sed *Syrus* et *Arabs* ſimpliciter: *orbabis.* Et *Vulg. necabis.*

Cap. XXXVI. 15. Chetibh וגויך in textu ſeruatum, vt habent *Targ.* et *Vulg.* cum nota וגוייך ק׳.

23. pro לעיניכם leg. לעיניהם, vt in Cod. 1. *Erfurt.* et MS. quo vſus eſt IVNIVS, item edit. *Gerſon.* et *Prag.* 1518. et ſic etiam correctum in Cod. *Berol.* Conſentiunt omnes Verſiones antiquae, et *Lutherus.* Quamuis vero ipſe contextus hanc lectionem poſtulet; punctator tamen ה mutauit in כ.

35. הנשמות ſine praef. ו. In altero Cod. noſtro praef. ו eraſum eſt.

37. pro אדרש leg. אִדָּרֵשׁ. Ita actiue *Syrus* et *Ar.*

XXXVII. 14. pro ונתתי רוחי בכם leg. ונתתי בכם רוח, ſed vltima vox mut. in רוחי a punctat.

16. pro חברו leg. חבירו, ſine Keri in marg.

19. חברו vt in impr. cum nota ריו ק׳.

ונתתי non punctat.

21. pro בני leg. בית. Ita LXX. et *Arabs.*

22. יהיו in textu, ſed ו a punct. mut. in ה, cum Keri in marg.

26. ברית alterum vt in impr. ſed praef. ו add. quod habent *Syrus*, *Arabs*, item Cod. *Dauentr.*

אותם vt in impr. ſed a punct. corr. in אִתָּם, non male. Ita *Targ.* LXX. *Syr.* et *Ar.*

XXXVIII. 2. והנבא עליו non punctata.

4. pro ונתתי leg. ונתתים.

7. pro לְךָ leg. לָךְ, vt in Cod. *Dauentr.*

12. pro עֹשֶׂה leg. עֻשֹׂה.

13. סחרי ſine praef. ו. Ita ORIGENES in Hexaplis, cum nota: ὁ Ἑβρ. Συρ. ἔμποροι Θαρσεῖς.

Cap.

Cap.XXXVIII. 13. pro לְךָ leg. לָךְ.
Pro לָקַחַת leg. לְקַחְתָּ.
21. עליו omiss. sed in marg. add.
XXXIX. 1. ואמרת כה אמר אדני יהוה הנני אליך גוג omissa.
4. post ועמים in marg. add. רבים, vt in altero Cod. nostro Hapht. 74. Consentit *Syrus*, et Cod. *Helmstad.* nec non edit. *Prag.* 1518.
Pro וחית leg. וכל־חית. Ita LXX. et *Arabs.*
6. pro ובישבי leg. ביושבי, sed correct.
8. הוא omiss.
9. מגן sine praef. ו, sed a punct. add.
10. pro ישאו leg. יצאו, sed צ a punct. mut. in ש.
לא יחטבו sine praef. ו, sed a punct. add.
11. היא omiss. sed in marg. add.
13. pro אדני יהוה leg. יהוה אדני.
16. pro הארץ leg. בארץ.
18. אילים non punctatum.
25. post יהוה add. בקבצי, sed non punctat.
שבות in textu, sine not. marg.
28. pro הגוים leg. העמים.
Pro אל־אדמתם leg. על־. Ita *Vulgat.*
XL. 4. הגד vt in impr. sed praef. ו, a punctat. add.
5. הנה sine praef. ו.
6. במעלתו vt in impr. cum nota תיו ק.
9. ואילו vt in impr. cum nota ואליו ק.
12. pro שש אמות leg. שש מאות. Ita et mox pro ושש אמות leg. ושש מאות.
14. pro אֵיל leg. אֵיל, vt in Cod. *Dauentr.*
15. Keri האיתון in textu, cum not. היאתון כת האיתון ק.
21. ותאו vt in impr. sine Keri in marg. vt in edit. *Bomberg.* 1525.

Cap.

Cap. XL. 21. pro ואילו leg. ואלו, sine Keri in marg.
Pro ואלמו leg. וְאֵלַמָּו.
ארכו omiss. sed in marg. add.
22. וחלונו vt in impr. sine Keri in marg. vt in edit. *Bomberg.* 1525.
Pro ואילמו leg. ואלמו, sine not. marg.
ותמרו vt in impr. sine Keri in marg. vt in edit. *Bomberg.*
24. אילו vt in impr. sine Keri in marg. vt in edit. *Bomberg.*
Pro ואילמו leg. ואלמו, cum nota מיו ק.
26. pro עלותו leg. עֲלוֹתוֹ, cum nota תיו ק.
אילו vt in impr. sine Keri in marg. vt in edit. *Bomb.*
29. ותאו similiter.
Pro ואלו leg. ואילו, sine Keri in marg.
Pro ואלמו leg. ואילמו, sine Keri in marg. Item pro ולאלמו leg. ולאילמו.
30. pro אמה leg. וחמש אמות, sed וחמש non punct.
31. ואילמו et אילו vt in impr. sine Keri in marg.
Pro מעלו leg. מעלות, sed ת expunctum, cum nota ליו ק.
33. ותאו vt in impr. sine Keri in marg. vt in edit. *Bomberg.*
Pro ואלו leg. ואילו, sine not. marg. vt in Cod. *Dauentr.*
Pro ואלמו leg. ואילמו, sine Keri in marg.
ולאלמו vt in impr. cum nota מיו ק.
Pro ורחב leg. ורחבה, sed ה expunctum.
34. pro ואלמו leg. ואילמו, sine Keri in marg.
אילו et מעלו vt in impr. cum nota ליו ק.
36. תאו vt in impr. sine Keri in marg. vt in edit. *Bomb.*
Pro אלו leg. אילו, cum nota ליו ק.

Cap.

Cap.XL.36. pro ואלמו leg. ואילמו, cum nota מי״ת ב׳.
Alterum סבב omiſſ. ſed in marg. add.

37. ואילו vt in impr. cum nota ליו קׄ.
אילו vt in impr. ſine Keri in marg. vt in edit. *Bomberg.* 1525.
מעלו vt in impr. cum nota ליו קׄ.

39. pro אליהם leg. עליהם, melius, vt in Cod. *Dauentr.* ante correct. Conſentiunt LXX. *Targ. Syr.* et *Vulgat.*

40. ואל־ ſecundum non punctat.

42. אחת omiſſ. ſed in marg. add.

43. הקׇרבן per Kometzchat. vt in edit. *Bomb.* et *Menaſſe b. Iſr.*

44. שער non punctat.

45. pro הדרום leg. הצפון.

48. pro אמות primo et ſecundo leg. מאות, ſed non punct. in marg. vero אמות.

XLI. 1. רחב האהל omiſſa, forſan non male: quum ſec. v. 2. oſtium tantum eſſet decem cubitorum. Interim a punct. in marg. add. In ORIGENIS Hexaplis ex *Aquila* cum Aſteriſco: πλάτος τῆς σκηνῆς.

2. prius hemiſtichium omiſſ. ſed in marg. add.

3. pro אֵיל־הפתח leg. אל־פתח, ſed a punctat. corr. *Symmachus:* τὸ περὶ τὴν θύραν.

7. pro על־כן leg. על־כל כן, ſed כל non punctat. Pro לבית leg. הבית.

8. מוסדות in textu, ſed ו mut. in י, cum Keri in marg.
Pro מְלו leg. מְלא.

9. רחב vt in impr. ſed praef. ו add.

12. pro אל־פני leg. על־פני, vt in Cod. *Dauentr.* ante corr.

Cap.XLI.13. pro מאה vtroque leg. אמה, sed non punct. in margine vero מאה.

15. pro ואתוקיהא leg. ואתיקאה, sed י a punctat. mut. in ו, cum nota קׄ ׳.

מאה omiss. sed in marg. add.

16. שחיף per Sin, vt in edit. *Bomb.* 1525.

19. post מפו primum add. ומפו.

ופני omiss. sed in marg. add.

20. ההיכל superne quinque punctis notatum, vt in Cod. *Dauentriensi.*

24. pro ושתי leg. ושתים.

XLII.7. pro החצונה leg. החיצונות.

9. ומתחת הלשכות in textu, cum nota ומתחתה לשכות כת ומתחת הלשכות קׄ. Praeterea in textu repetitur לשכות, sed non punctat.

Pro המבוא *via*, leg. in textu הַמֵּבִיא *aditus*, cum nota קׄ המביא.

11. pro הלשכות leg. ללשכות, sed ל mut. in ה.

Pro וכמשפטיהן leg. ומשפטיהן, sed correct.

12. alterum דרך erasum, non male.

13. pro קדשי vtroque leg. קדש singulariter, vti prius etiam exprimit Cod. *Dauentr.* Secunda vice hic י a punctat. add.

14. יָצאו in praeterito, vt habet *Syrus* et *Arabs.*

Pro הנה leg. המה.

ולבשו in textu, sine nota marg. vt in edit. *Gers.*

16. Keri מאות in textu, vt in 3. MSS. *Kennicottianis*, cum not. marg. אמות כת מאות קׄ. Et quidem omnino legendum est מאות, quia sequentes mensurae huic aequales sunt. Ita etiam legerunt omnes Versiones antiquae: quamuis inde nondum colligi possit, illos in Codicibus

suis

ſuis pro immediate ſequenti קנים habuiſſe אמות vt putat LVD. CAPPELLVS *Lib.* 3. *Crit. S. Cap.* 7. *§.* 7. *p.* 87. et WILL. WHISTON *Eſſay towards reſtoring the true Text of the O. T. p.* 84. Nec ſequitur, quodlibet templi latus habuiſſe quingentos calamos, ſine 3000 cubitos, quae menſura vrbi potius quam areae templi congrueret: quum haec teſte IOSEPHO *Lib.* 15. *Antiqu. Iud. Cap.* 14. *p.* 544. ſtadio quadrato maior non fuerit. Nam vt *Part. V. der gut. Sache der Göttl. Offenb. Cap.* 10. *§.* 189. *ſq. p.* 253. *ſq.* probavimus, commode ſatis verba ſequentem in modum verti poſſunt: *menſus eſt plagam orientis quingentis*, ſcil. cubitis *perticarum*, ſiue in perticis notari ſolitis, *in pertica* nimirum *menſurae vndique* adhibita; cuius ſex cubiti palmo ſuperabant cubitum vulgarem. Cap. XL. 5. Aſſumta ergo vocis אמות ellypſi, quae etiam occurrit Cap. XLV. 2. omnis fere difficultas euaneſcet. Immo haud improbabile videtur, hanc vocem in ipſo olim textu extitiſſe, hac fere ratione: *menſus eſt* חמש־מאות אמות קנים *quingentos cubitos perticarum.* Ita legiſſe videntur LXX. πεντακοσίες ἐν τῷ καλάμῳ τȣ̃ μέτρȣ, qui praeterea latus aquilonare deſcribentes expreſſe vocem πήχεις inſerunt. Eadem ratione *Arabs: quingentos cubitos, calamo menſurae.* Sic in hoc loco Chetibh מאות retineri quidem poſſet; modo cum Keri per ſubiecta puncta vocalia expreſſo, coniungatur.

Cap. XLII. 17. pro מאות leg. אמות, ſed non punctat. in marg. vero מאות. Ita et v. 20.

Cap.

Cap. XLII. 18. post המרה in marg. add. סביב. Ita *Syrus* et *Vulgat.*

XLIII. 7. pro ואת־מקום leg. ואל־.

11. ומוצאו et ומבאו singulariter.

צורתו vt in impr. sine nota marg. vt in edit. *Bomberg.* 1525.

חקתו singulariter.

וכל־צורתו, quod etiam omittunt LXX. et *Ar.* deest, sed in marg. add. singulariter, sine not. marg.

תורתו vt in impr. sine Keri in marg.

חקתו singulariter.

12. כל vt in impr. sed praef. ב superscr.

15. pro ומהאראיל leg. ומהראל, sed non punctat. in marg. vero ומהאריאל, vt in edit. *Prag.* 1518. sine not. marg.

16. pro והאראיל leg. והריאל, sed י expunctum et א superscr.

19. pro אלי leg. אליו, sed ו transfixum.

20. pro על־ארבע leg. אל־, vt in Cod. *Dauentr.* et altero nostro; sed ע superscr.

22. תמים omiss. sed in marg. add.

24. עלה omissum.

26. ידו singulariter vt in impr. sine Keri in marg. Ita Targum: *et offerent oblationem eius*, et *Vulg. manum eius.*

27. pro ורצאתי leg. וראצתי.

XLIV. 3. ואת־הנשיא cum praef. ו.

לאכל in textu, sine not. marg.

4. את־בית יהוה omissa.

5. pro לבך *cor tuum*, leg. פניך *faciem tuam.* Pro את כל־ leg. לכל־.

תורתו vt in impr. cum Keri in marg.

Cap. XLIV. 5. pro בכל leg. לכל.

13. pro על־כל־קדשי אל־קדשי הקדשים leg. על־קדשי הקדשים, ſed קדשי eraſum. In marg. vero אל־קדשי.

16. אל־שלחני vt in impr. ſed שלחני non punctatum et אל mut. in אֵלַי.

לשרתני omiſſ. ſed in marg. add.

18. ולא יחגרו cum praef. ו, vt in Cod. *Helmſtad.* et altero noſtro, nec non edit. *Prag.* 1518. Conſentiunt *Targum*, LXX. *Ar.* et *Vulg.*

24. למשפט in textu, cum nota לשפט כת̇ למשפט ק̇. Ita in MS. 2. *Kennic.* et Cod. *Dauentr.*

ישפטהו in textu, ſed י mut. in ו, cum Keri in marg.

25. pro לאח leg. ולאח, vt in edit. *Prag.* 1518.

26. pro יספרו leg. יספר, vt habent LXX. *Syrus* et *Arabs*, ſed ו a punct. add.

30. כל ſecundum, quod etiam omittit *Vulg.* deeſt; ſed in marg. add.

XLV. 1. ארך omiſſ. ſed in marg. add.

3. pro תמור leg. תמרד, ſed alterum ד expunct.

חמש vt in impr. cum not. חמשה ק̇.

Poſt אלף add. ארך, ſed non punctat.

5. והיה in textu, ſed ו a punct. mut. in י, cum Keri in marg.

6. pro חמשת leg. עשרת.

Pro חמשה leg. חמש.

7. pro מפאת־ים leg. מפאתים, ſed corr. in lect. impr.

Pro לעמות leg. לעמת, vt in Cod. *Berol.* ac edit. *Gerſon.* et *Menaſſe b. Iſr.*

Poſt ים add. אל־גבול ים, ſed non punct.

Cap.

Cap.XLV. 13. pro וששיתם leg. וששיתם, sed non punct. in marg. vero lectio impr.

17. ובכל cum praef. ו.

ואת־העולה omiss. sed in marg. add.

18. פר similiter.

19. מזוזת secunda vice per Cholem, pluraliter. Ita LXX. *Arabs* et *Vulg.*

25. כמנחה sine praef. ו.

XLVI. 6. ביום sine praef. ו, sed a punct. add. Pro תמימם priori leg. תמים, singulariter; melius, vt in Cod. *Dauentr.* et altero nostro. Consentiunt omnes Vers. ant.

8. יצא vt in impr. sed ו in fine a punctat. add.

9. יצא in textu, vt in Cod. *Helmstad.* altero nostro, et *Berol.* ante correct. nec non edit. *Prag.* Sed ו a punct. add. cum nota יתיר ו.

10. ובבאם defect. sed cum praef. ו.

13. pro תעשה priori leg. יעשה, vti correctum in Cod. *Helmstad.* et *Dauentr.* Consentiunt LXX. *Syrus*, *Arabs* et *Vulg.*

15. Chetibh ועשו in textu seruatum; sed ו a punctat. mut. in י, cum nota יעשו ק. Vid. not. ad alterum Cod. Hapht. 59. p. 148.

17. ונתן omiss. sed in marg. add.

18. pro להונתם leg. להונפם.

19. בירכתים in textu; sed י a punct. iugulat. cum nota תים ק.

21. והנה חצר במקצע החצר omiss. sed in marg. add. excepto והנה, quod habent LXX. caeteris omissis.

22. מהקצעות, quod omittunt LXX. *Arabs* et *Vulg.* superne punctat. vt in impr.

Cap. XLVI. 23. pro הטירות infra *ordines*, leg. תמורות infra *palmas*, etiam punctat. in marg. vero הטירות. *Aquila:* *ςιβάδας*.

XLVII. 1. pro מכתף *a latere*, leg. מפתן *a limine*. Ita *Targum*.

2. אל שער החוץ non punctata.

Pro הפונה leg. צפנה, sed צ mut. in ה.

4. pro במים leg. במי.

Pro מים leg. מי.

Pro וימד leg. וירמד, sed prius ר expunctum.

6. על omissum.

8. pro הַגְּלִילָה *ad terminum*, leg. הַגָּלִילָה *versus Galilaeam*. Ita *Targum*, LXX. *Syr.* et *Ar.* Sic etiam ORIGENES in Hexaplis: ὁ Ἑβραῖος, τοῦτο τὸ ὕδωρ πρῶτον ἐκπορεύεται εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

על per Saegol.

הימה quod etiam *Vulg.* omittit, deest; sed in marg. add.

ונרפאו per פ schuatum, vt in edit. *Gerson.* et *Menasse b. Israel.*

9. נחלים vt in impr. sed ח demonstr. a punct. superscr.

10. יעמדו vt in impr. cum nota עמדו ק.

Pro עליו leg. אליו, sed ע superscr.

Pro דוגים leg. דיגים, vt in edit. *Gerson.*

11. בצאתו vt in impr. sine not. marg. vt in edit. *Bomberg.* 1525. *et Menass. b. Isr.*

12. pro יבכר leg. יבקר.

Chetibh והיו in textu seruatum, sine nota marg. *Et erunt* scil. fructus pariter ac folia. Ita *Targ. Syr. Ar.* et *Vulg.*

15. דרך sine ה demonstr.

Cap.

Cap.XLVII.16. pro חַוְרָן leg. חוֹרָן, vt habet *Arabs.* Ita et v. 18.

17. הגבול cum ה demonstr.

19. pro עד־־מי leg. על־־מי.

XLVIII.1. חתלון plene, sed ח mut. in כ.

3. עד־־פאת־־ימה sine praef. ו. Item v. 6. Sed v. 4. cum praef. ו.

11. pro הַמְקֻדָּשׁ *sanctificatis*, leg. הַמִּקְדָּשׁ *sanctuarium*, vt reddit *Vulg.*

Pro מבני leg. בני. Ita LXX. et *Arabs.*

14. pro יעבור leg. יַעֲבִר, sed ו a punctat. superscr. cum not. יעביר ק. Edit. *Gerson.* habet יעבִר.

15. בתוכה vt in impr. cum nota בתוכו ק.

16. pro חמש חמש מאות leg. חמש מאות, vt in 8. MSS. *Kennicottianis*, Cod. *Berol.* ante correct. et edit. *Gerson.* consentientibus omnibus versionibus ant. Sed alterum חמש a punctat. superscr. cum nota כְּתִב וְלֹא קְ.

Pro ומפאת leg. ופאת, melius, vt ex connexione patet.

17. ונגבה et quae sequuntur verba omiss. sed in marg. add.

18. תבואתה vt in impr. sine Keri in marg.

20. post תרומת add. יהוה, sed non punctat. et linea superne notatum.

21. pro בתוכו leg. בתוכָה, sed Kametz erasum, sine Keri in marg.

28. pro על־־הים leg. עד־־הים, forsan melius. Ita *Targum*, LXX. et *Arabs.*

32. pro ושער leg. שער, sed praef. ו add.

33. שער זבולן אחד omiss. sed in marg. add.

Cap. XLVIII. 34. pro ואַרְבַּעַת leg. ואַרְבַּע.

35. יהוה sine Psik, vt in edit. *Menass. b. Isr.*

I E S A I A S.

Cap. I. 3. ועַמִּי cum praef. ו. Ita LXX. *Syr.* et *Vulg.*

6. מְתֹם per Schurek.

9. ולַעֲמֹרָה cum praef. ו, quod habent omnes vers. antiquae.

18. pro כַּשָּׁנִים leg. כַּשָּׁנִי singulariter, consentientibus versionibus ant. Sed ם a punctat. add.

23. pro כֻּלּוֹ leg. כֻּלֹּה.

31. pro והיה leg. והיו, sed ו mut. in ה.

II. 2. post ונשא in marg. add. הוא.

8. ישתחוו vt in impr. sed וו mut. in וה.

15. ועל־כל־הגבעות מגדל. Ita inserto הגבעות, sed non punctato.

18. יחלפו pluraliter, melius, vt habent omnes vers. ant.

III. 6. אביך vt in impr. sed ך expunctum.

ידיך pluraliter.

8. עיני in textu, sine not. marg. Sed prius י iugulatum, vt in Cod. *Berol.* ante correct. et edit. *Gerson.*

10. pro יאכלו leg. יאכל, melius, vt habet *Vulgat.* Sed ו a punct. add.

11. יעשה vt in impr. sed non punctat. in marg. vero ישיב. Ita *Targum* et *Syrus.*

14. pro הכרם leg. הכרתם, sed ת expunctum.

15. מלכם vt in impr. sed ה alia manu superscr. cum nota מה לכם ק.

16. יהוה omiss. sed in marg. add.

נטוות vt in impr. cum nota ק נטויות.

17. pro אדני leg. יהוה.

Cap.

Cap. III. 17. אפהן per Saegol, vt in edit. *Gerson.*

18. אדני omissum, in marg. vero יהוה.

Pro והשהרנים *et lunularum*, leg. והסהרנים *et rotunditatum.* Melius: vid. dicta ad Iud. VIII. 21. p. 190. Arabs: *intextas earum comas.* Syrus: *pompam comarum.*

24. pro כי־ leg. כי sine Makkeph, voce nominaliter sumta.

25. pro וגבורתך *et fortitudo tua*, leg. וגבורך *et fortes tui*, vt habent omnes Vers. ant. Sed ת superscr.

IV. 4. pro אדני leg. יהוה.

5. מקראיה pluraliter, vt in edit. *Gerson. Bomb.* 1525. et *Menass. b. Isr.* Consentiunt LXX. et *Arabs.*

V. 7. pro משפח leg. מספח, melius; sed ש a punct. non superscr.

8. pro והושבתם *et habitatores facti estis*, leg. in Hiphil. והושבתם *et habitare fecistis*, vt in Cod. 1. 3. *Erfurt.* item quinto ante corr. et edit. *Menass. b. Isr.*

19. pro למען leg. לא, sed erasum, in marg. vero alia manu למען.

24. קש vt in impr. sed non punct. in marg. vero כקש היבש *sicut stipulam aridam.*

29. ישאג in textu, sed י mut. in ו, cum Keri in marg.

VI. 1. pro אדני leg. יהוה, vt in altero Cod. nostro, et *Helmstad.* ante correct. Ita etiam v. 8.

10. הזה omiss. sed in marg. add.

11. pro אדני leg. יהוה, vt in Cod. *Helmst.* ante corr.

13. בם vt in impr. cum nota marg. ד׳ סבי׳ בה.

VII. 13. האנשים cum ה demonstr.

14. pro אדני leg. יהוה, vt in MS. 1. *Cantabr.* עמנואל coniunctim.

Cap. VII. 16. pro מפני leg. מפניה; sed ה expunctum.
19. pro הנהלים leg. הנהלולים.
20. pro אדני leg. יהוה.
23. יהוה non punctatum. Omittunt vocem hanc omnes Verſ. ant.
VIII. 1. אלי omiſſ. ſed in marg. addd.
4. pro אבי et ואמי leg. אביך et ואמך. Ita *Targum*, LXX. *Arabs* et *Vulg.*
8. ושתף cum praef. ו.
19. יהרש omiſſ. ſed in marg. add.
20. pro לו *ei*, leg. להם *eis*, vt habet *Vulg.* melius; ſed a punct. corr.
21. ובאלהיו omiſſum.
22. pro מעוף leg. מעוץ, ſed Pe fin. ſuperſcr.
IX. 2. Chetibh לא in textu ſeruatum, cum nota marginali לו קׄ. Et ſane Chetibh, quod habent etiam edit. *Gerſon. Bomberg.* 1525. et *Menaſſe b. Iſrael*, ſine Keri in margine, quodque ſequuntur *Symmachus* et *Vulgata*, commode retineri poteſt: idque citra omnem contradictionem; modo לא interrogatiue ſumatur pro הלא, vt Ion. IV. 11. et in multis aliis locis. Vid. CHR. NOLDII Concord. Partic. Ebr. p. 422. edit. TYMPII. Senſus adeoque eſſet: *Amplificaſti populum; nonne laetitiam multiplicares? Vtique: laetati ſunt coram te ſecundum laetitiam in meſſe.* Interrogatione vero illa ſimul emphatice reſpicitur inuidia Iudaeorum, Act. XIII. 45. Et ſic intelligenda ſunt verba IO. GOTTL. CARPZOVII Lib. 1. Crit. S. V. T. Part. 1. Cap. 6. §. 5. p. 318. *Vterque ſenſus commodus eſt; et affirmatiuus reſpectu ad Meſſiam habito, h. m. multiplicaſti gentes, atque hoc ipſo multiplicaſti* לו *Meſſiae gaudium per Ieſ.*

Ies. LIII. 11. LX. 5. et negatiuus, relatione ad gentem Iudaicam facta, quae admodum ferebat indigne, gentes sibi exaequari, et in communionem bonorum spiritualium venire. Acerbius illa perstringit Cel. BENI. KENNICOTTVS Diss. 1. p. 542. scribens: *But could this Author think, that the inspir'd Writer writ both* לו *and* לא*? If not, why must flat Contradictions be said to be both of them commodious, when one of them must be false?* Non vero dicit CARPZOVIVS, vtrumque לו et לא simul scripsisse Iesaiam; sed contra illos tantum disputat, qui defendunt Masorethas opinatos esse contradictionem implicare Scripturam. Hinc addit: *vtra autem lectio alteri praeferenda et tenenda sit, Cap. seq. dispiciemus.* Et Cap. 7. §. 6. p. 354. *In iis, vbi contrarius emergit sensus, affirmatiuus simul et negatiuus, ea vna solum tenenda est lectio, quae omnibus rite adhibitis subsidiis Hermeneuticis, et excussis momentis, alteri praeponderat. Spectant huc imprimis dicta, in quibus aduerbium negandi* לא *cum pronomine* לו *permutatur; in quorum ferme plerisque, vna eademque sententia* θετικῶς *accepta, non tantum diuersimode transferri, sed et contradictorie, vt aiunt, verti potest.*

Cap. IX. 3. שבט omiss. sed in marg. add.

6. לםרבה cum Mem clauso, vt in impr. cum nota marg. לםרבה ק. Iam olim vocem hanc ita scriptam fuisse, patet ex Talmude Tract. *Sanhedrin* Cap. 11. et *Schabbath* Cap. 12. Quumque eam inter illas voces recenseat Masora impressa ad 2 Chron. XXXIV, 6. quae scribuntur vt duae, et leguntur vt vna, adeo vt in textu antiquitus extiterit: לם רבה *eis multiplicabitur*, prouti explicat ELIAS

LEVITA in Maſſor. Hamm. p. 52; haud inepte originem huius varietatis a librariorum incuria deriuat CAPPELLVS Lib. 3. Crit. S. Cap. 5. §. 6. p. 82. *Cumque librarius* inquit, *ſecutus hanc lectionem incurioſe ſcripſiſſet* לםרבה, *nulla facta diſtinctione inter duas illas voces, exiſtimans forte eas ſatis diſtingui per Mem clauſum finale; qui in illum codicem poſtea inciderunt, exiſtimarunt vnam eſſe vocem: hinc forte commoti, quod alibi non occurrat* לָם *pro* לָהֶם, *monuerunt deinde Maſorethae, per notam marginalem* ק׳ *Keri, legendum eſſe* למרבה, *ne quis putaret, legendum eſſe* לםרבה.

Cap. IX. 6. pro ולסערה leg. ולכערה.

Pro ובצדקה leg. וצדקה, ſed ב ſuperſcr.

7. pro אדני leg. יהוה. Ita *Targum*, et edit. *Gerſon.*

16. iterum pro אדני leg. יהוה, quod etiam exprimit *Targum.*

X. 2. pro עמי leg. עמר.

6. ולשומר in textu, ſed ו mut. a punct. in י, cum Keri in marg.

12. pro אדני leg. יהוה. Item v. 16. Ita edit. *Gerſon.* et *Targum.*

13. pro שושתי leg. שסיתי.

כאביר vt in impr. cum nota יתיר א.

15. בו omiſſ. ſed in marg. add.

18. עד־בשר ſine praeſ. ו.

27. pro שכמך leg. שכמו.

32. בת in textu, ſine not. marg. vt in altero Cod. Hapht. 65. Vid. ib. dicta p. 151.

33. pro פארה leg. פורה, vt in alt. Cod. Vid. ib. notata p. 151. Sed ו a punctat. iugulat. et פ per Kübbutz punctatum.

Cap. XI. 3. לא primum sine praef. ו, quod tamen a punctat. superscr. Vid. dicta ad alterum Cod. p. 151.
10. pro עֹמֵר leg. עָמַר. Ita LXX. *Syrus* et *Vulg.*
11. מעולם sine praef. ו, vt in edit. *Prag.*
XII. 2. וזמרתיה coniunctim.
5. מודעת in textu, sed ו a punct. mut. in י, מ vero per Kübbutz, sine not. marg.
XIII. 2. להם quod etiam *Vulg.* omittit, deest, sed in marg. add.
3. וגם cum praef. ו.
16. תשגלנה vt in impr. sed non punctat. cum nota תשכבנה כן.
18. ועלקבנים cum praef. ו, quod exprimunt LXX. *Syr. Ar.* et *Vulg.*
XIV. 6. pro מַכַּת *plaga*, leg. מכה *percutiens.*
11. ומכסך singulariter, vt in edit. *Bomb.* 1525. Ita LXX. *Arabs* et *Vulgat.*
14. pro לעליון leg. לאל עליון.
19. pro כנצר *sicut surculus*, leg. כנתר, sed ת mut. in צ. LXX. ὡς νεκρὸς, consentiente *Arabe*. *Aquila*: ὡς ἰχὼρ, *Symmachus*: ὡς ἐκτρωμα. Quum reliquae huius versus comparationes ab interfectis desumtae sint; כנתר forsan significat graui vulnere prostratum. Vid. ALB. SCHVLTENS Comm. in Prou. XXV. 20. p. 330.
20. לאיקרא vt in impr. sed praef. ו add.
23. pro וטאטאתיה leg. וטאטאתיה vt in Cod. 1. 2. et 5. *Erfurt.* et edit. *Bomberg.* 1525. melius; sed sine א, superscripto tamen.
29. נחש omissum, forsan non male; sed manu seriori in marg. add.
32. גוי omiss. sed manu seriori in marg. add.

Cap. XIV. 32. עניי הצאן עמו. Ita inserto הצאן, sed non punctato.

XV. 3. pro כלת leg. כלו, sed ו mut. in ת.

ירד, quod etiam omittunt LXX. et *Arabs*, deest, sed in marg. add.

4. נפשו vt in impr. sed praef. ו add.

6. pro יֵרֵק leg. יָרָק.

XVI. 2. pro נודד *oberrans*, leg. נודף *dispulsus*, melius; sed ף mut. in ד.

3. הביאי in textu, sed י mut. a punct. in ו, cum Keri in marg.

עשי in textu, sine not. marg. vt in edit. *Gerson.*

6. pro גא leg. גאה, sed ה expunctum.

8. שרוקיה non habet ק dagesch. vt in ed. *Gerson.*

10. pro לא יִהְיֶה leg. ולא יהיה.

12. pro על־הבמה leg. אל־.

14. דבר אל יהוה. Ita inserto אל, sed non punct.

XVII. 11. ביום נטעך omiss. sed in marg. add.

12. pro כהמות *sicut strepere*, leg. כהמון *sicut multitudo*, melius. Ita *Vulg.*

XVIII. 3. הרים omiss. sed in marg. add.

4. אשקוטה vt in impr. cum nota יתיר ו׳.

בחם קציר vt in impr. sed correct. in ביום קציר vt habent LXX. *Syrus*, *Arabs* et *Vulg.*

7. pro ההיא leg. ההוא.

XIX. 1. pro אלילי leg. אלילים, sed ם expunctum.

6. pro נהרות *fluuios*, leg. נהרו *effluent*, forsan melius; sed ת a punct. superscr.

9. pro וארגים leg. ואורגי, sed ם superscr.

13. התעו sine praef. ו. Ita *Targ.* *Vulg.* edit. *Gerson.* nec non *Bomb.* 1525. et *Lutherus.*

17. pro לחגא leg. לחגה, sed ה mut. in א.

Cap.

Cap. XIX. 18. totus omissus, sed alia manu in marg. add.
22. pro וְנֶעְתַּר leg. וְנַעְתּר.
XX. 2. רגליך pluraliter, vt habent omnes Vers. ant. Sed י expunctum.
4. וְנִהַג in Piel.
6. מפני omissum.
XXI. 3. צרה in singul. vt habent *Targ.* et *Vulgat.* sed non punct. in marg. vero צרים.
5. ושתה cum praef. ו, quod habent *Syr.* et *Vulg.*
6. pro ארני leg. יהוה. Ita *Targum.* Item v. 8. יראה omiss. sed in marg. add.
9. pro אלהיה leg. אליה, sed manu seriori corr. in lection. impr.
15. מפני vbiuis sine praef. ו.
16. ארני omiss. in marg. vero יהוה, quod habet *Targ.*
XXII. 5. קיר plene, vt in edit. *Gerson.* sed י expunct.
10. pro לְבַצֵּר leg. לְבַצֹּר, altera vero lectio in marg.
13. pro ושתו leg. ושתה.
18. כבדיך pluraliter.
XXIII. 2. מלאוך cum suffixo mascul.
12. pro לעלוז *ad exultandum*, leg. לעלות *ad ascendendum*, sed ת mut. in ז.
Pro המעשקה leg. המעושקה, sed correct. כתיים vt in impr. sine Keri in marg.
13. pro לציים leg. לציין, sed corr. in לצים.
בחוניו in textu, sed ו a punct. mut. in י, cum Keri in marg.
17. שנה omiss. sed in marg. add.
לאתננה habet ה raphatum.
כל omiss. sed superscriptum.
18. ואתננה cum ה Mappicato loco raphati.
Post ליהוה in marg. add. צבאות.

Cap.

Cap. XXIII. 18. Pro יאצר *in thesauris reponetur*, leg. יאסר *ligabitur*, sed ס mut. in צ.

XXIV. 2. pro כשא leg. כשה, magis regulariter, vt in Cod. *Berol.* ante correct. item in edit. *Gerson. Bomberg.* 1525. et *Menasseh. Isr.*

6. בה omiss. sed in marg. add.

ארץ vt in impr. sed ה demonstr. superscr.

18. הנֵס per Tsere.

נפתחו omiss. sed in marg. add.

20. ארץ, quod etiam omittunt LXX sec. recens. *Vatic.* et *Arabs*, deest; sed in marg. add.

XXV. 10. במי *in aquis* sterquilinii, vt in impr. cum nota במו ק. Sed Chetibh praeferendum videtur.

11. עם omiss. sed in marg. add.

XXVI. 20. דלתיך vt in impr. cum nota יתיר. Pluralem etiam habent *Syrus* et *Vulgat.*

יעבר in textu, sine not. marg.

XXVII. 1. הגדלה defect. et sine praef. ו.

3. pro יפקד leg. אפקד. Ita *Syrus.*

4. שית vt in impr. sed praef. ו add. Bene; vt habent *Aquila*, *Syr.* et *Vulg.*

5. לי prius omiss. sed in marg. add.

6. בישראל cum praef. ב, sed eraso.

8. הגה non punctatum. Haud incommode omittitur.

10. pro ירעה leg. יראה, sed א mut. in ע.

XXVIII. 2. pro לאדני leg. ליהוה, vt in Cod. *Helmst.* et altero nostro. Consentit *Targum.*

13. והיה vt in impr. sed non punct. in marg. vero והיתה.

15. שוט in textu, vt in edit. *Gerson.* Sed ו a punct. mut. in י, cum nota שׁיט ק.

יעבר in textu, vt in edit. *Bomb.* 1525. Sed י erasum, cum Keri in marg.

Cap. XXVIII. 16. pro מוּסָּד leg. מוּסָד.

27. pro יוּסַב leg. יֻסַּב, vt in edit. *Gerson.* Sed ו a punct. superscr.

Pro יַחְבֶּט leg. יַחְבֹּט in Kal, in marg. vero יֵחָבֵט.

29. הפליא plene, magis regulariter, vt in Cod. *Berol.* item edit. *Gerson.* et *Menasse b. Isr.* Sed י expunctum.

XXIX. 10. את־הנביאים vt in impr. sed praef. ו a punct. add. Ita Cod. *Berol.* edit. *Gerson.* et LXX.

11. pro הַסֵּפֶר altero leg. ספר in textu, sed ה superscr. cum not. יתיר ה.

12. וְנִתַּן in Kal, actiue. Ita *Syrus.*

יֵדַע per Tsere.

13. pro אדני leg. יהוה. Ita *Targ.* et edit. *Gerson.* נגש per Schin, vt in edit. *Bomberg.* 1525. et *Michaelis.* Vid. eius Var. lect. ad h. l.

הזה non punctatum.

15. pro ויאמרו leg. ויאמר, sed ו a punctat. add.

16. pro מעשה leg. מעשהו, sed ו expunctum.

XXX. 3. והחסות *et refugium*, vt in impr. sed correct. in וחחכות, *et exspectationes.* *Targum* habet ואתרחצנא *et confidentia.* *Vulg. fiducia.* LXX. *τοῖς πεποιθόσιν, his qui confidunt.*

6. עירים in textu, sine not. marg.

7. pro יעזרו *iuuabunt*, leg. יַעְזְרוֹ *iuuabit eum.* LXX. et *Arabs: proderunt vobis.*

11. ארח omiss. sed in marg. add.

19. pro בָּכוֹ leg. בכה.

20. pro אדני leg. יהוה, vt habet *Targum.*

23. מקנך singulariter, vt reddit *Vulgat.*

30. pro בזעף leg. בזעם.

ונפץ cum praef. ו, sed expuncto.

Cap.

Cap. XXX. 32. בם in textu, vt in Cod. *Berol.* ante correct. et edit. *Gerson.* cum nota בה כת׳ בם ק׳.

33. היא in textu, sed י a punct. mut. in ו, sine nota marg.

Pro יהוה aliud scriptum erat vocabulum; sed erasum, cui manus recentior substituit יהוה.

Post כנחל in marg. add. שוטף. Ita *Targum.*

XXXI. 2. עזרת *auxilium*, vt in impr. in marg. vero רִגְשַׁת *turbam.*

4. pro יענה *affligitur*, vel *respondet*, leg. יעלה *ascendet*, melius, etiam punctatum, sed virgula transfixum; manu recentiori vero in marg. scriptum יענה.

XXXII. 1. משפט sine praef. ל, sed a punct. add.

3. ואזני שמעים תקשבנה *et aures audientium auscultabunt*, vt in impr. etiam punctatum; in marg. vero: ואזני חָשִׁים תשמענה *et aures festinantium*, vel promtorum, *audient*. *Targum* habet: *recipientium disciplinam.*

6. אל־יהוה vt in impr. sed corr. in על־.

7. ענוים in textu, sed prius י mut. in ו, cum Keri in marg.

12. שדה־חמר singulariter. Ita LXX. *Aquila, Symmachus, Theodotio, Arabs* et *Vulg.*

15. והכרמל in textu, sed ה expunct. cum Keri in marg.

XXXIII. 1. pro בך priori leg. בו.

3. מרוממותיך plene et pluraliter.

9. היה vt in impr. sed praef. ו superscr. quod habent *Vulg.* Cod. *Berol.* et edit. *Gerson.*

10. ארומם per Tsere.

20. מועדינו pluraliter. Ita *Syrus. Aquila:* ἑορτῶν. *Symmachus:* τῶν ἁγίων ἡμῶν.

Cap.

Cap.XXXIII. 21. רחבת singulariter. LXX. ita legisse videntur. Item *Vulg.*

22. שפטינו pluraliter, item מחקקינו et מלכינו.

23. pro פרשו leg. פרסו.

XXXIV. 7. pro מרם leg. מרמם, vt habent *Targum* et *Syrus*; sed corr. in מרם.

8. pro שִׁלּוּמִים *retributionum*, leg. שְׁלוֹמִים *tranquillitatum.*

11. pro קָאַת leg. קָאַת.

13. pro תנים leg. תנין.

XXXV. 4. אלהים vt in impr. sed mut. in אלהינו. Ita LXX. et *Arabs.*

5. עורים omiss. sed in marg. add.

9. pro ופריץ *et violenta bestia*, leg. ופתן *et aspis.* Sed non punct. in marg. vero ופריץ.

XXXVI. 2. רבשקה per Patach seq. Dagesch. Item v. 4. 11. 12. 13. 22.

12. pro חראיהם leg. חוריהם, cum not. marg. צואתם ק.

Pro שיניהם leg. מֵימֵי שֵׁנֵיהֶם, cum nota: מימי רגליהם ק.

15. לא vt in impr. sed praef. ו add. quod habent LXX. *Targ. Syrus* et *Arabs.*

17. אתכם omiss. sed in marg. add.

19. pro הצילו *eripuerunt*, leg. יצילון *eripient*; sed corr. a punctat.

XXXVII. 9. pro על leg. אל.

12. בתלסר per Samech loco Sin.

17. עיניך pluraliter.

Pro סנחריב leg. רבשקה, sed non punctat. in marg. vero lectio impr.

22. עליו vt in impr. sed ו expunctum.

Cap.XXXVII.25. poſt מים add. רבים, non male; ſed non punctat.

26. מימי קדם non punctat.

Pro הֲבִיאתִיהָ leg. הֲבִיאֹתִיהָ.

29. pro בדרך leg. בארץ, ſed non punct. in marg. vero lectio impr.

30. שחיס *vltro creſcens*, vt in impr. ſed non punct. in marg. vero כחיש *macilentum, tenue*.

Pro ואכול leg. ואכל, cum nota ואכלו ק.

38. pro אֲסַר־חַדּוֹן leg. אֲסַרְחַדּוֹן, in marg. vero אֲסַרְחַדּוֹן. Coniunctim ſcribitur etiam in Cod. *Dauentrienſi*.

XXXVIII.5. pro יסיף *addet*, leg. אוסיף *addam*; melius, vt habent omnes verſiones antiquae.

8. השמש non punctatum. Nec incommode omittitur: quum non ſol retroceſſerit, ſed vmbra.

14. ארני vt in edit. MICHAELIS; ſed non punctat. Edit. *Bomberg.* 1525. *Menaſſ. b. Iſr.* aliaeque cum quibuſdam Codd. legunt יהוה.

15. pro עָשָׂה *fecit*, leg. עֹשֶׂה *faciens*.

16. בהן vt in impr. ſed ן mut. in ם, melius.

XXXIX.1. pro ההיא leg. ההוא.

Pro מראדך leg. מרודך.

XL.2. כי נרצה vt in impr. ſed praef. ו add.

7. totus omiſſus, ſed in marg. add. Omittunt eum *Petrus*, 1 Epiſt. I. 24. 25. LXX. et *Arabs*, quamuis eius MS. Oxonienſe illum habeat.

10. ארני virgula tranſfixum, et pro יֱהֹוִה leg. יְהֹוָה. Ita *Arabs*.

19. בזהב omiſſ. ſed in marg. add.

23. הארץ cum ה demonſtr.

Cap.

Cap. XL. 31. pro וקוי leg. וקווי, vt in altero Cod. Hapht. 3. Vid. ibid. notata p. 127. Sed eraso vtroque Iod mut. in וקו.

XLI. 4. post ועשה leg. אלה. Ita LXX. et *Arabs.* Interim non punctat. et virgula transfixum.

23. ונרא vt in impr. cum nota ק ונראה.

XLII. 1. ומשפט cum praef. ו.

3. pro לא יכבנה leg. ולא יכבנה.

4. pro ולתורתו leg. ולתורת, sed ו in fine add.

5. עליה omissum.

7. pro עורות leg. עורות, sed י expunctum.

13. קנאה omiss. sed in marg. add.

יריע, quod etiam omittunt LXX. deest; sed in marg. adscriptum.

יצריח omiss. sed in marg. add.

16. בנתיבות לא ידעו omissa, vt in altero Cod. Hapht. 1. Sed in marg. add.

עשיתים plene, vt in Cod. *Helmstad.* et altero nostro. Item in edit. *Pragens.* 1518.

19. אשלח, quod etiam omittit *Symmachus*, non punctatum.

20. Keri ראות in textu, vt in Cod. *Berol.* et edit. *Gerson.* vt et *Pragensi* 1518. Sed ו mut. in י, cum Keri in marg. Alter Codex noster seruat τὸ Chetibh. Vid. ibid. dicta p. 126.

24. למשוסה vt in impr. cum nota יתיר ו.

XLIII. 6. הביאי vt in impr. sed י in fine expunctum.

9. בהם vt in impr. sed mutat. in בכם, vt habet Codex *Dauentr.* Ita *Syrus* et *Vulg.* LXX. vero in genere: *quis annunciabit haec.*

15. pro בורא *creator*, leg. אלהי *Deus.*

XLIV. 4. pro בבין *in medio* graminis, leg. כבן *sicut*

 filius

filius graminis, coll. Gen. XLIX. 22. LXX. per כ legunt: ὡς ἀνὰ μέσον.

Cap. XLIV. 9. המה superne punctatum, vt in impr.

11. pro יבשר leg. ויבשר.

12. ולא־שתה cum praef. ו, sed non punctato.

13. pro נטה leg. נטר, sed ו mut. in ה.

14. pro לִכְרֹת leg. לִכְרָת־.

Vltima litera vocis ארן erasa, quae Nun finale ordinarium fuisse videtur: cui Sain substitutum; sed iterum in Nun finale manu recentiori transformatum est. Quum vox ארן non nisi hoc loco occurrat; non incommode forsan legeretur ארז *cedrus*. Ita *Lutherus*.

16. ועל־חציו cum praef. ו, quod habent LXX. et *Vulg*. Ita correct. in Cod. *Helmstad*. et *Daventriensi*.

17. Keri ויסגר in textu; sed cum praef. ו, quod habent LXX.

24. Keri מאתי in textu; sed י a punctat. superscr. cum nota מי אתי כת׳ מאתי ק׳.

27. ונהרתיך cum suffixo mascul.

XLV. 2. אישר in textu; sed י mut. in ו, cum Keri in marg.

3. pro ומטמני *et thesauros*, leg. ומטמוני *et thesaurum meum*.

9. pro ופעלך *et opus tuum*, leg. ופעלך *et opifici tuo*; forsan melius.

14. pro אליך leg. ואליך cum praef. ו, quod habent omnes Vers. ant. edit. *Gerson*. et *Lutherus*.

21. pro ויעצו *consilium ineatur*, leg. ויעדו *conueniatur*; sed eraso ד superscriptum צ.

XLVI. 2. לא vt in impr. sed praef. ו add. quod habent *Targ. Syr*. Cod. *Berol*. et edit. *Gers*.

Cap.

Cap. XLVI. 2. pro ונפשם leg. כי נפשם, sed corr. in lect. impr.

7. pro אליו leg. אלי, sed ו manu seriori add.

10. עצתי vt in impr. sed י a punct. mut. in ו, cum nota עצתו ק.

11. pro עצתו leg. עֲצָתוֹ, sine Keri in marg. Virum *consilii sui*, qui consilia sua exsequitur.

XLVII. 2. שובל plene; ב vero per Patach et Saegol simul punctatum.

7. pro עַד לֹא שַׂמְתְּ *huc vsque non reposuisti*, leg. עַל לֹא שַׂמְתְּ *propterea quod non reposuisti*. Particulam עד vel על plane omittunt LXX. *Syr. Arabs* et *Vulg*.

Pro אחריתה *finem eius*, leg. אחריתך *finem tuum*, vt in Cod. *Dauentr*. melius. Ita *Vulgat*. Reliquae autem Versiones affixum omittunt.

11. לא alterum vt in impr. sed praef. ו add.

13. pro עֲצָתָיִךְ leg. עֲצֵתָיִךְ.

חברי in textu, vt in edit. *Gerson*. Sed י a punctat. mut. in ו, cum Keri in marg.

14. pro לַחְמָם *ad calefaciendum se*, (Infin. more perfectorum vid. Simonis Lex. p. 325. quamvis alii vertant: pruna *panis eorum*, qua placentam suam coquunt,) leg. לְחֻמָּם, magis regulariter.

XLVIII. 9. pro הכריתך leg. הכרתיך, sed י expunct.

12. pro אף אני leg. ואני. Ita LXX. *Syr. Ar. Vulg*. et οἱ λοιποὶ in Origenis Hexaplis.

14. pro בבבל leg. בכל, sed praef. ב add.

20. והשמיעו cum praef. ו, quod habent LXX. *Targum* et Cod. *Dauentr*.

XLIX. 2. תַּחְבִּיאֵנִי in futuro.

Cap.XLIX. 5. Chetibh לא in textu ſeruatum, vt in edit. *Gerſon. Bomb.* 1525. et *Menaſſe b. Iſr.* Sed א eraſum, et ו a punct. ſuperſcr. Commode retineri poteſt Chetibh, h. m. *qui non congregatur*, ſubintellecto pron. relat. conf. Matth. IX. 36. LVD. CAPPELLVS Lib. 3. Crit. S. Cap. 10. §. 25. p. 119. ita explicat hunc locum: *Nunc dixit Dominus qui formauit me ab vtero in ſeruum ſibi, vt reducam ad ipſum Iacob,* וישראל לא יאסף *cum tamen Iſrael non colligatur*, hoc eſt: ſtudeo quidem et operam do, vt reducam Iacob; at Iſrael tamen renuit colligi, nempe iuxta iſtud Chriſti, *Ieruſalem, Ieruſalem, quoties volui congregare filios tuos etc. et noluiſtis.* Sic Vulg. *vt reducam Iacob ad eum, et Iſrael non congregabitur;* ſequutus eſt *Symmach.* et *Theodot.* qui reddiderunt καὶ Ἰσραὴλ οὐ συναχθήσεται. At *Aquila* ſequitur τὸ Keri, καὶ Ἰσραὴλ αὐτῷ συναχθήσεται. Sic et Targum, *ad reducendam domum Iacobi ad cultum ſuum,* וישראל לדחלתיה יתקרב *et Iſrael ad timorem eius accedet.* Sic et Iarhi in hunc locum exponit: אליו ישוב בתשובה *conuertetur ad ipſum per poenitentiam.* Kimhi vtramque tuetur lectionem, ſed τὸ Keri praeponit, vultque negatiuam particulam τοῦ Cetib accipiendam eſſe per admirationem: *et annon colligetur Iſrael?* vel: *et tamen non colligetur Iſrael.* Hactenus CAPPELLVS: qui etiam monet, *Munſterum* in verſione ſequi lectionem textualem. Ita etiam in Verſ. *Iunii* et *Tremellii*: *quum Iiſrael non reciperet ſe*, et in Verſ. *Lutheri*: auf daß Iſrael nicht weggeraffet werde. Caeterum

rum Hieronymus quoque textualem lectionem comprobat, in Comm. in h. l. Tom. 5. Opp. p. 151. *De Aquila autem* ait, *non miror, quod homo eruditissimus linguae Hebraicae, et verbum de verbo exprimens, in hoc loco aut simulauerit imperitiam, aut Pharisaeorum peruersa expositione deceptus sit, qui interpretari voluit:* et Israel ei congregabitur, *hoc est Deo: cum verbum hebraicum* לא, *in hoc loco non scribatur per* ל *et* ו, *quod si esset, significaret* ei *vel* illi; *sed per* ל *et* א, *quod proprie* non *sonat.*

Cap. XLIX. 6. ונצורי in textu; sed ו a punct. mut. in י, cum Keri in marg. Ita in Cod. *Dauentr.*

ישועתי vt in impr. sed corr. in ישועה, vt habent LXX. et *Arabs.*

7. post גוי aliud scriptum erat verbum, לחיות vt videtur; sed erasum.

9. שפים per simplex Iod.

13. pro יפצחו leg. פצחו, sed י a punct. add. cum nota ופצחו ק.

17. בָּנָיִךְ *filii tui*, vt in impr. coll. v. 22. Sed *Chaldaeus*, LXX. *Arabs* et *Vulg.* legerunt בֹּנַיִךְ. Ita *Lutherus:* deine Baumeister.

19. pro הֲרִסֻתֵךְ leg. הֲרִיסֻתֵיךְ, sed post ס insertum י. Ita in Cod. *Helmstad.*

21. pro אלה vltimo leg. ואלה, cum praef. ו, quod habent LXX. *Ar. Vulgat.* et alter Codex noster, Hapht. 46.

L. 11. pro לכר leg. לא לכר, sed לא non punct. et virgula transfixum.

LI. 5. אלי vt in impr. sed praef. ו add.

11. ונסו cum praef. ו, melius. Ita *Targum* et *Syrus.*

Cap. LI. 13. pro כאשר leg. אשר, vt in Cod. *Dauentr.* non male, consentiente *Syro*; sed כ a punct. superscr.

LII. 1. עור omissum.

2. Chetibh התפתחו *soluerunt se*, quod etiam sequitur *Targum*, in textu seruatum, vt in Cod. *Daventr.* addita tamen nota התפתחי ק.

4. pro יהוה leg. יהוה צבאות, sed manu recentiori corr. in lect. impr.

5. משלו vt in impr. sine Keri in marg.

12. pro וּמְאַסִּפְכֶם *et agmen vestrum claudens*, leg. וּמְאַסֶּפְכֶם *et colligens vos.*

14. עליך *super te*, vt in impr. sed corr. in עליו *super eum*, scil. dilectum Dei seruum: melius, coll. Luc. II. 34. Matth. XI. 6. Ita *Targum* et *Syrus.*

LIII. 3. חֳלָיֵי pluraliter, vt habet *Targum* et *Syrus.*

4. post ומכאבינו in marg. add. הוא, quod de aliis etiam Codicibus obseruat ROB. LOWTH *de sacra Poesi Hebraeorum*, Prael. 19. p. 363. *Id certe* addit, *exprimunt Syr. et Vulg. eiusque vocis repetitio vim habet et elegantiam haud mediocrem.* Praeter editiones quas MICHAELIS in Var. Lect. excitat, etiam *Bomberg.* 1525. et *Menass. b. Isr.* circellum in textu habent, cum nota marg. הוא קרי ולא כתיב.

5. שלמינו pluraliter, vt in Polygl. *Lond.* edit. *Bomberg.* 1525. et *Menass. b. Isr.*

8. pro יְשׂוֹחֵחַ leg. יְשׂוֹחֵחַ.

12. pro לַמָּוֶת leg. לָמוּת.

LIV. 9. מעבר מי נח עוד על־הארץ כן נשבעתי omiss. sed in marg. add.

16. Chetibh הן in textu seruatum, vt in edit. *Gerson.* cum nota הנה ק.

Cap.

Cap. LV. 4. לאומים vt in impr. sed corr. in לְאֻמִּים, vt habet edit. *Prag.* 1518.

13. Chetibh תחת in textu seruatum, vt in edit. *Gers. Prag.* et *Menass. b. Isr.* cum nota ותחת כן.

LVI. 3. אלהיהוה vt in impr. sed אל mut. in על, vt. v. 6.

6. להיות vt in impr. sed praef. ו add.

10. Chetibh צפו in textu seruatum, sed per צ ordinarium, vt in edit. *Bomberg.* 1525. sine Keri in marg. quod in impressis est צֹפָיו *speculatores eius.* LXX. ἴδετε *videte,* quoniam excoecati sunt omnes. Ita et *Arabs.* Legisse igitur videntur צפו. HILLERVS vero *in Arc. Keri et Ket. p.* 164. ita exponit Keri: *speculantur coeci.* Caeterum צ maiusculum, quod Masora in hac voce annotat, forsan variantis lectionis indicium est.

LVII. 8. אחר sine praef. ו, sed superscr. ־

10. לא אמרת *non dixisti*, vt in impr. Sed non punct. in marg. vero וַתֹּאמְרִי *et dicis; desperatum est,* more illorum, qui mandatum vel consilium aspernantur. Ier. II. 25. XVIII. 12.

18. ואנחהו omissum.

19. ניב in textu; sed י a punct. mut. in ו, cum Keri in marg.

20. וַיְגָרְשׁוּ in Piel.

LVIII. 3. posterius hemistichium omiss. sed in marg. add.

4. לא־תצומו vt in impr. sed praef. ו add. quod habet alter Codex.

7. pro לא leg. אל, vt in Cod. *Helmstad.* et *Berol.* ante correct. item in edit. *Gerson.* et *Prag.*

12. לָךְ in foemin.

13. חפציך prius pluraliter, vt in Cod. *Helmstad.* aliisque a MICHAELIS in Var. Lect. allegatis, nec

non edit. *Menaſſ. b. Iſr.* Et ſic etiam correct. in altero Cod. noſtro. Conſentiunt LXX. et *Targ.*

Cap. LVIII. 13. ולקדוש cum praef. ו, quod habent *Targ. Syr.* et *Vulgat.*

וכבדתו vt in impr. etiam punctat. in marg. vero וקדשתו.

14. בָּמֳתֵי in textu, ſine not. marg. vt in Cod. *Dauentr. Berol.* ante corr. et edit. *Gerſon.* Vid. not. ad alterum Cod. Hapht. 70. p. 155.

LIX. 2. poſt וחטואתיכם leg. מנער ſed non punct.

4. pro הרו leg. הרה, magis regulariter, et praef. ו a punct. add.

6. מעשה ſingulariter, ſed ה mut. in י.

8. pro נתיבותיהם *ſemitas ſuas*, leg. נתיבתם *ſemitam ſuam.*

13. הרו vt in impr. ſed ו a punct. mut. in ה. Ita et והגו.

19. רוח vt in impr. ſed praef. ו a punct. add.

LX. 5. pro תִּרְאִי *videbis*, leg. תִּירְאִי *timebis*, coll. Matth. II. 3.

7. יִקָּבְצוּ in Kal. Ita *Syrus.*

8. pro אל leg. על.

14. בני vt in impr. ſed non punctat. et virgula tranſſ. in marg. vero כל־, melius.

21. מטעי in textu, vt in edit. *Gerſon.* et *Prag.* 1518. Sed י mut. in ו, cum Keri in marg. LXX. et *Arabs* legunt ſine ſuffixo.

LXI. 1. יְהֹוִה per Schua ſimplex. Item v. 11.

4. poſt ובנו leg. ממך, ſed non punctat.

10. ומעיל cum praef. ו, quod habent omnes Verſion. ant. et edit. *Prag.* 1518.

LXII. 3. וצניף in textu, vt in edit. *Prag.* Sed י mut. in ו, cum Keri in marg.

Cap.

Cap. LXII. 7. עד־ישים sine praef. ו.
8. אם־ישתו sine praef. ו, sed a punct. superscr.
11. pro אל leg. עד, etiam punctatum: melius, vt habent LXX. *Syr.* et *Arabs*; in marg. vero אל.

LXIII. 1. post אני in marg. add. יהוה.
2. ללבושיך pluraliter, vt in edit. *Prag.* 1518. Ita LXX. *Syrus* et *Arabs*. *Targum* vero: *quare rubescunt montes sanguine occisorum.*
3. אתי omiss. sed in marg. add.
5. סמך defectiue, sed non punctat. in marg. vero מפגיע *intercedens.* Ita *Targum*: *quod non sit vir, qui stet et deprecetur pro eis.*
Pro וחמתי *et ira mea*, leg. וצדקתי *et iustitia mea*, etiam punctatum: melius. Ita in altero Codice, Hapht. 51. Vid. ibidem notata p. 145.
8. pro ויהי *et fuit*, leg. וְאֶהְיֶ *et ero.* Ita in Cod. *Helmstad.*
9. Chetibh לא in textu seruatum, cum not. לו ק. Chetibh exprimunt omnes versiones antiquae, item edit. *Bomb.* 1525. et *Menass. b. Isr.* Vid. tamen dicta ad alterum Codicem p. 145.
10. והוא cum praef. ו, quod habent *Syrus*, *Ar.* et *Vulg.*
11. המעלם per Kametz.
ואיה השם cum praef. ו.
12. pro מפניהם leg. לפניהם, vt in edit. *Gerson.* et Cod. *Berol.* ante corr.
13. כסוס per Schua, melius, vt in edit. *Gerson.*
15. וגבורתך singulariter. Ita omnes Vers. antiquae: edit. *Bomb.* 1525. vero sine י plurali.
19. ולא־נקרא cum praef. ו, quod exprimunt LXX. *Symmachus*, *Syrus*, *Arabs* et *Vulg.* sed non punctato.

Cap.

Cap.LXIV.3. ולא האזינו cum praef. ו, quod legunt *Syrus* et *Vulgat.*

5. ועונינו pluraliter.

6. אין sine praef. ו, vt in Cod. *Dauentr.* et *Vulgata;* sed a punctat. add. וַתְּמוֹגְגֵנוּ in Piel.

7. מעשה sine praef. ו, quod etiam omittunt LXX. Sed a punctat. add.

10. קדשינו pluraliter, vt in Cod. *Dauentr.* Pro לחרבה *in desolationem*, leg. לחרפה *in opprobrium*, vt in edit. *Gerson.*

11. וַתְּעַנֵּנוּ in Hiphil. Lectio tamen impressorum in marg.

LXV.4. Chetibh ופרק *et frustum*, vt in edit. *Gerson. Bomberg.* 1525. et *Menasse b. Isr.* in textu, cum not. marg. ומרק קׄ *et iusculum.*

6. pro על leg. אל, vt in edit. *Gerson.*

7. על vt in impr. cum nota אל כתׄ על קׄ.

8. pro עֲבָדַי propter *seruos meos*, leg. עַבְדִּי *seruum meum*, scil. Messiam; melius. Ita Cod. 1. 3. *Erf.* item 5. ante correct. Consentiunt LXX. et *Ar.*

13. pro ארני יהוה leg. יְהֹוָה. Ita LXX. et *Arabs.*

15. pro יִקְרָא *vocabit*, leg. יִקָּרֵא *vocabitur*, vt habent LXX. et *Arabs.*

16. והנשבע בארץ ישבע באלהי אמן omissa, sed in marg. add.

LXVI.1. כסאי omiss. in marg. vero adscriptum.

12. pro כבוד גוים וינקתם *gloriam gentium, et sugetis*, leg. חיל גוים תִּשְׂבָּעֻתֶם *opibus gentium satiabimini.* Melius. LXX. et *Arabs* vltimam vocem omittunt.

17. אחת in textu, vt in Cod. *Dauentr.* ante corr.

sed

ſed ת a punctat. mut. in ד, cum Keri in marg.

Cap.LXVI.17. השקץ ſine praef. ו, vt in Cod. *Dauentr.* ante corr.

19. והרחקים cum praef. ו, vt in Cod. *Helmſtad.* ante corr.

20. ברכב ſine praef. ו, ſed a punct. add.

בצבים ſine praef. ו.

HOSEAS.

Cap.I.2. pro דִּבֶּר leg. דְּבַר, vt habent LXX. *Targum*, *Syrus* et *Arabs*. Melius; quamuis nec impreſſorum lectio, quam vulgo reddunt: *principio loquutus eſt Iehouah per Hoſeam*, ſententiae illorum faueat, qui Hoſeam pro omnium Prophetarum, quorum ſcripta ſuperſunt, habent primo.

לֵךְ non punctatum.

4. אליו vt in impr. ſed eraſo ו mut. in אלי.

6. כשא ſine praeuio כי.

II.8. pro שׂך leg. סך, vt in Cod. *Helmſtad.* ante corr.

10. התירש defect. ſed ſine praef. ו.

17. pro ונתתי leg. ונתתיה.

18. נאם יהוה non punctat.

23. אענה primum non punctat. Non male omittitur. Ita LXX. *Syr.* et *Arabs*.

III.2. חמר ſine praef. ו.

3. poſt תזני in marg. add. עוד.

5. pro רויד leg. דוד.

IV.8. pro נפשו leg. נפשם, vt in Cod. 1. *Erfurt.* item 2. et 5. ante corr. Melius. Ita omnes Verſ. antiquae.

11. יין ſine praef. ו.

12. התעה vt in impr. ſed corr. in התעם, non male. Ita *Targum*, *Syr.* et *Vulg.*

Cap.

Cap.IV.15. אל־תבאר sine praef. ו, quod etiam omittunt LXX. *Syr.* et *Arabs*, sed a punct. add.

V.10. כמשׂיגי per Sin loco Samech. Ita in Cod. *Daventr.* Consentit *Targum.*

11. post צר manus recentior add. ירבעם.

VI.4. pro מה altero leg. ומה cum praef. ו, quod etiam habet *Arabs* et Cod. *Dauentr.*

7. המה sine praef. ו, sed a punct. add.

9. pro וכחכי leg. וכחכו, sed ו mut. in י.

10. שערוריה in textu; sed ו a punct. mut. in י, cum Keri in marg.

VII.2. pro ללבבם leg. בלבבם, forsan melius. Ita *Targum*, *Arabs* et *Vulg.* LXX. τῇ καρδίᾳ.

5. מלכינו pluraliter, vt habent LXX. *Syrus* et *Arabs.* Ita in Cod. *Dauentr.* ante corr.

6. pro אפהם leg. אפיהם vt in Cod. *Dauentr.* et edit. *Gerson.* LXX. Ἐφραὶμ.

7. ואין cum praef. ו. Ita *Syrus* et *Arabs.*

11. ואשור cum praef. ו, quod habent LXX. *Syr.* et *Arabs.*

13. אנכי sine praef. ו, sed a punct. add.

14. pro יתגוררו *congregant se*, leg. יתגדדו *turmatim conueniunt*; sed Raphe in vtroque ד erasum.

15. יחשבו in Hiphil, vt in Cod. *Dauentr.*

VIII.6. pro מישראל leg. מי ישראל, sed posterius י erasum.

10. ושרים cum praef. ו, melius. Ita in Cod. *Daventr.* Consentiunt omnes versiones antiquae in *Polygl.* et *Aquila.*

12. אכתב in textu, sed י a punctat. insertum, sine Keri in marg.

רבו in textu, sed ו mut. in י, cum nota רבי ק.

Cap.

Cap. IX. 2. pro בה leg. בם, forſan melius. Ita LXX. *Targum*, *Arabs* et *Vulg.* Item Cod. 5. *Erfurt.* ante corr.

8. נביא vt in impr. ſed praef. ו a punctat. ſuperſcr.

9. יפקד defect. ſed praef. ו a punct. ſuperſcr. quod habent *Syrus* et *Vulg.*

10. ישראל vt in impr. ſed non punctat. in marg. vero אבותיכם.

12. pro בשורי *in dominium exercere me*, legitur בסורי *in recedere me.* Ita *Vulgat.* *Aquila:* ἐκκλίναντός μου. *Targum* vero: *quum ſuſtulero Schechinam meam ab eis.*

13. אפרים ſecunda vice ſine praef. ו, ſed ſuperſcr.

16. בל in textu, ſed י a punct. add. cum Keri in marg.

X. 1. יְשַׁוֶּה in Kal.

5. ועל cum praef. ו, quod habet *Syrus.*

9. במלחמה cum praef. ו, melius, ſed non punct.

10. Chetibh עינתם in textu ſeruatum; ſed י in ו transformato, mutatum in lectionem marginalem impreſſorum עונתם, cum nota marg. manu ſeriori addita עינתם ק. Chetibh, quod alii reddunt: *in duabus fontibus eorum*, alii: *in duabus habitationibus eorum; Ionathan* ita exprimit: *et Dominium exercuerunt in eos, in modum quo ligantur iuga boum ad duos ſulcos.* Nec male: quum v. 11. metaphora de bobus arantibus continuetur. Sed LXX. *Syrus*, *Arabs* et *Vulg.* ſequuntur τὸ Keri impreſſorum: *propter duas prauitates eorum*, vitulos nimirum aureos, coll. *v.* 8. *Deut.* IX. 21. 2 *Reg.* *X.* 29. Interim etiam עונות prauitates ſignificare poſſunt, vt Zach. V. 6. coll. v. 8. et Verſ. LXX. ex ſignificatione vocis Arabica. Vid. Io. Simonis Lexicon, p. 699.

11. אפרים ſine praef. ו, quod etiam omnes Verſ. ant. omittunt; ſed a punctat. add.

Cap.X.14. בעמך singulariter, vt habent omnes Verſ. ant.
ירשך non habet Schin dageſchſatum, vt in ed. *Gerſ.*

XI.3. pro זרועתיו leg. זרועתי, ſed ו in fine a punct. add. *Vulg. in brachiis meis; Syrus: ſuper brachia mea.* LXX. ἐπὶ τὸν βραχίονά μȣ. Ita et *Arabs.* Sed *Targum: portaui eos ferme in brachiis.*

5. pro ישוב leg. ישובו, ſed ו in fine tranſſ. Pluralem adhibent *Targum* et *Syrus.*

אשור ſine praef. ו.

XII.2. כזב non punctatum.

XIII.2. כתבונם per כ loco ב, vt legunt LXX. *Arabs* et *Vulg.* Ita edit. *Prag.* 1518.

14. וממות cum praef. ו, quod praeter *Vulgatam* habent omnes Verſ. ant.

XIV.1. ועולליהם plene, et cum praef. ו, vt in altero Cod. Conſentiunt LXX. et *Arabs.*

3. ואמרו cum praef. ו, vt in altero Cod. noſtro, ac *Dauentr.* ante corr. Et ſic etiam legunt *Syrus* et *Vulgat.*

I O E L.

Cap.I. 2. הזקנים vt in impr. etiam punctatum; in marg. vero הכהנים, vt legit *Syrus.*

5. הלילו ſine praef. ו, quod etiam omittunt LXX. et *Arabs*; ſed a punct. add.

8. בעלי pluraliter, ſed י expunctum.

12. וכל cum praef. ו, quod habent omnes Verſ. antiqu. quamuis hic manu ſeriori expunctum ſit.

13. pro משרתי leg. משרתים, ſed ם tranſſixum.

17. pro מַמְּגֻרוֹת leg. מַמְגֻרוֹת.

II.1. הריעו ſine praef. ו, quod etiam omittunt omnes Verſ. ant. ſed a punct. ſuperſcr. Ita in Cod. *Dauentr.*

Cap.

Cap.II. 2. pro יוסף leg. הוסיף, vt in altero Cod.
4. סוסים non punctatum.
6. כל־פנים vt in impr. ſed praeſ. ה a punct. add, quod habet *Syrus.*
8. ולא יבצער cum praeſ. ו, quod etiam Verſ. ant. exprimunt. Ita quoque in Cod. *Dauentr.* et altero noſtro.
9. ובחומה cum praeſ. ו, quod habent LXX. et *Syrus;* ſed non punctato.
בפעה vt in impr. ſed praeſ. ו add. quod legunt LXX. *Syrus* et *Arabs.*
11. מי ſine praeſ. ו, vt in Cod. *Dauentr.* Sed a punct. add.
12. גם ſine praeſ. ו, ſed alia manu adſcripto.
23. pro מורה leg. יורה, vt in altero Cod. Hapht. 53. ante corr. Vid. ibidem dicta p. 146.
25. החסיל ſine praeſ. ו. Ita in Cod. *Dauentr.* ante correct. et in edit. *Prag.* 1518.
IV. 1. pro ההיא leg. ההוא.
אשיב in textu; ſed י a punctat. mut. in ו, cum Keri in marg. Ita etiam in Cod. *Dauentr.*
16. pro שמים *coeli*, leg. שמש *ſol*; ſed non punct. in marg. vero שמים.
19. תהיה alterum, quod etiam omittunt *Syrus* et *Vulg.* non punctatum.

A M O S.

Cap.I. 8. pro אדני יהוה leg. יהוה אלהים. Ita *Targum.* Sed *Syrus: Dominus dominorum.*
9. pro אחים *fratrum*, leg. אחרים *vnitorum*; ſed ר a punct. mut. in ד.
14. pro והצתי *et accendam*, leg. ושלחתי *et mittam,*

tam, vt habet *Syrus*; sed erasum, in marg. vero lectio impr.

Cap.I.15. יחריו plene.

II.4. על־מאסם vt in impr. in marg. vero manu seriori אֶל מְאֻסָּם.

7. אביר sine praef. ו, sed a punct. add.

15. qui etiam deest in Vers. *Arabica*, totus omiss. sed a punct. in marg. add.

III.5. יִלָּכֵר passiue, melius.

6. בעיר secunda vice non punctat. in marg. vero על־הארץ.

12. ובדמשק per Sin, vt in Cod. 2. 3. *Erfurt*. et 5. ante corr. De Damasco etiam vocem explicant omnes versiones antiquae.

IV.5. pro כי leg. כן, sed a punctat. corr.

6. גם sine praef. ו, sed a punct. add.

13. מַה־שֵׁיחוֹ inserto י, vt in edit. *Menasse b. Isr.* sed iterum transfixo. Ita LXX. legisse videntur, qui ח elidentes transferunt: τὸν χριςὸν ἀυτȣ͂.

V.2. ולא cum praef. ו, sed non punctat. In Cod. *Daventriensi* punctator illud addidit, quod etiam habent *Targum*, *Syrus* et *Arabs*.

5. אל sine praef. ו,. sed superscr. Adfuit in Cod. *Dauentr*. sed iugulatum a punct. siquidem et a *Chaldaeo* omittitur.

8. לילה vt in impr. sed praef. ל superscr. vt in Cod. *Dauentr*. Consentiunt LXX. *Targum*, *Arabs* et *Vulg*.

11. בָּר per Kametz, melius.

15. אלהי omissum.

19. pro על leg. אל, melius.

VI.4. ערסתם per ס loco שׂ.

5. pro כדויד leg. כדוד, sed י a punct. superscr.

Cap.

Cap.VI. 10. pro וּמְסָרְפוֹ, quod reddunt *et auunculus eius*, leg. וּמְשָׂרְפוֹ *et comburens eum*, ſine veſpillo, quem *vſtorem* vocat Martialis Epigr. L. III. v. 93. Et hanc vocem adhibet Verſ. *Iunii* et *Tremellii*. Ita in Cod. *Dauentrienſi*, *Erfurtenſi* 2. et primo ante correct. Et ſic quoque correctum in quinto. In ſignificatione vero *auunculi* vox nullibi occurrit in ſacro codice, immo ne quidem in Hebraeorum ſcriptis; quemadmodum nec in deriuatione vel linguarum analogia fundata eſt. *Ionathan* ita reddit locum noſtrum: *tollet eum propinquus eius* מיקידא *ab incendio*, quo ſcilicet reliquias ex incendio ab hoſtibus facto eriperet. *Vulgatus* autem: *et comburet eum*. Et de crematione cadaveris ſermonem eſſe; vel inde patere poteſt, quod non niſi oſſa fuerint efferenda, carne iam igne conſumta. Sane combuſta ſunt a Iabeſenſibus Saulis filiorumque cadauera, 1 Sam. XXXI. 13. ne ſcilicet noua ab inimicis iniuria affici poſſent. Senſim vero morem inualuiſſe ante captiuitatem Babylonicam, regum potiſſimum corpora cremare; probauit Cel. Io. Dav. Michaelis *de combuſtione et humatione mortuorum apud Hebraeos*, in Syntagm. Comment. p. 230. ſq. Idem bello peſteque graſſantibus, etiam cum aliis cadaueribus, tum ob mortuorum multitudinem, tum eo conſilio factum eſſe videtur, ne lethiferis exhalationibus ſuperſtites inficerentur.

Pro עִמָּךְ leg. עִמָּךְ.

11. יהוה vt in impr. etiam punctat. ſed a manu ſeriori vncinulis incluſum; in marg. vero אנכי.

14. צבאות ſine ה demonſtr.

Cap.VII.7. הנה fine praef. ו, quod etiam omittit *Syrus*; fed fuperfcr.

Pro ארני leg. יהוה, etiam punctatum, quod requirit Mafora impr. ad Gen. XXVIII. 13. et *Targum* exhibet. In marg. vero ארני.

8. pro ארני iterum leg. יהוה punctatum, addito אלי, fed non punctato; quamuis id habeant omnes verf. antiq. excepta *Vulgata*.

15. pro אל leg. על. Ita LXX. *Targ. Syr.* et *Arabs*.

17. בניך fine praefixo ו, quod etiam in Cod. *Daventrienfi* deleuit punctator.

VIII.4. עניי in textu; fed י mut. ו, fine Keri in marg. quod tamen omnes fequuntur interpretes antiqui.

6. בָר per Kametz, melius, vt in Cod. 1. 2. 3. *Erf.*

8. ונשקעה in textu, cum nota ונשקה כת׳ ונשקעה ק׳.

14. יהוה אלהיך. Ita praemio יהוה, fed non punct.

IX.1. pro ארני leg. יהוה etiam punctat. fed quatuor lineis inclufum; in marg. vero ארני.

5. pro כיאר *ficut fluuius*, leg. כאור *ficut lux*; fed י fuperfcr.

6. מעלותיו in textu; fed י a punctat. iugulat. fine Keri in marg.

8. השמר abfque י, vt in Cod. *Helmftad.* edit. *Gerf.* et *Prag.* 1518.

11. דוד fine י, vt in Cod. *Dauentr.* ante corr. et altero noftro.

14. פריהם vt in impr. fed ם mut. in ן. Ita in Cod. *Dauentr.*

15. pro ינתשו *euellentur*, leg. ינטשו *derelinquentur*; fed ט mut. in ת. *Targum: vt non transferantur.*

OBA-

O B A D I A.

Verf. 11. שעריו in textu, vt in Cod. *Helmſtad.* et altero noſtro, item edit. *Menaſſ. b. Iſr.* Sed י a punct. iugulat. cum Keri in marg.

12. אל ſine praef. ו, vti correctum in Cod. *Helmſt. Berol.* et altero noſtro Hapht. 8. vid. p. 130.

13. pro אל vtroque leg. ואל.

Pro אֵידָם leg. אֲנָדָם LXX. πόνων αὐτῶν. Conſentit *Arabs.*

16. תמיד vt in impr. etiam punctat. in marg. vero סביב manu ſeriori add. Vid. dicta ad h. l. in altero Cod. p. 130.

I O N A.

Cap. I. 12. הזה omiſſum.

14. pro אנה leg. אנא, ſed א mut. in ה. Ita in Cod. *Helmſtad.*

נקי in textu ſine א, ſed adſcripto a punctat. Ita et in altero Cod noſtro.

II. 7. הארץ vt in impr. ſed praef. ו add. quod habent *Targum, Syrus* et Cod. *Dauentr.*

III. 4. בעיר cum praef. ב, ſed non punctat. *Targum* habet בסוף.

7. ואל־ירעו cum praef. ו, quod habent LXX. *Targ.* et *Vulg.* ſed non punctato.

IV. 2. pro אנה leg. אנא, ſed א mut. in ה.

6. pro מרעתו *a malo ſuo*, leg. מרעת *a malo*; ſed ו a punct. add.

7. ותיבש in foemin.

10. חסתה cum ה parag. vt in Cod. *Helmſtad.* et altero noſtro, item edit. *Prag.* Adſcripſit id quoque punctator in Cod. *Dauentr.*

MICHA.

Cap. I. 2. pro הקשיבי leg. והקשיבו. Ita pluraliter *Targum.* Interim ו in fine a punct. mut. in י.

3. במתי in textu, ſine ו otioſo; quod tamen a punct. ſuperſcr. ſine nota marg.

4. pro והעמקים *et valles*, leg. והגבעות *et colles*, forſan melius; ſed non punctat. addita in marg. lectione impreſſ.

8. שוללל in textu, ſed ו a punct. mut. in י, cum Keri in marg. Ita in Cod. *Dauentr.* Sed in edit. *Gerſon.* שלל defect.

10. pro בכו leg. בכה, ſed ה mut. in ו.

Pro התפלשתי leg. התלפשי in imperatiuo, ſecundum Keri; ſed literae tranſpoſitae לפ ſuperſcr. א et ב in ordinem redactae, cum nota התפלשתי כת התפלשי ק. Notam hanc deprauandi ſtudio a Maſorethis adiectam non eſſe; contra Galatinum probat Sal. Glassius Lib. 1. Phil. S. Tract. 1. Part. 2. Sect. 1. Art. 1. p. 55.

11. pro צֳאֲנָן leg. צ'אנָן. Ita *Syrus.*

13. pro פִּשְׁעֵי *praeuaricationes*, leg. פֹּשְׁעֵי *praeuaricatores.* Et ita *Ionathanem* legiſſe putat Cappellus Lib. 5. Crit. S. Cap. 2. §. 2. p. 327. quia in paraphraſi ſua hanc vocem exprimit per מרודי, quod tamen et ſubſtantiue *rebelliones* ſignificat. Vid. Io. Buxtorfii Anticr. p. 723.

II. 2. בתים ſine praef. ו, quod etiam omittit *Arabs*; ſed a punct. add.

5. pro לְךָ leg. לָךְ, vt in Cod. *Dauentr.*

6. pro יִסַּג leg. יַסֵּג in Hiphil.

III. 1. ſuper particula את manu recentiori Rabbinica ſcriptum שליוה vel שליות.

Cap.

Cap. III. 2. רע in textu; ſed ה in fine a punct. add. cum Keri in marg.

ושארם מעל אצמתם omiſſ. ſed in marg. add.

3. ואשר אכלו שאר עמי ועורם מעליהם ſimiliter.

4. pro ההיא leg. ההוא.

8. משפט ſine praef. ו.

IV. 1. pro והיה leg. ויהי, ſed a punct. corr.

Pro עליו leg. אליו, melius. Ita LXX. *Syrus*, *Arabs* et *Vulg.*

Pro עמים leg. כל־העמים, melius, coll. Ieſ. II. 2.

2. pro גוים leg. עמים. Ita *Targum.*

3. חרבתיהם vt in impr. ſed correct. in חרבתם.

Pro לא־ישאו leg. ולא־ישא, vt habent omnes Verſ. ant. Sed ו in fine a punct. add.

4. איש omiſſ. ſed in marg. add.

10. ושם ſecunda vice cum praef. ו, quod in Cod. *Dauentr.* adſcripſit punctator. Conſentiunt LXX. *Syrus* et *Arabs.*

V. 3. pro ורעה *et paſcet*, leg. וראה *et videbit;* ſed א mut. in ע. LXX. vtrumque exprimunt: καὶ ςήσεται, καὶ ὄψεται, καὶ ποιμανεῖ. Ita et *Arabs.*

Pro וישבו *et ſedebunt*, leg. וישובו *et reuortentur.* CAPPELLVS Lib. 5. Crit. S. Cap. 2. §. 2. p. 527. ad h. l. obſeruat: *ſedebunt, h. e. conſtantes permanebunt, vt ſit Praet. Kal. a rad.* ישב. *Sic legit et accipit hanc vocem Kimhi, poſtque cum recentiores interpretes, excepto Caſtalione. Sic etiam legerunt LXX. qui reddunt* ὑπάρξουσι, *ſtabunt, manebunt. At Targum* ויתובון, *redibunt ex captiuitate ſua, legit* יָשֻׁבוּ *in futuro Kal. a rad.* שׁוּב, *quo modo etiam accepit hanc vocem Iarhi in Commentariis*

 ſuis,

suis, quam lectionem sequutus est vnus Castalio, et S. Hieron. in Vulg. conuertentur. Consentit etiam *Syrus.*

Cap. V. 7. וככפיר cum praef. ו, quod habent omnes Vers. ant. et Cod. *Helmstad.*

VI. 8. pro חסר leg. צרק etiam punctat. licet puncta rursus erasa sint: in marg. vero manu seriori חסר.

9. pro יראה leg. יראי. Ita omnes legisse videntur versiones antiquae. Nimirum *Targum: et doctores timent nomen tuum. Syrus: et doctrinam praedicat reuerentibus nomen eius.* LXX. καὶ σώσει φοβουμένοις τὸ ὄνομα αὐτοῦ. *Vulg. et salus erit timentibus nomen tuum.* Consentit *Arabs.* Commodior etiam secundum hanc lectionem totius dicti esse videtur sensus: *Vox Iehouae ad vrbem clamat: (et realitatem timentes nomen tuum* scil. discent hac ratione, i. e. veram sapientiam, quae falsis eorum de reconciliatione summi Numinis persuasionibus v. 7. 8. opposita est:) *audite virgam, et quis constituerit illud.* Interea punctator י mutauit in ה.

10. pro רזון leg. זרון, sed a punctat. corr.

12. pro בפיהם leg. בפי, sed הם atramento recentiori adscriptum.

14. pro ותסג leg. ותשיג, sed י expunctum. תְּפַלֵּט in Piel.

VII. 2. pro לדמים *sanguinibus*, leg. לדָמָם *sanguini eorum.*

4. מצפך singulariter. Ita LXX. *Targum* et *Vulg.*

5. ואל־תבטחו cum praef. ו. Ita omnes Vers. ant. et edit. *Gerson.*

10. pro אלהיך leg. אלֹהָיִךְ.

11. יום החוא vt in impr. sed ה demonstr. a punct. add.

Cap.

Cap. VII. 14. pro ירעו *pascantur*, leg. ירשו *possideant*, forsan melius; sed ש mut. in ע.

16. ואזניהם cum praef. ו. Ita *Syr.* et Cod. *Dauentr.*

N A H V M.

Cap. I. 1. חָזוֹן per Kametz.

2. נקם יהוה לצריו, vt in impr. Sed יהוה, quod etiam omittit *Syrus* et *Arabs*, non punctatum.

3. וגדל in textu, sed ו superscr. sine Keri in marg. ובסערה per Samech.

5. תבל sine praef. ו, sed superscr.

9. תַחְשְׁבוּן in Hiphil.

13. pro מֹטֵהוּ *iugum eius*, leg. מַטֵּהוּ *baculum eius*. Ita LXX. *Arabs* et *Vulgat.*

14. pro עָלֶיךָ, leg. עָלַיִךְ cum suffixo foem. Ita, vt non de Assyrio intelligendum sit; sed de Israele, de quo etiam explicat *Targum*.

II. 2. pro מצורה *munitionem*, leg. נצורה *custodiam*. Ita Syrus: *excubiarum excubitor*. Interim נ mut. in מ.

4. גברהו sine י, vt in edit. *Menasse b. Isr.* Singulariter id reddunt LXX. et *Arabs*.

6. בהליכתם in textu, sine ו, cum not. marg. בהלכותם כת׳ בהלכתם ק׳. Singularem exprimunt LXX. *Targum* et *Arabs*.

חומתה cum He Mappikato, vt in impr. consentientibus LXX. et *Vulg.* In Codice vero *Dauentr.* sine Mappik: sicque *Targum*, *Syrus* et *Arabs*. Lectio tamen cum Mappik magis genuina videtur Io. BVXTORFIO in Anticr. p. 836.

11. ולב נמס non punctat.

14. pro מַלְאָכֵכֵה leg. מַלְאָכֵכָה, quod magis accedit

cedit ad formam pluralem, quam sequuntur omnes versiones.

Cap. III. 1. הרמים cum ה demonstr. sed non punctato.

3. יכשלו vt in impr. cum nota וכשלו קׄ. Ita *Symmachus*. LXX. praef. ו exprimunt.

7. pro לה *ei*, vt habent LXX. leg. לך *tibi*, forsan melius. Ita reliquae Vers. ant.

15. vox vltima, vna cum toto v. 16. et prima voce v. 17. omissa, sed in marg. add.

H A B A K V K.

Cap. I. 7. pro ושְׂאֵתוֹ leg. וְשֵׁאתוֹ, sine nota diacritica Schin a Sin discernente.

9. קרימה omissum, forsan haud incommode.

12. ולא נמות cum praef. ו, quod habent LXX. *Symmachus*, *Arabs* et *Vulg*.

13. רע vt in impr. sed praef. ב superscr.

17. ולא cum praef. ו, quod habent *Targ*. et *Arabs*; sed non punct.

II. 3. לא prius sine praef. ו, secunda vice vero ולא cum illo, consentientibus omnibus Vers. antiqu. in *Polygl.* et *Aquila*, item edit. *Gerson*. et Cod. *Berol.* ante corr.

5. לא ינוח sine praef. ו. Ita LXX. *Symmachus*, *Syr*. et *Arabs*.

6. ולא לו cum praef. ו.

13. צבאות non punctat.

15. pro עַל־מְעוֹרֵיהֶם leg. אל־מְעָרֵיהֶם.

19. והוא cum praef. ו, quod etiam exprimit *Targum*, melius; sed non punctat.

III. 4. וקרנים cum praef. ו.

ושם sine praef. ו, quod etiam omittunt *Targ*. *Arabs* et *Vulg*. sed a punct. add. Cap.

Cap. III. 4. pro עזה in textu leg. עוז, vt in Cod. *Helmst.* et *Dauentr.* nec non edit. *Prag.* 1518. Sed ז mutat. in ה, fine not. marg.

8. ואם־בים cum praef. ו, quod habet Codex *Helmstad.* et *Syrus*: sed non punctat.

ומרכבתיך cum praef. ו, quod in Cod. *Dauentr.* add. punctator. Ita LXX. *Syrus* et *Vulgat.*

10. וזרם cum praef. ו, quod habet *Syrus*; sed non punctat.

קולו omiss. sed in marg. add.

11. וירח cum praef. ו, melius, consentientibus omnibus Vers. ant. sed expuncto.

14. פרזיו in textu, vt in edit. *Prag.* Sed י iugulat. cum Keri in marg. Ita in Cod. *Dauentr.*

16. רקב *putredo*, vt in impr. sed non punctat. in marg. vero רגז *commotio*: forsan melius. Ita LXX. *Targum*, *Syrus* et *Arabs*.

ZEPHANIA.

Cap. I. 1. pro חזקיה leg. חלקיה. Ita *Syrus*.

4. שאר vt in impr. sed non punctat. in marg. vero שם *nomen*. LXX. τὰ ὀνόματα, consentiente *Arabe*.

5. את־המשתחוים sine praef. ו, sed superscr.

6. אשר sine praef. ו, sed a punctat. add.

9. חמס vt in impr. Sed punctatio fere deleta; in marg. vero תוך.

ומרמה vt in impr. sed punctum in ו fere deletum.

II. 5. והאבדתיך cum suffixo mascul.

7. שבותם vt in impr. cum Keri in marg.

9. גוייו vt in Cod. 2. 3. *Erfurt.* per duplex י, melius; sed alterum expunctum.

12. המה, quod etiam omittunt LXX. et *Syrus*, desideratur.

Cap.

Cap.III. 9. ולעברו cum praef. ו. Ita *Syr. Arabs* et *Vulgat.*
11. לא־תוסיפי fine praef. ו.
18. pro עליה leg. עָלַיִךְ, melius. Ita *Targ.* et *Syr.*

HAGGAI.

Cap.I. 8. ואכבדה in textu, vt in edit. *Gerſon.* et Cod. *Berol.* ante corr. Sed ה iugulatum, cum Keri in marg.
11. ועל־כל־אשר inſerto כל, longe melius, vt in Cod. *Dauentr.* ante corr. Et ſic legunt LXX. *Targum, Syrus* et *Arabs.*
על־האדם ſine praef. ו, quod etiam omittit *Ar.*
14. רוח vltimum omiſſ. ſed in marg. add.
15. praemittit ſpatium, quod Cap. II. 1. omittitur, vt in edit. *Bomberg.* 1525. et *Menaſſ. b. Iſr.* Et hanc diſtinctionem ſequuntur omnes Verſ. ant. Item Cod. *Dauentr.*

II. 2. יהודה non punctatum.
6. צבאות non punctatum.
Pro היא leg. הוא.
את־הים ſine praef. ו.
7. הגוים poſterius ſine ה demonſtr. ſed ſuperſcr.
8. pro נאם leg. אמר. Item v. 9.
10. pro ביד־חגי leg. אל־חגי, melius. Ita LXX. *Arabs, Vulg.* edit. *Gerſon.* et *Lutherus.*
12. אל־היין ſine praef. ו.
14. pro כל leg. לכל.
15. pro ומעלה leg. ולמעלה, ſed prius ל eraſum.
16. ובא אל־היקב cum praef. ו. Ita LXX. *Syrus, Arabs* et *Vulg.*
17. מעשה ſingulariter, vt habet textus in Polygl. *Lond.* edit. *Bomb.* 1525. *Menaſſ. b. Iſr.* aliiſque. Item *Syrus.*

Cap.

Cap. II. 19. התאינה plene; ſed ſine praef. ו, a punctat. demum adſcripto.
22. poſt ממלכות prius add. הגוים, ſed non punctat.

ZACHARIA.

Cap. I. 4. ומעלליכם in textu, ſed י a punct. ſuperſcr. cum Keri in marg.
12. pro זעמתה leg. זעמת, ſed ה adſcript.
16. וקו in textu, ſed ה a punct. add. ſine Keri in marg.
II. 6. כמה ארכה וכמה רחבה mutato ordine. Ita *Syr.*
7. הנה ſine praef. ו, ſed a punct. ſuperſcr.
8. אלוו in textu, vt in edit. *Menaſſ. b. Iſr.* Sed י iugulatum, ſine nota marg.
III. 3. pro וְעֹמֵד leg. וְעָמַד. Ita omnes Verſ. antiquae.
7. גם ſine praef. ו, ſed a punct. add.
10. pro אל־רעהו leg. אלרעהו coniunctim; ſed א a punct. iugulatum. Ita in edit. *Prag.* 1518. לרעהו.
IV. 2. Keri ואמר in textu, cum nota ואומר, כ̇.
10. המה, quod etiam omittunt LXX. *Syrus*, *Arabs* et *Vulg.* deſideratur.
11. poſt האלה in marg. add. אשר, quod etiam exprimunt LXX. *Syrus* et *Arabs.*
12. שִׁבֳּלֵי per Kometzchatuph, vt in edit. *Gerſon.*
V. 4. את־עציו ſine praef. ו.
9. ותשאנה cum א in textu, ſine not. marg.
VI. 7. והתהלכו cum praef. ו, quod habent LXX. *Targ.* et *Arabs.*
12. לאמר alterum deeſt. Recte. Vtrumque omittunt LXX. *Syrus* et *Arabs.*
13. הוא ſine praef. ו, ſed a punctat. add. Omittitur etiam a *Syro.*
VII. 5. זה ſine praef. ו, quod habent *Targ.* et *Syrus*; ſed a punct. ſuperſcr.

Cap.

Cap. VII. 10. אלמנה sine praef. ו. Ita *Syrus* et *Arabs*.
ואחיו cum praef. ו, sed non punctato.
14. כל omissum, non male. Ita *Targum*.
VIII. 1. לאמר praemittit אלי, quod etiam habent *Targum* et *Syrus*.
3. post יהוה add. צבאות, quod etiam exprimit *Vulgat.* sed non punctat.
6. post צבאות primum add. הנני מושיע, sed non punctat.
11. pro אֲנִי *ego*, leg. אֳנִי *moeror:* forsan melius.
15. pro האלה leg. ההם.
את־בית־ירושלם. Ita inserto בית.
16. pro אמת leg. שלום, sed non punctat. in marg. vero אמת.
משפט sine praef. ו, quod etiam omittit *Syrus*.
19. צום החמישי sine praef. ו.
20. אמר bis, etiam punctat.
IX. 4. pro אדני leg. יהוה. Ita *Targum*.
7. מפיו omiss. sed in marg. add.
8. pro מצבה leg. מצבא in textu per א, sine nota marg.
10. pro וְדִבֶּר leg. וְדוֹבַר.
ועד־ים cum praef. ו. Edit. *Menass. b. Isr.* in margine habet ועד כן.
15. והמו cum praef. ו, non male; sed expuncto.
X. 1. pro להם *illis*, leg. לכם *vobis*, melius. Ita *Syrus*.
5. pro בוסים leg. בכים.
6. ארשיע omiss. sed in marg. add.
והושבתים. Ita corr. in lectionem impr. Antea loco והו et ב aliae literae scriptae erant, nunc erasae.
7. pro והיו leg. והיה singulariter, melius; quamvis puncta subiecta pluralem exprimant.

Cap. X. 12. pro בִּיהוה leg. בִּי, sed non punctat. in marg. vero בִּיהוה.

XI. 2. הבציר in textu; sed י a punct. mut. in ו, cum Keri in marg.

5. pro עליהן leg. עליהם, melius; quia רעיהם praecessit.

6. הנה sine praef. ו, quod etiam omittit *Targ. et Vulg.*
לא אציל sine praef. ו.

16. pro רֹעה *pastorem*, leg. רָעה *malum*; sed manu seriori corr.
והנער cum praef. ו.

17. pro רֹעי leg. רֹעה, melius. Edit. *Menass. b. Isr.* habet רֹעי.
Pro עזבי leg. עזבי pluraliter, vt in edit. *Menass. b. Isr.* Ita LXX. et *Arabs.*
זרש alterum omiss. sed in marg. add.

XII. 5. pro אמצה *confirmabo*; leg. אמצא *inueniam.* Ita, vt obseruat CAPPELLVS Lib. 4. Crit. S. Cap. 4. §. 2. p. 241. legerunt LXX. εὑρήσομεν, consentiente *Arabe. Targum* vero: *inuenta est salus.* Interea א mut. in ה a punctat.
צבאות omissum.

6. pro בעצים leg. בְּעֵצִים.

7. pro דויד leg. דוד. Item v. 8. 10. 12. et Cap. XIII. 1.

8. pro כדויד leg. כדוד, sed י superscr.

10. pro יושב leg. יושבי pluraliter, vt exprimunt omnes Vers. antiquae; sed a punctat. corr.

11. pro מגדון leg. מגדו, vt habent *Targum* et *Syrus.* Sed ן a punct. add.

XIII. 4. in marg. add. עור, sine dubio ad ילבשו, vbi vocem illam exprimit *Targum.*

7. ותפוצינה cum ה paragog.

Cap.

Cap. XIII. 8. ויגרע cum praef. ו, quod habent omnes Verſ. ant. ſed non punctato.

XIV. 2. תשכבנה in textu, cum nota תשגלנה כת תשכבנה ק.

5. וכל cum praef. ו, quod habent omnes Verſ. ant. et alter Codex noſter.

Pro עמך *tecum*, leg. עמו *cum eo*, etiam punctatum, ſicuti correctum eſt in altero Cod. Sicque omnes Verſiones antiquae. Interim atramento recentiori correctum in עמך.

6. וקפאון in textu, vt in altero Cod. Hapht. 72. Vid. ibidem notata, p. 156. Sed ו a punct. mut. in י, cum Keri in marg.

10. נגב *ad meridiem*, vt in impr. ſed mutat. in כנגד *verſus*, forſan non male.

משער ſine praef. ל, ſed ſuperſcr.

ועד שער הפנים cum praef. ו.

18. את־כל־הגוים. Ita interpoſito כל, vt in altero Cod. noſtro. Vid. ibidem dicta, p. 156.

MALACHIA.

Cap. I. 6. אם־אב ſine praef. ו, vt correctum in altero Cod. noſtro, Hapht. 6. Vid. ibidem notata, p. 129.

11. עד ſine praef. ו.

13. את־הפסח ſine praef. ו, vt in edit. *Prag.* 1518.

14. זכר omiſſ. ſed in marg. add.

II. 17. pro עשה leg. עשׂי pluraliter.

III. 5. poſt ובנשבעים add. בשמי. Ita LXX. et *Arabs.* לא יראוני, ſine praef. ו, quod etiam omittit *Syrus.*

8. במה omiſſ. ſed manu recentiori in marg. add.

10. pro די leg. דיי.

Cap.

Cap.III. 12. חפץ omiſſ. ſed in marg. add.

13. pro מה leg. במה vt habent LXX. *Targum* et *Arabs*; ſed ב expunctum.

15. וגם בחנו cum praef. ו, ſed non punctat.

17. pro ליום leg. לחם, ſed non punctat. manu autem ſeriori ſuperſcr. ליום.

19. בא omiſſum.

Pro עשה leg. עושי, vt in altero Cod. conſentientibus omnibus verſionibus antiquis.

קש vt in impr. ſed praef. ל ſuperſcr.

21. ועשותם per Sin loco Samech, vt in altero Cod.

HAGIOGRAPHA.

Quum codex noſter ordinem librorum Biblicorum in tractatu Talmudico *Bava Bathra* praeſcriptum exacte ſeruet, vt iam Sect. 2. §. 22. p. 95. notauimus; primum inter Hagiographa locum occupat liber Ruth: cuius tamen primum folium temporum iniuria periit, adeo vt demum a vocibus מבית לחם Cap. II. 4. textus incipiat.

RVTH.

Cap.II.6. היא omiſſ. ſed in marg. add.

משרה ſingulariter, melius. Ita omnes verſiones antiquae. Conſentit alter Codex noſter, et edit. *Prag.* 1518.

11. pro אביך ſcriptum אבי, per manifeſtam oſcitantiam.

13. שפחתיך plene, vt in Cod. *Helmſt.* ante correct.

20. עזב omiſſ. ſed in marg. add.

21. אלי ſimiliter.

III.2. pro את־ leg. אם, vt in altero Cod. et edit. *Prag.*

3. ושמת in textu, ſine nota marg. vt in Cod.

Helmſtad. et altero noſtro, nec non in edit. *Gerſon.* et *Prag.*

Cap.III. 3. וירדת in textu, ſed י a punct. ſuperſcript. ſine nota marg.

4. ושכבתי vt in impreſſ. ſine nota marg. ſuperſcripto tamen τῷ י circello, vt in edit. *Bomb.* 1525.

5. אלי in textu, vt in Cod. *Caſſellano* et edit. *Prag.* ſed eraſum, cum nota marg. manu ſeriori addita: אלי ק׳ ולא כת׳.

9. poſt את leg. בתי, ſed non punctat.

כנפיך pluraliter, vt in altero Cod. Vid. ibidem dicta, p. 120.

12. אם in textu, ſed non punctatum, cum nota אם כת׳ ולא ק׳. Chetibh tamen commode retineri poteſt; modo כי אם transferatur per *etiamſi*, vt 1 Sam. XIV. 39. Ier. XXII. 24.

13. והיה בבקר omiſſ. ſed in marg. add.

14. מרגלתיו in textu, vt in edit. *Prag.* Sed י a punctat. iugulat. cum nota תיו ק׳.

בטרם in textu, ſine nota marg.

17. poſt אמר ſpatiolum vacuum, adeo vt ne quidem puncta vocis אלי, quae in impreſſis inueniuntur, ſcriptae hic ſint; plane vt in Cod. *Caſſellano.* Manus tamen ſerior notam adiecit אלי ק׳ ולא כת׳.

IV. 4. יגאל vt in impr. quamuis alii Codices legant אגאל. Vid. MICHAELIS Var. Lect. ad h. l.

וארע vt in impr. ſine Keri in marg.

5. קניתי vt in impr. cum nota marg. יתיר י׳.

6. לגאל in textu, ſine ו, ſed a punct. inſerto, cum nota יתיר ו׳.

11. pro שתיהם leg. שתיהן in foemin. melius.

12. pro לְךָ leg. לָךְ.

15. pro לָךְ leg. לְךָ.

PSAL-

P S A L M I.

Pſ.III. 8. לְחִי per Tſere, *maxilla.* Ita in textu legerunt *Chaldaeus, Aquila, Symmachus, Hieronymus* et *Origenes;* quamuis hic ad h. l. obſeruet, quoſdam Iudaeorum variam lectionem in antiquis MSS. agnoſcere: quod etiam pateret ex verbo ματαίως a LXX. adhibito. Et cum his etiam conſentiunt *Arabs, Aethiops* et *Vulg.*

V. 1. pro אל leg. על, melius. Ita *Targum.*

9. הושר vt in impr. ſed ו a punct. mut. in י, addita praeterea nota הישר ק. Chetibh tamen, quod exhibet formam vſitatiorem, praeferendum videtur.

12. ותסך עלימו omiſſ. ſed in marg. add.

VI. 4. ואת vt in impr. cum nota אתה ק.

7. ברמעתי omiſſ. ſed in marg. add.

VII. 6. pro יִרַדֵּף forma ex Kal et Piel compoſita, leg. יִרְדֹּף in Kal, melius: non tamen ob metrum, vt putat FRANC. HARE, in libro Pſalmorum in verſiculos metrice diuiſo, ad h. l. ſed ob analogiam grammaticam.

11. pro מוֹשִׁיעַ leg. מוֹשִׁיעַ.

Pro לב leg. אלב, ſed א non punctat. et iugulat.

18. אורה vt in impreſſ. ſed ה mut. in ד raphatum.

IX. 13. ענוים vt in impr. cum nota עניים ק.

15. תהלתך ſingulariter. Ita Cod. 18. Bibl. Reg. *Pariſ.* vbi tamen י ſuperſcr.

19. pro עֲנָוִים leg. עֲנָיִים, ſine not. marg.

21. מורה vt in impr. ſed ſine not. marg. vt in Cod. 32. *Sorbon.* item in edit. *Bomb.* 1525. et *Menaſſ. b. Iſr.* Chetibh etiam ſequuntur *Syr. Ar. Vulg.* LXX. νομοθέτην. *Symmachus:* νόμον.

X. 2. pro יתפשר leg. יתפשו.

Pſ.X. 5. דרכו vt in impr. cum nota כיו ק.
את omiſſ. ſed in marg. add.
10. ודכה vt in impr. ſed ד mut. in ר, vt legit Cod. 32. *Sorbonae*, ſine nota marg.
חלכאים coniunctim vt in impr. ſine Keri in marg. vt in edit. *Bomberg*. 1525. et *Menaſſ. b. Iſr.*
12. ידיך pluraliter. Ita correct. in Cod. 18. Bibl. Reg. *Pariſ.*
ענוים in textu; ſed ו a punct. mut. in י, cum Keri in marg.
XI. 1. נודי in textu, vt in edit. *Potken*. et Cod. 32. *Sorbonae*; ſed י mut. in ו, ſine not. marg.
6. מְנַת per Patach, vt in edit. *Gerſ.* et Pſalt. *Potkenii.*
XII. 6. pro ענוים leg. ענוים.
XIV. 1. עלילה omiſſ. ſed in marg. add.
XV. 1. באהליך pluraliter, vt in Cod. 32. *Sorbonae.*
4. לְהָרַע vt in impr. Et ſic quoque in ed. *Gerſ. Bomb.* 1525. et *Menaſſ. b. Iſr. ad malum* etiam ſuum vel detrimentum, quod facile ad mutandam ſententiam ipſum permonere poſſet. Ita *Targum: ad malum inferendum ſibi*, nec non *Aquila* et *Theodotio*: τȣ̃ κακῶσαι, diſſentientibus reliquis verſionibus.
XVI. 1. שָׁמְרֵנִי ſine Metheg et per Kometzchatuph, vt in Cod. 1. et 3. *Erfurt.* nec non *Caſſellano*. Item in edit. *Bomb.* 1525. *Menaſſ. b. Iſr.* et Pſalterio *Io. Potkenii.*
2. pro אָמַרְתְּ leg. אָמַרְתְּ, Pſalterium *Io. Potken.* habet אָמַרְתִּי.
אדני vt in impr. ſed non punctat. in marg. vero אלי. Ita Targum אֱלָהִי *Deus meus*, conſentiente Vulgata. Interim י in hac voce admodum tenue et fere obliteratum eſt: immo dubium, an olim in textu

tu exstiterit, quum fere eodem modo appareat, ac aliae rugae in membrana. Sine illo legendum foret אל, q. d. *tu Iehouah es Deus ille, cuius custodiam v. 1. expetii.*

Ps. XVI. 2. בל־עליך fere contigua, interposito tamen Makkeph a punctatore.

3. pro כָּל־חֶפְצִי־בָם *omne beneplacitum meum in eis*, lego בַּל־חֶפְצֵי־בָם. Nam licet in tota hac pagina puncta vocalia vetustate admodum detrita sint; satis tamen distincte apparet, sub prima voce non Kametz sed Patach scriptum esse, sub צ vero secundae vocis Tsere vel etiam Patach, minime vero Chirek. Pluraliter etiam eam exposuerunt LXX. et *Vulgatus*: illi, τὰ θελήματα αὐτȣ͂, hic, *beneplacita mea.* Et quamuis literarum כ et ב figura adeo similis sit in nostro Codice, vt facile inter se permutari queant: primam tamen vocem per ב legendam esse, inde patere existimo, non solum quia כַּל nihil significat; verum etiam quia בל in praecedente non minus quam sequente versu occurrit. Caeterum secundum hanc lectionem sensus totius sermonis satis erit commodus: *ad sanctos quod attinet, et magnificos; non beneplacita in iis* sunt. Nimirum v. 2. Iehouam patrem pro summo bono declarat Messias: *Deus meus tu es, bonum meum, nihil est supra te,* coll. Psalm. LXXIII. 24. Ita comma hoc verto cum IAC. GVSSETIO Comm. Ling. Ebr. ad voc. טובה p. 299. Fere eodem modo quoad sensum *Symmachus*: ἀγαθόν μοι ȣ̓κ ἔςιν ἄνευ σȣ͂, et HIERONYMVS *bene mihi non est sine te.* Pergit Messias v. 3: *Quantum enim ad sanctos qui in terra sunt*, (particula enim ל etiam significat *quod attinet ad.* Gen. XXXI.

 43.

43. 1 Sam. IX. 20. etc.) *et magnificos* (terrae: ſtatus enim conſtructus vocis ואדירי ſuadet, ellypſin aſſumendam eſſe vocis immediate praecedentis;) *nulla in iis oblectamenta* veri nominis ſunt. V. 4. *Multiplicentur idola eorum*, qui *ad alium feſtinant*, praeter te vnicum verum Deum, Exod. XXXIV. 14. Ieſ. XLII. 8; ego ſane *non libabo* (vel ſecundum lectionem noſtri Codicis *non protegam*) *cruenta ipſorum libamina, neque aſſumam nomina illorum in labiis meis.* V. 5. *Iehouah* ſolus, vt iam dixi, *portio partis* (ſcil. cibi Deut. XVIII. 8.) *meae et calicis mei; tu ſuſtentans es ſortem meam.*

Pſ.XVI.4. pro. בַל־ leg. בָל־.

Pro אַסִּיךְ *libabo*, leg. אֲסִיךְ, vel etiam אֲסֵיךְ, cum Samech raphato, *protegam.*

5. pro מְנָת־ leg. מֵנָת־, vt in Cod. 3. et 5. *Erfurt.* nec non edit. *Gerſon.* et *Menaſſ. b. Iſr.* item Pſalt. *Potken.*

Pro תומיך *amplificas*, vt vocem reddit Cel. Io. DAV. MICHAELIS in Colleg. Crit. in h. l. p. 134. leg. תומך, vt in edit. *Gerſon.* et Cod. 32. *Sorbon.* ac Cod. *Berol.* ante corr. item Pſalterio *Potken.* a rad. תמך, magis regulariter, *ſuſtentans es.* Quod antea punctatum fuerit vocabulum, ex Raphe τῷ מ ſuperimpoſito colligi poſſet. Sed nulla iam amplius apparent puncta vocalia. Et ſi vel maxime vox haec ad textum non pertineret; ſenſus tamen integer maneret, h. m. *tu ipſe ſors mea.*

6. pro נַחֲלָת leg. נַחֲלַת, magis regulariter.

10. לא־תתן vt in impr. ſed praef. ו a punct. add.

Pro חֲסִידֶיךָ leg. חֲסִידְךָ ſingulariter, et quidem ſine nota marginali: adeo vt etiam punctator Codicis

dicis hanc lectionem approbauerit. Recte: quum de vno indiuiduo, Meſſia ſermo ſit. Act. II. 27-31. XIII. 35. 37. Conſentiunt non ſolum omnes Verſiones antiquae, verum etiam plurimi Codices MSS. qui adhuc ſuperſunt. In quatuor Codicibus ſe ita legiſſe teſtatur Hovbigantivs: iis ſine dubio, in quibus hanc lectionem inuenit Cl. Io. Avg. Starckivs, nimirum 32. *Sorbonae* et 16. 29. 48. Bibl. Reg. *Pariſ.* immo et Cod. 18. eiuſdem Bibl. licet ibi י manu ſeriori ſuperſcriptum ſit. Cel. Kennicottvs Diſſ. I. p. 499. XVII. nominat MSS. quae hanc lectionem exhibent, et Diſſ. 2. p. 108. 346. narrat, ex XXXI. MSS. tum temporis collatis, XXVII. habere ſingularem; quibus in additamentis p. 563. adhuc Codicem *Lambethanum* adiungit. Accedunt duo Codices *Berolinenſes* quorum mentionem facit Cl. Benj. Gvil. Dan. Schvltze vollſt. Krit. über die Auſg. der hebr. Bibel, p. 3. et Codex *Caſſellanus*, teſte M. R. Io. Georg. Schiedio in Obſ. S. biga, p. 109. Nec deſunt editiones impreſſae, quae hanc lectionem ſeruant: quo imprimis ſpectat prima Hagiographorum editio Neapoli 1487. typis exſcripta, vt refert Kennicottvs Diſſ. 1. p. 522. nec non *Gerſoniana*, Rob. Stephani, et Pſalterium Io. Potkenii. Nec tandem ipſi diſſentiunt Iudaei, v. g. in Medraſch Thehillim fol. 13. 4. et Ialkut *R. Simeonis* fol. 95. edit. Francof. Plura argumenta pro ſingulari numero hic omnino retinendo, vid. apud Cel. Michaelis l. c. p. 210. ſq.

Pſ. XVI. 11. שׂובע vt in impr. ſed plene, vt in Cod. 32. *Sorbon.* Dubitari igitur nequit vocem per Cholem legendam eſſe. Solus *Theodotio* legit שָׂבַע.

Pſ. XVII. 5. pro אַשֻׁרֵי leg. אַשׁוּרַיי. Ita et פְּעָמַיי.

11. סבבונו in textu, ſine not. marg. vt in Cod. *Caſſellano*, et 18. Bibl. Reg. *Pariſ.*

14. וצפונך ſimiliter; vt in Codd. modo citatis, et Cod. 32. *Sorbon.*

XVIII. 8. ותתגעש in Hithpael.

12. pro סביבותיו leg. סביבתו, ſed י plurale a punct. ſuperſcr. *Vulgatus* habet: *in circuitu eius*. Ita et LXX. et *Aethiops*.

14. בשמים vt in impr. ſed mut. in lectionem commodiorem משמים, quam etiam ſequuntur omnes verſiones antiquae.

19. יקדְמֻני defectiue ſine ו, vt 2 Sam. XXII. 19. Hanc defectiuam vocis ſcriptionem exhibet quoque Cod. 32. *Sorbonae*; in noſtro autem מ punctatum eſt per Kübbutz, conſentientibus omnibus verſionibus antiquis pluraliter vocem reddentibus. Legere quidem mauult יקדמני GE. IO. LVD. VOGEL, in Diſſ. *de matribus lectionis librariorum arbitrio olim relictis*, §. 8. p. 12. id quod totius orationis nexum poſtulare autumat. Sed optime quoque cohaeret comma hoc cum praecedenti, ſi verbum plurale retineatur. Praedicauerat vtique Dauid Dei bonitatem, qua ab hoſtibus validiſſimis ipſum eripuit. Nunc vero pergit: *anteuerterant quidem me tempore calamitatis meae; ſed Dominus fulcimentum mihi fuit.*

30. pro בָךְ leg. בְּכָה.

XIX. 14. אל vt in impr. ſed praef. ו a punct. add.

XX. 2. in marg. additam habet vocem סלה.

5. poſt כלבבך in marg. add. יהוה. Ita *Syrus* et *Ar.*

Pſ.

Ps. XXI. 2. pro מַה־יָּגִיל leg. מַה־יָּגֶל, et acutum, vt in edit. *Gerson.* et *Potken.* Defectiue etiam vocem exhibent: Cod. 18. Bibl. Reg. *Parif.* 32. *Sorbon.* *Caffellanus* et *Berol.* ante correct.

8. pro ימוט leg. תמוט; fed correct.

XXII. 11. pro הָשְׁלַכְתִּי *proiectus fum*, leg. הִשְׁלַכְתִּי *proieci*, in Hiphil; forfan melius.

15. הָתְפָּרְדוּ, forma ex Hophal et Hithpael compofita.

17. pro כָּאֲרִי leg. כָּאֲרוּ, plane vt Num. XXIV. 9. Ez. XXII. 25. et quidem fine nota illa marg. quae et in codice, cuius mentionem facit Capito *Inftit. Hebr. Lib.* 1. *Cap.* 13. et in quibufdam impreffis legitur: כארו ק׳. Quo etiam fpectant illae editiones, quae in litera י punctum habent ad Keri referendum, fuperfcripto circello Maforethico, vt *Plantiniana* et *Hutteriana:* itemque *Menaffe b. Ifr.* quae tamen punctum in י non exprimit. Et fic per Patach legit Cod. 3. *Erfurt.* Nolumus hic repetere, quae de hac voce tanquam cruce Criticorum ab aliis dicta funt, illis praefertim, qui lectionem כארו defendunt: quam etiam Cappellus *Lib.* 4. *Crit. S. Cap.* 17. *§.* 6. *p.* 310. pro meliori declarat, adeo vt nemo nifi Iudaeus de eo dubitare poffet. Nobis interea praeferenda videtur noftri Codicis lectio, quae ita exponi folet: *ficut leo manus meas pedefque meos* fcil. perforarunt; vel vt *Targum* habet: *mordentes ficut leo.* Leones enim membra eorum quos difcerpunt, dentibus fuis acutis perforare folent. Quum tamen illud fine confractione offium vix concipi poffit; Chrifti vero cruci-

ciaffixi oſſa neutiquam confracta ſint, Ioh. XIX. 33. 36; melius ellypſis verbi ex praecedentibus ſupplenda, vt Pſalm. XVIII. 42. LXIX. 33. Deut. XXXII. 7. Ieſ. V. 7. aſſumitur, h. m. *ſicut leo* ſcil. cinxerunt *manus meas pedeſque meos.* Hoc ipſo militum Romanorum feritas indigitatur Seruatorem cingentium, maxime tunc, quum in crucem eum agentes manus pedeſque circumſtiterunt: quare etiam in hoc ipſo Pſalmo saepius feris beſtiis, v. 13. 17. 21. et in ſpecie leonibus v. 14. 22. aſſimilantur. Vid. Cel. Io. Dav. Michaelis *Diſſ. in h. l.* §. 7. *p.* 10. qui etiam §. 8. *p.* 12. *ſq.* obſeruat, iudicium Maſorae paruae, dum ad h. l. notat, alio ſignificatu hanc vocem per Kametz ſcriptam occurrere Ieſ. XXXVIII. 13. vbi citra dubitationem ſignificat *ſicut leo*, tantae non eſſe auctoritatis, quin ab eo recedere liceret; nec He demonſtratiuum, quod vocalem ſuam poſt ſe reliquit, noſtrae interpretationi obſtare. Haec vero lectio malitioſae Iudaeorum corruptioni, qui pro כארו ſubſtituerint כָּארִי, neutiquam tribuenda eſt, vt praeter quoſdam Pontificios ſtatuit Will. Whiston, *Eſſay towards Reſtoring the true Text of the O. T. p.* 78. Si enim ſtudio textum mutare voluiſſent; certe alterius lectionis nullam prorſus mentionem feciſſent, quae vtique in quibuſdam codicibus adhuc inuenitur. In bibliis enim Halenſibus inter Var. Lect. ad h. l. allegatur *R. Chaiim* teſtimonium, qui in correctis quibuſdam exemplaribus in textu כארו ſcriptum ſe reperiſſe adfirmat, altera lectione in marginem reiecta; vt in Cod. *Ienenſi* teſte Io. Gerhardo apud Abr. Calovium *in Bibl. Ill. ad h. l.* Ex Isaaci Levitae *Defenſ. verit. Hebr. contra Lindanum* ſequentia refert Rich. Simon, *Hiſt. Crit.*

du

du V. T. Lib. 3. Cap. 17. p. 462. *Il témoigne neanmoins avoir veu un Exemplaire Hebreu des Pſeaumes, ou on liſoit* Caru, *au Pſeaume* 22. *verſ.* 17. *de la meme maniere, que les Septante et S. Ierôme ont autrefois lû en cet endroit: de ſorte que, ſelon lui, les Iuifs depuis environ* 600. *ans ont changé cette Leçon en* Cari, *qui eſt celle d'aujourdhui, et qui etoit à la marge de cet ancien Exemplaire.* Eandem lectionem in Codice COLBERTINO N. 626. ſe inueniſſe teſtatur MARTIANAEVS in edit. HIERONYMI ad h. l. in egregio vero Pſalmorum MS. Bibliothecae *Bodleianae*, et tribus aliis codicibus, Cel. KENNICOTTVS Diſſ. I. p. 500. coll. Diſſ. II. p. 329. Et ſic etiam in Pſalterio quatuor linguarum Col. 1518. a Io. POTKEN edito כַּאֲרִי legitur. Nec aliter legiſſe videntur LXX, qui hanc vocem reddiderunt ὤρυξαν, conſentientibus reliquis verſionibus antiquis, quae illos vt plurimum ſequuntur. Ex quibus omnibus procliue intellectu eſt, hanc quoque lectionem ſatis antiquam eſſe, quamuis alteri poſtponendam.

Pſ.XXII.22. pro רמים leg. ראמים vt in edit. *Gerſon.* Et ſic correctum eſt in Cod. 32. *Sorbonae.*

27. pro דרשיו leg. דורשיו.

XXIV.4. נפשו, vt in Cod. 32. *Sorbon.* ſecundum Chetibh, quod hic omnino praeferendum eſt, et ab omnibus verſionibus antiquis exprimitur. Interim ו manu recentiori mut. in י, ſine nota marg.

6. דרשו vt in impr. cum nota שיו ק׳. Sigulariter exprimit vocem *Syrus* et *Arabs.*

10. זה, quod verſiones antiquae negligunt, omiſſum: non male.

Pſ.

Pſ.XXV.3. לא omiſſ. ſed in marg. add.

5. אותך in marg. praemittit כי.

8. pro יהוה leg. אתה, ſed non punctat. in marg. vero יהוה.

XXVI.2. צרופה vt in impr. ſed ו iugulatum, ſine nota marg. vt in Cod. *Caſſellano*, et Cod. 32. *Sorbon.* Edit. *Gerſon.* et Pſalter. *Potken.* omittunt ו.

5. pro קָהָל leg. קָהָל.

XXVII.1. pro וישעי leg. וישעי.

2. pro ואיבי leg. ואבי, ſed י ſuperſcr.

3. pro יירא *timebit* cor meum, leg. אירא *timebo* corde meo.

5. בסכה vt in impr. ſine not. marg. vt in edit. *Bomberg.* 1525. et *Menaſſ. b. Iſr.*

13. לולא quatuor punctis deſuper notatum, vt in impr. Nimirum in Var. Lectionis indicium: LXX. enim *Aquila*, *Symmachus*, *Syrus*, *Arabs* et *Vulg.* vocem omittunt.

חיים vt in impr. ſed ה demonſtr. ſuperſcr.

XXVIII.1. פן תחשה ממני omiſſ. ſed in marg. add.

4. וכרע vt in impr. ſed praeſ. ו expunct.

8. ישועות omiſſ. ſed a punctat. inſertum.

XXX.4. Chetibh מיורדי *a deſcendentibus*, quod exprimunt LXX. *Syrus*, *Arabs*, *Aethiops* et *Vulg.* in textu ſeruatum, cum Keri in marg. ſed obliterato.

XXXI.5. מרשות pluraliter; punctator tamen ſingularem expreſſit.

11. pro ועצמי leg. ועצמו, ſed ו mut. in י.

17. pro על leg. אל, ſed correct.

23. בחפזי omiſſum. *Aethiops: dixi, proiectus ſum igitur.*

XXXII.5. פִּשְׁעִי ſingulariter, vt habent LXX. *Symmachus*, *Arabs*, *Aethiops* et *Vulg.*

Pſ.

Pſ.XXXIII. 18. יהוה omiſſ. ſed in marg. add.

20. נפשינו pluraliter. Ita *Arabs*, et Pſalt. *Potken.* item Cod. 32. *Sorbon.*

XXXIV. 10. pro יְרָאוּ leg. יִרְאוּ.

XXXV. 10. עני omiſſ. ſed in marg. add.

חזק ſine praef. מ, ſed a punct. add.

21. בפיהם cum praef. ב, ſed non punctat.

עינינו pluraliter, vt in Cod. 18. Bibl. Reg. *Pariſ.* item Cod. 21. in quo tamen ו eraſum, Pſalterio *Potken*, et edit. *Bomberg.* 1525. ſuperimpoſito tamen circello. Conſentiunt LXX. *Ar. Aeth.* et *Vulg.*

XXXVI. 6. אמונתך vt in impr. ſed praef. ו add. quod exprimunt LXX. *Syr. Ar. Aeth.* et *Vulg.*

XXXVII. 6. ומשפטיך pluraliter. Ita *Targum*, *Syrus*, *Arabs* et Pſalt. *Potken.* Cod. 32. *Sorbon.* Cod. 18. Bibl. Reg. *Pariſ.* nec non Cod. 27. ante, et Cod. 48. poſt correctionem.

14. דרכו ſine praef. ו, quod etiam negligunt LXX. *Aeth.* et *Vulg.* Sed a punctat. add.

26. pro חונן leg. חונה, ſed ה mut. in ן.

XXXVIII. 21. pro רָדְופִי leg. רודְפִי. Codex 32. *Sorbon.* habet רְדָפִי.

XXXIX. 1. לידיתון vt in impr. cum nota ו̇ ק.

6. כל prius non punctatum. Melius omittitur; ſiquidem nec *Syrus* illud expreſſit, nec *Aquila*, nec *Symmachus*.

8. ותוחלתי cum praef. ו.

11. pro מתגרת leg. מתּגרת, interim ר raphatum non eſt, ſed circello notatum.

XL. 2. יהוה in marg. praemittit אל.

3. pro הַיָּוֵן leg. הַיָּוֶן.

Pſ.XL. 3. אשׁירי plene, vt quidam Codices HOVBIGANTII, ſpeciatim Cod. 32. *Sorbon.* et Pſalt. *Potken.*

17. ויאמרו cum praef. ו, vt Pſalm. LXX. 5. XXXV.

27. Ita omnes verſ. antiquae, Cod. 1. et 3. *Erfurt.* item Cod. 32. *Sorbon.* et *Dreſd.* edit. *Gerſon.* et Pſalt. *Potken.*

XLI. 3. יאשר vt in impr. ſine Keri in marg. vt in edit. *Menaſſ. b. Iſr.*

4. pro ערש leg. ערס.

7. pro לו leg. לִי, melius.

XLII. 3. pro וְאֵרָאֶה *vt comparcam*, leg. וְאֶרְאֶה *vt videam.* Ita actiue *Targum*, *Syrus* et *Lutherus.*

9. pro חיי ad Deum *vitae meae*, leg. חי *viuentem.* Ita *Syrus.*

XLIII. Hic Pſalmus in noſtro Codice non habet primam vocem maiuſculam: immo ne quidem ſpatium praemittit, ſiquidem nec in margine ſeorſim numeratur. Non male vero cum praecedenti coniungitur, quemadmodum obſeruat ROB. LOWTH, *de ſacra Poeſi Hebraeorum Prael.* 23. *p.* 229. ſcribens: *Eadem plane videtur eſſe ratio ſequentis etiam Pſalmi, qui continet octo eiuſmodi verſus cum eadem ἐπῳδῇ: et cum in eadem materia, ſtylo eodem, iiſdem etiam, vt videtur, numeris ſit ſcriptus; a priore Pſalmo fortaſſe non omnino ſegungi debuit, ſed pro alia quadam eiuſdem parte potius haberi. Id ſi verum eſt, totum poema tres habet partes fere ſimiles et aequales, quarum vnaquaeque clauditur eadem periodo intercalari.* Ita iam olim EVSEBIVS de hoc Pſalmo: Ἀνεπίγραφος παρ' Ἑβραίοις· διὸ οὐδὲ παρὰ τοῖς λοιποῖς ἑρμηνευταῖς ἐπιγραφὴν ἔχει· ἀλλὰ καὶ ὅτι μέρος ἔοικεν εἶναι

τοῦ

τȣ̃ πρὸ αὐτȣ̃, δεδήλωται ἔκ τε τῶν ὁμοίων ἐν ἀμφοτέροις λόγων, καὶ ἐκ τῆς ἐμφερȣ̃ς διανοίας. In Codice 27. et 48. Bibl. Reg. *Parif.* item Cod. 32. *Sorbon.* hic Pfalmus itidem refertur ad praecedentem.

Pf. XLIII. 3. הר vt in impr. fed non punctat. in marg. vero היכל.

XLIV. 2. בימיהם non punctatum. Forfan non male omittitur. Ii enim qui terram Cananaeam occupauerant, v. 3. 4. Dauidis tempore fuperftites amplius non erant: quare, quae eorum aeuo Deus fecerat, vix ex eorum relatione auribus percipere potuerunt eorum abnepotes. LXX. hanc vocem omittunt: quam etiam ob metrum refpuit. Franc. Hare in Pfalm. libro in Verficulos metrice diuifo ad h. l.

19. ארחיך pluraliter, vt in Cod. 32. *Sorbon.* Ita LXX. et *Arabs.*

20. pro דכיתנו leg. דכיתני, fed י manu feriori mut. in ו.

Pro תנים leg. תנין.

XLV. 3. pro יפיפית leg. יפיפית in foemin.

8. pro משחך leg. ימשחך, fed י expunctum.

13. pro צ׳ר leg. צור. Ἄλλος in Origenis Hexaplis: Θυγάτηρ κρατίστη.

14. pro כְּבוּדָּה leg. כְּבֻדָּה, melius, vt in Cod. 32. *Sorbon.*

XLVI. 7. הארץ cum ה demonftr. vt in Cod. 32. *Sorbon.*

9. pro יהוה leg. אלהים.

XLVII. 8. על־כל־הארץ. Ita praeuio על, vt in Cod. 27. Bibl. Reg. *Parif.* ante correct.

XLVIII. 15. עלמות coniunctim, vt in Cod. 31. *Sorbon.*

et

et Cod. 16. Bibl. Reg. *Parif.* fuperfcripto tamen circello. Ita legiffe videtur *Chaldaeus: in diebus pueritiae.* Nec aliter *Lutherus*, fubintellecto כ, **er führet uns wie die Jugend;** quum in verfione qua vfus eft *Gerfoniana* עלמות vt vna vox legatur. Eandem lectionem feruat Pfalterium a Io. POTKEN editum; quam etiam praeferendam effe docet Io. SIMONIS in Lex. p. 713. adeo vt fenfus fit: *ducit nos cum tibiarum cantione*, i. e. laetabundos.

XLIX. 8. pro אח *fratrem*, leg. אך *veruntamen.*

לא alterum vt in impr. fed praef. ו a punct. add. quod habet Cod. 32. *Sorbon.*

10. לא fimiliter adiectum habet praef. ו, quod etiam exprimit *Syrus*; a FRANC. HARE vero ob metrum affumitur.

15. וצורם in textu, fine Keri in marg. vt in Cod. 32. *Sorbon.* et Pfalt. *Potken.* nec non edit. *Bomberg.* 1525. quamuis fuperfcr. circello.

18. לא־ירד vt in impr. fed praef. ו add. quod exprimit *Syrus*, et olim adfuit in Cod. 27. Bibl. Reg. *Parif.*

L. 3. pro נשערה leg. נסערה.

4. מעל omiff. fed in marg. add.

19. pro תצמיר *nectit*, leg. תצמית *conftringit.*

21. pro דְּמִיתָ leg. דָּמִית.

22. זאת omiff. fed in marg. add.

LI. 4. חרבה vt in impr. fine Keri in marg. Ita edit. *Menaff. b. Ifr.* fed fuperfcripto circello.

6. בדבריך pluraliter, vt in Pfalt. *Potken.* Ita LXX. *Ar. Vulg.* et Paulus Rom. III. 4.

11. בשפטיך pluraliter, vt habet Cod. 32. *Sorbon.* et *Syrus.*

Pf.

Ps.LII.7. pro אל leg. לא, sed erasum, in marg. vero אל. Pro ויסחך leg. וישחך, sed ש mut. in ס.
9. ומעוז cum praef. ו, sed expuncto.
LIII.7. pro ישעות leg. יְשֻׁעַת, vt Psalm. XIV. 7. consentientibus omnibus Version. ant. praeter *Targum.* אלהים vt in impr. in marg. vero יהוה, vt Ps. XIV. 7.
LIV.7. ישוב *redibit*, sec. Chetibh, quod etiam exprimit *Targum.* Sed correct. in Keri ישיב *reducet*, cum not. marg. ישוב ק. Keri in textu exprimit Cod. 32. *Sorbon.*
9. pro הִצִּילָנִי *eripuit me*, leg. הַצִּילֵנִי *eripe me*, quod certo futurum esse spero; forma ex imperatiuo et futuro composita, coll. 2 Cor. I. 10. LXX. futurum exprimunt: quare eos תַּצִּילֵנִי legisse putat Cappellus Lib. 4. Crit. S. Cap. 5. §. 6. p. 254.
LV.12. הוות בקרבה omiss. sed in marg. add. Posterius vocabulum omittunt LXX. *Syrus, Aeth.* et *Vulg.*
16. ישימות coniunctim sec. Chetibh, sine Keri in marg. vt in edit. *Plantiniana*, item *Menass. b. Isr.* superscripto tamen circello. *Nihil tamen necesse est*, ait Cappellus Lib. 3. Cap. 4. §. 5. p. 77. *divisim legere vocem illam, cum coniunctim legi possit* יְשִׁימוֹת, *hoc est* desolationes, *a rad.* ישם *desolare, vnde* ישמון *desertum*, *quasi desolatum*, *et* בית ישימות *nomen proprium vrbis, Ios. XIII.* 20. *et Num. XXXIII.* 49. *quasi dicas, domus desolationum. Sensus igitur Psaltis iuxta illam lectionem hic potest esse commodus:* desolationes *sint* super eos, h. e. *plane desolentur, deuastentur.*
20. pro ויענם *et affliget eos*, leg. וינעם *et agitabit*

 eos,

eos, vel vagari faciet, coll. Num. XXXII. 13. Forsan non male: quum vagationibus eorum, qui vt statim additur, mutationes non amant, opponatur Deus sedens dudum ab antiquitate. Interim vox in textu punctata non est, in marg. vero ויענם.

Pſ. LV. 21. pro ידיו leg. ידו. Ita singulariter omnes Verſ. ant. praeter *Targum*.

LVI. 1. מכתם omiss. sed in marg. add.

3. post היום leg. לחם ילחצני, vt v. 2. Sed non punctat,

6. עלי non punctat.

7. יצפנו in textu defect. vt in Cod. *Berol.* Sed י superscr. cum nota יצפינו כת׳ יצפונו ק׳.

12. ולא cum praef. ו.

14. רגלי singulariter.

LVII. 7. pro שיחה leg. שוחה, sensu eodem.

10. ואזמרך cum praef. ו, quod habent *Syr. Arabs* et *Vulg.* et in loco parall. Psalm. CVIII. 4. adest.

LVIII. 5. יְאַטֵּם in Piel.

8. חצו vt in impr. cum nota ציו ק׳. LXX. et *Symmachus: τὸ τόξον αὐτȣ̃.*

10. יסערנו per ס, vt in Psalt. *Potken.* et Cod. 27. Bibl. Reg. *Pariſ.*

LIX. 11. Chetibh חסדו, quod etiam exprimunt LXX. et Ἄλλος in ORIGENIS Hexaplis, item *Arabs, Aeth.* et *Vulg.* in textu seruatum, sine Keri in marg. vt in edit. *Gerson. Bomberg.* 1525. et *Menaſſ. b. Iſr.* sed superscr. circello.

15. ישובו vt in impr. sed praef. ו add. quod habent LXX. *Theodotio* et quinta editio in ORIGENIS Hexaplis, item *Syr. Aeth.* et *Vulg.*

16. יניעון in textu, sine Keri in marg. vt in Cod. 32. *Sorbonae.*

Pſ.

Pſ.LX.7. ועני in textu, vt in Cod. 18. Bibl. Reg. *Pariſ.* Sed י mut. in ו, cum nota ני קן.

LXI. 1. נגינות pluraliter, vt in Cod. 32. *Sorbon.* Ita *Targum*, LXX. *Ar. Aeth.* et *Vulg.*

3. בצור per Cholem et ſine Makkeph.

4. poſt לי ex v. 3. repet. בצור ירום ממני תנחני et ex hoc verſu initium כי היית מחסה לי, ſed non punctat.

LXII. 1. pro על־ידותון leg. לידותון, ſed ע a punct. add.

13. pro אדני leg. יהוה.

LXIII. 5. בשמך *in nomine tuo*, vt in impr. ſed corr. in ולשמך *et nomini tuo.*

LXIV. 4. pro כחרב leg. כחר, ſed ב a punct. ſuperſcr. Pro דָּבָר *verbum*, leg. דַּבֵּר *loqui*: forſan melius.

7. תַּמְנוּ *conſumti ſumus*, vt in impr. ſed a punct. corr. in טָמְנוּ *abſcondunt*, vt in Pſalt. *Potken.* Ita legendum eſſe, coniicit CAPPELLVS Lib. 6. Crit. S. Cap. 9. §. 7. p. 428. non refragante BVXTORFIO in Anticr. Part. 2. Cap. 13. vbi obſeruat, in primis editionibus Venetis in fol. et 4. in margine notari, quoſdam libros habere טמנו.

9. pro וַיַּכְשִׁילֻהוּ *et corruere fecerunt eum*, leg. וַיַּכְשִׁלֻהוּ, expuncto tamen ה et ſuperſcripto י, ita vt legendum ſit ויכשילו *et irruere fecerunt* ſuper eum linguam ſuam. Melius, quoad ſenſum; quamuis etiam ob metrum ita legendum eſſe cenſeat FRANC. HARE ad h. l.

LXV. 10. pro ותשקקה leg. ותשוקקיה. Ita in Codice 29. Bibl. Reg. *Pariſ.* Sed ſine praef. ו, et per י poſtea eraſum, in Cod. 48. eiuſdem Bibliothecae. Vid. Cl. Io. AVG. STARCKII Syll. Comment. et Obſ. Phil. Crit. Vol. 1. p. 90. In Cod. 32. *Sorbon.* autem leg. ותשקקיה.

Pſ.LXVI.3. יכחשו *mentientur*, vt in impr. ſed ſuperſcripto ת a punct. mut. in יִתְכַּחֲשׁוּ *ſpe ſua fruſtrabuntur*. Bene.

7. תצפינה omiſſ. ſed in marg. add.

Chetibh ירימו in Hiphil, in textu ſeruatum, vt in edit. *Gerſon.* ſine Keri in marg.

למו omiſſ. ſed in marg. add. Commode abeſt, vtpote pleonaſticum.

8. pro אלהינו leg. אלהים, vt in Cod. 32. *Sorbon.* Ita *Targum* et *Syrus*.

10. כסף non punctat.

19. אלהים omiſſ. ſed in marg. add.

LXVII.5. pro מִישֹׁר leg. מֵישָׁר.

LXVIII.6. pro במען leg. ממען.

7. pro צחיחה leg. סחיחה, ſed ס mut. in צ.

11. ישבו in futuro, melius. Ita Codex *Caſſellanus*, teſte Cl. STARCKIO l. c. p. 123. Conſentiunt LXX. *Aeth.* et *Vulgat.*

13. pro מלכי *reges*, leg. מלאכי *nuncii*, Apoſtoli ſcilicet vagantes inque vniuerſo terrarum orbe euangelium promulgantes. Ita Cod. 16. Bibl. Reg. *Pariſ.* teſte STARCKIO l. c. p. 124. transfixo tamen א ab altero librario.

21. אל, quod etiam *Targum* negligit, deeſt. Omiſſum quoque eſt in Cod. *Dreſdenſi*, ſed alia manu add. Vid. STARCKIVM l. c. p. 129.

23. poſt אמר add. אם, ſed non punct. et fere eraſum.

Pro מִמְּצֻלוֹת leg. בִּמְצֻלֹת. Ita *Targ.* LXX. et *Vulg.* Sed ב mut. in מ.

29. pro עוּזָּה leg. עֻזָּה, vt in Cod. 31. et 32. Bibl. *Sorbon.* et 16. Bibl. Reg. *Pariſ.* teſte STARCKIO l. c. p. 133.

Pſ.LXVIII. 36. ממקדשך ſingulariter, melius, vt habent *Targum* et *Syrus*, item *Symmachus*: ἐν ἁγιασματί σȣ. Deeſt quoque י plurale in Cod. 16. Bibl. Reg. *Pariſ.* ſed manu recentiori ſuperſcr.

LXIX. 10. וחרפת ſingulariter, vt reddit *Syrus* et *Arabs*. Pluralem tamen adhibet *Paulus*, Rom. XV. 3. LXX. ſequutus, quem etiam poſtulat verbum plurale.

16. pro תבלעני *abſorbeat me*, leg. תבעלני *dominetur in me*.

32. ומפרים cum praef. ו, quod exprimunt LXX. *Syr. Ar. Aeth. Vulg.* et *Lutherus*. Ita edit. *Gerſon.* et Pſalt. *Potken.*

33. יִרְאוּ in futuro, melius. Ita *Targum*.

וישמחו cum praef. ו, quod habent omnes Verſ. ant. Cod. 32. Bibl. *Sorbon.* edit. *Gerſon.* Pſalt. *Potken.* et *Lutherus*. Hanc pariter ac praecedentem lectionem non tantum ſenſum, verum etiam metrum poſtulare, autumat Franc. Hare ad h. l.

ויחי vt in impr. ſed praef. ו ingulatum.

LXX. 5. pro אלהים leg. יהוה. Ita *Targum* et Cod. 32. *Sorbonae*.

6. pro עזרי leg. עזרתי, vt Pſalm. XL. 18. et in Pſalt. *Potken.* Hanc etiam lectionem metri gratia praefert Fr. Hare.

LXXI. Hic Pſalmus eiuſdem ac praecedens argumenti, cum illo in noſtro Codice coniungitur. Nec enim primam habet vocem maiuſculam, nec in margine ſeorſim numeratur: immo ne quidem interpoſito ſpatio ab eodem diſtinguitur. Praeterea ἀνεπίγραφος eſt: adeo vt hi duo Pſalmi ſatis commode pro vno haberi queant.

5. pro יֱהֹוִה leg. יְהֹוָה, vt in Pſalt. *Potken.*

Pſ.LXXI. 12. חוּשׁה in textu, ſine Keri in marg. vt in edit. *Gerſon.* et Cod. 32. *Sorbon.* item Cod. 18. Bibl. Reg. *Pariſ.* Olim quoque adfuit in Cod. 27. et 48. eiuſdem Bibl.

14. תהלתיך pluraliter. Ita *Aquila*, *Symmachus*, *Syrus* et Pſalt. *Potken.*

20. הראתנו, item תחיינו et תעלנו pluraliter ſecundum Chetibh, quod etiam ſequitur *Targum.* Ad duas tamen voces priores in marg. nota addita נו ק. Quoad primam vocem Chetibh etiam exprimit Cod. 32. *Sorbon.* ante correct.

24. poſterius כי, quod etiam omittunt LXX. *Ar. Aeth. Syrus* et *Vulg.* non punctat. ſed iugulatum.

LXXII. 6. כרביבים vt in impr. ſed praef. ו add. quod habent omnes Verſ. ant. praeter *Targum.*

17. ינן in textu defect. ſed י a punctat. inſertum, cum nota יו ק. Cod. 32. *Sorb.* in textu habet ינון. Vulgo hanc vocem reddunt *filiabitur*, *ſoboleſcet*, *per filios propagabitur.* LXX. vero: διαμενεῖ. *Videntur enim*, vt CAPPELLVS ait, Lib. 4. Crit. S. Cap. 5. §. 38. p. 262. *legiſſe* יכון (*nam* כון *firmum et ſtabilem eſſe atque permanere ſignificat.*) *Senſu non incommodo.* Sic HIERONYMVS ex hebraeo vertit: *perſeuerabit.* Nec aliter forſan legit *Chaldaeus*, qui vocem hanc reddit מזמן *praeparatum eſt.* Et ſane נ prouti in noſtro Codice pingitur, τῷ כ ſimillimum eſt. Exſtat quoque יכון in loco parall. Pſal. LXXXIX. 38.

LXXIII. 2. נטוי vt in impr. *declinauit* pes meus, vt explicat MATTH. HILLERVS de Arc. Ket. et Keri, p. 361. et LVD. CAPPELLVS Lib. 3. Crit. S. Cap. 13. §. 20. p. 149. vel ex ſententia IO. SIMONIS *in*

Anal.

Anal. lect. Masor. p. 64: et ego fere declinatus pedibus meis. Sed corr. in נטיו sine not. marg. vt sensus sit: ad me quod attinet, fere *declinarunt* pedes mei. Et hanc lectionem in textu habet Cod. 32. *Sorbon.*

Ps. LXXIII. 2. שפכה *effudit* gressus meos scil. pes meus, secundum Chetibh, sine Keri in marg.

10. Chetibh ישיב in textu seruatum, sine Keri in marg.

16. היא vt in impr. sine Keri in marg.

26. אלהים omiss. sed manu seriori add.

27. הצמת sine ה paragog. vt in Cod. 18. Bibl. Reg. *Paris.* et Cod. 32. *Sorbon.*

Pro ממך leg. עמך, sed non punctat. in marg. vero ממך.

28. יהוה, quod etiam omittunt LXX. *Syr. Ar.* et *Aeth.* desideratur.

LXXIV. 4. מועדיך pluraliter, vt in Cod. 18. Bibl. Reg. *Paris.* et Cod. 32. *Sorbon.* Ita *Targ.* et *Lutherus.* FRANC. HARE ad h. l. p. 417. scribit: *Iod excidisse opinor, vt saepe alias in nominibus pluralibus, et legendum* מועדיך, *cum non de vno conventus loco sed de omnibus agi videatur. Vid. v. 8. In periodis quidem proxime sequentibus vnus locus, sc. templum Psaltae animo obuersari videtur; sed cum dicatur* פתוחיה *in foeminino genere, id non ad* מועד *referri possit, sed ad aliud vocabulum, quod non exprimitur, necessario referendum; quod forte* עיר, vrbs, *fuit.* Kimhi *annotante* Muisio מלכה, opus, *subaudit. De templo certe non diserta mentio facta est ante peridum 7. Nec vsquam, quod sciam, templum* מועד *dicitur.*

Non negauerim tamen Scriptorem in iis quae proxime ſequuntur templum praecipue in animo habuiſſe. In hac tamen periodo de iis quae poſtea dicuntur מועדי־אל *videtur agi.*

Pſ.LXXIV.5. pro קרדמות leg. בקרדמות, ſed ב non punctat. et ה a punctat. ſuperſcr.

7. pro שלחו *miſerunt*, leg. חללו *profanarunt*; ſed non punct. In marg. שלחו.

11. Chetibh חוקך *decreti tui*, in textu ſeruatum, vt in Cod. 18. Bibl. Reg. *Pariſ.* Sed ו mut. in י, ſine Keri in marg. Et ſic habet Cod. 32. *Sorbon.* *Syrus* ita: *in medio feſtiuitatis tuae.*

19. pro חית leg. חיות, et praef. ו a punct. add. quod exprimunt *Syrus* et *Vulg.*

21. ועני cum praef. ו, ſed non punctat.

LXXV.6. pro בצואר leg. בצאור literis tranſpoſitis, ſed correct.

Pro עתק leg. סלה, ſed non punctat. in marg. vero עתק.

LXXVII.1. pro ידיתון leg. ידתון, cum nota marg. ידיתון כת ידותון ק.

12. pro אזכיר leg. אזכר, vt in Cod. 32. *Sorbon.* Sed י ſuperſcr. cum nota ק׳ י׳.

פלאיך pluraliter, melius, vt habent *Targum*, LXX. *Symmachus*, *Syr. Ar.* et *Vulg.*

13. ובעלילתך ſingulariter, melius.

19. pro רגזה *commota eſt*, leg. ראתה *vidit.*

20. ושבילך in textu, vt in Cod. 18. Bibl. Reg. *Pariſ.* Cod. 32. *Sorbon.* et Pſalt. *Potkenii*; ſed י plurale ſuperſcr. cum nota יתיר י׳.

21. pro נחות leg. נחית.

LXXVIII.4. pro ועזוזו leg. ועזוזו.

12. פלא omiſſ. ſed in marg. add.

Pſ.

Pſ.LXXVIII. 12. בארץ non punctat.

15. בתהמות per ב loco כ, vt in Pſalt. *Potken.* et edit. *Menaſſ. ben Iſr.*

28. pro מחנהו leg. מחנה, ſed ו a punct. ſuperſcr.

34. pro הרגם alia vox ſcripta erat, quoad duas priores literas, quae eraſae ſunt, diuerſa: manus vero longe recentior in marg. poſuit הרגם.

38. והוא maiuſcule ſcriptum, ſuperimpoſito circello Maſorethico, quo fortaſſis indigitare voluit librarius medium Pſalmorum verſiculum; quamuis in impreſſis ad v. 36. addita ſit nota חצי הספר.

48. לברד *grandine*, vt in impr. ſed a punctat. corr. in לַדֶּבֶר *peſte*, vt habet *Symmachus.* Alia vero manu in marg. add. לברד.

60. pro שלו leg. שלה.

63. הֻלָּלוּ per Kibbutz vt in Cod. 18. et 48. Bibl. Reg. *Pariſ.* Cod. 32. *Sorbon.* edit. *Gerſ.* et Pſalt. *Potken.*

72. pro כתם leg. בתם, vt in Cod. 18. Bibl. Reg. *Pariſ.* et Cod. 32. *Sorbon.* Ita omnes Verſ. in Polygl.

LXXIX. 9. ישעינו pluraliter.

10. pro יאמרו הגוים *dicent gentes*, leg. יאמר בגוים *dicetur in gentibus:* vt exprimunt LXX. *Ar. Aeth.* et *Vulg.* ſed manu ſeriori correctum. בגוים in textu, ſine Keri in marg. vt in Cod. 32. *Sorbon.* edit. *Gerſon.* et Pſalt. *Potken.* Keri etiam in Cod. 48. Bibl. Reg. *Pariſ.* in textu extitit ante correct.

LXXX. 3. לפני *ante faciem*, vt in impr. ſed פ mutat. in ב,

 vt

vt ſenſus ſit: *filiis Ephraimi, Beniamini et Manaſſe excita virtutem.*

Pſ.LXXX.15. נבט משמים וראה non punctata.

LXXXI.2. עִזכר per Kübbutz, vt in Cod. 48. Bibl. Reg. *Pariſ.* Cod. 32. *Sorbon.* edit. *Gerſon.* et Pſalt. *Potken.*

4. חגינו pluraliter, vt in Cod. 32. *Sorbon.* Ita *Targ.* et *Syrus.* In Cod. 18. Bibl. Reg. *Pariſ.* eraſum eſt י.

5. ומשפט cum praef. ו, ſed iugulato, quamuis illud exprimant omnes Verſ. ant.

14. וישראל cum praef. ו, ſed non punct. quod legunt *Syrus* et *Arabs.*

LXXXII.3. הצדיקו *iuſtificate*, vt in impr. ſed non punctat. in marg. vero החזיקו *confortate.*

LXXXIII.4. pro ויתיעצו leg. ויתעיצו, ſed praef. ו expunctum et עי mut. in יע.

12. נדיבמו leg. נדיבו, ſed מ ſuperſcr.

LXXXIV.7. pro מַעְיָן leg. מַעְיָן.

LXXXV.2. שבות vt in impr. ſine Keri in marg. ſed ו expunctum.

In fine verſus add. סלה, ſed non punctat.

10. בארצינו pluraliter, vt in Cod. 32. *Sorbon.*

LXXXVI.4. עבדיך pluraliter.

5. pro אדני leg. יהוה. Ita Cod. 32. *Sorbon.* edit. *Bomberg.* 1525. et *Menaſſ. b. Iſr.* item *Targum.*

6. pro בקול leg. לקול. Conſentit *Targum.*

11. דרכיך pluraliter, vt legit *Arabs.*

Pro אהלך *ambulabo*, leg. אהלל *laudabo*; ſed correct. *Symmachus:* ὁδεύσω.

15. pro אדני leg. יהוה, vt in Cod. 32. *Sorbon.* Ita *Targum.*

Pſ.

Pſ. LXXXVI. 17. ויראו vt in impr. ſed praef. ו iugulat.

LXXXVIII. 1. שיר מזמור לבני קרח למנצח על־מחלת vt in impr. etiam punctata; ſed atramento admodum pallido obducta. Totum verſiculum omittit *Syrus*, apud quem ſequens legitur Pſalmi inſcriptio: *de populo qui erat in Babel.*

Pro להימן leg. לאיתן, etiam punctatum; ſed literis Rabbinicis ſuperſcr. להימן. In Cod. 32. *Sorbon.* לאיתן in textu legitur, להימן vero manu poſtera in marg. add. *Arabs* omittit vltima verba משכיל להימן האזרחי.

8. וכל vt in impr. ſed praef. ו non punctat.

13. פלאיך pluraliter, vt habent omnes Verſ. antiquae, excepto *Syro*.

18. poſt כמים aliud ſcriptum erat vocabulum nunc eraſum.

19. pro הִרְחַקְתָּ *procul abegiſti*, leg. הֻרְחַק *procul abactus eſt*. Sed ת a punctat. add.

Pro מחשך *tenebrae ſunt*, leg. מחשך *ſubtractio*, per Sin. Ita legiſſe Iarchivm, qui verba ita exponit: נחדלתי מהם *deſertus ſum ab illis.* Quin et Aben Ezram variae huius lectionis mentionem facere, obſeruat Lvd. Cappellvs *Lib.* 5. *Crit. S. Cap.* 12. *§.* 22. *p.* 381. *Syrus* ita: *notos meos abegiſti a me.*

LXXXIX. 2. לעולם cum praef. ל, quod exprimunt LXX. *Syr. Targ. Ar. Aeth.* et *Vulg.* ſed expuncto. Metrum id poſtulare autumat Franc. Hare ad h. l.

17. in fine additum habet סלה.

18. תרום in textu, ſine Keri in marg. vt in Cod. 18. Bibl. Reg. *Pariſ.*

Pſ.

Pſ. LXXXIX. 18. קרנינו pluraliter, vt in Cod. 32. *Sorbon.* Cod. 18. Bibl. Reg. *Pariſ.* item in Cod. 48. ante correct.

20. לחסידיך pluraliter. Sic in Cod. 18. et 48. Bibl. Reg. *Pariſ.* item in Cod. 27. ante correct. Immo Cel. KENNICOTTVS *in the Supplem. to the Sermon preached before the Univerſity of Oxford on May* 19. 1765. p. 83. numerat 28. MSS. in quibus haec lectio inuenitur. Quae etiam ideo praeferenda videtur, quia in ſequentibus et Samuelis et Nathanis oracula recenſentur. Conſentiunt *Targum*, *Syrus* et *Vulg.* nec non *Aquila* et *Symmachus*. LXX. vero: τοῖς υἱοῖς σȣ. Ita *Arabs* quoque et *Aeth.* Sed ſexta editio in ORIGENIS Hexaplis: τοῖς προφήταις σȣ.

29. לעולם omiſſum.

אשמר in textu, ſine Keri in marg.

34. pro אפיר *abrumpam*, leg. אסיר *recedere faciam. Syrus: non auertam.* Cel. KENNICOTTVS l. c. obſeruat: *If any one thinks, the word* אפיר *was at firſt* אסיר, *becauſe it is* יסור *in the words of Nathan 2 Sam. VII.* 15. *and becauſe* recedere faciam *is much better ſenſe, than* irritum faciam, *when followed by* ab eo; *he will be pleaſed with knowing, that it is* ס *inſtead of* פ *in at leaſt two MSS.*

38. לעולם cum praef. ל, melius. Ita *Syrus*, LXX. *Ar. Aeth.* et *Vulg.*

50. חסדך ſingulariter.

XC. 1. pro בדור leg. לדור. Ita *Syrus*.

8. שת vt in impr. ſine Keri in marg.

Pſ. XC. 8. נגדך ſine praef. ל, ſed ſuperſcr.
12. הודע omiſſum.
13. עבדך ſingulariter. Ita *Symmachus*.
XCI. 4. תחסה omiſſ. ſed in marg. add.
9. ועליון cum praef. ו, ſed non punctato.
10. באהליך pluraliter, vt habet *Targum* et Pſalt. *Potken*.
XCII. 10. איביך poſterius, quod etiam omittunt LXX. *Arabs* et *Aethiops*, deeſt; ſed a punctat. inſertum.
11. כראים vt in impr. ſed י tranſſ. quod deeſt in Cod. 18. Bibl. Reg. *Pariſ.* et Cod. 32. *Sorbon.*
16. עולתה in textu, ſine Keri in marg. vt in Cod. 18. Bibl. Reg. *Pariſ.* item Cod. 48. ante correct. Cod. 32. *Sorbon.* edit. *Bomberg.* 1525. et *Menaſſ. b. Iſr.*
XCIV. 10. ארם vt in impr. ſed praef. ל add. quod habet Cod. 32. *Sorbon. Targum* et *Arabs.*
19. pro שרעפי *cogitationis*, leg. סרעפי *perplexitatis*, vt in Cod. 32. *Sorbon.* forſan melius. *Syrus* habet: *dolorum.* Item LXX. *Ar. Aeth.* et *Vulg.*
21. ירשיעו vt in impr. *velut impium damnant*; ſed non punctatum, et ר eraſum, quaſi eſſet ישיעו *vociferari faciunt* ſanguinem innocentem, coll. Gen. IV. 10. In marg. vero manu ſeriori ſcriptum ירשיעו.
XCV. 3. ומלך vt in impr. ſed ו non punctat. quod etiam omittit *Syrus.*
XCVI. 4. נורא vt in impr. ſed praef. ו add. quod exſtat 1 Chron. XVI. 25. et exprimitur a *Chald.* et *Syro.*
13. כי בא alterum deſideratur. Commode etiam abeſt, et a *Syro* omittitur.
ישפט־תבל non punctat.
XCVIII. 3. ראו vt in impr. ſed praef. ו a punct. add. quod etiam habet *Targum* et *Syrus.*

Pſ.

Pſ.XCIX.1. מַלַךְ per Patach.

כרובים vt in impr. ſed praef. ב add.

2. עמים ſine ה demonſtr.

7. וחוק plene; ſed praef. ו iugulatum.

C. 3. Chetibh ולא in textu ſeruatum: *non autem nos*, vt reddunt LXX. *Vulg. Syr.* et *Aethiops. Arabs* vero: *cum nihil eſſemus.* Ita *Symmachus*: ȣ̓κ ὄντας. Interim in marg. add. ולו ק̇ *et ipſius ſumus*, quod ſequitur *Targum.* Edit. *Bomb.* 1525. habet ולא in textu, ſine Keri in marg. item edit. *Menaſſ. b. Iſr.* ſed ſuperſcr. circello. Ita et Cod. 32. *Sorbon.* addito manu ſeriori Keri in marg.

CI. Incipit quidem voce maiuſcula; ſed in margine ſeorſim non numeratur.

2. pro אשכילה *prudenter agam*, leg. אשכילך, cum affixo ſec. perſ. vt habet *Targum: faciam te intelligere.* Sed ך mut. in ה.

3. שיטים plene, vt in Cod. 18. Bibl. Reg. *Pariſ.* per Sin loco Samech. Ita per Sin vocem legit etiam Cod. 32. *Sorbon.*

4. רע omiſſ. ſed in marg. add.

5. מלושני vt in impr. ſine nota marg.

CII. 5. הֻכָּה per Kübbutz, melius, vt in Cod. 32. *Sorbon.*

8. pro בודד *ſolitaria*, leg. נודד *oberrans*, forſan melius. Ita *Syrus*; *Targum* vero vtrumque coniungit: *ſicut paſſer, qui volatu mouetur, ſolitarius in tecto.*

10. pro וְשִׁקֻּוַי leg. וְשִׁקּוּיַ.

24. Chetibh כחו in textu ſeruatum, vt in Cod. 32. *Sorbon.* Sed ו mutat. in י ſine Keri in marg. *Chetibh* ſequuntur LXX. ἀπεκρίθη αὐτῷ ἐν ὁδῷ ἰσχύος αὐτȣ̃. Ita et *Vulg.* et *Aeth. Arabs* vero: *ad obediendum potentiae eius.*

25. בדור non punctat. Pſ.

Pſ.CII.27. pro כלבוש *tanquam amictum*, leg. מלבוש *prae amictu detrito*.

Pro תחליפם leg. תחליפנו, ſed נו mut. in ם.

CIII.20. pro עשי leg. עשה, ſed ה mut. in י.

22. pro מעשיו leg. מעשוו, ſed correct.

CIV.7. pro יֵחָפֵזוּן leg. יֵחָפֵזוּן.

8. זה omiſſum, poſito eius loco circello.

24. קנינך ſingular. vt in Cod. 48. Bibl. Reg. *Pariſ.* Pſalt. *Potken.* edit. *Bomberg.* 1525. *Menaſſ. b. Iſr.* et Polygl. *Londin.* Ita *Targum*, *Syr.* LXX. *Aeth.* et *Vulg.* Item *Aquila*, *Symmachus* et *Theodotio.*

28. pro ישבען leg. תשבען, ſed correct.

CV.15. pro ולנביאי leg. ובנביאי, vt 1 Chron.XVI. 22.

18. pro רַגְלָיו leg. רגליו *pedes eius*, ſine Keri in marg. vt in Pſalt. *Potken.* et omnibus Verſ. ant.

24. pro ויעצמהו leg. ויעצמהו.

25. עמו non punctatum.

28. Chetibh דבריו, quod etiam ſequuntur LXX. *Ar.* et *Vulg.* in textu ſeruatum; ſed ו expunctum, ſine nota marg.

32. אש omiſſum.

40. pro וַיָּבֵא *et adduxit*, leg. וַיָּבֹא *et venit.* Ita LXX. *Aeth.* et *Vulg.* Sed *Arabs* pluraliter: *et venerunt coturnices.*

שליו in textu, ſine nota marg.

CVI.4. ופקדני cum praef. ו. Ita *Arabs* et Pſalt. *Syr.* ERPENII.

5. pro לשמח leg. לשמחת, ſed ת expunctum.

24. לא vt in impr. ſed praef. ו, quod habet *Syrus*, add. Item v. 25.

38. וישפך in ſingulari, ſed corr. in וישפכו.

דם alterum omiſſ. ſed in marg. add.

Pſ.

Pſ. CVI. 42. pro וַיִּלְחָצוּם leg. וַיִּלְחָצוּם.

45. חסדו vt in impr. ſine Keri in marg. vt in edit. *Menaſſ. b. Iſr.* Singularem habent LXX. *Ar. Aeth.* et *Vulg.* quem etiam ideo praefert FRANC. HARE ad h. l. vt hac ratione ſeruetur ὁμοιοτέλευτον.

CVII. 11. נִאֵצוּ in Piel.

18. תְּתָעֵב per Kametz, vt in Cod. 1. 2. 3. *Erf.*

28. ויזעקו per ז loco צ, vt in Cod. 32. *Sorbon.*

38. ימעיט vt in impr. ſed correct. in תמעיט in foeminino, ſubintellecta plaga quae pecora minuere ſolet.

CVIII. 3. הנבל praemittit כבודי עורה, quas voces, quae hic punctis carent, exprimit *Arabs* et *Vulg.* *Syrus* vero ita: *expergiſcere lyra mea.* Ex loco parall. Pſalm. LVII. 9. eas h. l. reſtituit FR. HARE.

6. שמים vt in impr. ſed ה demonſtr. ſuperſcr. quod exſtat Pſalm. LVII. 6. et a FRANC. HARE ob metrum aſſumitur.

7. וַעֲנֵנִי ſecundum Chetibh, *exaudi nos*, dilectorum pariter tuorum ac meam precationem; ſine Keri in marg. Ita edit. *Menaſſ. b. Iſr.* ſed ſuperſcr. circello.

9. ולי מנשה cum praef. ו, quod etiam exprimunt LXX. *Syr. Ar. Aeth.* et *Vulg.* Ita in Pſalt. *Potken.* et Cod. 32. *Sorbon.*

12. poſt הלא add. אתה, vt Pſalm. LX. 12. et in Pſalt. *Potken.* Ita *Syrus*, LXX. *Symmachus*, *Arabs*, *Aeth. Vulg.* Interim non punctat.

CIX. 2. pro פי רשע leg. מפי רשעים, ſed מ iugulatum. פִּתְּחוּ in Piel.

13. pro שמם leg. שמו, Recte. Ita LXX. *Ar. Aeth.* et *Vulg.*

16. נכאה ſine praef. ו, ſed a punct. add.

Pſ.

Pſ.CIX. 27. pro עשיתה leg. עשית, vt in Cod. 32. *Sorbon.* Sed ה mappicatum add.

CX. 3. נְדָבוֹת plene, vt in Cod. 32. *Sorbon.* Cod. 18. et 48. Bibl. Reg. *Pariſ.* item in Cod. 27. ante corr. Ita veteres interpretes legiſſe videntur. Vid. Cel. Io. Dav. Michaelis Crit. Coll. über die drey wichtigſten Pſalmen, p. 523.

חיליך plene et pluraliter. In Cod. 18. Bibl. Reg. *Pariſ.* חליך.

בְּהַרְרֵי per Reſch diſtinctum loco Daleth, vt in edit. *Gerſon.* et *Menaſſ. b. Iſr.* quod etiam exinde patet, quod Raphe alias τῷ Daleth imponendum hic non inueniatur. Ita *Symmachus*: ἐν ὄρεσιν ἁγίοις. Conſentit Hieronymus; et ſic legendum eſſe coniicit Franc. Hare in Pſalm. libro in verſiculos metrice diuiſo, p. 643. nec non Houbigantius, cuius verba adducit Michaelis l. c. p. 527.

מִשְׁחָר vt in impr. niſi quod ſecundum conſuetudinem noſtri Codicis מ in initio vocis Dageſch habeat. Hoc etiam vocabulum Athnachum adpoſitum habet.

לך טל vt in impr.

Pro יַלְדֻתֶךָ leg. יַלְדוּתֶיךָ, vt in MS. antiquiſſimo Houbigantii, quod fuiſſe videtur Cod. 32. *Sorbonae*, in quo hanc lectionem inuenit. Clar. Io. Aug. Starckius: de qua tamen lectione conf. Michaelis l. c. p. 565. ſq. Pſalterium *Potkenianum* habet יַלְדֻתֶיךָ, vt in Cod. 18. Bibl. Reg. *Pariſ.* item in Cod. 48. vbi tamen י eraſum eſt.

4. pro דִּבְרָתִי leg. דִּבְרָתוֹ, ſed ו mut. in י.

5. ארני vt in impr. Codex 32. *Sorbonae* habet יהוה.

6. חַבָּה vt in impr.

Pſ.CXI. 1. pro לבב leg. בלב.
2. pro לכל leg. בכל, forſan melius, ſed ב mut. in ל.
10. חכמה omiſſ. ſed in marg. add.
CXII. 8. pro ייראו leg. איראו.
CXV. 5. עינים להם ולא יראו, omiſſ. ſed in marg. add.
9. בית ישראל, ita praeuio בית etiam punctato, ſed eraſo. Exprimunt id LXX. *Syrus, Arabs. Aeth.* et *Vulg.* Conf. et Pſalm. CXXXV. 19.
CXVI. 3. מצרי ſine praef. ו, quod etiam negligunt LXX.
8. ואת־רגלי cum praef. ו, quod exprimit *Syrus*; ſed non punctat.
14. יהוה ſine praef. ל, ſed a punct. add.
16. אנא per א loco ה.
CXVIII. 10. pro אֲמִילַם leg. אֲמִילַם, melius, a rad. נמל. Ita et v. 11. 12.
CXIX. 3. עולה vt in impr. ſed ה iugulatum, cum nota עולה ק, quam impreſſi non agnoſcunt.
4. אתה vt in impr. ſed ה expunctum, cum nota אתה ק. Nec hic Keri deprehenditur in impr.
9. כדבריך pluraliter, vt Cod. 18. Bibl. Reg. *Pariſ.* et omnes Verſ. ant.
16. דבריך pluraliter, vt habent LXX. *Syrus, Aeth.* et *Vulg.* Item Cod. 32. *Sorbon.* Cod. 18. Bibl. Reg. *Pariſ.* et Cod. 27. vbi tamen י eraſum eſt. Hanc etiam lectionem metro ſuo fauentem aſſumit FRANC. HARE, qui etiam v. 28. 41. 42. 160. et 175. pluralem adhibet.
23. poſt גם add. כי, *etenim*, vt habent LXX. *Ar. Aeth.* et *Vulg.* Sed eraſum.
28. pro קימני leg. קימנו, ſed ו mut. in י.
כדבריך pluraliter, vt legunt LXX. *Ar. Aeth.* et *Vulg.* Item v. 37. vbi tamen *Vulg.* ſingularem expr.

Pſ.

Pſ.CXIX.41. חסדיך pluraliter. Ita *Targ.* et *Syrus.* In Cod. 18. Bibl. Reg. *Pariſ.* י eraſum eſt.

42. בנבריך pluraliter, vt in Cod. 32. *Sorbon.* Et ſic leg. Verſ. antiquae praeter *Targum.*

43. למשפטיך pluraliter, ſine nota marg. vt in Cod. 32. *Sorbon.* Cod. 18. Bibl. Reg. *Pariſ.* item Cod. 27. et 48. vbi tamen י eraſum eſt. Pluralem quoque habet Pſalt. *Potken.* conſentientibus Verſ. ant.

61. pro עודני *circumdederunt me*, leg. שדני *vaſtarunt me*; ſed non punct. in marg. vero עִוְּדֻנִי.

65. עִבְדְּךָ per Saegol, melius.

כדבריך pluraliter.

69. לב omiſſum, et demum manu recentiori literis Rabbinicis ſuperſcr.

74. לדבריך pluraliter. Ita LXX. *Ar. Aeth.* et *Vulg.*

79. וידעי in textu, ſine Keri in marg. vt in Cod. 18. Bibl. Reg. *Pariſ.* et Cod. 32. *Sorbon.* item in Pſalt. *Potken.* edit. *Menaſſ. b. Iſr.* et Polygl. *Lond.*

81. לתשועתך vt in impr. ſed prius ת mut. in י.

96. pro לכל leg. לך, ſed non punct. et לכל a punctat. add.

מצותיך pluraliter. Ita *Arabs.*

101. pro כלאתי leg. כליתי.

105. דבריך pluraliter.

107. eſt hic v. 109.

בדבריך pluraliter.

108. eſt hic v. 107.

109. eſt hic v. 108.

116. מסברי per Samech loco Sin.

121. pro לְעֹשְׁקָי *oppreſſoribus meis*, leg. לְעֹשְׁקִי *oppreſſori meo.*

Pſ. CXIX. 122. ואל cum praef. ו, ſed non punctat.

130. דברך ſingulariter, melius. Ita *Targ. Syr.* et *Ar.*

147. לדבריך vt in impr. ſed י expunct. ſine nota marg. Singularem habent Cod. 32. *Sorbon. Targ.* et *Syrus*, pluralem vero LXX. *Ar. Aeth.* et *Vulg.*

149. כמשפטיך pluraliter, vt in Cod. 18. Bibl. Reg. *Pariſ.* Cod. 32. *Sorbon.* et Pſalt. *Potken.* Conſentiunt *Targ. Syr. Arabs* et *Aquila.*

150. קרבי non punctatum.

Pro רדפי leg. רֹדְפַי *ſectatores mei.* Ita *Syrus*, LXX. *Ar. Aeth.* et *Vulg.*

160. משפט vt in impr. ſed י plurale a punct. add. Pluralem habent omnes Verſ. ant.

161. ומדברך in textu, ſine not. marg. ſingulariter, vt in Cod. 32. *Sorbon.* Ita *Targum* et *Syrus.*

175. ומשפטיך pluraliter, vt in Cod. 32. *Sorbon.* et Pſalter. *Potken.* conſentientibus Verſion. ant. excepta *Syriaca.*

176. כְּשֶׂה per Saegol, melius, vt in edit. Haleuſi et Cod. ibid. in Var. Lect. ad h. l. commemoratis. Adde Pſalt. *Potken.*

CXX. 2. ומלשון cum praef. ו, quod habent LXX. *Ar. Aeth.* et *Vulg.* item *Syrus* in Polygl. licet Pſalt. ERPENII Wau omittat.

3. ומה יוסיף לך omiſſ. ſed in marg. add.

7. לשלום cum praef. ל, forſan magis commode; ſed non punct. et iugulat.

CXXI. 3. ואל ſecunda vice cum praef. ו, quod habet *Syr.*

CXXII. 2. בשעריך cum ſuffixo maſcul.

5. pro יָשְׁבוּ *ſederunt*, leg. יֵשְׁבוּ *ſedebunt. Targum* ita: *praeparantur ſedes. Syrus* autem: *locauerunt ſedes.*

Pſ.

Ps. CXXIII. 2. כעיני altero praef. ו addidit punctator.

4. pro לִגְאֵי֝ וֹנִים leg. לִגְאֵי֝ וֹנִים, cum nota לגא יונים ק.

CXXIV. 1. לולי יהוה שהיה לנו יאמר־נא ישראל omissa, sed in marg. add.

4. נפשינו pluraliter. Item v. 5. 7. Ita *Arabs* et Cod. 32. *Sorbon.*

8. בשם vt in impr. sed non punctat. in marg. vero מעם, vt in textu legit Cod. 32. *Sorbon.*

CXXV. 1. כהר vt in impr. in textu; in marg. vero manu seriori כמו הר.

5. pro עֲקַלְקַלּוֹתָם leg. עֲקַלְקַלְּתָם, vt in Cod. 18. Bibl. Reg. *Paris.*

CXXVI. 4. pro שובה leg. שיבה, cum nota marg. וֹ ק. Variantem lectionem hic impressi non habent.

שביתנו in textu, sine Keri in marg. vt in Cod. 32. *Sorbon.* et Psalt. *Potken.*

CXXVII. 2. pro שנא leg. שינא, sine nota marg. vt in Cod. 18. Bibl. Reg. *Paris.*

CXXIX. 3. למעניתם in textu, sine nota marg. vt in Cod. 32. *Sorbon.*

7. pro מלא leg. מלו, sed correct.

CXXX. 1. pro יהוה leg. ארני.

2. pro ארני leg. יהוה, item v. 3. et v. 6. pro לארני leg. ליהוה. Ita *Targum.*

CXXXII. 2. pro ליהוה leg. יהוה לדוד, sed לדוד non punctat.

8. למנוחתיך pluraliter, vt in Cod. 32. *Sorbon.*

CXXXV. 8. ועד cum praef. ו, quod olim adfuit in Cod. 27. Bibl. Reg. *Paris.*

CXXXVII. 7. ערו alterum, quod etiam omittit *Arabs*, deest; sed in marg. add.

Pſ.CXXXVIII. 1. poſt ארוך add. יהוה etiam punctatum. Ita *Targ.* LXX. *Ar. Aeth.* et *Vulg.* Item *Syrus* in Pſalter. ERPENII; ſed in Polygl. ita: *confitebor Domino.* Metrum etiam hanc vocem requirere putat FRANC. HARE.

4. הארץ cum ה demonſtr. ſed non punctat.

7. pro על אף איבי *ſuper iram inimicorum meorum*, leg. אף על איבי *etiam ſuper inimicos meos;* melius. FRANC. HARE ad h. l. p. 772. אף ad initium v. 5. refert.

CXXXIX. 6. Keri פלאה in textu defectiue, ſine nota marg. In Cod. 32. *Sorbon.* leg. פליאה.

14. pro נפליתי leg. נפלאתי, vt in Cod. 18. Bibl. Reg. *Pariſ.* et 32. *Sorbon.*

16. Chetibh ולא in textu ſeruatum, vt in edit. *Menaſſ. b. Iſr.* ſine Keri in marg. Ita LXX. *Syrus*, *Aquila*, *Symmachus* et *Theodotio.* Item Cod. 18. Bibl. Reg. *Pariſ.* FRANC. HARE ad h. l. p. 778. Chetibh et Keri coniungit.

18. pro יִרְבּוּן leg. יִרְבְּיוּן.

19. מני vt in impr. ſed corr. in מִמְּנִי.

20. יאמרוך cum א, quod in impr. eliditur. Ita in Cod. 32. *Sorbon.*

24. עצב omiſſ. ſed in marg. add.

CXL. 2. מאיש vt in impr. ſed praef. ו add. quod habent *Syrus* et *Ar.*

6. pro מקשים *tendiculas*, leg. מעקשים *peruerſitates*, ſiue res quae ſubuertere me poſſunt. *Targum* et *Arabs: offendicula. Vulg.* vero cum LXX. in ſingulari: *ſcandalum.* Interim ע expunctum.

8. יהוָה per Kametz, vt in Pſalt. *Potken.*

9. pro ירומו leg. ירומו.

Pſ.

Ps.CXL. 10. pro מְסִבָּי *circumdantium me*, legitur מְסִבַּת *circuitus*. LXX. *Theodotio* et *Vulg.*: *circuitus eorum.*

Keri יכסמו defectiue in textu, sine nota marg. vt in Cod. 18. Bibl. Reg. *Parisi.* et 32. *Sorbon.*

11. pro יָמִיטוּ leg. יָמְטוּ sine Keri in marg. Commode ita in Hiphil legi posse vocem, obseruat Cappellus, *Lib.* 3. *Crit. S. Cap.* 13. *§.* 25. *p.* 152. Io. Clericus vero in Comm. ad h. l. scribit: *In textu est* ימיטו, *cui verbo cum desit nominatiuus, legerunt Masorethae* ימוטו, *mouebuntur, h. e. decident: nam ex alto cadunt fulmina. Suspicarer potius legendum* ימיט *deiiciet, et subaudiendum Deus, quod nomen etiam ex lectione Masorethica debet suppleri ante verbum sequens.* Sed pluralis etiam ad Deum referri potest: quum אלהים cum plurali quoque construatur, Gen. XX. 13. 2 Sam. VII. 23. in nostro vero loco ad Sodomae euersionem alludatur, vbi Iehoua pluuiam sulphuris et ignis demisit a Iehoua, Gen. XIX. 24. Interim, quum statim sequatur verbum singulare, potius subintelligendum foret שמים, vt sensus sit: *cadere super eos faciant*, scil. *coeli.*

13. ידעת vt in impr. sed י, quod Cod. 32. *Sorbon.* nec non edit. *Bomberg.* 1525. et *Menass. b. Isr.* in textu habent, a punct. add. sine Keri in marg.

CXLI. 4. pro אישים leg. אישׁר, sed ם superscr.

Pro אלחם leg. אֶלָּחֵם in Niphal. *Targum*: nec *sustentabor.*

5. יניא addito א, melius.

10. pro אעבור donec *transeam*, leg. עבר pariter ego ad *transitum*, scil. veniam. Sed א superscr.

Pſ.CXLII.4. נְתִיבֹתַי pluraliter, vt habent *Syrus*, LXX. *Aquila*, *Arabs*, *Aeth.* et *Vulg.*

8. pro הוציאה leg. הוציאני, ſed correct.

CXLIII.2. אל ſine praef. ו, quod etiam omittit *Syrus.*

3. חיתי *vitam meam*, vt in impr. ſed a punct. corr. in יְחִדָתִי *vnicam meam.*

5. במעשה *in opere*, vt in impr. ſed corr. in במעשי *in operibus*, vt in Cod. 27. Bibl. Reg. *Pariſ.* ante correct. Pſalt. *Potken.* Melius. Sic etiam legunt *Targum*, LXX. *Symmachus*, *Aethiops* et *Vulg.*

6. pro כארץ leg. בארץ, vt in Pſalt. *Potken.* et edit. *Menaſſ. b. Iſr.*

7. כי־כלתה praeuio כי, quod exprimunt *Syrus* et *Arabs.*

9. pro כִּסֵּתִי *texi* vel *abſcondi*, leg. חָסִיתִי *ſperaui, confiſus ſum;* rectius. Ita LXX. *Vulg. Ar.* et *Aeth. ad te confugi. Targum* vero: *verbum tuum conſtitui redemtorem.*

CXLIV.2. pro עמי *populum meum*, leg. עמים *populos;* melius coll. Pſ. XVIII. 48. vt in Cod. 5. *Erfurt.* ante corr. Et ſic *Targum* et *Syrus.* Caeterum Maſora hunc locum refert ad tria Sebhirin עמים; ſed nota illa in noſtro Codice h. l. non inuenitur.

3. וַתְּחַשְּׁבֵהוּ in Hiphil.

7. ידך ſingulariter, vt reddunt omnes Verſiones antiquae. Ita et in Cod. 18. et 48. Bibl. Reg. *Pariſ.* teſte Cl. Io. AVG. STARCKIO in Syll. Comm. et Obſ. Phil. Crit. Vol. I. p. 235.

CXLV.2. וָעֵד per Tſere. Item v. 21.

6. Keri וגדלתך defectiue in textu expreſſum, ſine nota marg. vt in Cod. 32. *Sorbon.* Cod. 18. Bibl. Reg. *Pariſ.* et correctum in Cod. 27. et 48. eiuſdem

Bibl.

Bibl. Singulariter etiam legunt omnes Verſ. in Polygl. et *Theodotio*.

Pſ. CXLV. 8. וגדל in textu, ſine Keri in marg. vt in Cod. 18. 27. et 48. Bibl. Reg. *Pariſ.* edit. *Gerſon.* et Pſalt. *Potken.*

10. pro יברכוכה leg. יברכוך, ſed manu recentiori correctum.

CXLVII. 10. ולא־בשוקי cum praef. ו, quod habet Cod. 32. *Sorbon.* et *Syrus* in Polygl. ſed non punct.

19. דבריו in textu, ſine Keri in marg. vt in edit. *Menaſſ. b. Iſr.* item Cod. 18. Bibl. Reg. *Pariſ.* et 32. *Sorbon.* Pluralem habet *Targum;* reliquae autem Verſiones ſingularem.

CXLVIII. 2. צבאיו in textu, ſine nota marg. vt in Cod. 18. Bibl. Reg. *Pariſ.* et 32. *Sorbon.*

8. רוח vt in impr. ſed praef. ו add.

CXLIX. 5. pro יַעַלְזוּ leg. יְעַלְזוּ. In edit. *Menaſſ. b. Iſr.* יַעַלְזוּ.

CL. 1. pro בִּרְקִיעַ leg. בִּרְקִיעַ.

I O B V S.

Cap. I. 10. את vt in impr. cum nota אתה ק.

12. ידיך pluraliter. Ita *Syrus* et *Arabs*.

14. pro ידיהם leg. ידיהן, rectius, quia foemininum praeceſſerat.

19. באה omiſſ. ſed in marg. add.

II. 3. pro אל־עודי leg. על־, vt habet *Syr.* et *Ar.*

6. אך vt in impr. ſed non punct. et רק ſuperſcriptum, quod in altero Codice in textu exſtat. LXX. μόνον.

7. pro מאת leg. מעם, ſed non punct. in marg. vero מאת.

Cap. II. 7. ויער in textu, ſine Keri in marg. vt in edit. *Menaſſ. b. Iſr.*

III. 1. פתח omiſſ. ſed in marg. add.

17. ושם vt in impr. ſed praef. ו non punctatum, quod etiam omittunt LXX. *Vulg.* et *Targum.*

18. לא vt in impr. ſed praef. ו add.

IV. 13. בסעפים per ס loco שׂ.

V. 2. כעס per ס loco שׂ.

7. גֻלך per Kübbutz, melius.

18. וידיו in textu; ſed ו a punct. iugulat. cum nota דיו ק̇.

24. pro ופקדת leg. ופקדתך, ſed ſuffix. ך expunct.

VI. 2. Keri והותי in textu; iterum vero in marg. add.

10. לא prius vt in impr. ſed praef. ו, quod etiam exprimit *Targum*, a punct. add. Ita et in altero Cod.

12. אם־בשרו vt in impr. ſed praef. ו add.

21. pro לו, quemadmodum *Occidentales* legunt, leg. א, ſecundum lectionem *Orientalium*, cum nota marg. לו ק̇. Vid. dicta ad alterum Codicem p. 159. Manus ſerior iiſdem ac in textu literis, ſed atramento pallidiori in margine annotauit יא̅; nimirum ex quorundam ſententia hic eſſe Keri et Chetibh, quod autem Maſora impreſſa hic non agnoſcit. Conf. MICHAELIS Var. Lect. ad h. l.

Pro תראו leg. תיראו.

29. pro ושבי leg. ושובי, cum nota ו̇ ק̇.

30. אם־חכי vt in impr. ſed praef. ו add.

VII. 1. עלו in textu, vt in altero Cod. et edit. *Menaſſ. b. Iſr.* ſine nota marg.

Pro ימיו leg. ימו. LXX. ſingulariter ἡ ζωὴ αὐτȣ̃.

3. לו prius pleonaſticum omiſſ. ſed in marg. add.

5. וגיש vt in impr. ſed cum ג ordinario, cum nota ו̇ ק̇.

Cap.

Cap. VII. 5. וימאס *abominabilis* vel *reproba fit*, vt in impr. Sed א erasum, vt legendum sit וימס *et dissoluta est*. Ita *Targ. Syr.* et *Ar.*

7. לא־תשוב vt in impr. sed praef. ו add. quod habent LXX. et *Vulg.*

9. ולא cum praef. ו.

VIII. 3. ואם vt in impr. sed praef. ו expunctum.

6. pro עליך leg. אליך, sed non punct. et τῷ א superscr. ע.

10. ומלבם vt in impr. sed praef. ו iugulatum.

ויוציאו vt in impr. sed expuncto ו et י mut. in יצאו.

Pro מלים leg. מלין.

11. pro בלא leg. בלי.

14. יקט defect. sed non punctat.

21. ימלא in textu sine not. marg.

IX. 11. עלי omiss. sed in marg. add.

12. ומי ישיבנו cum praef. ו, vt in altero Cod. *Targ.* LXX. et *Vulg.*

13. Chetibh תחתו *sub eo*, quod exprimunt omnes Vers. ant. in textu seruatum, cum nota marg. בד׳ כת׳ כן, qua indicat Criticus, in quatuor codicibus se ita scriptum inuenisse. ὁ Ἑβραῖος in ORIGENIS Hexaplis: ὑπ᾽ αὐτοῦ.

19. pro יועידני quis *conuenire faciet me*, scil. in iudicium, leg. יודיעני *cognoscere faciet me*.

23. pro ימית *occidit*, leg. ימות *moritur*.

24. pro אפו leg. איפה.

25. pro וימו leg. וימי, sed ו mut. in י.

26. pro אבה leg. איבה, cum nauibus *inimicitiae* siue *piraticis*: quemadmodum et in altero hemistichio cum aquila rapide ad praedam volante comparat vitam suam.

Cap.IX.27. pro שׂוּחִי leg. שִׂיחִי.

30. בְּמֵי in textu, sed י mut. in ו, cum nota וֹ קְ.

32. יחדיו plene.

X. 5. אם vt in impr. sed praef. ו add.

11. pro תשכבני *sepiuisti me*, leg. תסכבני *operuisti me.* LXX. ἔνειρας. Ἄλλος in ORIGENIS Hexaplis: συνέῤῥαψας.

17. כעסך per ס loco שׂ.

20. Chetibh יחדל *cesset*, in textu seruatum, vt in edit. *Bomberg.* 1525. cum not. וֹ קְ. Ita et ישית *deponat.*

XI. 2. ואם vt in impr. sed praef. ו expunctum.

XII. 9. יהוה vt in impr. sed non punct. in margine vero אלוה. In poetica enim libri parte nomen יהוה sollicite euitari videtur, quod etiam THOM. HEATHIO concedit Cel. IO. DAV. MICHAELIS, in epimetro ad Prael. 32. ROB. LOWTH de sacra Poesi Hebraeorum, p. 669. scribens: *qui codicum Hebraicorum erroribus consueuit, suspicari possit etiam C. XII. 9. idem* אדני (vel vt in nostro Codice אלוה) *reponendum.*

XIII. 1. post כל leg. אלה, sed erasum. Exprimunt vocem hanc *Targ. Syr. Ar.* et *Vulg.* LXX. vero neglecto כל, ἰδοὺ ταῦτα ἑώρακε.

9. תהתלו non habet ל dagessatum.

15. לא vt in impress. cum not. לו קְ. Chetibh si non praeferendum, certe aeque commodum exhibet sensum: *ecce occidet me, non est quod aliud sperem; attamen vias meas in conspectu eius exponam.* Vel vt explicat FRANC. TSEPREGVS *in Diss. de Authentia selectiorum Cethibin*, P. 2. §. 6. Tom. 2. Collect. Opusc. Hist. Phil. Theol. OELRICHSII, p. 148. *Ecce occidat me: non haerebo in luto. Certe arguam vias meas coram eo.*

Cap.

Cap.XIV.3. עינך pluraliter, vt in altero Cod. Vid. ibidem notata p. 161. Interim י expunctum.

תביא *venire facis*, vt in impr. cum nota marg. ו׳ ק׳ *intelligere facis*, quod tamen Keri impreſſi non agnoſcunt.

5. חקו ſecundum Chetibh in textu, ſine Keri in marg. vt in altero Cod. Vid. ibidem dicta p. 161.

7. ועוד vt in impr. ſed praef. ו iugulatum.

12. ולא־יקיצו cum praef. ו, ſed expuncto.

16. לא vt in impr. ſed praef. ו add. quod habent LXX.

XV.7. pro הראישון leg. הריאשון, cum nota יתיר י׳.

15. בקדשו vt in impr. cum nota שוו ק׳.

22. וצפו vt in impr. ſine Keri in marg. vt in edit. *Gerſon. Bomberg.* 1525. et *Menaſſ. b. Iſr.* *Spectando* ſcil. ſpectabitur.

24. pro ומצוקה leg. ומתוקה, ſed ת mut. in צ.

26. בעבי pluraliter.

31. בשו vt in impr. cum nota חס׳ א.

35. הרה vt in impr. cum nota ו׳ ק׳, quae in impr. non exſtat.

Pro וְיָלֹד *et concipiendo*, leg. וְיָלַד *et concepit*. Ita *Vulg.* nec non *Aquila*: συνέλαβε --- καὶ ἔτεκε.

XVI.4. במלים leg. במלין.

Pro עליכם leg. לכם, ſed ע ſuperſcr.

5. אַאֲמִצכם in Hiphil, vt in alt. Cod.

16. חמרמרו in textu; ſed ו mut. in ה, cum nota רו ק׳.

XVII.4. לא omiſſ. ſed in marg. add.

8. חנף vt in impr. etiam punctatum; in marg. vero עוין.

10. כלם vt in impr. ſed corr. in כֻּלְּכֶם *omnes vos*, melius. Ita *Targ.* et *Vulg.* Sed LXX. πάντες. Ita *Syrus* et *Arabs*. Cap.

Cap.XVII.14. אמר omiſſ. ſed manu ſeriori in marg. add.
15. pro אפר leg. אפרא, ſed א iugulatum, cum nota חֹס א.
XIX.2. pro במלים leg. במלין.
3. לא vt in impr. ſed praef. ו add. quod exprimunt *Targ. Syr.* et *Ar.*
27. ועיני ראו omiſſ. ſed in marg. add.
28. pro בי *in me*, leg. בו *in eo*, vt habent LXX. et *Symmachus*; *Targ.* vero et *Vulg.* *contra eum.* Interim ו mutat. in י.
29. חרב poſterius omiſſ. ſed in marg. add. Pro שׁדין leg. שַׁדין ſine Keri in marg.
XX.11. Keri עלמיו in textu; ſed defect. Interea י mut. in ו, quod rurſus iugulatum eſt, cum Keri in marg.
12. pro בפיו leg. בפי, ſed ו add.
19. גזל non punctatum.
20. שריד plene.
22. במלאת in textu, ſine not. marg. שׂפקו per Sin loco Samech.
XXI.11. pro וילדיהם aliud vocabulum ſcriptum erat, nunc eraſum; in marg. vero וילדיהן.
13. יכלו in textu, cum nota יבלו כתֹ יכלו קֹ. וכרגע per כ loco ב.
31. מי vt in impr. ſed praef. ו add.
XXII.6. אחיך ſingul. vt in altero Cod.
14. השמים cum ה demonſtr. ſed expuncto.
16. pro ולא leg. בלא, vt in altero Cod.
23. מאהלך ſingulariter, vt in omnibus Verſ. ant.
28. דרכך ſingulariter.
30. pro אִי־נקי leg. אֵי־נקי. Vid. not. ad alt. Cod. p. 164.
XXIII.11. pro דַּרְכּוֹ leg. דְּרָכָו pluraliter. Ita LXX. *Syr.* et *Arabs.*

Cap.

Cap.XXIII.13. וירעש vt in impr. ſed י mut. in ת.

XXIV.1. וידעו vt in impr. cum nota ק̇ עיו.

ימו ſingulariter, forſan melius: *diem eius* ſcil. iudicialem.

4. pro עניו leg. ענוי. Ita LXX. *Symmachus*, *Theodotio* et *Vulg*. Sed ו mut. in י, ſine Keri in marg.

6. Keri יקצרו defectiue in textu, vt in alt. Cod. ante correctionem, ſine nota marg.

10. pro בלי leg. מבלי, vt in altero Cod. Sed מ expunctum.

21. לא prius vt in impr. ſed praef. ו add.

25. pro יכזיבני leg. יכזיבנו, ſed ו mutat. in י.

XXV.5. לא prius ſine praef. ו, vt in edit. *Gerſon*. Sed a punct. add.

6. רמה omiſſ. ſed in marg. add.

XXVI.3. poſt ללא leg. כח, quamuis non punctatum et virgula tranſfixum. Forſan ita legerunt LXX. ἐχ ᾧ πᾶσα σοφία.

4. pro מלין leg. מלים.

10. pro עם ſcriptum videtur מעם, ſed prima littera eraſa.

12. Keri ובתבונתו in textu, ſed defectiue, ſine nota marg. Vid. dicta ad alt. Cod. p. 164.

14. דרכיו in textu; ſed י iugulat. cum nota ק̇ כיו.

גבורתיו in textu, ſine nota marg.

XXVII.4. pro יחגה leg. תחגה.

6. pro אַרְפֶּהָ leg. אַרְפֶּה, vt in Cod. 1. et 4. *Erfurt*. Ita LXX. et *Theodotio*.

Pro לא leg. ולא, ſed praef. ו, quod habent LXX. *Syr*. *Ar*. et *Vulg*. expunctum.

מימי quod omittunt LXX. deeſt, ſed in marg. add.

7. pro כרשע leg. כרשׁע.

Cap.

Cap. XXVII. 10. pro אלוה leg. אל־אלוה, vt in altero Cod. ſed correctum in לאלוה.

XXVIII. 17. וזכוכית per Cholem, vt in altero Cod. Pro כלי־פז leg. כְּלֵי פָז pluraliter. Ita *Targum*, LXX. *Symmachus* et *Vulg*.

28. היא omiſſ. ſed in marg. add.

XXIX. 12. לא ſine praef. ו, ſed a punct. add.

24. ולא יאמינו cum praef. ו, quod exprimit *Targum*, vt in altero Cod.

25. כראש cum praef. כ ſed eraſo. Totum tamen vocabulum, quod negligunt *Syrus* et *Arabs*, punctis vocalibus caret.

XXX. 11. יתרו vt in impr. ſine Keri in marg. Ita in edit. *Gerſon*. Vid. not. ad alterum Cod. p. 165.

13. pro נָתְסוּ leg. נִסְתְּרוּ, ſcil. Niphal ab inuſit. סתה, vnde סתו hyems. In marg. vero נתסו.

להיתי vt in impr. cum nota ו׳ קׄ.

17. עַצְמִי ſingulariter, melius. Ita *Vulg*.

18. ברב vt in impr. ſed non punct. In margine vero כפי־, ita vt פי abundet, quemadmodum fieri ſolet maxime praemiſſa praepoſitione כ. Sic in altero hemiſtichio, item Leu. XXV. 52. et 2 Chron. XXXI. 2. Ita *Syrus* et *Arabs* legiſſe videntur: *indutus ſum veſtibus meis, et cinxi me indumentis meis.*

19. כעפר *ſicut puluis*, ſed כ iugulatum; in marg. vero praemittitur עם־, *cum puluere*.

22. תשוה vt in impr. cum nota תושיה קׄ.

XXXI. 5. עם־שוא vt in impr. In marg. vero inſeritur מתי, quod in altero Cod. in textu legitur. Vid. ibidem dicta, p. 165.

7. אשורי in plurali, quem exprimit *Syrus* et *Ar.* Sed ו a punctat. iugulatum.

Cap.

Cap.XXXI.7. pro מאוּם leg. מְאוּם.

11. הוא vt in impr. sine Keri in marg.

והיא similiter.

פלילים vt in impr. sed ם expunctum, coll. v. 28. Hanc etiam lectionem in versione sua Germanica exprimit Cel. Io. DAV. MICHAELIS. *Targ.* et *Vulg. iniquitas maxima.*

12. pro ובכל leg. וכל, melius, vt in altero Cod. Vid. p. 166.

15. pro וַיְכֻנֶנּוּ leg. וַיְכֹּנְנֵנוּ in Piel, vt in Cod. 1. et 4. *Erfurt.* ac *Leidensi*, teste COCCEIO in Lexico.

ברחם omiss. sed in marg. add.

24. מבטחי omiss. sed insertum in marg.

33. פִּשְׁעִי in singulari, melius. Ita *Targum*, LXX. et *Vulg.*

36. pro אענדנו *alligarem illum*, leg. אערנו *ornarem illum.*

38. תצעק per צ loco ז.

XXXII.11. pro אזין *auscultaui*, leg. אבין *intellexi*; sed ב mut. in ז.

Pro מלין leg. מלים.

13. ולא cum praef. ו, quod habent *Targum*, *Syr.* et *Arabs*; sed expuncto.

15. ולא cum praef. ו, vt in altero Cod.

Pro מלים leg. מלין.

XXXIII.13. pro רִיבוֹתָ *litigasti*, leg. רִבּוֹת *lites*, vt in altero Cod.

19. Keri ורוב in textu, vt in altero Cod. Vid. p. 167. Sed ו superscr. a punct. cum nota marg. ו֯ ק.

21. ושפי vt in impr. cum nota seriori manu addita ושפו ק.

28. נפשי et וחיתו in textu, vt in edit. *Menass.*

naſſ. b. Iſr. Sed ו mut. in י, cum nota שו ק̇
et תו ק̇.

Cap. XXXIII. 31. ושמע cum praef. ו, quod habent LXX. *Syrus*, *Arabs* et *Vulg.* ſed expuncto.

XXXIV. 6. pro אכזב leg. אם־אכזב.

13. poſt עליו add. דרכו, ſed non punctat. et tranſfixum.

31. pro הֶאָמַר *num dixerit*, leg. הֵאָמֵר infinitiuus in Niphal: *num dici* ſcil. poteſt cum effectu. Non ergo opus eſt cum CLERICO aliam hic quaerere lectionem.

XXXV. 4. מלין, quod omittunt LXX. et commode abeſſe poteſt, in textu deeſt; in marg. vero add.

5. pro מִמֶּךָ leg. מִמֵּךְ.

9. pro יזעיקו leg. יזעיקון, non male; ſed ſuffixum ן eraſum.

12. יזעקו per ז loco צ, vt in altero Cod. ſed manu recentiori correctum.

14. poſt אף ex Verſ. praec. repet. שוא לא ישמע אל, ſed non punctat.

XXXVI. 3. צדק omiſſ. ſed in marg. add.

6. pro יְחַיֶּה *viuificat*, leg. יִחְיֶה *viuet*. Ita *Syrus* et *Arabs*.

7. עינו ſingulariter.

17. pro רשע leg. רשעים, ſed a punctat. corr. Pluralem habent *Syrus* et *Arabs*.

25. למרחוק cum praef. ל, ſed expuncto.

XXXVII. 6. הוא vt in impr. cum nota marg. in impr. non inuenienda הוה ק̇.

12. בתחבולתו ſingulariter, vt legunt *Aquila* et *Symmachus*: Et ſic etiam legiſſe videntur LXX. ἐν θεεβȣλαθώθ. Addita tamen eſt nota marg. תיו ק̇.

Cap.

Cap.XXXVII.24. לא, quod negligunt LXX. *Syr.* et *Arabs*, omiſſ. ſed in marg. add.

XXXVIII.1. הסערה ו מנ vt in impr. cum nota מן הסערה ק. Vid. not. ad alterum Cod. p.168.

3. ואשאלך vt in impr. ſed praef. ו eraſum: non male. Vid. dicta ad alt. Cod. p. 169.

11. גלך ſingulariter; ſed י plurale ſuperſcr.

12. ידעתה שחר vt in impr. et edit. *Gerſon.* cum nota ידעת השחר ק.

15. רשעים ſine praef. מ, ſed a punct. add.

24. אור omiſſ. ſed in marg. add.

41. ילדו vt in impr. cum nota ק דיו.

XXXIX.9. אבוסיך pluraliter, vt in altero Cod.

12. ישוב vt in impr. ſed ו mut. in י, ſuperſcripto circello, at ſine nota marg. quam lectionem in textu habet edit. *Menaſſ. b. Iſr.*

17. pro השה *obliuiſci eum fecit*, leg. השח *depreſſit.* *Symmachus: παρεῖλεν.*

20. pro נַחְרוֹ *fremitus eius*, leg. נַחֲרוּ *rhonchum edunt*, ſcil. nares eius.

26. כנפו vt in impr. cum nota ק פיו.

30. ואפרחו vt in impr. cum nota ק היו.

XL.4. ומה cum praef. ו.

5. לא אוסיף ſine praef. ו, quod etiam omittunt LXX.

6. pro סערה ו מנ leg. מנסערה coniunctim, ſine Keri in marg.

17. pro יחפץ *volet*, leg. יחפז *feſtinabit.* In genere verbum praecipitem. impetum ſiue impulſum denotat. Vid. Io. Simonis Lexicon, p. 339.

Pro פחדו leg. פַּחֲדָו, cum nota ק דיו.

23. pro יחפוז leg. יחפץ, ſed ץ mut. in ז.

32. כפיך pluraliter.

Cap.XLI.2. pro לפני *coram me*, leg. לפניו *coram eo.* Ita *Targum:* forſan melius.

4. Chetibh לא in textu ſeruatum, ſine Keri in marg. Vid. not. ad alterum Cod. p. 170.

25. pro העשו *qui factus eſt*, vel *quem fecerunt*, leg. העשוי *quem fecit:* melius.

XLII.2. ידעת ſecundum Chetibh in textu, cum nota marg. תי ק. Vid. dicta ad alterum Cod. p. 170.

3. pro ממני leg. ממנו, ſed ו mut. in י.

10. שבית vt in impr. cum nota בות ק.

16. ויראה in textu, vt in edit. *Menaſſ. b. Iſr.* ſed ה eraſum, cum nota ויראה ק. Vid. p. 171.

PROVERBIA.

Cap.I.9. הם, quod etiam omittunt LXX. *Syr. Ar.* et *Vulg.* deeſt, ſed in marg. add.

לגרגרתיך plene, vt habent aliae editiones, v. g. *Bomberg.* 1525. *Menaſſ. b. Iſr.* etc.

15. מנתיבותם pluraliter. Ita omnes Verſ. ant.

22. pro פְּתָיִם leg. פְּתָאִים.

27. כשאוה vt in impr. cum nota marg. כשואה ק. Impreſſi habent יתיר ו.

II.7. Chetibh וצפן, quod etiam exprimunt LXX. et *Arabs*, in textu ſeruatum, cum nota יצפן ק.

ומגן cum praef. ו, quod habent *Targum*, *Syrus* et *Vulg.* ſed eraſo.

8. חסידו vt in impr. cum nota דיו ק.

11. pro תנצרכה *cuſtodiet te*, leg. תנצרנה *cuſtodiet eam*, ſcil. bonam cogitationem.

III.8. Reſch in לשרך non habet Dageſch.

12. אֵת per Tſere.

15. מפניים vt in impr. cum nota manu ſeriori addita מפנינים ק.

Cap.

Cap.III.17. דרכי omiſſ. ſed in marg. add.

18. היא omiſſ. ſed manu ſeriori in marg. add.

22. לנפשיך pluraliter.

24. שנתיך pluraliter, vt in edit. *Bomberg.* 1525.

26. pro בכסלך *in fiducia tua*, leg. בסלך *in via trita tua.* Non male. LXX. ἐπὶ πασῶν ὁδῶν σȣ. *Arabs: in viis tuis. Vulg. in latere tuo.* Interim כ ſuperſcr.

27. ידיך vt in impr. cum nota ׳ יתיר. Pluralem habet *Syrus.*

28. לרעיך vt in impr. ſine Keri in marg.

30. תרוב ſecundum Chetibh in Kal, ſine Keri in marg.

34. ולענים vt in impr. cum nota ק׳ ולענוים. Chetibh exprimunt *Targ.* LXX. et *Ar.*

IV.3. לפני in textu, vt in impr. quam etiam lectionem omnes ſequuntur interpretes antiqui. Nota igitur: תרין סברין לבני וקריין לפני, in margine adiecta, non variam lectionem indicat; ſed coniecturam quorundam minime approbandam.

4. pro שמר leg. נצור.

7. pro ובכל leg. כל, quod quidem in ובכל correctum eſt; ſed literae וב iterum eraſae.

16. Keri יכשלו in textu defectiue; ſed ו inſertum a punct. cum nota ק׳ שי.

19. pro יכשלו *offenſuri ſint*, leg. יכשילו *impingere facient*, cum nota, quam impreſſi non agnoſcunt, ׳ יתיר.

V.8. דרכיך pluraliter.

19. ad vocem חן manus recentior in margine notauit מַדָּל.

22. pro ילכדנו leg. ילכְּדֻנּוֹ, magis regulariter.

Cap.VI.9. משנתיך pluraliter.

13. בעינר et ברגלר vt in impr. cum nota ניו ק et לי ק. Singularem ſeruant *Syrus* et *Arabs*, item LXX. et *Vulg.* qui tamen ſuffixum negligunt.

14. מדנים vt in impr. cum nota מדינים ק, ſeriori manu addita.

Pro יְשַׁלֵּחַ leg. יְשַׁלַּח.

16. תעבות vt in impr. cum nota יתר ו. Pluralem exprimunt *Aquila*, *Symmachus* et *Theodotio*.

VII.5. ומנכריה cum praef. ו, quod habent *Targ.* LXX. *Ar.* et *Vulg.* ſed expuncto.

6. בעד omiſſ. ſed manu ſeriori add.

10. pro ונצרת leg. ונצירת, cum nota marg. in impr. non inuenienda צר ק.

22. פתאם omiſſ. ſed in marg. add.

VIII.7. חכי omiſſ. ſed a punctat. ſuperſcr.

17. אהביה vt in impr. cum nota יתר ה.

35. pro מצאי priori leg. מוצאו, cum nota אי ק, poſterius vero מצאי ſine Keri in marg. Senſus adeoque eſſet: *nam exitum eius* ſcil. ianuae *quod attinet*, *exitus* ſunt *vitarum*, *et educit* quiſque ex ianua illa *beneplacitum*.

IX.1. poſt חכמות leg. נשים, ſed eraſum.

X.4. ראש vt in impr. cum nota יתיר א, quae in impr. non exſtat.

13. pro תִּמָּצֵא *inuenitur*, leg. תִּמְצָא *inuenies*.

14. pro קְרֹבָה leg. קְרוֹבָה.

16. ותבואת cum praef. ו, ſed non punctato.

23. בשחוק per ב loco כ. Ita LXX.

32. pro ידעון *norunt*, leg. יִרְעוּן *paſcent*, vt v. 21. Praeterea additum צר, ſed non punctatum et iugulatum.

Cap.

Cap.XI.3. יְשָׁרִים in textu; ſed י mut. in ו, cum nota ק׳.
Edit. *Gerſon.* habet יְשָׁרִים.
20. עִקְּשֵׁי non punctatum.
XII.8. pro יְהֻלַּל leg. יְהֻלָּל.
14. ישיב in textu, vt in edit. *Menaſſ. b. Iſr.* Sed י mut. in ו, cum nota כת׳ ישוב וק׳ ישיב.
20. pro מרמה leg. מרמות, ſed corr.
28. pro אַל־ leg. אֶל־ vt in Cod. 3. *Erfurt.* Et ſic in margine legere primas editiones *Venetas*, ipſe Io. BVXTORFIVS teſtatur, in *Anticritica* p. 718. quamuis editio *Bomb.* 1525. legat אַל. Sane lectio אֶל praeferenda videtur; licet in noſtro Codice manu ſeriori Saegol in Patach correctum ſit. Nam 1) ita legerunt *Chaldaeus*, LXX. *Syrus*, *Arabs* et *Vulg.* 2) Dura admodum eſt lectio impreſſorum, quum nullum exemplum adduci poſſit, in quo אַל־מות ſignificaret immortalitatem; praeſertim quum אל prohibeat potius, quam neget. Accedit, quod ipſa Maſora teſte, praecedens נתיבה ſine Mappik in ה efferendum ſit; quare nec ſic facile effatum Salomoneum ſit reddendum: *et via tramitis eius* ſcil. iuſtitiae, *immortalitas.* 3) E contraria vero parte lectio per Saegol planum exhibet ſenſum, quo ſimul via ad mortem viae ad vitam opponitur h. m. *datur vero etiam via ſemitae*, h. e. compendioſa, vel potius (ſecundum explic. ALB. SCHVLTENS in Comm. ad h. l. p. 718.) *aggerata* vel *regia ad mortem.* Matth. VII. 13.
XIII.1. pro מוסר alia vox ſcripta erat; quam manus longe ſerior eraſit, ſubſtituta voce מוסר.
8. pro נפש leg. נפשו, ſed ו expunctum.
11. ירבה per Tſere.

Cap.XIII.20. הלוך et וחכם vt in impr. *ambula cum sapientibus et sapiens esto.* Interim notae adiectae הולך ק׳ et יחכם ק׳, quae lectiones in edit. *Menass. b. Isr.* in textu exstant sine nota marg.

XIV.21. pro עֲנָוִים leg. עֲנִיִּים sine Keri in marg. quam etiam lectionem sequuntur omnes interpretes antiqui.

XV.1. רך non habet ר dagessatum, quod requirit Mas. impr. deest vero in edit. *Menass. b. Isr.* et aliis.

7. כן omiss. sed in marg. add.

14. ופני secundum Chetibh in textu, cum nota ופי ק׳. Omnes quidem Vers. antiquae Keri sequuntur; Chetibh tamen aeque commodum immo meliorem exhibet sensum: quum saepius facies sine oculus, quam os pasci dicatur.

XVI.5. ינקֵה per Tsere; deinde vero רע additum, quod LXX. ad praecedentia referunt: χειρὶ δὲ χεῖρας ἐμβαλὼν ἀδίκως. *Syrus* ita: *non expiabitur a malo. Arabs* vero: *non effugiet potestatem.*

16. pro קְנֹה *emere*, leg. קְנֵה *eme. Vulgatus: posside sapientiam.* Ita etiam legisse videtur *Arabs* licet alio significatu: *germina sapientiae.*

חרוץ sine praef. מ, sed a punct. superscr.

19. ענוים vt in impr. cum nota ענוים ק׳.

23. שפתיו vt in impr. sed י expunctum, cum nota תיו ק׳.

27. pro שְׂפָתוֹ leg. שְׂפָתָיו, vt in edit. *Bomberg.* 1525. et *Menass. b. Isr.* sine Keri in margine, quod habent impr. שעתו ק׳.

28. pro וְנִרְגָּן cum Nun minusculo, *et susurro*, leg. וְנִרְגָּז per Sain: *qui commouetur* facile. *Targum: litigiosus.*

Cap.

Cap. XVII. 4. שפתו pluraliter, expuncto vero י. Ita *Targ. Syrus* et *Arabs.*

13. Keri חמש defectiue in textu, sed י superscr. cum nota ו׳ ק׳.

24. הארץ cum ה demonstr. sed non punctato.

25. pro וּמֶמֶר *et amarities*, vel vt *Vulg.* LXX. et *Arabs* reddunt, *dolor*, leg. וּמֵמַר *et amaritudinem concitans.* Ita Cod. 1. et 2. *Erfurt.* Item *Targum, Syrus, Aquila* et *Symmachus.*

27. Chetibh וקר in textu seruatum, cum nota יקר ק׳. Praefixum ו exprimunt omnes interpretes antiqui, ne excepto quidem *Vulgato*, qui alias τὸ Keri sequitur.

XVIII. 1. pro נפרד leg. נפרח, sed ח mut. in ד.

2. להתגלות per ל loco ב, sed a punct. correctum. Pro לבו leg. לבר, sed literae ר ductus horizontalis manu seriori erasus, quae, vt distinctius pateret correctio, in margine scripsit לבו ק׳.

17. pro יָבֹא leg. וּבָא sine Keri in marg.

19. ומרונים vt in impr. cum nota ומדינים ק׳.

XIX. 1. pro שפתיו leg. דרכיו vt in MS. 2. Kennicotti. Antithesis etiam posterioris hemistichii hanc lectionem requirere videtur: quum *peruersus in viis suis*, opponatur *ambulanti in integritate sua.* Consentit etiam *Targum. Syrus* autem hunc locum eadem ratione interpretatus est, vt Cap. XXVIII. 6. *Melior est pauper, qui ambulat in integritate sua, quam diues, cuius peruersae sunt viae.* Quamuis inde non sequatur, eum pariter ac *Vulgatum* pro כסיל h. l. legisse עִשִׁיר, quum כסיל in genere *pinguem* designet, siue ingenio, i. e. stultum, siue opibus, i. e. diuitem. Conf. Alb. Schvltens Comm. in h. l. p. 198.

Cap.

Cap. XIX. 7. Chetibh לא in textu seruatum, sine Keri in marg. vt in edit. *Gerson.* et *Bomberg.* 1525. Hanc etiam lectionem sequuntur *Targum*, LXX. *Syrus* et *Vulg.*

13. pro טרד *trudens*, leg. טרף *discindens*, quod epitheton etiam stillicidio conuenit: gutta enim cauat lapidem non vi, sed saepe cadendo. Interim ף mut. in ד.

16. יומת vt in impr. cum nota ימות כ̄. Ita passiue *Syrus* et *Vulg.*

19. גרל in textu, sine nota marg. Ita *Theodotio.*

XX. 4. ושאל in textu; sed ו mut. in י, cum Keri in marg. Praef. ו exprimit *Symmachus.*

16. Chetibh נכרים in textu, cum nota marg. נכריה כ̄. *Vulg. pro extraneis.*

20. pro בֶּאֱישׁוֹן leg. בְּאִישׁוֹן sine Keri in marg.

21. Keri מבוהלת in textu plene, sine nota marg. Ita *Targum*, *Syrus* et *Vulg. ad quam festinatur.* LXX. ἐπισπεδαζομένη. *Symmachus* et *Theodotio:* σπεδαζομένη. *Arabs: auide expetita.*

30. תמריק sec. Chetibh, cum Keri in marg.

XXI. 1. pro על leg. אל.

3. נבחר per Patach.

4. pro נִר *nouale*, leg. נֵר *lucerna*, adfulgens felicitas temporaria. Prov. XIII. 9. Ita in edit. *Gerson.* ac *Menass. b. Isr.* Et hanc lectionem sequuntur omnes interpretes antiqui.

6. pro מבקשי *quaerentium* mortem, leg. מֹקְשֵׁי *laqueis* mortis, quibus scilicet dispellitur vanitas thesaurorum male partorum. Ita LXX. *Symmachus*, *Arabs* et *Vulg.*

9. et 19. מדונים vt in impr. cum Keri in marg.

Cap.

Cap. XXI. 29. pro יכין *rectam facit*, leg. Keri יבין *intelligere faciet*, siue *considerat*, in textu, sine nota marg. Ita LXX. συνιεῖ, consentiente *Arabe*.

דרכו in textu, sed י superscr. cum nota יתיר י.

XXII. 3. ונסתר in textu, sine nota marg.

ונענשו vt in impr. sed praef. ו, quod etiam omittunt LXX. et *Ar.* non punctat. et iugulatum.

8. יקצר in textu, sine nota marg.

11. טהר in textu, sine nota marg. vt in Cod. *Berol.* item edit. *Gerson.* et *Menass. b. Isr.*

14. יפל in textu, sine Keri in marg.

20. שלישים similiter.

21. pro לשׁלחיך *mittentibus te*, leg. לְשֹׁלְחָךְ *mittenti te.* Ita singulariter *Syrus*, *Aquila* et *Theodotio*, item edit. *Bomb.* 1525. sed per Cholem.

25. ארחתיו in textu, sine Keri in marg.

27. מתחתך singulariter.

28. Ad hunc versum in margine sequentia addita sunt verba, punctis vocalibus tamen non instructa: גמל שוב ובמשרפות אשר עשו. *Retributio reuertitur, et in vstionibus quas fecerunt.*

XXIII. 2. בלעיך pluraliter.

5. התעיף vt in impr. cum nota עיף ק.

ועוף vt in impr. cum nota יעוף ק. Chetibh exprimunt *Aquila*, *Symmachus* et *Theodotio.*

13. ולא cum praef. ו.

21. et 22. omissi, sed in superiori parte paginae additi.

24. גול יגול sec. Chetibh in Kal, cum Keri in marg.

25. יולדתיך plene per י.

26. Chetibh תרצנה *acceptas habeant*, in textu seruatum, cum nota תצרנה ק. Ita edit. *Bomb.* 1525.

sed

ſed ſine nota. Keri *cuſtodiant*, ſequuntur veteres interpretes, praeter *Symmachum*, qui ita vocem reddit: θελησάτωσαν. Sic etiam *Lutherus*: laß deinen Augen meine Wege wohlgefallen.

Cap.XXIII. 29. מדונים vt in impr. cum Keri in marg.

31. בכיס vt in impr. cum nota בכוס ק.

XXIV. 4. pro ימלאו leg. ימלא, ſed ו in fine add.

13. חִכֵּךְ cum ſuffixo foemin.

17. Keri איבך in textu ſine nota marg. vt in edit. *Gerſon.* et *Menaſſ. b. Iſr.* Singularem habent omnes Verſ. antiqu.

וּבְהִכָּשְׁלוֹ magis regulariter.

19. ואל־תקנא, cum praef. ו. Ita *Targum*, edit. *Gerſon.* et *Lutherus*.

20. ונר, cum praef. ו, quod habent omnes Verſ. ant.

XXV. 23. צפון vt in impr. etiam punctatum; ſed manu ſeriori eraſum.

24. מדונים vt in impr. cum Keri in marg.

XXVI. 2. לא ſec. Chetibh, quod vtique hic praeferendum videtur; ſuperſcripto tamen circello. Ita ſine Keri in Cod. 3. *Erf.* et praeter alias editiones inter Var. Lect. in Bibliis Halenſibus allegatas, in *Gerſon. Bomb.* 1525. et *Menaſſ. b. Iſr.* Conſentiunt quoque *Targum* et LXX.

3. ומתג, cum praef. ו, quod habent omnes Verſ. ant. edit. *Gerſon.* et *Lutherus*.

14. totus deeſt, ſed in marg. add.

21. מדונים vt in impr. cum Keri in marg.

24. בשפתיו in textu, ſine nota marg.

XXVII. 10. ורעה ſecundum Chetibh, quod ita explicat Cel. Io. DAV. MICHAELIS im Crit. Coll. über die drey Pſ. p. 87: *et cuius iam fuit amicus*

pater

pater tuus. Punctator tamen notam adiecit יתיר ה׳.

Cap.XXVII. 12. ונעכשו, cum praef. ו, quod exprimunt *Targ.* et *Syrus.*

15. מדונים vt in impr. cum Keri in marg.

16. pro צׄפן leg. צסן.

20. ואבדה vt in impr. cum Keri in marg.

24. pro חֹסֶן *possessio*, leg. חָסֹן *robustus:* forsan melius, q. d. peculii cura commendata sit tibi; non enim in perpetuum robustus eris, vt ad vitam necessaria comparare tibi possis: quid, quod ne quidem principalis dignitas in sempiternum duret.

Pro ואם leg. וא, sed ם superscr.

Pro דֹור leg. וָדֹר, sed ו mut. in י, cum nota ודור ק׳.

XXVIII. 8. ובתרבית vt in impr. sed prius ב, quod etiam omittitur in edit. *Menass. b. Isr.* non punctatum, cum nota לא ק׳ ב׳. Rectius tamen legitur: differunt enim vsura et תרבית tanquam genus et species.

יְקַבְּצֶנּוּ in Piel, vt in Cod. 1. 2. 3. *Erfurt.* sec. lectionem *b. Ascher.*

16. שנאי vt in impr. quisquis illorum *qui oderunt,* sine Keri in marg.

18. דרכִים in plurali loco dualis: melius.

22. נבהל vt in impr. etiam punctat. sed erasum manu seriori.

23. pro אַחֲרַי חֵן leg. אַחֲרַיכֵן, sed כ mut. in ח et praecedens י fere erasum. In edit. *Menass. b. Isr.* אַחֲרַי חֵן. *Vulgat. gratiam póstea inueniet.*

XXIX. 7. ורשע cum praef. ו, quod habent LXX. *Targ.* et *Syrus.*

Cap.

Cap. XXIX. 19. מַעֲנֵה per Tsere.

20. pro חָזוּת leg. חָזִית.

XXX. 1. pro יָקֶה leg. יָקָא. Ita *Vulgatus* legisse videtur: filii *Vomentis*.

8. pro ראש leg. רש.

10. ארניו in textu, vt in edit. *Menass. b. Isr.* Sed ו expunct. cum nota ניו ק.

11. pro יְבָרֵךְ et matri suae non *benedicit*, leg. יְבֹרַךְ et cum matre sua non *benedicitur*. *Arabs* ita: *et non benedicetur ab illo*.

18. וארבע vt in impr. cum Keri in marg.

28. שממית per Sin, vt in Cod. 2. et 3. *Erfurt.* edit. *Bomb.* 1525. aliisque, *Stellio*. Graecis hodiernis σαμιαμίνθη vel θαμιάμιθος. Vid. Io. SIMONIS Lexicon, p. 1021.

33. ומיץ־אף יוציא דם omiss. sed in marg. add.

XXXI. 4. אר sec. Chetibh in textu, *desiderium*. Sed ר mut. in י, addita etiam nota אי ק.

7. ישתה per Tsere.

16. pro נָטְעָה leg. נָטַע in masculino: plantat scil. maritus eius, vel etiam vinitor, vineam de fructu manuum eius.

18. בלילה in textu, vt in edit. *Menass. b. Isr.* Sed ה expunctum, cum nota לה ק.

27. הליכות in textu, vt in edit. *Menass. b. Isr.* cum nota הליכות כת הילכות קר.

28. pro וַיְהַלְלָהּ *laudat eam*, leg. וַיְהַלְלֻהָ *et laudant eam*, nimirum maritus eius vna cum filiis.

ECCLESIASTES.

Cap. I. 5. אל sine praef. ו, quod etiam omittunt *Aquila*, *Symmachus* et *Theodotio*; sed a punct. add.

Cap.

Cap.I. 16. הנה non punctatum. In altero Codice deest in textu, quamuis in marg. additum sit.

Pro על־ירושלם leg. בירושלם melius: quum ante Salomonem solus Dauid Hierosolymis praefuerit. Ad principes enim Iebusaeos respici, vix probabile est. Consentiunt edit. *Gerson.* et *Prag.* 1518. Item LXX. *Targum*, *Syrus*, *Arabs*, *Vulg.* et *Lutherus*.

17. pro ושכלות *et intelligentiae*, leg. וסכלות. Melius: opponitur enim cognitio stultitiae et insipientiae cognitioni sapientiae. *Vulgatum* ita legisse coniicit CAPPELLVS, Lib. 5. Crit. S. Cap. 9. p. 365. Monet tamen BVXTORFFIVS in Anticr. p. 772. Masoram annotare, quod in vnico hoc loco etiam שׂכלות significet stultitiam.

II. 7. pro שהיו *qui fuerunt*, leg. שהיָה *qui fuit*, vt in edit. *Prag.* 1518.

14. שמקְרה et יקְרה per Tsere.

20. post שעמלתי additum ושחכמתי, vt in altero Cod. Vid. ibidem dicta p. 122.

22. pro שֶׁהוא leg. שֵׁהוא per Tsere. Edit. *Gerson.* *Prag.* 1518. aliaeque habent Saegol.

24. pro היא leg. הִיא, vt in edit. *Prag.* Alter Codex habet הִוא.

III. 18. pro שֶׁהם leg. שֵׁהם. Edit. *Gerson.* et *Prag.* habent Saegol.

19. ומקרה הבהמה omiss. sed in marg. add.

21. ומי cum praef. ו, vt in edit. *Prag.* 1518. emphatice et aduersatiue: *sed quotusquisque est, qui perspiciat et digne aestimet?* Consentiunt LXX. *Syrus* et *Arabs*.

22. בְּמָה. Ita Saegol correctum in Kametz, quod habet alter Codex.

Cap.

Cap.IV.8. Keri עינר in textu, vt in edit. *Prag.* Sed י insertum, cum nota נר ק. Keri etiam exprimunt LXX. et *Hieronymus.*

17. רגלך singulariter in textu, vt in edit. *Prag.* Sed י superscr. cum nota יתר י. Ita in Cod. *Helmstad.* Keri exprimunt LXX. *Syrus* et *Arabs.*

V.2. pro altero ברב *in multitudine*, leg. ברוב, sed mut. in בריב *in contentione.*

5. בשרך vt in impr. sed suff. ך erasum.

7. ומשפט cum praef. ו, sed expuncto.

8. pro היא leg. היא, vt in edit. *Gerson.* cum nota הוא ק.

9. מי sine praef. ו, sed a punctat. add.

לא תבואה vt in impr. manu tamen seriori nota marginalis, quam impressi non habent, adiecta: לו ק. Ita forsan legerunt LXX. καὶ τίς ἠγάπησεν ἐν πλήθει αὐτῶν (*Alex.* αὐτȣ̃) γένημα. *Arabs* vero: *et qui amat suum prouentum in abundantia sua.*

10. ראות in textu; sed ו mut. in י, cum nota אית ק.

11. אםדהרבה sine praef. ו, vt in edit. *Prag.* 1518.

18. וגם cum praef. ו; sed iugulato.

Pro היא leg. הוא.

19. חייו vt in impr. sed alterum י expunctum.

VI.1. אשר omiss. cuius loco in margine חולה, quod edit. *Prag.* in textu habet. Est malum *dolorificum.* LXX. πονηρία, coll. Matth. VI. 34. *Syrus: miseria.*

2. pro ישליטנו leg. ישלטנו, sed correct.

8. ומה־לעני cum praef. ו, quod habent *Targum* et *Vulg.* sed expuncto.

10. לא sine praef. ו.

שהתקיף vt in impr. cum nota יתר ה.

11. ומה cum praef. ו, sed iugulato.

Cap.

Cap.VI. 12. pro חיו leg. חייו, sed י expunctum.

VII. 6. גם sine praef. ו, quod etiam omittit *Targum*, nec non edit. *Bomb.* 1525. etc. Sed a punct. add.

7. ויאבר non punctatum.

12. חכמה secunda vice sine ה demonstr. sed a punct. add.

17. pro עִתֶּךָ leg. עִתֵּךְ, cum suffixo foemin.

18. ידיך pluraliter et sine praedio את־, quod etiam deest in altero Cod. et edit. *Prag.* 1518.

22. אתה in textu, vt in edit. *Prag.* Sed ה erasum, cum nota אתה כֹּ, vt in Cod. *Helmstad.*

25. pro ולבי leg. בלבי, melius. Ita *Targum* et *Vulg.* *Symmachus* vero: pertransiui vniuersa *sensu meo.*

והוללות cum praef. ו, quod etiam exprimunt LXX.

VIII. 1. ישנה sec. Keri per ה in textu; sed plene, sine nota marg.

3. ואל־תעמד cum praef. ו, vt in altero Cod. et edit. *Prag.*

5. ידע לב חכם omiss. sed in marg. add.

6. כי לכל חפץ יש עת ומשפט similiter.

9. המעשה cum ה demonstr. sed expuncto.

11. בני quod etiam *Syrus* omittit, deest, sed in marg. add.

13. האלהים cum ה demonstr. Ita in Cod. *Helmst.* ante correct. et edit. *Prag.*

15. ימי praemittit מספר, non male; sed non punct.

17. ולא יוכל altera vice cum praef. ו; sed iugul.

IX. 1. pro אל־לבי leg. את־לבי.

2. לטוב omissum. Forsan non male: quia oppositio in reliquis verbis instituitur, quae hic desidera-

 tur,

tur, licet a LXX. *Syr. Ar.* et *Vulg.* ſuppleta ſit. Interea in marg. add. et quidem cum praef. ו.

Cap. IX. 4. Chetibh יבחר, quis eſt *qui ſeligatur* ſiue *excipiatur*, cum nota marg. יחבר קׄ, quis *eſt qui aſſocietur*; quemadmodum in textu edit. *Prag.* legitur, item teſte IABLONSKIO in praef. ad Biblia Hebr. §. 13. in Cod. *Deſſauienſi*, cum nota marg. יבחר קׄ. Caeterum hic locus ad eam variantium lectionum claſſem ſpectat, vbi *Muckdan Vemeüchar* ſtatuunt Maſorethae. Chetibh, quod etiam ſine not. marg. habent edit. *Bomb.* 1525. et *Menaſſ. b. Iſr.* ſequuti ſunt LXX. et *Targum.* *Symmachus* autem, qui vertit: *τὶς γάρ εἰς ἀεὶ διατελέσει ζῶν*, et *Vulg.* nemo eſt *qui ſemper viuat*, *τὸ* Keri exprimunt.

9. pro חבלך prima vice, leg. חבלך, et altera vice חבלך.

15. וחכם cum praef. ו, quod exprimunt *Targum* et *Vulg.* ſed eraſo.

X. 3. כשהסכל vt in impr. cum nota יתר הׄ.

8. גומץ ſine Dageſch in מ, vt in edit. *Prag.*

9. pro בהם leg. בם.

ובוקע cum praef. ו, ſed expuncto. Vid. dicta ad alterum Cod. p. 124.

10. הכשיר vt in impr. cum nota in impr. non inuenienda: יתר יׄ.

14. ולא cum praef. ו, non male.

20. הכנפים vt in impr. cum nota יתר הׄ.

יגיד magis regulariter.

XI. 3. pro ימלאו leg. ימלא, ſed ו in fine add.

ואם־יפול cum praef. ו, vt in edit. *Prag. Bomb.* 1525. *Menaſſ. b. Iſr.* aliiſque, ſed expuncto.

6. ידיך pluraliter.

Cap.

Cap. XI. 9. בילדותיך pluraliter. Ita et in altero Cod. Vid. dicta p. 124.

ובמראה in textu, sine not. marg. vt in edit. *Bomberg*. 1525. et in altero Cod. Vid. p. 124.

עינך singulariter.

XII. 1. בוראך singulariter, vt in altero Cod. Vid. ibidem notata p. 124.

6. Chetibh ירחק *remoueatur*, in textu, vt in Cod. *Berol.* edit. *Gerson.* et Vers. *Lutheri*, cum nota seriori demum manu in marg. addita ירתק ק, quae lectio in edit. *Prag.* in textu inuenitur. Praeferendam tamen esse lectionem τȣ̃ Chetibh, nec aliter veteres Interpretes legisse, ostendit A. V. DESVOEVX *Versuch über den Prediger Salomo*, p. 188.

7. pro על leg. אל, melius, vt in altero Cod. Vid. dicta p. 124.

11. pro וכמשמרות leg. וכמסמרות; sed ס mut. in ש.

CANTICVM CANTICORVM.

Cap. I. 17. רחיטנו sec. Chetibh cum nota ק רהיטנו.

II. 11. הסתיו in textu; sed י expunct. cum nota ק תיו.

והלך cum praef. ו.

12. ואת cum praef. ו.

בארצינו plene et pluraliter.

13. לך in textu; sed correctum in לכי cum nota ק לך.

14. ומראך sec. Keri in textu, vt in altero Cod. Vid. ibid. notata p. 116. Sed י superscr. cum nota י יתיר.

IV. 4. דויד vt in impr. Vid. dicta ad alt. Cod. p. 116.

7. pro רעיתי leg. רַעְיָתִי, sed י superscr.

8. שניר per Sin, melius, coll. Ezech. XXVII. 5. Ita et Vers. antiquae.

9. באחד vt in impr. cum nota ק באחת:

Cap.V.2. שראשר sine Dagesch in ר, vt in edit. *Prag.* 1518. et *Menaſſ. b. Iſr.* Edit. vero *Bomb.* 1525. habet שֶׁבָּאשֶׁר.

3. pro כתנתי leg. כנתי, sed ת superscr.
Pro רחצתי leg רחצי, sed ת insertum.

4. pro עליו leg. עלי, vt in altero Cod. Vid. ibidem notata p. 118.

6. pro בקשתיהו leg. בקשתיו.
Pro מצאתיהו leg. מצאתיו.

VII.1. pro כמחלת *ſicut chorus*, leg. במחלת *in choro*, vt in edit. *Prag.* 1518. Forsan melius, q. d. *Quid videbitis in Sulammidite in choro duorum agminum?* virorum scilicet et foeminarum alternatim canentium, coll. Exod. XV. 20. Responsio sequitur v. 2. sq. *Symmachus:* ἐν τρώσεσι.

6. pro בְּרְהָטִים leg. בִּרְהָטִים.

VIII.3. pro ראשר leg. לראשר.

THRENI.

Cap.I.2. pro בכו leg. בכה, vt in edit. *Bomberg.* 1525.

6. מִן־בת vt in impr. cum nota ק׳ מבת.

7. צר omiss. sed in marg. add.
Pro צרים *hoſtes*, leg. שרים *principes*.

11. מחמריהם in textu, vt in edit. *Prag.* 1518. Sed ו superscr. cum nota יתר ו׳.

14. pro ארני leg. יהוה, in marg. vero ארני.

18. עַמִּים vt in impr. cum nota ק׳ העמים.

II.2. לא vt in impr. cum nota ק׳ ולא.

13. אעידך sec. Keri in textu, sine nota marg. Ita in Cod. *Helmſt.* et *Berol.* nec non edit. *Gerſ.* et *Prag.* 1518.
מה alterum cum praef. ו, vt in edit. *Prag.*

14. שביתך secundum Chetibh, cum nota ק׳ בו.

Cap.

Cap. II. 18. pro אדני leg. יהוה, vt in Cod. *Helmstad.* ante correct. Consentit *Targum.*

ואל־תדום cum praef. ו.

19. בליל vt in impr. cum nota בלילה כן.

20. pro אדני leg. יהוה, vt in Cod. *Helmstad.* et altero nostro. Vid. p. 121.

21. ולא cum praef. ו.

III. 10. ארי in textu; sed ה a punctat. add. cum nota יתר ה. Ita et in Cod. *Helmstad.*

12. כמטרה per ה, vt 1 Sam. XX. 20. Sed ה manu seriori mutatum in א.

14. pro עמי leg. עמים, vt habet *Syrus*; sed ם erasum. Pluralem requirere etiam videtur sequens pronomen plurale; quamuis non necessario: quum עם sit nomen collectiuum.

20. ותשוה secundum Keri in textu, vt in Cod. *Berol.* ante correct. et edit. *Gers.* Sed ו mut. in י cum nota ו כן.

24. pro יהוה alia vox posita erat; qua erasa substitutum יהוה.

30. וישבע cum praef. ו, quod habet *Syrus*; sed expuncto.

31. pro אדני leg. יהוה vt in altero Cod. et *Targ.*

32. Keri חסדיו in textu, vt in altero Cod. Vid. ibid. notata p. 121. Sed י iugulatum, cum nota דיו כן.

39. חטאיו in textu; sed י expunct. cum nota איו כן.

41. לבבינו plene et pluraliter, vt in Cod. *Helmst.* et edit. *Prag.* 1518.

58. pro אדני leg. יהוה. Ita *Targum* et Cod. *Helmst.* ante correctionem.

60. pro לי leg. עלי, melius; sed ע expunctum. *Targum*, *Syrus* et *Vulg.* habent: *aduersum me.*

61. pro עלי leg. לי, sed ע superscr.

Cap. IV. 3. תנין vt in impr. cum nota תנים ק.
לאכזר omiss. sed in marg. add.
כי ענים vt in impr. quamuis fere contigue scripta, cum nota כיענים ק. Vid. not. ad alterum Cod. p. 121.
8. pro נכרו *agnoscuntur*, leg. נכר *agnoscitur* scil. forma eorum; sed ו in fine add.
12. וכל sec. Chetibh, recte, cum praef. ו, quod etiam habent *Targum*, *Syrus*, *Arabs* et *Vulg.* Nota tamen in marg. addita יתר ו.
16. זקנים sec. Chetibh, vt in Cod. *Helmstad.* ante corr. sine praef. ו, a manu seriori demum addito; sed sine Keri in marg.
17. Chetibh עודינה in textu: dum *adhuc illud* scil. erat vel accidebat; cum nota נו ק, dum *adhuc nos* scil. eramus. *Targum: adhuc deficiunt oculi nostri.*
21. יושבתי vt in impr. cum nota לא ק י.
V. 1. הביט vt in impr. cum nota הביטה ק.
חרפתינו pluraliter.
2. נחלתינו pluraliter.
3. אין vt in impr. cum nota ואין.
5. צוארינו pluraliter. Ita *Syrus* et *Vulg.*
נרדפנו per Patach, vt in edit. *Prag.* 1518.
Keri ולא in textu, vt in altero Cod. Vid. dicta p. 121. Sed ו erasum, cum nota ולא ק.
7. אינם vt in impr. cum nota ואינם ק.
אנחנו vt in impr. cum nota ואנחנו ק.
9. בנפשינו pluraliter. Ita *Targ.* LXX. *Arabs* et *Vulg.*
לחמינו pluraliter.
12. נתלו omissum, sed manu seriori superscr.
16. ראשינו pluraliter, vt in altero Cod.
21. pro יהוה leg. אדני secundum lectionem *Oriental.*
ונשוב vt in impr. cum nota ונשובה ק.

DA-

DANIEL.

Cap.I.2 pro אדני leg. יהוה.
ומקצַת per Patach. Ita et v. 15. 18.
כלי omiss. sed in marg. add.
4. מאום vt in impr. cum nota יתר א׳.
5. מפת־בג diuisim. Item v. 8. 13. 15. 16. vt in edit. *Gerson.*
17. חכמה sine praef. ו.
II.2. למלך omiss.
4. post אמר in marg. add. מלכא.
לעבדך in textu, sine nota marg.
5. לכשדאי similiter
Pro נולי leg. לנלוי, sed non punctat. in marg. vero נולי.
9. pro הִזְ־מִנְתּוּן leg. הִזְמִנְתּוּן, sed ד superscr. sine nota marg.
10. כשדיא vt in impr. sine Keri in marg. vt in edit. *Bomberg.* 1525. et *Menass. b. Isr.*
קדם מלכא non punctata.
22. ונהורא in textu, sine nota marg. vt in edit. *Gers. Bomb.* 1525. et *Menass. b. Isr.*
25. post גבר add. די.
26. האיתיך sec. Chetibh, vt in edit. *Menass. b. Isr.* cum nota יתיר י׳.
29. אנתה vt in impr. et edit. *Bomb.* 1525. nec non *Menass. b. Isr.* sine nota margin. Ita et v. 31. 37. Cap. III. 10. Cap. V. 13. 18.
רעיונך vt in impr. cum nota יתיר י׳.
אחרי omiss. sed in marg. add.
31. post קאם leg. למלכא, sed non punctat.
33. מנהון et ומנהון sec. Chetibh, sine Keri in marg. Item v. 41. 42.

Cap. II. 34. pro הִתְגְּזֶרֶת leg. התגזת.

Pro המנן leg. בהמנן, ſed ב non punctat.

38. דארין vt in impr. cum nota דירין ק.

39. ארעא vt in impr. cum nota יתיר א.

40. pro רביעיא leg. רביעיה, ſine nota marg.

41. pro חזותה altero leg. חיותא, ſed ז ſuperſcr.

43. pro דִּי leg. דִּי, ſine nota marg. vt in edit. *Menaſſ. b. Iſr.*

44. pro יְקִים in Aphel, *ſuſcitabit*, leg. יקום in Peal, *ſurget.*

47. pro וגלה leg. וגלי, cum nota כת ה.

48. סגיאן per Samech loco Sin.

III. 2. pro למתא leg. למתי.

3. pro וקאמין leg. וקאימין, cum nota marg. וקימין ק.

5. ותסגדון vt in impr. ſed ת mut. in כ.

6. בה־שעתא omiſſum.

Pro לגוא leg. לגון. Plane omittunt vocem LXX. *Targum*, *Syrus* et *Arabs.*

7. קיתרס vt in impr. ſine Keri in marg. Item v. 10. 15.

10. אנתה vt in impr. ſine nota marg. vt in edit. *Bomberg.* 1525. et *Menaſſ. b. Iſr.*

Pro וסיפניא leg. וסופניא, vt in edit. *Menaſſ. b. Iſr.* Sed ם ſuperſcr. ſine nota marg.

12. pro עליך leg. עלך in textu, ſine nota marg.

לאלהיך vt in impr. ſed praef. ו add. non male.

13. אמר omiſſ. ſed in marg. add.

16. pro דנה leg. דנא, ſed non punctat.

Pro פתגם leg. פתכם.

18. לאלהיך ſec. Chetibh, ſed ſine Keri in marg. vt in edit. *Bomberg.* 1525.

19. pro אשתנו leg. אישתני, ſed vltimum י mut. in ו, cum nota ני ק.

Pro על altero leg. ער.

Cap.

Cap.III. 21. נפשיהון in textu, vt in edit. *Menass. b. Isr.* Sed י superscr. cum nota יתיר י.
Pro לגוא leg. לגו. Ita et v. 23. 24. 25. 26.
22. ואתונא vt in impr. sed non punctat. in marg. vero ותנורא.
25. pro רביעיא leg. רביעא. In fine vero a punct. add. יה, cum nota marg. יתיר י.
Pro דמה leg. דמי.
26. ואמר vt in impr. sed praef. ו expunctum, pro quo in margine praemittitur ובכן.
Pro עליא leg. עיליא, sed alterum י iugulatum, cum nota אח ק.
28. ואמר omissum.
גשמהון in textu, vt in edit. *Menass. b. Isr.* Sed י superscr. cum nota יתיר י.
29. שלה vt in impr. sed ו superscr. sine nota marg.
Pro איתי leg. איתה, sed ה mut. in י.
Pro להצלה leg. להצלנא, sed נ expunctum.
31. דארין vt in impr. cum nota דירין ק.
32. עליא vt in impr. addito a punctat. in fine ה, cum nota : יא כת אח ק.
IV. 2. חלם non punctatum.
חזית vt in impr. sed ת iugulatum; in marg. vero פית.
4. עללין vt in impr. cum nota עלין ק.
כשדיא vt in impr. sine Keri in marg. Sic in edit. *Bomb.* 1525. et *Menass. b. Isr.*
5. ועד vt in impr. sed ד mut. in ל.
אחרין in textu, sine nota marg.
בלטשאצר vna cum verbis sequentibus vsque ad finem versus omissa; sed in marg. add.
7. post משכבי in marg. add. אמר.

Cap.IV.7. pro חזה leg. חזית, sed ת expunctum.
בגר sine א, vt in edit. *Bomb.* 1525. et *Menass.b.Isr.*
9. ירדן in textu, sed ו superscr. sine Keri in marg.
13. אנשא in textu, sine nota marg. Item v. 14.
14. עליא vt in impr. Sed ה in fine add. cum nota:
יא כה אה ק.
עליה vt in impr. cum nota ׳ יתיר.
15. ואנת in textu, sine Keri in marg.
16. מראי vt in impr. sed י iugulat. sine nota marg.
לשנאיך et לעריך vt in impr. sine Keri in marg.
17. pro לכל, *ad omnem*, leg. לסוף, *ad finem*, vt v. 8.
Syrus: ad extremas quasque terrae partes.
19. אנת in textu, sine nota marg.
20. pro בראתא leg. בריתא.
21. עליא vt in impr. sine Keri in marg. Ita edit. *Menass. b. Isr.*
מראי similiter.
22. עלך in textu, sine nota marg. Item v. 24.
עליא vt in impr. cum nota: יא כה אה ק.
Item v. 29.
24. pro לִשְׁלֵוְתָךְ *tranquillitati tuae*, leg. לְשָׁלוּתָךְ *errori tuo*. Ita *Vulg.* ignoscet *delictis tuis*, *Theodotio*: τοῖς παραπτώμασί σου, et *Arabs*: *longanimis erit delictis tuis. Syrus* autem: *vsque dum amoueat a te insipientias tuas.*
27. pro חסני leg. חתני, sed ת iugul. et ס superscr.
29. pro מדרך leg. מדרוך.
עלך in textu, sine nota marg.
31. ולעליא vt in impr. cum nota אה ק.
32. וכל vt in impr. etiam punctat. sed virgula transfixum.

Pro דארי leg. דאירי, addito a punctat. praef. ו, cum nota ודירי ק.

Cap.

Cap. IV. 32. ורארי vt in impr. cum nota ודורי ק.

Pro ימחא *percutiat*, leg. ימחה *abstergat* vel *deleat*. *Vulg.* cum *Graeco* et *Ar. qui resistat manui eius.* *Syrus* vero: *qui manum eius criminetur.*

34. ומהדר, quod *Arabs* omittit, non punctatum.

Pro ודי leg. ודין, sed ן expunctum.

V. 3. pro היתיו leg. היתין.

Pro ואשתיו leg. ואשתין.

5. ופקו vt in impr. cum nota נפקא ק.

7. כשריא vt in impr. et edit. *Bomb.* 1525. nec non *Menass. b. Isr.* sine Keri in marg.

והמניכא in textu, sine nota marg.

8. עללין vt in impr. cum nota עלין ק.

ופשרה in textu, sine nota marg.

10. עללת vt in impr. cum nota עלת ק.

Pro וזיויך leg. וזויך, sine nota marg.

13. אנתה vt in impr. et edit. *Bomb.* 1525. ac *Menasse b. Isr.* sine Keri in marg.

16. עליך vt in impr. cum nota יתר י.

Pro תוכל vtroque leg. תיכל, sed י expunctum, sine nota marg.

והמניכא in textu; sed י mut. in ו, cum Keri in marg.

17. אקרא omiss. sed manu seriori in marg. add.

18. אנתה vt in impr. et edit. *Bomb.* 1525. ac *Menass. b. Isr.* sine nota marg.

עליא sec. Chetibh, sine Keri in marg. vt in edit. *Bomb.* 1525. et *Menass. b. Isr.* Item v. 21.

19. זאעין leg. זעאין, sine Keri in marg.

די הוה צבא הוה קטל omiss. sed manu recentiori in marg. add.

20. pro העדיו leg. העדין.

21. שוי secundum Chetibh, vt in edit. *Menass. b. Isr.*

super-

superimposito circello. Nota vero marg. obliterata est.

Cap.V.21. עליה vt in impr. cum nota יתיר י.

22. ואנתה vt in impr. cum nota יתיר ה. Item v. 23.

23. קדמך et ורברבנך in textu, sine nota marg. vt in edit. *Gerson.*

ושגלתך cum praef. ו, sed non punctato.

26. מלכותך vt in impr. sed mut. in מלכותא. Iterum vero א a punctat. correctum in ך.

29. וחמניכא in textu; sed י mut. in ו, cum nota נו ק.

30. pro כַּשְׂדָּיָא rex *Chaldaeus*, leg. כַּשְׂדָּיֵא rex *Chaldaeorum.*

VI.1. מריא vt in impr. cum nota אה ק.

5. pro הוו leg. הון.

6. pro נהשכח leg. השכח, sed נ superscr.

7. pro לעלמין leg. לעלמא, sed א mut. in ן.

14. עלך in textu, sine nota marg.

15. posterius hemistichium a manu demum seriori punctatum.

17. אנת in textu, sed ה a punctat. add. cum nota יתיר ה.

21. זעק omiss. sed manu seriori in marg. add.

אנת in textu, sine nota marg.

23. קדמך sec. Keri in textu sine nota marg. vt in edit. *Gerson.*

26. דארין vt in impr. cum nota דירין ק.

27. זאעין in textu, sine nota marg. vt in edit. *Bomberg.* 1525. et *Menass. b. Isr.*

VII.4. גפה in textu, sine not. marg.

5. pro ולשטר leg. ולסטר.

שנה in textu; sed י superscr. cum nota יתיר י.

6. pro חזה leg. חזת, sed ת mut. in ה.

גבה in textu, sine nota marg. Cap.

Cap. VII. 7. pro חזה leg. חזית.
הביעאה in textu, ſine nota marg.
ברגלה ſimiliter.
קדמה in textu; ſed י ſuperſcr. cum nota י יתיר.
8. בינוהן vt in impr. ſine nota marg.
Pro אתעקרו leg. אתעקרא, ſed א mut. in ו, cum nota רא ק. Keri impr. habet רה ק.
קדמה in textu; ſed י ſuperſcr. cum nota י יתיר.
9. pro ראשה leg. רישיה.
10. אלפין in textu, ſine nota marg.
Pro רבון leg. ריבון, cum nota רבבן ק.
ודינא cum praef. ו, ſed non punctato.
11. pro חזה vtroque leg. חזית, ſed ת expunctum.
15. pro ראשי leg. ראשיה, ſed ה iugulatum.
18. pro קדישי leg. קדישין.
19. pro כַּלְהֵון leg. כּוּלְהֵן, ſine nota marg.
Pro דחילה leg. דחילא, vt in edit. *Bomb.* 1525.
Poſt ל vero י ſuperſcr. cum nota י יתיר.
ושנה ſine י et cum praef. ו, ſed non punctato.
Interim י ſuperſcr. cum nota marg. י יתיר.
Pro וְטִפְרַיהּ leg. וְטוּפְרָהּ, ſed י ſuperſcr. cum nota י יתנר.
ומרקה cum praef. ו.
ברגלה in textu, ſine nota marg.
20. ונפלה in textu; ſed ה mut. in ו, cum nota לה ק.
קדמה in textu; ſed י ſuperſcr. cum nota י יתיר.
23. רביעאה in textu, ſine nota marg.
בארעא non punctatum.
25. pro עליא leg. עלא, ſed י ſuperſcr. cum nota עליא ק.
26. יתב omiſſ. ſed in marg. add.
28. pro כה leg. בא.

Cap. VIII. 6. pro לפני *coram*, leg. בין *inter*.

7. pro באיל *in ariete*, leg. לאיל *arieti*. Ita *Graecus* et *Arabs*.

9. pro אל־הנגב leg. על־.

11. pro הרים *abstulit*, leg. הֻרַם expuncto י, *ablatum est*, sine Keri in marg. Textus in edit. *Menass. b. Isr.* et Polyglottis *Londinensibus* habet הֻרַם.

12. pro וצבא leg. וצבאו *et exercitus eius*.

27. את־כל־מלאכת. Ita interposito כל.

IX. 4. pro אדני leg. יהוה.

5. והרשענו vt in impr. sine nota marg. vt in edit. *Menass. b. Isr.*

ממצותיך pluraliter, vt habent edit. *Bomb.* 1525. *Menass. b. Isr.* et aliae.

6. pro עבדיך *seruis tuis*, leg. עבדיו *seruis eius*. ושרינו cum praef. ו.

7. pro הדחתם leg. הדחתים.

Pro במעלם leg. במעלו, sed ו manu seriori mut. in ם.

8. pro אדני leg. יהוה, vt in edit. *Gerson*.

11. pro כְּתוּבָה quae *scripta est*, leg. כָּתַבְתָּ quam *scripsisti*.

Pro לו *ei*, leg. לך *tibi*, melius.

12. pro דבריו leg. דְּבָרָיו pluraliter, sine Keri in marg.

תחת כל השמים non punctata.

15. pro אדני leg. יהוה, vt in edit. *Gerson*.

17. pro על leg. אל.

18. פקח in textu; sed ה superscr. cum nota ה׳ יתיר.

19. ואל cum praef. ו.

23. pro תחנוניך leg. תנוניך, sed ח superscr.

Cap.

Cap. IX. 24. ולחתם sec. Chetibh, *ad obsignandum*, cum nota marg. ה׳ ק׳. Keri *ad finiendum*, sequuntur *Syrus* et *Vulg.* item *Aquila*: *τελειῶσαι*. Sed Chetibh, *Theodotio*, *Arabs* et TERTVLLIANVS adv. Iudaeos Cap. 8.

X. 5. pro ואראה leg. ואראה.

XI. 2. הנה vt in impr. sed praef. ו add.

6. כוח vt in impr. et edit. *Bomb.* 1525. ac *Menass. b. Isr.* sine nota marg.

8. עם־נסיכיהם *cum principibus suis*, vt in impr. Sed עם non punctatum; cuius loco sequenti vocabulo praef. ו additum: *et principes eius. Vulg.* ita: et *sculptilia. Syrus* plane omittit hanc vocem.

10. ובנו vt in impr. cum nota נין ק׳.

Pro בוא veniet *veniendo*, leg. בא, sed mut. in בו veniet *in eum* vel contra eum. Ita *Syrus*.

וישב omiss. sed in marg. add.

Keri ויתגרה *et bello miscebit se*, in textu, vt in edit. *Menass. b. Isr.* cum not. marg. רו ק׳, quae lectio in impressis textualis est.

מעזה sec. Chetibh *munimentum*, vt in edit. *Bomberg.* 1525. et *Menass. b. Isr.* quam etiam lectionem sequitur *Syrus*. Interim nota adiecta זו ק׳ *munimentum eius*.

12. ורם in textu, sine Keri in marg.

13. בוא vt in impr. sed mut. in בו, vt v. 10.

17. כל non punctatum et virgula transfixum.

18. וישב *et conuertet*, sec. Chetibh in textu seruatum, vt in edit. *Bomb.* 1525. et *Menass. b. Isr.* sine Keri, quod hic habent impr. וישם *et ponet*.

19. וישב vt in impr. cum nota וישם ק׳, quae in impr. non deprehenditur.

Cap. XI. 20. Totus omiſſus; ſed in marg. add. ita vt והדר cum praef. ו ſcribatur, quod etiam exprimit *Syrus*.
21. pro poſteriori מלכות obtinebit *regnum*, leg. רבים et apprehendet *multos*.
39. יכיר in textu, ſine nota marg.
Pro ירבה in futuro, leg. הרבה in praeterito.
44. בחמה in textu, ſine nota marg.
Pro להשמיד *ad perdendum*, leg. להשמיר *ad cuſtodiendum*, vel obſeruandum.
XII. 11. ומאתים cum praef. ו, ſed non punctato.

E S T H E R.

Cap. I. 1. מהודו plene; ſed fulcrum tranſfixum.
5. ובמלאת in textu, ſine nota marg.
13. pro ידעי leg. ידעתי, ſed ת eraſum.
16. ממוכן in textu, vt in Cod. *Caſſellano*, ſine nota marg.
19. יצא omiſſ. ſed in marg. add.
II. 5. מרדכי per Chatephkometz. Et ſic nomen hoc in toto libello ſcribitur, quemadmodum et in edit. *Prag.* 1518.
9. מנותיה plene, vt in Cod. *Helmſtad.* ante correctionem, et edit. *Menaſſ. b. Iſr.*
III. 4. באמרם vt in impr. et edit. *Bomberg.* 1525. ſine Keri in marg.
8. מלכותיך pluraliter.
IV. 4. ותתחלחל cum י epenthetico, vt in impr. ſuperimpoſito tamen circello.
7. ביהודיים vt in impr. ſine nota marg.
10. pro אל leg. על.
11. pro נקראתי leg. נקריתי, ſed א ſuperſcr.
16. וגם cum praef. ו, vt in altero Cod.

Cap.

Cap. V. 11. על־השרים vt in impr. ſed a punctatore correctum in מעל כל־השרים, forſan non male. Ita *Targum*, *Syrus* et *Vulgat.*

13. pro יושב leg. הישב.

VI. 13. לו non habet ל dageſſatum, vt in edit. *Bomberg.* 1525. et *Menaſſ. b. Iſr.*

VII. 2. pro ותנתן leg. וינתן, melius, vt Cap. V. 3.

VIII. 1. היהודים in textu, ſine nota marg. vt in altero Cod. et edit. *Gerſon.*

5. טוב omiſſ. ſed manu recentiori in marg. add. את־כל־היהודים. Ita interpoſito כל, vt in altero Cod. Conſentit *Targum.*

9. בשרשה vt in impr. ſed correctum in בשלשר. Pro ככתבם leg. ככתב, vt habet *Syrus*; ſed ם ſuperſcr.

13. ומדינה omiſſum. Adeſt tamen circellus.

היהודיים vt in impr. et edit. *Bomberg.* 1525. ſine not. marg.

עתודים vt in impr. ſine Keri in marg. ſuperſcripto tamen circello, vt in edit. *Bomberg.*

IX. 9. ויזתא cum Vav maiuſculo: forſan ad indigitandum, illud ad nomen proprium filii Hamanis pertinere; quum alias facile pro praefixo haberi poſſit.

12. pro ומה priori leg. מה, ſed praef. ו a punct. add.

15. היהודיים vt in impr. et edit. *Bomb.* 1525. ſine nota marg. Item v. 18.

16. pro במדינות leg. בכל־מדינות, vt legit *Vulg.* Sed כל eraſum.

18. pro ועשה *et faciendo*, leg. ועשר *et fecerunt*, vt habent LXX. *Targ. Syr.* et *Vulg.*

20. pro אל־ leg. את־, ſed correct.

24. לא להמם, ita praeuio לא, ſed expuncto.

Cap.IX.27. וקבל vt in impr. cum nota לו כ׳.

28. in ועיר priori praef. ו iugulatum.

32. pro דבריו leg. את־ימי, vt v. 31.

X.1. אחשרש vt in impr. cum nota margin. אחשורוש כ׳, quod in edit. *Bomberg.* 1525. in textu legitur.

LIBER ESRAE.

Cap.I.3. pro אשר בירושלם, is Deus ille eſt, *qui in Hieroſolyma* ſcil. colendus eſt, legitur איש בירושלם, is Deus ille *cuiuſlibet in Hieroſolyma.* Manu tamen ſeriori correctum איש in אשר.

5. לכל non punctatum.

6. pro בידיהם leg. בידם, ſed a punctat. correct.

8. pro מתרדת leg. מתרזת, ſed ז manu ſeriori corr. in ד.

10. pro ועשרה leg. ועשרים, ſed manu ſeriori corr. in lect. impr.

11. הכלים cum praef. ה, ſed non punctato.

II.1. נבוכד־נוצר. Ita diuiſim; ſed cum ו redundante, et nota יתיר ו׳.

2. מרדכי per Chatephkometz, prouti in Eſtherae libello ſcribitur, item in edit. *Gerſon.*

Pro רְחוּם leg. נְחוּם. Sed Neh. VII. 7. נְחוּם.

3. אלפים non punctatum. Conf. tamen Neh. VII. 8.

25. pro ערים leg. יערים, melius, coll. Neh. VII. 29. Ita LXX. *Arabs* et *Vulg.*

Pro ושלשה leg. ואחד. Conf. tamen Neh. VII. 29.

28. ועשרים cum praef. ו.

42. pro עקּוב leg. עקוֹב. Item v. 45.

43. חשוֹפא per Cholem.

44. pro פדון leg. סרון, ſed ס mut. in פ.

45. pro לְבָנָה leg. לְבָנָה.

Pro חֲגָבָה leg. חֲגָבָה,

Cap.

Cap.II.46. שמלי vt in impr. ſine Keri in marg. vt in edit. *Bomb.* 1525. et *Menaſſ. b. Iſr.* Vid. Neh. VII. 18.

50. נפיסים ſec. Chetibh, cum nota ו ק.

55. ספרת ſine ה demonſtr. melius.

64. וששים cum praef. ו.

66. pro ארבעים leg. ערבעה etiam punctatum; ſed manu ſeriori correct.

70. pro וַיֵּשְׁבוּ *et habitauerunt*, leg. וַיָּשֻׁבוּ *et reverſi ſunt*: melius. Ita *Syrus*.

III. 1. כל־העם praeuio כל, melius.

2. ואחיו alterum omiſſum.

אלהי praemittit יהוה, non male; licet punctatum non ſit.

3. Keri ויעלו in textu; ſed expuncto ו mut. in Chetibh, ſine nota marg.

4. ועולות plene et pluraliter; melius, vt in edit. *Gerſon*. Ita *Arabs*.

8. אלהים ſine ה demonſtr. ſed a punctat. add.

בחדש השני a manu demum recentiori punctata.

9. ובניו cum praef. ו. Recte.

10. pro דויד leg. דוד.

11. pro ובהודת leg. והודות, ſed corr. in ובהודאות.

12. הלוים ſine praef. ו.

ובשמחה cum praef. ו, melius. Ita *Syrus*.

IV. 2. ולא ſec. Chetibh, cum nota marg. לו ק. Obſervat hic LVD. CAPPELLVS Lib. 3. Crit. S. Cap. 10. §. 16. p. 115: *Keri monet legendum* לו. *Editio tamen Plantiniana nullum hic notat Keri, vti nec Edit. Munſteri in quarto.* (Nec vt addere poſſumus, edit. *Bomberg.* 1525.) *Vulgat. ſequitur τὸ Keri*, ecce nos immolauimus victimas etc. *vbi forte legendum* ei *pro* ecce. *Sic LXX.* αὐτῷ ἡμεῖς θυσιά-

σιάζομεν. *Ab. Ezra monet quidem legi* לו, *ſcribi vero* לא, *attamen et τὸ Cetib tuetur, vt eius hic ſit ſenſus,* nos non ſacrificauimus, *ſupple,* praeterquam illi: *quod ſupplementum recte admitti poteſt, atque ſic retineri τὸ Cetib.* Immo praeferendum hoc adeo videtur. Quamuis enim *Syrus* quoque et *Arabs* τὸ Keri exprimant, nec facile probari poſſit: Samaritanos a ſacrificiis hactenus plane abſtinuiſſe, 2 Reg. XVII. 33. 35. 36; vero tamen vix ſimile eſt, quod iſtorum ſacrificiorum mentionem nunc facere voluerint, quorum approbationem, a Iudaeis ſingulari ſtudio cultum ſacrum ſecundum legis diuinae praeſcripta reſtaurantibus, ſibi polliceri non poterant: quum expreſſa lege Deut. XII. 5. ſq. 11. ſq. omnes extra templum victimarum immolationes pro illegitimis fuerint declaratae. Potius ex hoc ipſo motiuo, quod hactenus deficiente templo ſacrificare nequiuerint, in ſocietatem Iudaeorum recipi cupiebant, communem ad templi reaedificationem operam offerentes. Recte hinc *Lutherus,* editionem *Gerſonianam* ſequutus: **und wir haben nicht geopfert, ſint der Zeit Aſſar-Haddon, der König zu Aſſur, uns hat herauf gebracht.**

Cap. IV. 2. pro אֲסַר חַדֹּן leg. אֲסַרְחַדּוֹן coniunctim. Ita edit. *Menaſſ. b. Iſr.* ſed diuiſim.

3. pro להם leg. אלהם.

Pro בית leg. את־בית. Sed particula את plane non punctata, בית vero manu demum ſeriori.

אלהינו ſine praef. ל, ſed a punctat. add.

4. ידי omiſſ. ſed in marg. add.

Keri ומבהלים in textu, vt in Cod. *Berol.* ante corr. cum nota: ומבלהים כת׳ ומבהלים ק׳.

Cap.

Cap.IV. 5. וְסִכְרִים per Chirek.

וְעַד־מַלְכוּת דָּרְיָוֶשׁ מֶלֶךְ פָּרָס omiss. sed manu recentiori in marg. literis Rabbinicis add.

7. pro כְּתַב *scripsit*, leg. כְּתָב *scriptum.*

בִּשְׁלַם per Patach.

Pro מִתְרְדַת leg. מִתְרְזַת.

Pro כְּנָוְתָהּ leg. כְּנָוָתֵהּ, cum nota תיו׳ ק׳.

9. ארכויא in textu, sine nota marg. vt in edit. *Gers.*

Pro דֶּהָוֵא leg. דֶּהָהֵיא, sed posterius ה expunctum; י vero mut. in ו, cum nota י׳ ק׳.

11. pro פַּרְשֶׁגֶן leg. פַּתְשֶׁגֶן, vt Esth. III. 14. IV. 8.

עַבְדָיךְ pluraliter, vt in impr. et edit. *Bomberg.* 1525. ac *Menass. b. Isr.* Recte: addita tamen nota יתיר י׳.

12. וְשׁוּרַיָּא שַׁכְלִילוּ in textu, vt in Cod. *Berol.* edit. *Gerson.* aliisque, cum nota: וְשׁוּרֵי אֲשַׁכְלִלוּ כת׳ וְשׁוּרַיָּא שַׁכְלִילוּ ק׳.

13. תִּתְבְּנֵא omiss. sed manu seriori in marg. add.

Pro מַלְכִים leg. מַלְכִין.

23. מַלְכָּא non punctatum.

V. 1. pro נְבִיאַיָּא leg. נְבִיָּא.

Pro יְהוּדָיֵא leg. יְהוּדָיֵא.

6. שְׁתַר sine praef. ו, sed superscr.

8. pro וְהוּא leg. וְהוּא.

9. pro לְשָׂבַיָּא leg. לְסָבַיָּא.

10. כשם cum praef. כ.

11. pro הֲוָא leg. הֲוָת.

12. pro כַּסְדָּיָא leg. כַּשְׂדָּיָא, sine nota marg.

13. pro דְּנָה leg. דְּנָא, sed non punctat.

15. אלה vt in impr. sed ה iugulat. sine nota marg.

VI. 3. pro יִתְבְּנֵא leg. יִתְבָּא, sed נ superscr.

7. pro וּלְשָׂבֵי *et seniores*, leg. וּלְשְׁבִי *et captiuitas*,

 vt

vt reddit *Syrus*; *Iunius* vero et *reduces*, qui in suo etiam Codice ita legisse videtur.

Cap. VI. 11. pro אע leg. אח, sed correctum.

12. pro אלהא leg. אלהך, sed ך mut. in א.

13. דריוש, quod etiam *Syrus* omittit, deest; sed in marg. add.

14. pro נביאה leg. נביא.

15. ושיציא vt in impr. sine Keri in marg. vt in edit. *Bomberg*. 1525. et *Menass. b. Isr.*

16. דנה omiss. Ita LXX. *Arabs* et *Vulg.*

17. דכרין מעתין אמרין ארבע מאה omiss. sed in marg. add.

לחטיא vt in impr. cum nota ל יתיר.

VII. 1. ואחר vt in impr. Sed praef. ו expunctum, quod omittunt *Syrus* et *Arabs*.

8. pro ויבא leg. ויבאו, melius. Ita *Syrus*, LXX. *Arabs* et *Vulg.*

10. post יהוה add. אלהיו, sed non punctat.

16. pro ודהב leg. וזהב.

17. pro אלהכם leg. יהוה אלהכון. Sed יהוה non punctat.

18. עלך in textu, sine nota marg.

Pro אֶחָיךְ leg. אַחָךְ, sine nota marg.

Pro ודהבה leg. וזהבא.

19. השלם קדם אלה ירושלם omiss. sed in marg. add.

20. ושאר השחות בית אלהך similiter.

22. pro ועד leg. עד, sed praef. ו add.

24. pro אלהא leg. אלהנא.

Pro דנה leg. דנא, sed non punctat.

Pro עליהם leg. עליהון.

28. לכל sine praef. ו.

Cap.

Cap.VIII. 5. ועמו omiſſ. ſed in marg. add.

8. pro זבריה leg. זכריה. Ita *Syrus.*

12. pro ועשרה *et decem*, leg. ועשרים *et viginti.* Ita *Syrus.*

13. יעיעל in textu, ſine nota marg. vt in edit. *Gerſ.*

14. Keri וזכור, quod etiam exprimunt *Syrus* et *Vulg.* in textu, ſine nota marg.

Pro ועמהם leg. ועמו, vt in Cod. *Berol.* et edit. *Gerſon.* Conſentiunt LXX.

15. pro אהוא leg. אחוא.

17. pro ואוצאה leg. ואוציאה, ſed י a punctatore mut. in ו, cum nota margin. ואצוה ק. Confirmat Chetibh noſtri Codicis obſeruationem Cappelli Lib. 3. Crit. S. Cap. 9. §. 11. p. 8. *Nihil* ait, *neceſſe eſt ſollicitare τὰ Cetib: nam recte legi poteſt* אוֹצָאָה, *cum defectu τοῦ Iod, pro* אוֹצִיאָה emiſi eos, *vt ſit futurum Hiphil verbi* יצא exiuit, egreſſus eſt, *vt hic ſit ſenſus:* feci eos egredi ad Iddo, *hoc eſt miſi eos ad Iddo, quomodo reddidit Vulgata Verſio, et LXX. ἐξήνεγκα αὐτοὺς, eodem ſenſu: legerunt nempe ſecundum τὸ Cetib.*

Pro אדו leg. אדן.

הנתינים in textu, ſine nota marg.

18. ויביאו non habet א dageſſatum, quod nec in edit. *Bomb.* 1525. deprehenditur, nec in edit. *Menaſſ. b. Iſr.*

19. ואחיו cum praef. ו.

20. pro דויד leg. דוד.

21. צום, quod etiam omittunt *Syrus* et *Arabs*, deeſt; ſed manu ſeriori in marg. add.

25. ואשקלה in textu, ſine nota marg.

Cap.VIII. 25. pro ההרימו *quam obtulerant*, leg. החרימו *quam deuouerant*; ſed ח eraſum, et ה manu ſeriori in marg. poſitum.

27. טובה omiſſum.

28. pro אלהם leg. להם.

29. הכהנים vt in impr. ſed praef. ו a punct. add.

33. בְּנֵיו vt in impr. ſed manu ſeriori corr. in בּנֵי.

34. pro וַיִּכָּתֵב *et deſcriptum eſt*, leg. וַיִּכְתֹּב *et deſcripſit*.

IX. 1. והיבוסי, item והעמני et והמאבי, cum praef. ו.

6. ואשמתינו pluraliter. Ita LXX. *Syrus*, *Arabs* et *Vulg*.

7. וכהנינו cum praef. ו, quod exprimunt *Syr*. et *Vulg*.

8. pro יָתֵד leg. יֶתֶר.

כמעט cum praefixo כ.

בעבדתינו pluraliter. Item v. 9.

12. pro תשאו *ſumite*, leg. תתנו *date*, etiam punctatum; ſed manu ſeriori atramento obductum, in marg. vero תשאו.

Pro ולא leg. ואל.

Pro לבניכם vltimo leg. לבניהם, ſed τῷ ה manu ſeriori כ ſuperſcr.

13. ובאשמתינו pluraliter, vt habent *Syrus* et *Arabs*.

אלהינו praemittit יהוה, ſed non punctat.

מעונינו pluraliter. Ita LXX. *Syrus* et *Arabs*.

X. 1. בכה praemittit היה in margine.

2. עילם in textu; ſed י mut. in ו, cum Keri in marg.

Pro יש leg. מה יש, ſed מה non punctat.

Pro לישראל leg. ישראל; quod tamen punctis orbatum reliquit punctator, eiuſque loco in marg. poſuit לאלהינו. Sed hanc deinde vocem manus ſerior vncinulis incluſit; ישראל in textu autem punctauit, et praf. ל adiecit atramento pallidiori.

3. pro ארני leg. יהוה.

Cap.

Cap.X.4. pro עִמָּךְ *tecum*, leg. עַמְּךָ *populus tuus*, vt habet *Syrus*.

7. pro וירושלם leg. ובירושלם.

Pro לכל leg. ובכל, forsan melius. Ita *Syrus*.

9. החדש cum ה demonstr.

12. pro כדבריך *secundum verba tua*, leg. דברך *verbum tuum*; sed י superscr. sine nota marg. Singularem habent LXX. *Ar*. et *Vulg*. pluralem *Syrus*.

14. pro וכל leg. לכל.

16. pro וַיִּבָּדְלוּ *et selecti sunt*, leg. וַיַּבְדִּילוּ *et seligere fecerunt*. *Syrus* ita: *separauit Esra* etc.

Pro לדריוש leg. לְדָרְיָוֶשׁ.

17. האנשים cum ה demonstr. sed non punctato.

21. pro ואליה leg. וְאֵלִיָּה.

29. pro ועדיה leg. ועזיה. *Syrus* habet *Ozia*.

ירמות vt in impr. sine Keri in marg. vt in edit. *Bomberg*. 1525. et *Menass. b. Isr*.

31. pro ובני leg. ומבני, vt habent LXX. et *Vulgat*. Sed מ expunctum.

32. in fine additur שמען, sed non punctatum.

33. ושמעי cum praef. ו. Item v. 38.

35. כלוהי vt in impr. cum nota הו׳ ק׳.

37. ויעשו vt in impr. cum nota שו׳ ק׳.

43. מבני vt in impr. sed praef. ו add.

ידי in textu; sed י mut. in ו, cum nota דו׳ ק׳.

בניה vt in impr. sed praef. ו add. a punctat.

44. נשאו in textu, sine Keri in marg.

Posterius נשים omissum, forsan non male; sed in marg. add.

LIBER NEHEMIAE.

Cap. I. 5. ואמרה cum ה paragog.

Cap. I. 5. והחסר cum ה demonstr.

9. אקבצם *et colligam eos*, vt in impr. Sed a punctatore superscripto כ mut. in אקבצכם, *et colligam vos*. Melius. Ita *Syrus*, *Arabs* et *Vulgat*.

והביאותים in textu; sed י mut. in ך, cum Keri in marg.

11. עבדיך pluraliter.

ואל־תפלת עבדיך omiss. sed in marg. add.

II. 2. pro ריע *afflictio*, leg. רַע *malitia*. Ita LXX. πονηρία καρδίας, et *Vulg*. *malum nescio quod in corde tuo*. Et haec etiam Regis suspicio non exiguum Nehemiae incussit terrorem, vt sequentibus indicat verbis: ואירא הרבה מאד, quae tamen seriori demum manu punctata sunt.

4. pro לִי leg. לוֹ.

6. וַיְשַׁלְחֵנִי in Piel.

7. pro יַעֲבִירוּנִי *transire me faciant*, leg. יַעֲבְדוּנִי *seruire faciant mihi*.

8. pro אשר למלך leg. לאמר.

ולחומת pluraliter per Cholem. Ita *Syr*. *Arabs* et *Vulg*.

10. העמני omiss. sed manu recentiori in marg. add.

Pro לבני leg. אל־בני.

13. pro האשפת leg. האשפתות, sed prius ת expunct.

שׁבר per Schin, vt in edit. *Menass. b. Isr.* quomodo legisse videntur LXX. συντρίβων.

Pro חמ ו פרוצים leg. המה פרוצים.

16. pro עשה posteriori leg. עֹשֵׂי pluraliter, vt in edit. *Menass. b. Isr.* Ita *Syr*. LXX. *Arabs* et *Vulg*.

17. pro נצתו leg. נתצו, sed correct.

חומת pluraliter. Ita *Arabs* et *Vulgat*.

18. ובנינו vt in impr. in praeterito; sed a punct. corr. in ונבנינו in futuro, quod exprimit *Syrus*.

Cap.

Cap. II. 19. עלינו vt in impr. ſed correct. in לנו.
הזה vt in impr. etiam punct. ſed virgula tranſfix.
20. pro אתם leg. להם.
Pro ואנחנו leg. ואנחו, ſed נ ſuperſcr.
III. 5. צוארם in textu, ſine nota marg.
7. החזיקו pluraliter: melius, vt habent LXX. et *Vulg.*
8. pro צורפים *conflatores* vel *aurifabri*, leg. צופים *ſpeculatores.*
10. נגר ſine praef. ו, quod etiam omittit *Vulg.* edit. *Gerſon.* et *Lutherus.*
15. ויעמידו vt in impr. ſine nota marg. Pluralem adhibet *Syrus.*
Pro דויד leg. דוד. Item v. 16.
16. pro בית־צוּר leg. בית־צוֹר.
Pro הַגִּבֹּרִים leg. הַגִּבָּרִים.
18. pro חֵנָדָד leg. אֲחִינָדָד.
20. זַבַּי ſecundum Chetibh, ſine Keri in marg. vt in edit. *Bomberg.* 1525. LXX. Ζαβȣ̃.
21. עד ſine praef. ו.
30. אחריו in textu, ſine nota marg. Item v. 31.
31. pro עֲלִיַּת *aſcenſum*, leg. עֲלֹזֹת *exultationes.*
32. ובין עלית הפנה, quae etiam *Syrus* omittit, deſunt; ſed in marg. add.
34. pro לִפְנֵי leg. לְפָנָיו.
36. pro אל leg. על, melius. Ita *Vulgat.*
Pro שביה *captiuitatis*, leg. שְׁבִיָם *captiuitatis eorum.* Ita *Syrus.*
IV. 1. pro לחמות leg. לחוֹמַת in ſingulari, vt habent LXX. *Syr.* et *Vulg.*
5. pro והשבתנו *et ceſſare faciemus* opus, leg. והשבתנום *et ceſſare faciemus eos*, cum opere.
7. בצחיחים ſec. Keri in textu, ſine not. marg. vt in edit. *Gerſon.*

Cap.

Cap. IV. 8. pro אדני leg. יהוה.

9. כל־אויבינו. Ita praeuio כל.

ונשב in textu, sine nota marg. vt in Cod. *Berol.*

* Pro אל־מלאכתו leg. למלאכתו.

11. pro עשה leg. עשי pluraliter, vt exprimunt *Syrus* et *Arabs*; sed י mut. in ה.

15. חצים sine praef. ו.

16. למשמר cum praef. ל, melius. Item למלאכה.

V. 7. pro משא *foenus*, leg. מַשָּׂא *onus*, vt in edit. *Bomberg.* 1525. et *Menass. b. Isr.*

נשאים vt in impr. et edit. *Bomb.* sine nota marg.

8. מצאר praemittit צמאר, sed non punctat.

9. ואומר in textu plene, sec. Keri, quod etiam sequuntur Vers. ant. Sed י a punct. superscr. et מ per Saegol punctatum, sine nota marg.

10. pro המשא leg. הַמַּשָּׂא, vt in edit. *Bomb.* 1525. et *Menass. b. Isr.*

11. pro זיתיהם leg. שדותיהם, sed non punct. in marg. vero וזיתיהם cum praef. ו.

13. pro ובכה leg. ככה, sed praef. ו a punct. add.

15. pro אַחַר *post*, *vltra* vel *praeter*, leg. אֶחָד *vnus* vel *singuli*.

16. קנינו *emimus*, vt in impr. sed correctum in קניתי *emi*: melius. Sic etiam habent LXX. *Syrus* et *Vulg.*

17. pro שלחני *ad mensam meam*, leg. שלחנו *ad mensam nostram*; sed ו mut. in י. *Syrus* ita: *quisque cum mensa sua.*

18. בין sine praef. ו, sed a punct. add.

VI. 1. pro וטוביה leg. ולטוביה, melius.

3. pro אַרְפֶּהָ *dum remisero illud*, leg. אַרְפֶּה *dum remisero.* Ita *Syrus* et *Arabs.*

6. pro וגשמו leg. וְגֶשֶׁם. *Syrus* habet *Gessom.* LXX. vocem omittunt.

Cap.

Cap. VI. 8. אשר אתה אמר non punctat.
14. אלה similiter.
16. pro וַיִּרְאוּ *et timuerunt*, leg. וַיִּרְאוּ sine Metheg, *et viderunt*, vt in edit. *Bomberg.* 1525. et *Menass. b. Isr.*
19. pro לפני et ודברי leg. לפניו et ודבריו, sed ו in fine erasum.
VII. 3. ויאמר sec. Chetibh, *et dictum fuit*, scil. a me, vt in edit. *Bomb.* 1525. quamuis superscripto circello. Sed ו expunct. cum nota ואמר ק.
7. מספרת vt in impr. sed expuncto ת mut. in מספר, vt Esr. II. 2.
Pro נְחוּם leg. נָחוּם. Ita *Syr.* et *Vulg.*
19. et 20. permutantur, ita vt 20. praecedat.
27. pro עשרים leg. שמנים.
33. et 34. pro אחר *alterius*, leg. אֶחָד *vnius.* LXX. et *Syrus* vocem omittunt.
43. להודיה in textu, sine nota marg.
49. pro גָּחַר leg. גָּחָר. *Vulg. Gaher.*
52. נפשסים sec. Keri in textu defect. sed ו superscr. sine nota marg.
54. pro בצלית leg. בצלות, vt Esr. II. 52. Sed ו iugulat. cum nota ו ק. LXX. βασαλὼθ. *Syrus: Besslaoth. Vulg. Besloth.*
57. הספרת cum ה demonstr. sed expuncto, quod etiam deest Esr. II. 55.
63. לאשה cum praef. ל.
64. pro נמצא leg. נמצאו, vt Esr. II. 62. et in edit. *Gerson.*
66. pro ארבע antea scriptum videtur ארבעין, sed erasis literis vltimis corr. in lectionem impr.
68. qui etiam apud LXX. et *Syrum* deest, omiss. in

in marg. vero add. ita vt pro וְששׁה legatur ושמנה.

Cap. VII. 71. pro רבות leg. רבאות, sed ות expunctum.

VIII. 3. pro אל leg. את, sensu non minus commodo.

4. ומשלם cum praef. ו.

5. pro הַסֵּפֶר leg. הַסֹּפֵר. *Syrus* ita: *aperuitque Esra Scriba librum legis.*

10. חדות sine praeuio כי.

היא omissum.

11. אל sine praef. ו.

12. pro וּלְשַׁלַּח leg. וְלִשְׁלֹחַ.

14. pro ביד leg. את. Ita LXX. et *Syrus*.

16. post וברחוב prius add. העיר, sed non punctat. et fere erasum. LXX. ita: *et in plateis civitatis, et vsque ad portam Ephraem.*

18. חג omiss. sed in marg. add.

IX. 2. pro חטאתיהם leg. חטאתם, sed יה superscr. a punctat.

4. pro שבניה leg. שכניה. Item v. 5. Ita LXX.

6. pro אתה leg. את, cum nota אתה ק.

Pro את leg. אתה in textu, sine nota marg.

ושמי cum praef. ו, quod exprimunt LXX. *Syr.* et *Vulg.*

8. pro ומצאת *et inuenisti* cor eius, leg. ומצאתו *et inuenisti eum* cum corde suo. Sed ו iugulatum.

17. pro לְעַבְדֻתָם leg. לְעַבוֹדָתָם.

חסר in textu, vt in edit. *Gerson. Bomberg.* 1525. et *Menass. b. Isr.* Sed ו a punct. add. cum nota marg. יא כה ו ברי תיבו ולא ק.

18. הערוך pluraliter, vt habent LXX.

Pro ממצרים leg. מארץ מצרים. Ita *Syrus*, *Arabs*, edit. *Gerson.* et *Lutherus*.

Cap.

Cap. IX. 20. pro נתת priori leg. נתתי, ſed י expunctum.
29. poſt יעשה leg. אתם, ſed non punctat.
30. pro בם leg. בהם.
33. ואנחנו vt in impr. ſed חנ non punct. et iugulat.
35. pro במלכותם *in regno ſuo*, leg. במלכותך *in regno tuo*: melius. Ita *Syrus*, LXX. et *Arabs*.
ולא עבדוך cum praef. ו.
36. הנה vt in impr. ſed praef. ו add.
X. 1. על ſine praef. ו.
5. pro שבניה leg. שכניה. Item v. 11. 13. et Cap. XII. 3. 4.
9. pro מעזיה leg. מעדיה, vt infra Cap. XII. 5.
Pro בלגי leg. בלגה, ſed ה mut. in י.
10. pro בִּנּוּי leg. בִּגְוַי.
11. pro פלאיה leg. פלאה, vt in edit. *Gerſon.*
15. בָּנִי vt in impr. ſed corr. in בִּגְוַי.
20. ניבי in textu, ſed corr. in נֵבַי, ſine nota marg.
30. pro נִתְּנָה *data eſt*, leg. נְתַתָּה *dediſti eam.*
32. ולא cum praef. ו.
Pro ומשא leg. ומשׂא, vt in edit. *Menaſſ. b. Iſr.*
33. עלינו omiſſ. ſed in marg. add.
34. ולעלות pluraliter; ſed expuncto ו correct. in ולעלת.
36. ארמתינו pluraliter.
37. poſt בתורה add. משה, ſed non punctat.
38. pro לכהנים leg. אל־הכהנים.
ארמתינו et עבדתינו pluraliter.
39. pro בַּעֶשֶׂר leg. נַעֶשֶׂר, ſed נ mut. in ב.
40. והמשרתים cum praef. ו.
XI. 3. איש omiſſ. ſed in marg. add.
5. pro חֲזָיָה leg. חֲזִיָּה.
Pro עדיה leg. עזיה.
7. pro יועד leg. יוֹעֶזֶר.
Pro קוליה leg. קֹלִיָה. Ita *Syrus.*

Cap.XI. 15. בּוּנִי non habet ב dageſſatum.
17. pro וַאֲבְדָא leg. ועבורה, ſed correct. יהותון in textu, ſine nota marg.
19. pro עקּוּב leg. עקּוֹב.
25. pro ובנתיה leg. ובבנתיה.
Pro וחצריה leg. ובחצריה, ſed ב expunctum.
27. ובבנתיה cum praef. ב.
28. omiſſus, ſed in marg. add.
31. pro וְעַיָּא leg. וְעַזָּה.
XII. 1. הלוים ſine praef. ו.
4. pro גנתוי leg. גנתון, vt v. 15. Cap. X. 6. et in Verſ. *Vulg.*
8. pro הַיְּדוֹת leg. הַיְדוֹת.
9. ועני in textu, ſed י mut. in ו, cum Keri in marg.
14. pro לִמְלוּכִי leg. לַמְּלוּכִי, cum Keri in marg.
15. pro עַדְנָא leg. עֶדְנָא.
16. לעדוא vt in impr. cum nota קְ ו.
17. pro פלטי leg. פִּלְטַי.
25. pro עקּוּב leg. עקּוֹב, vt Cap. XI. 19. et 1 Chron. IX. 17.
Pro באספּי *in congregationibus*, leg. באפסי *in finibus*: melius.
Pro הַשְּׁעָרִים *portarum*, leg. הַשֹּׁעֲרִים *ianitorum*.
36. pro מִלֲלַי leg. מְלַלַי.
Pro גִּלֲלַי leg. גִּלְלַי.
37. pro דויד leg. דוד.
Pro בַּמַּעֲלָה leg. בְּמַעֲלֶה, addito עיר ſed non punctato.
38. pro לְמוֹאֵל leg. לְמוֹאֵל, ſine nota marg.
44. ולכנים cum praef. ו.
45. ושלמה cum praef. ו, recte. Ita *Syrus* et *Arabs.*
46. ראש vt in impr. ſine Keri in marg.

Cap.

Cap. XIII. 1. ונמצא כתוב בו a manu demum seriori punctata.

3. pro עֶרֶב leg. עֵרָב, et in marg. רָב.

5. מצו׳ת per Cholem, pluraliter. Ita *Vulg.*

ותרומ׳ת pluraliter. Ita LXX. *Syr. Ar.* et *Vulg.*

13. pro לָאו׳צָרה leg. וָאוּצְרָה, et post צ insertum ְ.

Pro לַחֲלֹ׳ק leg. לְחָלֵק.

14. pro ובמשמרֵיו leg. ובמשמרָ׳ו.

15. post ואעיד in marg. add. בם, non male, vt v. 21. Ita *Syrus* et *Arabs*.

16. דאג sec. Chetibh, cum nota ל כה כן.

18. את־יום השבת. Ita interposito יום, quod habent *Syrus* et *Arabs*.

19. לפני vt in impr. sed non punctat. in marg. vero ביום, forsan melius. Ita *Vulg.*

Pro וַיִּסָּגְרוּ *vt clauderentur*, leg. וַיִּסְגְּרוּ *vt clauderent.* Ita LXX. *Ar.* et *Vulg.*

21. pro בהם leg. בעם.

22. השערים vt in impr. sed ה mut. in ב.

23. אשדריות in textu, sine nota marg.

עַמּ׳וֹנִיּ׳וֹת ומואביות. Ita in margine, quum in textu desint.

24. ובניהם חצי מדבר אשדורי׳ת omiss. sed in marg. add. et quidem vltimum verbum אַשְׁדֹּ׳דִיּ׳וֹת.

28. pro יוירע leg. יודרע, sed ד mut. in ר. LXX. Ἰωαδὰ.

LIBER PRIOR CHRONICORVM.

Cap. I. 6. pro ורי׳פת leg. וריפת, vt Gen. X. 3. Ita LXX. *Vulg.* edit. *Gerson.* et *Lutherus.*

7. pro ותרשישה leg. ותרשיש, sed ה superscr.

Pro ורודנים leg. ודדנים, vt Gen. X. 10. Ita *Syr.* et *Vulg.* Item edit. *Menass. b. Isr.*

Cap. I. 11. לודים in textu; ſed alterum י ſuperſcr. cum nota ' יתיר.

16. poſt hunc Verſum ex Gen. X. 18. integer verſiculus inſeritur: ואחר נפצו משפחת הכנעני, ſed praeter vocem primam non punctat.

20. pro ירח leg. עֵינָן, in marg. vero ירח.

22. pro עֵיבָל leg. עוֹבָל, vt Gen. X. 28. *Syr.* et *Ar.*

41. pro דישׁון leg. prima vice דִּישָׁן, vt Gen. XXXVI. 26. ſec. vice vero דישן, vt in edit. *Gerſon.*

Pro חַמְרָן leg. חֶמְדָּן, vt Gen. XXXVI. 26. *Arabs* legit *Hamdan.*

46. pro בְּדַד leg. הֲדַד, ſed ה mut. in ב.

Pro עוית vt in impr. ſed correctum in עוית ſine nota marg. Ita Gen. XXXVI. 35. *Syr. Ar.* et *Vulg.*

50. poſt בעל חנן leg. בן־עכבור, ſed non punct.

Pro פָּעִי leg. פָּעוּ, vt Gen. XXXVI. 39. et apud *Syr. Ar.* et *Vulg.*

51. עליה vt in impr. ſine not. marg. vt in edit. *Bomberg.* 1525. ſuperimpoſito tamen circello.

II. 3. נולד vt in impr. *natus eſt*, ſcil. vnus poſt alterum; ſed ו in fine a punct. add. Melius, vt legunt LXX. *Syr.* et *Vulg.*

26. pro אשה leg. אשת.

34. מצרי omiſſ. ſed in marg. add.

38. הליד את־עזריה ſimiliter.

39. ועזריה הליד את־חלץ וחלץ pari ratione.

46. pro גָּזֵז leg. גָּזָן. *Syrus* ita: *Horan autem genuit Gozan.*

47. pro יָהְדָי leg. יֶהְדָּי.

Pro וְגֵישָׁן leg. וְגֶשֶׁן a manu ſeriori punctatum.

ופלט ועיפה ושעף manu demum ſeriori punctata.

48. ילד vt in impr. Sed in fine ה a punct. add. non male.

Cap.

Cap.II. 52. pro המנחות leg. הַמְּזוּזוֹת.

53. ישבי in textu, fine nota marg. vt in edit. *Gerson.*

III. 1. דוד defect. sed ו superſc.

2. לאבשלום vt in impr. Ita forſan Abſalom dictus, quaſi in pacem Patri datus.

3. pro יתרעם leg. יתרם, sed ע superſcr.

4. poſt ששה in marg. add. אלה, quod habent *Syr.* et *Arabs.*

5. pro נולדו leg. נוֹלְדוּ, melius, vt in Cod. *Caſſellano.*

6. poſt ואלישמע in marg. add. ואלידע ex v. 8. Ita *Syr. Ar.* et *Vulg.*

19. pro ובן leg. ובני. Recte, vt habent LXX. *Syr.* et *Ar.*

20. pro וחשבה leg. וחשׁוּבה.

Pro יושב leg. יוֹשב. Ita *Vulg.*

23. pro ובן leg. ובני. Recte.

24. הודויהו in textu, ſine nota marg.

IV. 7. וצחר ſec. Keri in textu, vt in edit. *Gerſon.* LXX. καὶ Σαάρ.

8. וּמִשְׁפַּחַת ſingulariter, vt habet *Vulg.*

9. לאמר omiſſ. ſed in marg. add.

18. pro אבי גדר *patrem Gedor*, leg. אביגדור coniunctim.

20. ותולון ſec. Chetibh, ſine Keri in marg.

21. ובני cum praef. ו.

22. pro כזבא leg. כֹּזֵבָא, coll. Gen. XXXVIII. 5.

24. ובני cum praef. ו a punct. add.

29. pro ובבלהה leg. וּבְבִלְהָה.

33. pro הָאֵלֶּה ciuitatum *iſtarum*, leg. הָאָלָה ciuitatum *execrationis*, coll. Num. XXI. 3.

Pro זאת leg. זֹאת.

37. pro אַלּוֹן leg. אֵלוֹן.

38. pro בְּשִׂיאִם *principes*, leg. נְשֻׂאִים *ferentes.*

Cap.IV.41. הַמְּעִינִים sec. Chetibh, sine Keri in marg. LXX. τοὺς Μιναίους, coll. 2 Chron. XXVI. 7.

V. 1. pro לִבְנֵי יוֹסֵף leg. לְיוֹסֵף, melius, vt v. 2. Ita LXX. *Syrus* et *Arabs*. Interim a punctatore correctum. לבכורה praemittit על, sed non punct. et iugulatum.

7. pro וזכריהו leg. וזכרדהו, sed ד mut. in י.

12. pro וְיַעְנַי leg. וְיַעֲנִי.

18. pro נֹשְׂאֵי leg. נִשְׂאֵי.

25. pro אבותיהם leg. אבתם.

26. ונהר vt in impr. sed praef. ו expunctum, quod omittit *Syrus*.

VI.6. pro יְאַתְרַי leg. יְאַתְרִי.

8. pro וְאֶבְיָסָף leg. וַאֲבִיָסָף.

11. בני in textu, sine not. marg.

16. דוד defectiue.

20. צִיף vt in impr. cum nota ק צוף.
בן־מחת omissum; forsan non male, quia eius v. 11. nulla fit mentio. Interim in marg. add.

22. בן־תחת בן־אסיר omiss. sed in marg. add.

29. pro קִישִׁי leg. קוּשִׁי. Ita *Vulg*. coll. Cap.XV. 17.

34. על־בני ישראל. Ita inserto בני.

41. pro נָתְנוּ *dederunt*, leg. נִתְּנוּ *datae sunt*.

43. pro חִילֵן leg. חֵלֵן.

53. ואת־בית חורון ואת־מגרשיה omiss. sed in marg. add.

55. בני־מנשה. Ita praeuio בני.

58. ואת־ראמות ואת־מגרשיה, quae etiam omittit *Syrus*, desunt; sed in marg. add.
Pro עָנֵם leg. עֲנָם.

61. post חמון omitt. ואת־מגרשיה, sed in marg. add.

65. ואת־מגרשיה vltimum omiss. sed in marg. add.

VII. 1. ישיב vt in impr. sed corr. in ישוב, sine nota marg. *Arabs* habet *Iaseb*. Cap.

Cap. VII. 2. pro ויחמי leg. ויחמן.
דויד defectiue.
6. בנימן vt in impr. ſed בני praemittitur a punctatore: recte. Ita LXX. *Syrus*, *Arabs* et *Vulg.*
10. יאיש ſecundum Chetibh; ſed per Kübbütz, ſine nota marg.
11. pro חֲיָלִים *virium*, leg. חֵילִים, expuncto poſteriori י, *viribus ſuis.* In marg. vero lectio impreſſorum.
20. ותחת בנו omiſſ. ſed in marg. add.
23. pro ויקרא leg. ותקרא. Forſan melius: vxores enim filiis nomina dare ſolebant.
24. pro אֻזֵּן שארה leg. אֻזֵּן ואת־שארה.
25. pro וְרֶפַּח leg. וְרֶפַח.
Poſt ורשף add. בנו.
27. pro נוּן leg. נוֹן, melius, vt habet *Vulg.*
28. pro גזר leg. גדר.
31. pro בִרְזָוִת leg. בִּירְזָוִת, ſed י et ו expunct. ſine nota marg.
32. pro חותם nom. propr. leg. אחותם *ſororem eorum*; ſed א non punct. et iugulatum.
34. ורוהגה ſec. Chetibh, ſine Keri in marg. vt in edit. *Bomberg.* 1525.
35. pro ובנך leg. ובני, melius, vt habet *Vulg.*
Pro הֵלֶם leg. הֵלֶט.
36. pro וימרה leg. ומרה, ſed י ſuperſcr.
37. pro ושלשה leg. ושלשן.
39. pro ורציא leg. ורציא. Ita LXX.
40. בית omiſſ. ſed a punctat. ſuperſcr. במספרם cum praef. ב, quod exprimit *Syrus*; ſed non punctat. et tranſfixo.
VIII. 1. ובנימן non punctatum.

Cap.VIII. 5. pro ושפופן leg. ושפופם, vt Cap. VII. 12. et Num. XXVI. 39.

7. pro הֶגלם leg. הֶגלם. LXX. ἔτος Ἰεγλαάμ et sec. recens. *Alex.* ἰγλαάμ.

Pro אחיחר leg. אחיהר, et ו post ה superscr.

10. pro שָׁבְיָה leg. שָׁכְיָא. *Vulgat. Sechia.* Edit. *Bomberg.* 1525. habet שָׂכְיָה.

11. pro אביטוב leg. אחיטוב. *Arabs: Chatobum.*

20. pro וֶאֱלִיעֵנַי leg. וֶאֱלִיעֵנַי, vt Cap. III. 23. Ita LXX. et *Vulg.*

25. ופניאל sec. Chetibh sine Keri in marg.

31. pro וָזֶכֶר leg. וְזָבָד. *Syrus: Izabar. Arabs: Ezbad.*

37. pro בִּנְעָה leg. בִּנְעָא, sed corr. in בִּעְנָא, vt legunt LXX. et *Vulg.*

38. pro בֹּכְרוּ nom. propr. leg. בְּכֹרוֹ *primogenitus eius.* Ita et Cap. IX. 44. Et sic legerunt LXX. et *Syrus.*

IX. 3. בני אפרים sine praeuio ומן.

4. pro בֶּן־עַמְרִי בֶּן־אִמְרִי בֶּן־בָּנִימִן־בני פרץ *filius Amri, filius Imri, filius Bani, ex filiis Peretz,* leg. בֶּן־אִמְרִי בִּנְיָמִן בני פרץ. Sed אמרי demum manu seriori punctatum, ita vt sensus verborum sit: *filius Beniamin, filiorum Peretz.* Interim a punctatore in margine scriptum אָמְרִי, et ante בנימן superscriptum בן, adeo vt post hanc correctionem sequens emergat sensus: *Omri filius Beniamin, filiorum Peretz.* Ita fere *Syrus: Zeuri filius Amihud, filii Aamri, filii Emri, filii Beniamin, filiorum Phares.* Caeterum ad בנימן nulla in margine deprehenditur nota.

5. pro הַשִּׁילֹנִי leg. הַשִּׁילֹנִי.

Cap.

Cap. IX. 8. ואלה בן עזי vt in impr. sed a punctatore sequentem in modum correcta: וְאֵלֶה בְנֵי־עֻזִּי. Et sic legunt LXX. *Syrus* et *Arabs*. Impressi habent וְאֵלָה, nomen proprium: quam lectionem sequitur *Vulgat.*

12. pro מַלְכִּיָּה leg. מִלְכִּיָּה.

14. ומן בני מררי cum praef. ו, quod exprimit *Arabs*; sed non punct.

15. pro אסף leg. יוסף, sed non punct. in marg. vero אסף.

16. pro אסא leg. אסף. Ita *Syrus* et *Arabs*.

17. pro ועקוב leg. ויעקוב. *Syrus* et *Arabs* habent *Iacob*.

19. pro אֶבְיָסָף leg. אֲבִיסָף. *Vulg. Abiasaph*; item LXX. Sed *Syrus*: *Achsiph*; *Arabs* vero *Achusiph*.

23. והם vt in impr. sed a punctat. corr. in הֵמָּה. ולבית האהל cum praef. ו. Ita LXX. et *Vulg.*

29. ומהם vt in impr. sed a punct. correct. in וְהֵמָּה. Ita *Arabs*.

כל, quod etiam omittunt *Arabs* et *Vulg.* deest.

33. פטורים sec. Chetibh, sine Keri in marg.

35. יעיאל in textu, sed י mut. in ו, cum nota קׄ׳י.

אשתו vt in impr. Quamuis enim quidam Codices legant אחותו, quemadmodum etiam edit. *Bomb.* 1525. et *Menass. b. Isr.* Veram tamen lectionem esse אשתו, ex loco parallelo Cap. VIII. 29. colligitur, vbi ista lectio omnium consensu invenitur. Excipit quidem Io. Clericvs in Comm. ad h. l. p. 537: *difficile est dictu, vbi sit mendum: nam hic tam facile potest emendari Caput VIII. quam ex Cap. VIII. hic locus. Itaque* addit, *varietatem reliquimus, quae est in optimis editionibus.*

 Ipse

Ipſe tamen fatetur, in antiquis Codd. MSS. אשתר legiſſe *F. Iunium.* Eadem etiam lectio in 5. Codicibus exſtat KENNICOTTIANIS, nec non *Erfurtenſibus.* KIMCHI de apparenti contradictione, quae aſſumta altera lectione oriretur, tacet; licet illas in commentariis ſuis frequenter annotare ſoleat: et MARDOCHAI NATHAN hoc exemplum ad אשתר refert in *Concordantiis.* Conſentiunt omnes Verſiones antiquae. Vt taceam frequentiorem in genealogiis biblicis vxorum, quam ſororum fieri mentionem.

Cap. IX. 36. ונר omiſſ. vt Cap. VIII. 30. Sed in marg. add.

40. pro ומרי־בעל leg. מריב בעל, vt Cap. VIII. 34.

41. pro וְתַחְרֵעַ leg. וְתַחְרֵעַ.

43. pro בנעא leg. בענא, vt habent LXX. Sed non punct. et iugul. in marg. vero בנעא.

44. pro בֹּכְרוּ leg. בְּכֹרוֹ, vt Cap. VIII. 38. Vid. ibid. notata.

X. 1. איש omiſſum.

3. poſt ויחל in marg. add. מאד. Ita *Syrus.*

9. וישלחו omiſſ. ſed manu ſeriori in marg. add.

XI. 3. דוד defect. Item v. 5. vltimum, v. 7. 9. 17. et 18. vtrumque.

ברית omiſſ. ſed in marg. add.

4. pro הִיא leg. הוּא.

11. לדוד defect. ſed י ſuperſcr.

השלושים ſec. Chetibh, cum nota לי ק. LXX. *Syr. Ar.* et *Vulg. caput inter triginta.*

13. שערים, et quidem defectiue ſine ר ſcribitur, vt in 4. MSS. KENNICOTTIANIS; at per ר diſtinctum, vt in impr. Adeo vt defendi nequeat, per literarum transpoſitionem ita ſcriptum eſſe, quum prima lectio

ctio fuerit עדשים, vt 2 Sam. XXIII. 11. Nam commode satis apparens contradictio conciliari potest, si dicatur alteram agri partem hordeo, alteram lentibus consitam fuisse. Vid. *gute Sache der Göttl. Offenb. T.* 3. *Cap.* 7. *§.* 169. *p.* 216.

Cap. XI. 19. post אבה in marg. add. דויד.

20. Keri ולו in textu. Recte, coll. 2 Sam. XXIII. 18. Ita LXX. *Syrus, Arabs, Vulg.* et 2 MSS. KENNICOTTI.

24. pro ולו leg. ולא, cum not. marg. quam non agnoscunt impr. ר״ק.

25. הוא omiss. sed in marg. add.

ואל vt in impr. sed a punct. corr. in ועד.

33. pro הַבַּחֲרוּמִי leg. הַבַּרְחֻמִי, vt 2 Sam. XXIII. 31.

34. pro שגה, vt habet edit. *Michaelis*, leg. שגא, vt in edit. *Menass. b. Isr.* aliisque, et Cod. 2. 4. *Erf.*

35. pro אליפל leg. אליפַל. 2 Sam. XXIII. 34. אֱלִיפֶלֶט.

37. pro חצרו leg. חצרַי, vt 2 Sam. XXIII. 35. sec. Chetibh.

44. ויעואל in textu, sine nota marg.

47. pro המצביה leg. המצובִיה, LXX. ὁ Μεσωβία. Consentit *Vulgat.*

XII. 1. דוד defect. sed י superscr. Item v. 21.

3. ויזואל sec. Chetibh, sine Keri in marg.

5. החריפי vt in impr. et edit. *Gerson.* cum nota ר״ק.

7. pro בני leg. בן.

Pro הגדר ex *Gedor*, leg. הגדוד ex *turma.*

11. pro עתי leg. עתל, sed עתי superscr.

Pro אליאל leg. אליאב, vt habent LXX. Sed ב mut. in ל.

15. גדותיו in textu, sine nota marg.

Cap. XII. 16. לדויד defect.

17. שלום sine praef. ל, sed superscr.

18. השלישים in textu, sine nota marg.

22. דויד defect.

29. pro אחִי leg. אחִי.

38. pro עדרי *ordinantes*, leg. עזרי *adiuuantes*. *Vulg. expediti*.

שרית vt in impr. sed corr. in שְׁאֵרִית, sine nota marg.

XIII. 6. pro דוד leg. דויד.

Pro שֵׁם *nomen*, leg. שָׁם *ibi*.

8. ובשירים non punctatum.

9. pro עזא leg. עא, sed ז superscr.

12. דויד defect.

13. ארם omiss. sed in marg. add. plene.

XIV. 1. חירם vt in impr. et edit. *Bomberg*. 1525. cum nota חורם ק.

2. דויד defect. sed י superscr. Item v. 3. 11.

וכי־נשאת cum praef. ו.

10. פלשתיים vt in impr. sine Keri in marg.

12. pro וַיִּשָּׂרְפוּ *vt comburerentur*, leg. וַיִּשְׂרְפוּ *et combusserunt*.

XV. 1. דויד defect.

Pro לו altero leg. אליו.

2. דויד defect. sed י superscr. Item v. 3. 29.

Pro האלהים posteriori leg. יהוה, vt in edit. *Gers*.

18. pro השוערים *ianitores*, leg. השטרים *gubernatores*; forsan melius. Sed ט corr. in ע.

20. pro ואליאָב leg. ואליאל.

22. pro יסר *erudiendo*, leg. ישׂר *principatum tenebat*. LXX. ἄρχων τῶν ᾠδῶν. *Vulg.* vero: *prophetiae praeerat*.

Cap.

Cap.XV.24. pro ושבניהו leg. ושכניהו, vt in edit. *Menaſſ. b. Iſr.*

Pro מחצצרים leg. מַחֲצְצְרִים, ſuperſcripto poſteriori צ circello; ſed ſine nota marg.

28. ובכנרות cum praef. ב.

XVI. 1. דוד defect. ſed י ſuperſcr. Item v. 2. 7. 43.

6. ברית, quod etiam omittit *Syrus*, deſideratur.

16. ליצחק vt in impr. ſed צ expunctum et ש ſuperſcr.

22. במשיחי per Patach.

XVII. 1. דוד defect. ſed י ſuperſcr. Item v. 15. 18. 24.

יריעות vt in impr. ſed ה demonſtr. add.

4. בית ſine ה demonſtr.

9. pro לבלתו leg. לכלתו, ſenſu eodem.

10. pro לך leg. לָךְ.

11. pro מלאו leg. ימלאו, in futuro.

מלכותו vt in impr. ſed a punct. mut. in ממלכתו.

13. אני vt in impr. ſed praef. ו add. quod habet *Ar.*

16. דויד vt in impr. ſed י transfixum.

17. pro כתור *ſecundum rationem* vel conditionem hominis, leg. בְּתוֹךְ *in medio* hominum. Ita fere *Vulgatus: feciſti me ſpectabilem ſuper omnes homines.*

19. pro הגדלות leg. הַגְּדֻלּוֹת.

21. עם vt in impr. ſed praef. ל a punct. add. non male.

Pro גדלות leg. גדולות.

26. אלהים ſine ה demonſtr. ſed a punct. add.

XVIII. 3. דוד defect. ſed י ſuperſcr. Item v. 4.

5. poſt verbum דוד defectiue itidem ſcriptum, poſterius hemiſtichium v. 4. repetitum; ſed non punctat.

6. poſt דוד in marg. add. נציבים *praeſidia*, vt

2 Sam.

2 Sam. VIII. 6. LXX. Φερεθὶν. *Syrus: praefectos. Arabs: actores et custodes. Vulg. milites.*

Cap. XVIII. 10. לשאול vt in impr. ſine nota marg.

12. ואבשי per Chirek. Ita *Syr. Arabs* et *Vulg.*

15. המזכיר cum ה demonſtr. ſed non punct.

XIX. 3. pro עבדיו leg. עבדיך, ſed correct.

4. דוד defect. Item v. 8.

17. לדוד defect. bis. Item v. 18. et v. 19. vbi י ſuperſcr.

XX. 2. pro ראשו leg. ראשית, ſed manu ſeriori corr.

3. וכל־העם non punctat.

4. החשתי omiſſ. ſed in marg. add.

Pro הרפא leg. הרפאים. Ita Cod. 1. 2. 3. 5. *Erf.* LXX. *Syrus, Arabs, Vulg.* edit. *Gerſ.* et *Lutherus.*

5. יעיר in textu; ſed י mut. in ך, cum Keri in marg.

6. להרפה per ה loco א. Item v. 8.

8. דוד defect. Item Cap. XXI. 10. 16.

XXI. 12. pro מפני leg. ביד.

15. ובהשחית per ב loco כ, vt in edit. *Menaſſ. b. Iſr.*

עמר non punctatum.

17. אני in textu omiſſ. in marg. vero אנכי.

18. לדויד non punctatum. Melius omittitur.

19. כדבר per כ loco ב.

XXII. 1. pro זה הוא leg. זהו.

7. בנר ſec. Chetibh, quod ſequuntur *Syrus* et *Arabs*, cum nota בני ק. Ita et Cod. *Deſſauienſis*, qui praeterea vocem בנר Athnacho diſtinguit.

13. pro ואמץ leg. ואמת, ſed ת mut. in ץ.

19. עתה vt in impr. ſed praef. ו add.

XXIII. 6. וַיְחַלְּקֵם, ita magis regulariter.

9. שלמית in textu; ſed י mut. in ך, cum nota י ק.

15. pro משה leg. מנשה, ſed נ expunctum.

Cap.

Cap.XXIII.17. אחרים non punctatum.

24. pro עשה leg. עשי pluraliter. Recte. Ita LXX. *Syrus* et *Vulg.*

25. דוד defect. Item v. 27.

עולם sine praef. ל, melius.

XXIV.3. וַיְּחַלְּקֵם. Ita punctis regularibus in Piel.

דוד defect.

4. לראשי vt in impr. etiam punctat. In marg. vero לשרי. LXX. ἄρχοντας. *Vulg. principibus.* Pro הַגְּבָרִים *virorum*, leg. הַגִּבֹּרִים *fortium.* LXX. τῶν δυνατῶν. *Vulg. in principibus viris.*

וַיְּחַלְּקוּם in Piel. Item v. 5.

5. pro ובבני leg. ומבני, melius. Ita LXX. *Syr. Ar.* et *Vulg.*

6. הלוי vt in impr. sed a punct. mut. in הלוים, vt habent *Syrus* et *Arabs*.

Pro ואחז אחז לאיתמר legitur ואחד אחז לאיתמר, melius, consentientibus LXX. *Syro* et *Vulg.* Lvd. Cappellvs *Lib.* 6. *Crit. S. Cap.* 9. *§.* 9. *p.* 428. *ad h.l.* obseruat: אחז אחז, qui capiebatur capiebatur pro Ithamar, *phrasis est prorsus dura. Omnino pro priori* אחז *legendum est* אחד, *quomodo eodem versu immediate ante legitur* אחד אחז, *quae phrasis est plana et aperta,* coll. Lib. 4. Cap. 4. §. 8. p. 244. Conf. tamen Io. Bvxtorfii Anticr. Part. 2. Cap. 13. p. 987. vbi inter alia refert in tract. Talm. Taanith Cap. 4. fol. 27. col. 1. locum adduci secundum lectionem vulgarem.

21. pro לרהביהו leg. לרהברהו, sed ר mut. in י.

23. post ובני in marg. add. חברון.

24. post עזיאל leg. מיכאל, sed non punct.

Cap.

Cap.XXIV. 24. שמור vt in impr. cum nota ק׳ ו׳.
26. pro מררי leg. מרהד, ſed ד mut in י.
31. דוד defect.
XXV. 1. דוד defect. ſed י ſuperſcr.
לעברה vt in impr. ſed ה mut. in ת.
הנביאים ſec. Chetibh, cum nota marg. יתיר י׳.
Sic *Aquila*: τῶν προφητῶν.
2. pro ידי leg. יד ſingulariter.
8. משמרת לעמת vt in impr. ſpeciatim edit. *Bomberg*. 1525. et *Menaſſ. b. Iſr.* omiſſo etiam Athnacho. Edit. *Gerſoniana* habet: משמרת לעמת משמרת, adpoſito vltimae voci Athnacho.
XXVI. 1. ולקרחים cum praef. ו, ſed non punctato.
5. pro כי leg. כן.
16. עם vt in impr. ſed mut. in עד, non male. *Vulgatus* reddit: *iuxta portam*. LXX. μετὰ.
שלכת omiſſ. ſed in marg. add.
19. pro הקרחי leg. הקרחים.
25. ואחיו לאליאזר non punctata.
וירם בנו וזכרי בנו ושלמות בנו omiſſa; ſed in marg. add. vbi ad ושלמות nota adiecta ק׳ י׳.
26. pro שלמות leg. שלמית, vt habet *Vulg*. Sed י mut. in ו, cum nota ק׳ י׳.
27. ומן, quod etiam commode abeſt, non punctat.
32. pro המנשי leg. המנשה, ſed ה mut. in י.
XXVII. 6. pro השלשים leg. בשלשים. Ita *Vulg*. edit. *Gerſon*. et *Lutherus*, coll. 2 Sam. XXIII. 24. Sed ב mut. in ה.
10. pro חלץ leg. חלף, ſed ף mut. in ץ.
12. Keri לבן ימיני in textu, vt in edit. *Gerſon*. Sed corr. in לבנימיני, cum Keri in marg.

Cap.

Cap. XXVII. 21. post לחצי in marg. add. שבט. Ita LXX. et *Vulgat.*

22. pro עזראל leg. עזריאל.

Pro שׂרי leg. ראשי, sed non punctat. in marg. vero שרי.

28. pro והשקמים leg. ועל השקמים. Sed ועל non punctatum; sequenti verbo autem praef. ו add.

29. שׂרטי in textu, cum nota marg. שטרי כתׄ שרטי קׄ.

33. pro המלך leg. למלך.

XXVIII. 1. רכוש sine praeuio כל, quod etiam omittunt *Syrus*, *Arabs* et *Vulg.* Sed in marg. add.

2. דוד defect.

7. עולם sine praeuio ל, melius.

9. יַזְנִיחֲךָ vt in impr. in marg. vero יַזְנַחֲךָ.

11. דוד defect. sed י superscr.

12. האלהים vt in impr. sed non punctat. in marg. vero יהוה.

13. ולכל־כלי עבדת בית־יהוה omissa.

15. pro מנורה leg. למנורה, cum praef. ל, sed iugulato.

XXIX. 2. והברזל cum praef. ו.

3. pro בבית leg. לבית, melius, vt habent *Syrus*, *Arabs* et *Vulg.*

6. pro המלך leg. הקדש.

8. pro יד leg. ידי pluraliter; sed י expunct.

16. היא vt in impr. cum nota קׄ הוא.

26. pro מלך leg. מֶלֶךְ.

LIBER POSTERIOR CHRONICORVM.

Cap I. 4. pro בַּהֵכִין *vbi praeparauerat*, leg. בְּהָכִין non punctato ב, *praeparando.*

Cap.

Cap. I. 5. pro שׂם *reposuit*, vt legunt *Chaldaeus*, *Syrus* et *Arabs*, leg. שׁם *ibi*, vt in Cod. 2. et 3. *Erfurt.* consentientibus LXX. et *Vulg.*

8. אבי omiss. sed in marg. add.

II. 2. pro בו leg. לו בית, sed corr. in בו.

3. ולהקטיר cum praef. ו.

4. אלהינו in marg. praemittit יהוה, quod habent LXX.

7. pro ואלגומים antea scriptum videtur ואלמגים, sed corr. in ואלגמים.

13. מַחֲשָׁבֹת pluraliter, vt habent *Targ.* et *Arabs.*

16. pro הַסֵּפֶר leg. הַסֵּפֶר.

III. 5. pro עצי leg. עץ, vt in Cod. 1. 2. 5. *Erfurt.* aliisque editionibus.

Pro טוב leg. טהור. Ita Cod. 1. 2. *Erfurt.* et 5. ante corr. consent. LXX.

8. pro טוב leg. טהור, vt habent LXX. Sed correct.

9. זהב prius, quod etiam omittunt LXX. deest.

10. pro קדש הקדשים leg. קדשים, vt habet *Syrus*; sed corr. in lectionem consuetam.

11. pro הָאֶחָר leg. הָאֶחָד, vt in Cod. 3. *Erfurt.* itemque 2. et 5. ante corr. Ita et v. 12.

12. pro לבית leg. אל־הבית.

17. הימיני sec. Chetibh, sine Keri in marg.

IV. 3. pro בְּמֻצַּקְתּוֹ leg. בְּמצוקתו, sed מ expunctum.

11. pro vtroque חורם leg. חירם, superscripto circello; sed sine Keri in marg. Ita LXX. et *Vulg.*

12. pro על ראש leg. אשר על ראש. Sed ראש punctis caret; itemque אשר, quod tamen in hoc Codice fere vbiuis sine punctis scribitur.

18. את־כל. Ita praeuio את.

21. pro הוא leg. הִוא.

Cap.

Cap.V.1. הכלים sine praeuio כל, quod etiam omittunt LXX. *Syrus* et *Arabs*.

2. את־כל־זקני, ita inserto כל, quod exprimunt LXX. et *Syrus*.

Pro לבני leg. לבית.

דוד defect. sed י superscr.

5. והלוים cum praef. ו. Ita LXX. *Targ.* et *Syrus*. *Vulg.* vero: *sacerdotes cum Leuitis*.

8. pro על־מקום leg. אל־.

9. pro ויהי leg. ויהיו, melius. Ita *Targ.* LXX. *Syrus* et *Arabs*.

12. pro מחצררים leg. מחצצרים, sine nota marg.

13. למחצצרים vt in impr. sine nota marg. vt in edit. *Bomberg*. 1525.

VI.1. לשכן defect. vt poscit Masora impr. ad Psalm. LXXXV. 10.

4. ובידו singulariter.

9. כי אם בנך. Ita inserto אם, melius.

13. pro וַיִּבְרַךְ *et demisit se*, leg. וַיְבָרֵךְ *et benedixit*.

15. posterius hemistichium omiss. sed in marg. add.

16. verba priora vsque ad דברת לו inclus. omiss. sed in marg. add.

19. pro אלהי leg. אלהים. Ita LXX. et *Syrus*.

21. pro השמים leg. אל־השמים.

24. pro אויב leg. אוב, sed י superscr.

27. בה omiss. sed in marg. add.

30. השמים sine praeuio מן.

כל־בני האדם, praeuio כל, quod habent *Syr.* et *Arabs*.

33. pro ולדעת leg. וְיִדְעַת.

34. יצא vt in impr. sed a punctat. corr. in יצאו.

אליך vt in impr. sed corr. in אל־יהוה.

Cap. VI. 37. וְהִרְשַׁעְנוּ in Hiphil.

39. תחנותיהם vt in impr. ſed corr. in תחנתם. Ita ſingulariter LXX. *Targ. Syrus* et *Arabs*.

כמשפטם cum praef. כ, ſed expuncto.

VII. 1. pro מהשמים leg. מן השמים.

5. וצאן מאה ועשרים אלף omiſſ. ſed in marg. add.

6. pro מְחַצְּצְרִים leg. מְחַצְּצְרִים, ſine nota marg.

13. pro על leg. אל, melius, vt habent LXX. *Syr.* et *Vulg.* Sed corr. in על.

20. pro ונתשתים *et euellam eos*, leg. ונטשתים *et dimittam eos.*

VIII. 2. שם praemittit כהן, quod exprimunt *Syr.* et *Ar.*

6. ואת־כל־ערי הפרשים, ita inſerto כל.

10. הנצבים in textu, ſine nota marg.

11. pro לה leg. לך.

18. אניות in textu, ſine nota marg.

IX. 10. חורם vt in impr. ſine Keri in marg. Ita LXX. *Syr. Ar.* et *Vulg.*

20. שלמה, quod etiam omittunt *Arabs* et *Vulg.* deeſt; ſed in marg. add.

21. עם עבדי חורם אחת לשלוש שנים תבואנה אניות תרשיש, quae etiam Chaldaeus omittit, deſiderantur.

22. ולחכמה cum praef. ל.

23. pro את־חכמתו leg. אל־, ſed correct.

24. כסף non punctat.

26. poſt גבול in marg. add. מִי.

28. pro ומוציאים leg. ומוטיאים, ſed ט mut. in צ.

29. pro השילוני leg. השלוני.

יעדי ſec. Chetibh, cum nota marg. דו ק.

X. 7. לעבדים cum praef. ל, quod habet *Targum*; ſed expuncto.

Cap.

Cap.X. 8. אשר העמדים, ita praeuio אשר.

9. pro ונשיב דבר את־העם הזה leg. ונשיב את־העם הזה דברו. Sed corr. in lectionem consuetam.

אלי, quod etiam omittit *Arabs*, deest; sed literis Rabbinicis in marg. add.

10. pro אתו leg. אליו. Ita LXX. *Syr.* et *Arabs*.

16. בדוד defect.

18. בני ישראל in marg. praemittit כל, quod habent *Syrus* et *Arabs*.

XI. 17. pro לְשָׁנִים vtroque leg. לִשְׁנַיִם.

22. pro להמליכו *ad regem faciendum illum*, scil. cogitauit, leg. המליכו *regem constituit illum*. Longe melius; interim ל a punct. superscr.

XII. 1. post בהכין in marg. add. וּכְחָזְ.

2. pro שִׁישַׁק leg. שׁוּשַׁק, cum nota marg. in impr. non inuenienda ק׳ י. Ita et v. 5. bis; sed sine Keri. Item v. 7. 9. *Targ.* et *Vulg.* habent *Scheschak*, LXX. vero: Σεσακίμ.

7. פליטה sine praef. ל, sed a punct. superscr. *Vulg.* *pauxillum auxilii.*

XIII. 3. בחור, quod etiam omittunt Cod. 1. 3. *Erfurt.* LXX. et *Syrus*, deest, sed in marg. add.

5. לדוד defect.

7. pro עליו leg. אליו, melius, vt habent Vers. ant. Sed א mut. in ע.

9. ואת־בני cum praef. ו, sed expuncto.

10. בני אהרן praemittit מן, non male. Ita *Vulgat.* במלאכתו cum suffixo ו a punct. add. Non male. Ita *Syr. Ar. Vulg.* et LXX. ἐν ταῖς ἐφημερίαις αὐτῶν.

14. pro ליהוה leg. אל־יהוה, melius; sed corr. מחצרים in textu, sine nota marg.

Cap.XIII. 19. עפרן sec. Chetibh, cum nota ק׳ י.

XIV. 6. כרשנר posterius, quod etiam omittunt *Targ.* et *Vulg.* desideratur.

XX. 2. בא non punctatum.

3. ויירא in textu, sine nota marg.

כל, quod etiam omittit *Arabs*, deest; sed in marg. add.

5. pro וירושלם leg. בירושלם.

Pro לפני leg. בפני, sed ב mut. in ל.

6. pro הגוים leg. הארץ. *Syrus: in omnia mundi regna. Arabs: in omnes reges qui sunt in terra.*

9. post שמך add. נקרא, quod etiam exprimunt *Syr. Arabs* et *Vulg.* Sed non punctat.

11. post עלינו leg. רעה. Recte. Ita *Targum.*

12. עליך vt in impr. sed ע mut. in א, melius.

13. pro טפם leg. טפיהם pluraliter: melius, vt habent omnes Vers. ant. Interim a punctat. corr. in lect. consuetam.

15. אתם, quod etiam *Targum* omittit, deest; sed in marg. add.

16. pro בסוף *in fine*, leg. בסוף *in alga*. Ita *Lutherus.*

22. מארבים per Patach.

23. posterius שעיר in marg. praemittit הר.

Pro למשחית *ad perdendum*, leg. להשמיר *ad custodiendum* vel *obseruandum.*

25. pro להם leg. בהם.

28. יהוה omiss. sed in marg. add.

30. אלהיו praemittit יהוה.

32. pro בעיני יהוה leg. בעיני.

35. אתחבר vt in impr. in marg. vero מתחבר, melius.

37. pro אֱלִיעֶזֶר leg. אֱלְעָזָר. Ita *Syrus* et *Arabs.*

XXI. 1. דוד defect. Item v. 7.

Cap.

Cap. XXI. 2. ישראל vt in impr. quam etiam lectionem *Targum* sequitur. Nec incommode Iehoschaphat rex Israelis dici potest. Non tantum sensu latiori: quia tribubus Iudae et Beniaminis ad populum Israeliticum pertinentibus, immo iis etiam ciuitatibus praefuit, quae iam antea de regno Israelitico ad Iudae ditionem transierant, Cap. XIII. 19. XV. 9. XVII. 1. 2. XIX. 4. Verum etiam, quia forsan occasione arctissimi foederis cum Achabo initi Cap. XVIII. 1. 2. ius quoddam impetrauit, hoc titulo vtendi.

3. pro ערי leg. ערים, sed corr.

6. pro בדרך leg. בדרכי pluraliter. Ita *Syrus*, *Arabs* et *Vulg.*

10. pro עד leg. עם, sed correct.

19. מימים לימים immutato ordine; sed corr. in lect. impr.

Pro שְׁנַיִם leg. שָׁנִים, *Arabs: post multos dies.* Pro עַמּוֹ *populus eius*, leg. עִמּוֹ *cum eo*: forsan melius.

20. post ושתים add. שנה.

XXII. 6. pro כי המכים leg. מן־המכים. Recte, vt habent LXX. *Syrus* et *Arabs*.

ועזריהו vt in impr. sed non punctat. in marg. vero ואחזיהו. Melius. Hoc enim nomine in sequentibus venit. Consentiunt LXX. *Syr. Ar.* et *Vulg.*

XXIII. 7. pro וִהְיוּ *et estote*, leg. וְיִהְיוּ *et sint.* Ita *Targum*, LXX. *Arabs* et *Vulg.*

XXIV. 19. pro ויעידו *et obtestati sunt*, leg. וַיַּעַמְדוּ *et institerunt.*

22. post בכר in marg. add. בחרב.

27. Chetibh ורב, quod hic vtique praeferendum

 vide-

videtur, in textu seruatum, vt in edit. *Bomberg.* 1525. addito tamen Keri in marg.

Cap. XXV. 1. pro שׁנה מלך אמציהו leg. שנים אמציהו במלכו, melius. Ita *Vulg.*

3. pro עליו leg. בידו, vt habent LXX. *Syrus* et *Ar.*

4. משה non punctatum.

5. בחור praemittit איש, sed non punct. quam tamen vocem exprimunt *Targum*, *Syrus* et *Ar.*

7. המלך, quod commode abest, et a *Chaldaeo* et *Arabe* omittitur, deest.

Pro אל leg. לא.

9. למאת in textu, sine nota marg. vt in edit. *Bomberg.* 1525.

15. pro אליו posteriori leg. לו. Ita *Targum*, LXX. et *Arabs.*

16. pro נְתַנּוּךָ *posuimus te*, leg נְתָנוּךָ *posuerunt te*, vt in Cod. 1. *Erfurt.* consentiente *Targum.*

17. לְךָ vt in impr. et edit. *Bomberg.* 1525. cum Keri in margine לכה ק.

20. pro הוא leg. היא.

23. pro יהואחז leg. אחזיהו, melius, coll. 2 Reg. XIV. 13. Quamuis nec desint rationes, vnde colligi possit, Achasiam etiam nomen Iehoachasi gessisse. Vid. *gute Sache der Göttl. Offenb. T.* 3. *Cap.* 7. *§.* 218. *p.* 296.

Pro יואש leg. יואב.

XXVI. 3. יכליה in textu, sine nota marg.

4. עשה omiss. sed in marg. add.

5. pro בִּרְאֹת *in videndo*, leg. בְּיִרְאַת *in timore.* Et hanc lectionem praeferendam esse censet Camp. Vitringa in Prol. Comm. in Iesaiam, p. 3. *Fere enim est*, inquit, *vt mihi persuadeam, in antiquis*

tiquis Codicibus pro בראות *scriptum fuisse* בוראת: *Sic vtique legerunt οἱ ό:* συνιόντος ἐν Φόβῳ, (a qua tamen lectione recedit editio Complutensis, quae habet ἐν ὁράσει Θεοῦ) *Chaldaeus Paraphrastes:* מליף ברחלתא דיי, *Doctor in timore Domini.* (Addere possumus *Syrum* et *Arabem.*) *Eandemque lectionem Talmudicos*, (scil. in Tract. Sota Cap. 9. fol. 49. b) *et Iarchium praeferre*, et *in antiquissimo quodam exemplari Codicis Hebraei MS. repraesentari, iam monuerunt Buxtorfius in Lex. ad vocem* ראות, *et ad h. l. Cl. Beckius.* Ad antiquissimum nimirum exemplar MS. Palatinum prouocat Io. Bvxtorfivs l. c. p. 696. Bibliothecae Heidelbergensis, quo in adornanda versione sua latina vsi fuere Ivnivs et Tremellivs, qui ita locum hunc transferunt: *diebus Zecarjae informantis in rebus pertinentibus ad timorem Dei;* in notis vero obseruant, quod sic legatur in antiquissimo illo MS. quamuis verba Hebraica non allegent. Legisse illos בִּירְאַת putat Io. Henr. Michaelis in Var. Lect. ad h. l. Sed Io. Georg. Schiede in Codicis *Cassellani* descriptione, in Obs. Sacr. biga, p. 67. Ivnivm credit in singulari legisse; quia autem forsan putauerit, phrasin illam *instruere in timore Dei*, rem non satis exprimere, vertere maluisse: *instruentis in rebus pertinentibus ad timorem Dei.* Paucis interiectis addit: *Cum hac lectione Iunii conuenit noster Codex,* (*Cassellanus*, quem vnum eundemque ac Iunianum esse autumat;) *qui satis distincte hanc vocem cum punctis suis in singulari scribit:* בִּירְאַת. *Vbi tamen simul monere opus est, quod litera Iod primitus vt videtur omissa, superne inserta sit, puncta autem vti a me scripta ita clare etiam in Codice ex-*

 pres-

pressa. Atque hanc lectionem omnino puto etiam genuinam et communi praeferendam esse. Caeterum בְּיִרְאַת habent quoque Cod. 2. et 3. *Erfurt.* et sic scriptum erat in quinto. Praeterea Mardochai Nathan *in Concord. Hebr.* locum hunc non in radice ראה adducit; sed in ירא. Pluribus etiam hanc lectionem confirmat Claud. Cappellanus *in mari Rabbinico infido*, *Cap.* 8. Fasc. 8. Opusc. a Crenio editorum, p. 392.

Cap. XXVI. 7. הפלשתים cum ה demonstr.

הערבים vt in impr. sine Keri in marg.

10. רב omiss. sed in marg. add.

11. pro יוצאי leg. יצאי, eraso vltimo י, melius singulariter, vt habent LXX.

יעראל vt in impr. sine nota marg.

20. pro כְּנֶעֶר leg. כְּנָעַר.

21. החפשית in textu, sine nota marg.

XXVII. 8. שנה primum omissum.

XXVIII. 1. post יהוה in marg. manu seriori add. אלהיו, quod etiam habet *Syrus.*

2. pro מסכות *fusilia,* leg. מצבות *statuas.* LXX. γλυπτὰ, *sculptilia.* *Syrus* et *Arabs: altaria. Vulg. statuas fudit.*

6. pro אבותם leg. אבתיהם.

12. pro אנשים leg. אנשי, sed ם superscr.

13. אַף per Patach.

19. ישראל vt in impr. etiam punctat. in marg. vero יהודה, prouti legunt LXX. *Targ.* et *Vulg.* In marg. vero nota adiecta ד׳ סביר׳ יהודה וקרי׳ ישראל.

24. את־כל־כלי, ita interposito כל, quod habet *Vulgat.*

Cap.

Cap. XXIX. 8. לזעוה in textu, sine nota marg.
9. Pro אבותינו leg. אבתיכם, vt habent LXX.
13. ויעואל vt in impr. cum Keri in marg.
14. יחואל similiter.
19. pro הבנו leg. הכינו.
Pro והקדשנו leg. והקדשנום.
20. את־כל־שרי, ita interposito כל, quod exprimit *Vulgat.*
22. וישחטו האלים ויזקו הדם המזבחה, quae verba etiam *Syrus* omittit, desiderantur.
28. pro מחצצרים leg. מחֲצֹצְרים, cum nota יתיר צ׳.
34. pro הלוים altero leg. הכהנים.
XXX. 6. pro מיד leg. בית, sed non punctat. in marg. vero מיד.
7. אבתיהם vt in impr. defect. sed ה mut. in כ. Ita *Targum.*
9. pro יָסִיר *auertet* faciem, leg. יָסוּר *recedet* facie. *Targum* ita: *non subducet gloriosam praesentiam suam.*
24. אלף פרים ושבעת אלפים צאן והשרים הרימו לקהל omissa; sed in marg. add.
XXXI. 7. ליסוד sine Dagesch in ס.
10. לבית־יהוה cum praef. ל.
12. כוננירו vt in impr. cum nota יתיר ו׳. Item v. 13.
16. pro כמחלקותיהם *secundum classes suas*, leg. במחלקותיכם *in classibus vestris*; sed כ mut. in ה.
21. אלהיו sine praef. ל, sed a punct. add.
XXXII. 2. pro וַיַּרְא *et vidit*, leg. וַיִּרָא *et timuit.*
4. pro בתוך leg. בכל.
7. pro מֵעִמּוֹ *quam cum illo*, leg. וּמֵעֲמוֹ, iugu-

 lato

lato tamen praef. ו, *prae populo eius. Targum: quam est populus, qui est cum ipso.*

Cap. XXXII. 13. pro גוייו leg. גויו singulariter, sed non punct.

14. אבותי omiss. sed in marg. add.

15. ישיא *decipiat*, leg. יסית *seducat;* sed non punctat. in marg. vero ישיא.

Pro לו leg. בו.

17. pro יציל leg. יצילו, forsan melius; sed ו expunctum.

21. גבורי pluraliter, vt habet *Syrus* et *Arabs*, sed י iugulatum.

ומיציאי in textu, sine nota marg. vt in edit. *Gerson.*

25. post קצף add. יהוה, quod exprimit *Syrus.* Sed non punctat.

28. ועדרים non punctatum. LXX. et *Syrus: praesepia omnis pecoris.*

30. pro וַיְיַשְּׁרֵם leg. ויושם, sed corr. in וַיְיַשְּׁרֵם, sine nota marg.

31. בבל praemittit מלך. Ita *Targum.*

XXXIII. 3. נָתַץ in Kal.

12. אלהי praemittit יהוה, quod habet *Targ. Syrus* et *Arabs;* sed non punctat.

16. ויבן in textu, sine nota marg.

20. וישכב non punctat.

21. pro שנים leg. שנה.

22. זָבַח in Kal.

Pro אמון leg. אמנון, sed נ expunctum. Ita et v. 23.

XXXIV. 4. pro וְהֵרַק leg. וְהָרַק.

5. pro מזבחותים leg. מִזְבְּחֹתָם, sine Keri in marg.

6. בחרבתיהם coniunctim in textu, sine nota marg.

marg. vt in Cod. 2. 3. *Erfurt. Berol.* ante correct. et edit. *Gerson.* Recte, vt obseruat LVD. CAPPELLVS Lib. 3. Crit. S. Cap. 5. §. 4. p. 80. *Rob. Stephanus et Munsterus in Folio et Quarto, scribunt coniunctim intra textum sine Keri; quod melius est. Nam quod in nonnullis Codicibus scribitur diuisim, factum est omnino oscitantia librarii: quod cum nollent mutare Masorethae, Codicis (vt videtur) antiqui reuerentia moti, monuerunt in margine per τὸ Keri, vnicam esse vocem. Nam quod Iarhi quaerit mysterii in vocis illius diuisione, vt ideo scripta sit diuisim* בהר בתיהם *in monte domus suas, acumen est Rabbinicum, hoc est ridiculum. Porro LXX sic reddiderunt vocem illam:* καὶ τοῖς τόποις αὐτῶν κύκλῳ, *loca nempe intelligunt ab Assyriis antea vastata, desolata, quae est propria significatio vocis illius* חרבות. *Vulgata versio, cuncta subuertit; nempe vocem illam eadem significatione desolandi ac vastandi accepit.*

Cap. XXXIV. 7. pro לְהָדֵק leg. לְהָדֵק.

9. בית praemittit את.

וישבו in textu, sine nota marg. vt in edit. *Gers.*

לירושלם cum praef. ל, vt in edit. *Gers.* et *Bomb.*

10. ידי pluraliter. Ita *Targ.* et *Vulg.*

בית sine praef. ב, melius.

12. הלוים, quod etiam *Syr. Ar.* et *Vulg.* omittunt, deest, sed in marg. add.

13. עשי pluraliter, vt habent LXX. *Targ.* et *Vulg.*

17. pro עליד leg. ביד.

21. pro הנשאר *residuo*, leg. הנשארו, *qui supersunt.*

ביהודה ובישראל mutato ordine, melius.

CON-

CONCLVSIO.

En Lector beneuole, haud exiguum Varietatum Lectionis ex vtroque Codice nostro, Regio praesertim extractarum apparatum. Quamuis enim in iis tales quoque occurrant, quae significatu strictiori Variantium Lectionum nomen vix merentur; plures tamen sensus etiam differentiam inuoluere, ipsa earundem inspectio docet. Ex hoc igitur specimine id, quod Cel. imprimis KENNICOTTVS et post eum alii abunde euictum dederunt, adeo vt vix amplius in dubium vocari possit, nouo confirmatur documento: eandem nimirum S. Scripturae Veteris ac Noui Testamenti fuisse sortem, nec tantum Codd. MSS. cum impressis esse consensum, ac vulgo putatur; potius post Masoretharum etiam curas, eo maiorem exoriri Variantium Lectionum copiam, quo diligentius Codices vetusti inuestigantur. Ex quo simul procliue intellectu est, laborem qui consulendis conferendisque Codd. MSS. impenditur, neutiquam esse frustraneum; sed si modo sobrie instituatur, varia se commendare vtilitate.

Nimirum, quum vt dudum monuit BENGELIVS, (quam etiam gnomen KENNICOTTVS suam facere solet,) *minima particula auri, aurum*, minima sermonis ab ore diuino profecta portio, diuina sit; quis dubitaret, operae omnino pretium esse, etiam in minutissimis explorare, quaenam praecise lectio genuina et a summo Numine sit inspirata? Tantum igitur abest, vt hoc institutum reuerentiae quam verbo diuino debemus officiat; vt potius nemini summam eius auctoritatem suspicienti perinde esse debeat, vtrum textum diuinitus inspiratum habeat, nec ne. Hoc non perpendunt, qui dum studium hocce Criticum

sum-

ſummopere commendant; tamen vel de integrorum librorum Biblicorum auctoritate canonica dubia mouent, vel varias eorum particulas ad ſolos fere iſtius quo exarati ſunt aeui homines pertinere autumant; adeo vt iis hodie facile carere poſſimus, ſaltim non omnia quae in iis proponuntur eius ſint indolis, vt pro vniuerſali habenda ſint fidei morumque regula: ne quid de ea dicam ſententia, quae diuino quidem Spiritui rerum propoſitarum inſpirationem attribuit, verborum autem delectum ſoli ſcriptorum ſacrorum arbitrio acceptum refert. Haec ſi reuera ita ſe haberent; nae, moleſta illa diſquiſitione, quid praeciſe vbiuis ſcriptum ſit, facile ſuperſedere poſſemus; modo rès ipſa ſarta tectaque maneat. Quiſquis vero pia mente credit, ſingulas non tantum ſententias verum etiam voces et dictiones diuinae eſſe originis, nihilque ne in minutiſſimis quidem fruſtra eſſe poſitum: is non in quauis ſtatim lectione vſu recepta acquieſcere poterit; ſed hoc ſibi datum eſſe putabit, vt collatis reliquis lectionibus eam tantummodo eligat, quae a viris θεοπνεύστοις profecta eſt.

Ipſa haec diſquiſitio certiores nos reddere poteſt, vulgarem Hebraei Codicis lectionem vt plurimum genuinam eſſe, adeoque retinendam. Saepius enim Máſoretharum lectio Codicum ſcriptorum auctoritate confirmatur, ſi ab ea forſan Verſiones antiquae diſceſſerint. Idem valet de Maſoretharum lectionibus, quae *Karjan* et *Chetibhan* vocantur. Illas enim non meras eſſe coniecturas, ſed reipſa in quibuſdam Codicibus vetuſtis ita legiſſe Hebraeorum Criticos, ex MStis illis cognoſcimus, in quibus iſtae lectiones hodienum in textu inueniuntur. Et quamuis non prorſus a coniecturis abſtinuiſſe videantur Maſorethae, quarum indicium eſſe poſſunt ſic dictae *Sebhirin;* tamen non omnes illico improbandas eſſe, iſta docent exempla, etiam

in

in nostra collectione obuia, vbi lectionem quam subodorati sunt Hebraeorum magistri, ipse textus exprimit. Quamvis e contraria etiam parte, quam friuolae plerumque sint audaciorum Criticorum coniecturae, qui ex solo ingenio textum sacrum emendare non dubitant, ipsa plurium Codicum MStorum inspectio satis luculenter demonstret: quippe qui eiusmodi emendationibus sine teste susceptis rarissime fauere deprehenduntur.

Nec minor est vsus, quem Variantium Lectionum annotatio praestat in nodis S. Scripturae felicius expediendis, qui secundum receptam lectionem vel plane non, vel difficulter satis resolui possunt, immo Antiscripturariis subinde ansam praebere solent Codicem sacrum variis onerandi contumeliis. Vnico quasi ictu eiusmodi telae retundi possunt, omnis fere difficultas euanescit, nouaque lux multis V. T. locis alias difficilioribus accenditur, inuenta Codicumque probatiorum consensu stabilita alia lectione, quae et analogiae grammaticae magis conuenit, et sensum suppeditat planiorem pariter, ac contextui scopoque dicentis accommodatiorem. In Graeco quidem N. T. textu secundum receptum Criticorum canonem, facilior et commodior lectio non semper est verior; idque ob haud inficiandum librariorum ad corrigenda illa quae minus intelligerent pronitatem. Sed longe alia textus V. T. Hebraici esse videtur ratio: cuius descriptores Iudaei casu quidem et imprudentes errare potuerunt, et reipsa saepius errarunt; id vero a se impetrare nunquam potuerunt, vt data opera aliquid mutarent vel substituerent: adeo vt manifesta exemplarium quibus vsi sunt scriptionis vitia superstitiose satis repetere, quam lectionem emendare maluerint. Plures adeoque semper erunt rationes, in hisce V. T. libris lectiones explicatu faciliores in Codicibus scriptis obuias, du-

rio-

rioribus genioque linguae minus consentaneis quas impressi exhibent praeferendi. Quantum vero ad promouendam pleniorem sensus S. S. intelligentiam id conferat, nemo non perspicit.

Tutior denique in S. Codicis interpretatione Versionum antiquiorum erit vsus, si cum iis Variantium Lectionum ex Codd. MSS. desumtarum collatio coniungatur. Non enim ea illico probanda est lectio, quam Versiones istae caeteroquin antiquae exhibent. Nam licet ii, qui sensum verborum simul respicere debent, non tam facile a genuina lectione hallucinando aberrare queant, quam meri descriptores; diuersus tamen linguarum genius semper impedimento erit, quo minus id, quod scriptor sacer dicere voluit, in translatione accurate satis exprimatur, si vel maxime interpres omnem adhibuerit attentionem. Accedit, ipsas Versiones non sine corruptione et interpolatione ad nostrum vsque tempus peruenisse: adeo vt semper praesumendum sit, errorem in Versionibus potius latere, quam in textu originali. Verum enimuero, vbi sensus verborum quem Versiones exhibent, licet a textu vulgari dissentiat, cum lectione in Codd. MSS. hodienum obuia amice conspirat; id sane indicio esse poterit, Interpretes antiquos in iis saltim locis transferendis negligentiae arguendos non esse, immo ne quidem libera interpretandi ratione vsos, sed pressius inhaesisse lectioni, quam in suis Codicibus invenerunt. Haec igitur pro satis antiqua omnino habenda erit; quamuis inde nondum sequatur, quod etiam genuina sit, quum iam tum temporis librariorum lapsu deprauationes in Codices irrepere potuerint: adeo vt Critica disquisitio de vera indole eiusmodi lectionum Versionum pariter ac Codd. MSS. fide confirmatarum porro continuanda sit.

Non deerunt quidem, qui dicent, verendum esse,

plus

plus periculi quam vtilitatis ex ista Codd. MSS. collatione redundaturum esse. Si enim ex vno iam alteroue Codice tot excerptae sunt varietates; quantus quaeso post aliquot centenorum excussionem excrescet discrepantium lectionum exercitus? Nonne hac ratione textus V. T. incertus plane redditur; sacrorum vero oraculorum hostibus ingens ridendi praebetur argumentum? Sed salua res est. Prodigiosus iste exercitus haud parum imminuetur, si initio manifestas librariorum demas hallucinationes, quae νοθείαν suam illico produnt: quum vel nullum plane, vel absurdum efficiant sensum. Detrahas porro non exiguam earum lectionum copiam, quae ab impressis quidem exemplaribus siue quoad solas matres lectionis, siue etiam quoad verborum formam grammaticam, vel ordinem synonymicasque dictiones paulisper recedunt, quoad sensum autem vel prorsus cum iis conspirant, adeo vt quamcunque elegeris perinde fit; vel quarum alterutra exquisitius tantummodo eandem rem exprimit. Sic modicus remanebit Variantium Lectionum alicuius momenti numerus: idque non in locis, vbi fidei dogmata, morum praescripta, aliaeque id genus veritates grauissimae tractantur, quas adeoque integras atque illibatas diuina nobis conseruauit prouidentia; sed non nisi in rebus exigui ponderis, numeris, nominibus propriis circumstantiisque secundariis, in quibus humanae salutis cardo non vertitur: adeo vt Antiscripturarii non habeant, de quo iure gloriari queant, ideoque fidem verbi diuini labefactare. Dudum hoc obseruauit LVD. CAPPELLVS *Lib. 6. Crit. Sacr. Cap. 5. §. 10. sqq. p. 402. sq.* et *in apologetica aduersus Bootium epistola ad Vsserium, p. 101.* licet ipsi scriptos consulere Codices datum non fuerit. Et rem ita se habere, hoc nostrum specimen euidenter satis comprobare potest. Sit vero, superesse in hoc vel illo Codice

aliquas

aliquas lectiones, quae plus forsan in recessu habeant: non ideo statim deserendae erunt lectiones hactenus receptae; maxime vbi in sensu quem suppeditant, nihil deprehenditur difficultatis. Potius examen tunc Criticum instituendum: idque ope regularum, quibus genuinae lectiones a spuriis discerni solent. Hac ratione vera lectio vt plurimum inuestigari, saepius etiam recepta stabiliri poterit. Et si vel maxime loca quaedam remanerent, in quibus adhuc sub iudice lis esset, quaenam lectio alteri sit praeferenda, quum vtraque suis laboret difficultatibus; nihil tamen aliud inde sequeretur, quam veram lectionem nondum inuentam esse, neutiquam vero prorsus eam interiisse: quum forsan in Codice quodam nondum collato conseruata sit, sedula proinde MStorum inuestigatione in lucem protrahenda.

Nesciunt caeterum quid desiderant, qui textum optant Codicis Hebraici ab omnibus plane lectionum discrepantiis liberum. In quouis enim libro vetustiori, ex variantium lectionum defectu non leuis oritur suspicio, omnia eius exempla ad vnici tantummodo Codicis normam fuisse efformata: idque vel data opera, vel ob plurium MStorum penuriam. Quis vero hac ratione vllam certitudinem obtineret, num vnicus iste Codex etiam genuinam exhibeat lectionem, in locis praesertim obscurioribus? Profanorum Auctorum exemplo hoc illustrat RICH. BENTLEY. (Vid. *Remarks upon a late Discourse of Free-Thinking, by Phileleuterus Lipsiensis*, Part. I. Sect. 32. p. 65.). In *Velleio* enim *Paterculo* et *Hesychio*, post tot acutissimorum Criticorum lucubrationes, insignis adhuc locorum corruptorum deprehenditur multitudo; non aliam ob rationem, quam quia dictorum Auctorum non nisi vnicum MStum hodie superest: quum e contraria parte longe emaculatior *Terentii* sit textus, post plurium qui de eo restant Codicum collationem. Sed variantium quoque lectionum,

quas in exiguo hoc libello inuenit BENTLEIVS, numerus, 20000. minor non est: immo facile ad 50000. assurgeret, si ea accuratione, ac in libris diuinitus inspiratis par est, quoad minutissima MStorum collatio institueretur. Tantum igitur abest, vt discrepantium lectionum multitudo integritati S. S. quicquam officiat; vt nouis potius hac ratione illa stabiliatur subsidiis: maxime, quum ex iis luculenter appareat, in tot Codicis V. T. vario tempore, in diuersis regionibus, a diuersis librariis descriptis exemplaribus, nullam omnino generalem et alicuius momenti obseruari deprauationem, adeoque absonos prorsus esse clamores, quos de insanabili apographorum S. S. interpolatione eius aduersarii excitant. Sola haec vtilitas satis iam probare posset diligentem Codd. MSS. excussionem; nec immerito BENI. KENNICOTTVS de instituto suo sequentem in modum ratiocinari solet: *Either this Enquiry into Hebrew MSS. will discover Various Readings of consequence; or it will not. - - If, the former; the Work will be then important, for Discovering, that there are such Various Readings. - - If, the latter; the Work will be then important, for discovering, that we have already the best Text of the Hebrew Bible, which can be procured; of which, at present, no man is, or possibly can be, certain.* (Vid. *Supplement to the Sermon preached before the University of Oxford, on Sunday, May* 19. 1765. *p.* 103.). Iam vero ex praesenti quod publici nunc iuris fecimus specimine, de euentu collationis omnium quotquot supersunt Codicum, haud infelici vt reor coniectura augurari licebit, eximium quod indefesso Viri Celeberrimi studio ad vmbilicum fere perductum est, opus, vtraque se commendaturum esse vtilitate.

IN-

INDEX
LOCORVM VETERIS TESTAMENTI.

GENESIS.

EXODVS.

LEVITICVS.

NVMERI.

DEVTERONOMION.

IOSVA.

IVDICVM.

RVTH.

I. SAMVELIS.

II. SAMVELIS.

XV.

I. REGVM.

II. REGVM.

I. CHRONICORVM.

II. CHRONICORVM.

VIII.

CANTIC. CANTICORVM.

IESAIAS.

XXX.

THRENI.

EZECHIEL.

VI.

MALACHIA.